

ISSN 2229-1997
ISSN ONLINE 2586-937X

Vol.13 no.2 December 2023
วารสารวิชาการของ
สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย

วารสารผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI
และอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ 1

Approved by TCI during 2020-2024

บรรณาธิการ (Editor)

รศ.ดร.ยุพกา พุกขิมา

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Editorial Assistant)

ศ.ดร.อรธยา สุวรรณระดา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผศ.ดร.ทนพร ตริรัตน์สกุลชัย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กรรมการกลั่นกรองประจำฉบับ (Reviewers)

ศ.ดร.นชกฤต วันดีเมล์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศ.ดร.สมเกียรติ เชวงกิจวานิช

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รศ.ดร.กนกวรรณ เลหาบุณยะกิจ คตะกิริ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.ณัฐริสา ทับทิม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

รศ.ดร.เดือนเต็ม กฤษดาชานนท์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.นันทนัย ประสานนาม

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รศ.ดร.พัชรพร แก้วกฤษฐานต์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รศ.ดร.พีระ ตั้งธรรมรักษ์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รศ.ทักษิณี เมฆาพิสิฐ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รศ.วันชัย สิลพัทธ์กุล

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผศ.ดร.กนกภัทร รื่นภิรมย์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผศ.ดร.กนก รุ่งศิริติกุล

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผศ.ดร.คุณัญญ์ สมชนะกิจ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผศ.ดร.ธวัช คำทองทิพย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

ผศ.ดร.ธัญญารัตน์ สงวนศรี

มหาวิทยาลัยบูรพา

ผศ.ดร.นันท์ชญา มหาพันธ์

มหาวิทยาลัยบูรพา

ผศ.ดร.ปิยนุช วิริยะนวัตร

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผศ.ดร.ภัทรอร พิพัฒน์กุล

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผศ.ดร.ศิริวรรณ มุนินทร์วงศ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผศ.ดร.สุภารัตน์ ดันติวิวัฒน์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผศ.ดร.สมพร โกมารทัต

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ผศ.ดร.สลิรัตน์ กวีจารุมงคล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผศ.ดร.เสกสรร จันทรจำนง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

รัตนโกสินทร์

ผศ.ดร.อัษฎายุทธ ชูศรี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อ.ดร.ธีระวุฒิ สุนทรา

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

อ.ดร.ภรณ์ย์ พินันโสติกุล

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อ.ดร.สายันท์ กอเสถียรวงศ์

มหาวิทยาลัยรังสิต

อ.ศิรดา บุญเสริม

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

วารสารกลุ่มที่ 1 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

เจ้าของ :

สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย

ห้อง 606 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

URL: jsat.or.th, email: jsn.jsat@gmail.com

กำหนดออก : ปีละ 2 ฉบับ มิถุนายน และ ธันวาคม

วารสารออนไลน์ : <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsn>

ออกแบบและพิมพ์

บริษัท แก่นสาระ จำกัด

15/4 หมู่ 3 ตำบลบางกระทีก อำเภอสามพราน

จังหวัดนครปฐม 73210

ISSN 2229-1997

ISSN ONLINE 2586-937X

วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 ธันวาคม 2566

วัตถุประสงค์ในการพิมพ์

วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา (jsn Journal) เป็นวารสารวิชาการของสมาคมญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย จัดพิมพ์ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเผยแพร่ผลการศึกษาและงานวิจัย ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับญี่ปุ่น
2. เพื่อเป็นเวทีให้คณาจารย์ นักวิชาการ และนักศึกษาระดับปริญญาโทและเอกได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ใช้วารสารเป็นแหล่งต่อยอดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและการพัฒนาประเทศชาติ ในเชิงบูรณาการ
3. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการขยายเครือข่ายทางการศึกษาในวงกว้างและเสริมสร้างความร่วมมือทางวิชาการ ในแขนงญี่ปุ่นศึกษาให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น

jsn Journal ประกอบด้วย บทความรับเชิญ บทความวิจัย บทความวิชาการที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน บทวิจารณ์หนังสือ บทความปริทัศน์ และรายงานสัมมนา โดยทุกบทความต้องมีบทคัดย่อภาษาไทย และภาษาอังกฤษ วารสารมีการตีพิมพ์เป็นรูปเล่มและเผยแพร่แบบออนไลน์ บทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์จะต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบเบื้องต้นโดยกองบรรณาธิการและการทบทวนโดยผู้รู้เสมอกัน ด้วยระบบปกปิดชื่อ ข้อความและข้อคิดเห็นต่างๆ ในบทความเป็นของผู้เขียนบทความนั้นๆ ไม่ใช่ความเห็นของกองบรรณาธิการหรือของวารสาร jsn Journal

Aim and Scope

The “jsn Journal” is an academic journal of the Japanese Studies Association of Thailand, and is published two issues per year. The journal has following objectives:

1. To be a channel for disseminating research findings related to Japan in the humanities and social sciences related to Japan.
2. To be a platform for scholars, practitioners and graduate students to share knowledge and experiences, as well as utilize the journal as a source to enhance the body of knowledge that benefits our society and nationally-integrated development.
3. To expand the network as well as strengthen academic cooperation in the area of Japanese Studies.

The “jsn Journal” consists of invited papers, original research articles, academic articles, review articles, book reviews and conference reports. Each paper must have an abstract in both Thai and English. The journal is published in simultaneous print and electronic editions. All research articles in this Journal have undergone rigorous peer review, based on initial editor screening and double-blind peer review. Any views expressed in the articles are the views of the authors only.

สารบัญ	หน้า
บรรณาธิการแถลง ยุพกา ฟูคุชิม่า	iv
บทความวิจัย	
ความคาดหวังที่มีต่อลูกสาวที่ปรากฏในเรื่องสั้น “จูซันยะ” ชลันธร พาณิชยวิบูลย์	2
เพศสถานะในพื้นที่ห้องครัว : กรณีศึกษาตัวละครเกย์ในซีรีส์อนิเมะ Antique Bakery ผลงานของ โยชินางะ ฟูมิ ชลิดา ภูรินินนาท	22
การศึกษาวิธีการจำและการอ่านตัวอักษรฮิรางานะของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นขั้นต้นผ่านการประเมินตนเอง พรรัตน์ เย็นใจ และ ฮิโตะมิ ยะมะกุจิ	36
ข้อผิดพลาดในการออกเสียงสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวภาษาญี่ปุ่น: กรณีศึกษาผู้เรียนชาวไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ชัยยศ รองเดช	53
การวิเคราะห์เปรียบเทียบชนิดของคำและปัจจัยในการเลือกใช้ชนิดของ คำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย ร้อยแก้ว สิริอาชา	76
การศึกษาสำนวนการขอร้องและการตอบที่พบในข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันที ในข้อสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น พัชราพรรณ สุวรรณภูมิ	93
วัจนกรรมที่ปรากฏในโปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาษาญี่ปุ่น เดวิช เสวตไอยาราม	112
โอกาสสำหรับคนไทยในฐานะแรงงานทักษะเฉพาะทางด้านอุตสาหกรรมบริการอาหาร ในประเทศญี่ปุ่น : ความเป็นไปได้ที่ท้าทาย กมลทิพย์ พลบุตร	133
Human Behaviour Change Based on Nudge Theory: An Empirical Test at an Expressway Rest Area in Japan Takui Takemoto, Hidenao Kumazawa, Kento Iwai, Kenta Sasaki, Katsunobu Okamoto, Kohei Nakanishi, Sachiyo Kamimura	148

สวัสดีท่านผู้อ่านทุกท่าน

วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 นี้ ประกอบด้วยบทความวิจัย 9 เรื่อง แบ่งเป็นบทความด้านวรรณกรรม 2 เรื่อง ด้านภาษาศาสตร์ 5 เรื่อง และด้านสังคมญี่ปุ่น 2 เรื่อง

บทความวิจัยด้านวรรณกรรม เรื่อง “ความคาดหวังที่มีต่อลูกสาวที่ปรากฏในเรื่องสั้น ‘จูซันยะ’” ได้วิเคราะห์ความคาดหวังของพ่อแม่เรื่องการแต่งงานและความกตัญญูต่อตัวละครลูกสาว สะท้อนให้เห็นภาพที่ผู้หญิงถูกบังคับให้อยู่ในกรอบของสังคมซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดแบบปิตาธิปไตยในสมัยเมจิ บทความเรื่อง “เพศสถานะในพื้นที่ห้องครัว : กรณีศึกษาตัวละครเกย์ในซีรีส์อนิเมะ Antique Bakery ผลงานของ โยชิโนะ ฟูมิ” ได้สรุปว่า แม้สังคมญี่ปุ่นมีแนวโน้มปกปิดบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในพื้นที่สาธารณะ แต่พื้นที่ห้องครัวในเรื่องกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงระหว่างบทบาทหน้าที่ของเพศสถานะจากการที่ตัวละครเอกซึ่งเป็นเกย์สามารถแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางเพศของตนได้อย่างชัดเจน

บทความด้านภาษาศาสตร์ เรื่อง “การศึกษาวิธีการจำและการอ่านตัวอักษรฮิรางานะของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นขั้นต้นผ่านการประเมินตนเอง” ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างผู้ที่มีผลสอบการอ่านประโยคภาษาญี่ปุ่นแตกต่างกัน โดยพบว่า ผู้ที่มีผลสอบสูงกว่าค่าเฉลี่ยมีแนวโน้มที่จะประเมินตนเองด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะได้สอดคล้องกับระดับความสามารถจริง ในทางตรงข้าม ผู้ที่มีผลสอบต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมักจะไม่ได้ให้ความสำคัญกับการฟังเสียงเท่ากับวิธีการอื่น ๆ บทความเรื่อง “ข้อผิดพลาดในการออกเสียงสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวภาษาญี่ปุ่น : กรณีศึกษาผู้เรียนชาวไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย” พบลักษณะการออกเสียงทั้งที่เปลี่ยนจากสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาวซึ่งเกิดขึ้นได้ง่ายในเสียงสระ /o/ และการออกเสียงที่เปลี่ยนจากสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้นซึ่งเกิดขึ้นได้ง่ายในเสียงสระ /i/ ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นปัญหาการเรียนรู้พยางค์หรือ “โมระ” ในภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทยอย่างเป็นรูปธรรม บทความเรื่อง “การวิเคราะห์เปรียบเทียบชนิดของคำและปัจจัยในการเลือกใช้ชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย” พบว่าทั้งภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่นมีการใช้คำแทนตัวคู่สนทนาที่หลากหลาย แต่การใช้คำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาไทย มักมีลักษณะเป็นการเรียกคู่สนทนาโดยตรงและมีระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาสูงซึ่งแตกต่างจากภาษาญี่ปุ่น บทความเรื่อง “การศึกษาสำนวนการขอร้องและการตอบที่พบในข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันทีในข้อสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น” พบว่า ในการสอบวัดระดับ N2 มีการใช้สำนวนการขอร้องที่หลากหลาย พบการตอบเชิงลบ และการตอบที่ไม่ชัดเจนระหว่าง

การตอบรับหรือปฏิเสธ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับการฟังเพื่อเตรียมสอบวัดระดับ N2 หรือการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาญี่ปุ่นเพื่อการทดสอบมาตรฐาน บทความเรื่อง “วัจนกรรมที่ปรากฏในโปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาษาญี่ปุ่น” พบว่า วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงและวัจนกรรมกลุ่มขึ้นนำมีปรากฏมากที่สุด สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโปสเตอร์ที่จัดทำขึ้นเพื่อสร้างความเข้าใจและกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ

บทความด้านสังคมญี่ปุ่นเรื่อง “โอกาสสำหรับคนไทยในฐานะแรงงานทักษะเฉพาะทางด้านอุตสาหกรรมบริการอาหารในประเทศญี่ปุ่น : ความเป็นไปได้ที่ท้าทาย” พบว่า คนไทยมีโอกาสูงที่จะได้ทำงานด้านอุตสาหกรรมบริการอาหารที่ประเทศญี่ปุ่นด้วยวีซ่าแรงงานทักษะเฉพาะทาง โดยจำเป็นจะต้องมีความสามารถทางภาษาญี่ปุ่น ซึ่งช่วยให้นักศึกษา หรือคนไทยที่สนใจไปทำงานด้านนี้ที่ประเทศญี่ปุ่นตระหนักถึงโอกาสและความจำเป็นในการเตรียมตัว บทความเรื่อง “Human Behaviour Change Based on Nudge Theory: An Empirical Test at an Expressway Rest Area in Japan” ได้จัดทำกลไกสำหรับผู้ในพื้นที่พักบนทางหลวงให้มีส่วนร่วมโดยประยุกต์ใช้ Nudge Theory ในการสกดพฤติกรรม และพบว่าประสิทธิผลของการกระตุ้นเตือนแตกต่างกันไปตามคุณลักษณะของประชากร

วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษากำลังจะก้าวเข้าสู่ปีที่ 14 ในปี 2567 ขอขอบคุณท่านผู้เขียนผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้อ่านทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้วารสารเติบโตอย่างมั่นคงและต่อเนื่อง ขออำนวยการให้ทุกท่านโชคดี พบแต่ความสุข มีสุขภาพแข็งแรงต้อนรับปีใหม่ที่ถึงนี้ ขอขอบคุณเจนพานเดชั่นที่ให้การสนับสนุนทุนจัดทำและเผยแพร่วารสารมาโดยตลอด และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการสนับสนุนเช่นนี้ต่อไปเพื่อให้วารสารได้เป็นเวทีให้นักศึกษา นักวิจัย นักวิชาการด้านญี่ปุ่นศึกษามีพื้นที่ในการนำเสนอผลงานวิจัยอย่างยั่งยืน

ยุพกา พุกชิม่า

บรรณาธิการวารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา

ธันวาคม 2023

ความคาดหวังที่มีต่อลูกสาว ที่ปรากฏในเรื่องสั้น “จูชันยะ”*

บทคัดย่อ

อิงุชิ อิชิโย (樋口一葉) เป็นนักเขียนอาชีพหญิงคนแรกของญี่ปุ่นที่ได้รับการประเมินค่าในฐานะนักเขียนหญิง ซึ่งมีบทบาทเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของผู้หญิง (女性運動) แต่เมื่อศึกษาชีวประวัติของเธอแล้วพบว่าตลอดทั้งชีวิต เธอทำหน้าที่เป็นลูกสาวมาโดยตลอด งานวิจัยฉบับนี้จึงเลือกผลงานเรื่องสั้นเรื่อง “จูชันยะ” ซึ่งเป็นหนึ่งในผลงานของอิงุชิ อิชิโย มาศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคาดหวังของพ่อแม่ต่อลูกสาวและบทบาทของตัวละครลูกสาวที่ปรากฏ รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับระบบปิตาธิปไตยผ่านตัวละครลูกสาวในเรื่องสั้นดังกล่าว จากการศึกษพบว่าตัวละครลูกสาวถูกคาดหวังในเรื่องการแต่งงาน ซึ่งแม้จะมีการต่อต้านจากตัวละครลูกสาว แต่พบว่าบทบาทของตัวละครลูกสาวสะท้อนให้เห็นถึงความลำบากของผู้หญิงในการมีอำนาจเหนือปิตาธิปไตยอันเนื่องมาจากความมกัตถุญ นอกจากนี้ วรรณกรรมยังแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของผู้หญิงกับแนวคิดแบบปิตาธิปไตยที่ผู้หญิงถูกบังคับให้อยู่ในกรอบที่สังคมกำหนด สะท้อนให้เห็นถึงสถานะของผู้หญิงในสมัยเมจิ

คำ

สำคัญ

จูชันยะ, ตัวละครลูกสาว, ความคาดหวังของสังคม, ปิตาธิปไตย, ผู้หญิง

* งานวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตเรื่อง “ตัวละครลูกสาวกับปิตาธิปไตยในวรรณกรรมของอิงุชิ อิชิโย”

Expectations Regarding the Daughter in the Short Story "Juusanya"

Abstract

Higuchi Ichiyo is Japan's first female professional writer and has been considered a headstrong anti-patriarchal writer. On the other hand, research on her biography reveals that Ichiyo had to perform the traditional role of a daughter all her life. This article studies Higuchi Ichiyo's famous literary work "Juusanya" (十三夜) to explore the theme of parents' expectations toward daughters and the role of the daughter characters in Higuchi Ichiyo's literature, including the relationship between women and patriarchal society. The study found that the daughter characters are commonly expected to get married. Despite the daughters' resistance, the stories often end with their unsuccessful struggles to break away from the patriarchal norms because of gratitude. The writings also show that these traditions were ingrained in the daughters' families themselves and that the women are forced to live up to the misogynistic standards. This reveals the status of women during the Meiji period.

Key words

Juusanya, daughter characters, social expectation, patriarchy, women

1. บทนำ

อิงชิ อิชิโย (樋口一葉) (ค.ศ.1872-1896) เป็นนักเขียนที่ได้ชื่อว่าเป็นนักเขียนอาชีพหญิงคนแรกของญี่ปุ่น เธอได้ประพันธ์วรรณกรรมที่มีผู้หญิงเป็นตัวละครเอกแทบทั้งสิ้น วิวันพร กิจไกรลาส ได้อธิบายในประเด็นนี้ว่า อิงชิ อิชิโย ได้ประพันธ์ให้ตัวละครหญิงในวรรณกรรมของตนโดยเฉพาะตัวละครกรรยาให้ดำเนินชีวิตไม่เป็นไปตามแบบแผนที่สังคมคาดหวัง เช่น มีลักษณะของการนอกใจสามี ได้เถียงสามี และเลือกทำตามใจต้องการ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงให้เห็นถึงอิสรภาพของผู้หญิงที่สามารถทำตามความต้องการของตนได้โดยไม่ยึดติดกับแนวคิดที่ถูกปลูกฝังมาอย่างยาวนาน (วิวันพร กิจไกรลาส, 2552, น.121-123) จากข้อมูลดังกล่าว อิงชิ อิชิโยจึงได้รับการประเมินคุณค่าในฐานะนักเขียนที่มีบทบาทต่อการเคลื่อนไหวของผู้หญิง (女性運動) ที่ต่อต้านแนวความคิดกระแสหลักในสังคมสมัยเมจิอันส่งผลให้ผู้หญิงไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ

แม้ว่านักวิชาการโดยทั่วไปจะประเมินค่าอิงชิ อิชิโยว่าเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่เรียกร้องสิทธิต่อผู้ชายจากที่ปรากฏในงานเขียนที่ได้นำเสนอตัวละครกรรยาเป็นหลัก แต่เมื่อศึกษาภูมิหลังของอิงชิ อิชิโยแล้วปรากฏว่าเธอมีอายุเพียง 24 ปี และไม่เคยผ่านการแต่งงาน เธอจึงมีบทบาทหน้าที่ในฐานะของ “ลูกสาว” มากกว่าฐานะอื่น ทำให้ผู้วิจัยพิจารณาว่าอิงชิ อิชิโยได้นำเสนอมุมมองของตนในฐานะลูกสาวผ่านวรรณกรรมของเธอได้เป็นอย่างดีด้วยเช่นกัน การศึกษาบทบาทตัวละครในงานวรรณกรรมของอิงชิโย ไม่ว่าจะ “กรรยา” หรือ “ลูกสาว” สิ่งที่ปรากฏคือตัวละครทั้งสองต่างต้องเผชิญกับระบบปิตาธิปไตยไม่ต่างกัน งานวิจัยของนักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับงานวรรณกรรมของอิงชิโยที่ผ่านมานำเสนอโดยเน้นมุมมองไปที่ตัวละครกรรยาเป็นหลัก ซึ่งสะท้อนมุมมองของอิงชิโยในฐานะตัวแทนของผู้หญิงที่มีต่อระบบปิตาธิปไตยได้ดี อย่างไรก็ตาม การศึกษาผ่านตัวละครลูกสาวซึ่งเป็นการศึกษาในอีกแง่มุมหนึ่งจะยิ่งทำให้ศึกษาสถานะของผู้หญิงที่มีต่อระบบปิตาธิปไตยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นการศึกษาตัวละครลูกสาวที่อิงชิโยรังสรรค์ผ่านงานวรรณกรรมนั้นไม่ใช่เป็นการให้ความเห็นเชิงวิพากษ์ผ่านจินตนาการเหมือนตัวละครหญิงที่มีสถานะอื่น แต่เป็นประสบการณ์ตรงที่เกิดกับอิงชิโยเอง ทั้งยังมีความน่าสนใจหลายประการที่จะเอื้อต่อการศึกษาวิเคราะห์สภาพของผู้หญิงกับปิตาธิปไตยในสมัยเมจิได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นที่มาสำคัญของการศึกษาว่าตัวละคร “ลูกสาว” ในเรื่องสั้นเรื่อง “จูซันยะ” ถูกสร้างขึ้นตามความคาดหวังของสังคมหรือไม่อย่างไร และตัวละครลูกสาวแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์จากความคาดหวังดังกล่าวอย่างไร และเป้าหมายประการสำคัญของงานวิจัยฉบับนี้อีกประเด็นหนึ่งคือ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับระบบปิตาธิปไตยผ่านตัวละครลูกสาวในเรื่องสั้นเรื่อง “จูซันยะ” เพื่อวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวกับอำนาจปิตาธิปไตยกับผู้หญิงในยุคสมัยเมจิด้วย

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่ได้ศึกษาเรื่องสั้นเรื่อง “จูซันยะ” พบว่าโดยมากมีการศึกษาในฐานะผู้หญิงที่ทำหน้าที่แม่และกรรยาในสมัยเมจิ งานวิจัยที่พบได้ในไทยพบว่า ส่วนมากมักศึกษาเรื่องสั้นดังกล่าวผ่านตัวละครเอกหญิงในฐานะตัวแทนของกรรยาที่ไม่เป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง เช่น วิวันพร กิจไกรลาส วิเคราะห์ตัวละครหญิงว่าเป็นการแสดงสภาพความเป็นจริงอันขมขื่นของผู้หญิง โดยเฉพาะผู้หญิงที่อยู่ในฐานะกรรยาที่ต้องเป็นฝ่ายอดทนและคอยเอาอกเอาใจสามี ทั้งยังต้องเสียสละตนเองเพื่อครอบครัว ดังนั้นการลุกขึ้นมาเป็นฝ่ายขอหย่าของโอะเซะเกะจึงถือเป็นพฤติกรรมที่ผิดไปจากความคาดหวังของสังคม (วิวันพร กิจไกรลาส, 2552, น.78) นอกจากนั้น ปิยะนุช วิริยเนศวร์

และสฤณีรัตน์ เนียรเจริญสุข ศึกษาการใช้คำว่า “ยักษ์” ที่โอะเซกิตัวละครเอกหญิงใช้กับตัวเองเมื่อคิดถึงลูกชายที่ชื่อทะโร เนื่องจากโอะเซกิมิมีความคิดที่จะหย่าและทิ้งลูกให้อยู่กับสามี แสดงให้เห็นถึงความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้เป็นแม่ (ปิยะนุช วิริยนะวัตรและสฤณีรัตน์ เนียรเจริญสุข, 2552, น.142-151) เป็นต้น แม้แต่ในงานวิจัยของผู้เป็นเองก็ยิ่งศึกษา “จูซันยะ” ในฐานะภรรยาและแม่เช่นกัน เช่น นิมิ โอะโฮะ ได้ศึกษาเอาไว้ว่าการที่ตัวละครเอกหญิงตัดสินใจที่จะไม่หย่าขาดจากสามีเป็นเพราะตระหนักว่าตนเป็นผู้หญิงไร้ซึ่งอำนาจทางสังคมและเศรษฐกิจโดยวิเคราะห์สาเหตุที่ตัวละครเอกหญิงต้องยอมทนอยู่ในสภาพการเป็นภรรยาต่อไปว่าเป็นเพราะไม่สามารถละทิ้งบุตรได้ แสดงให้เห็นถึงความโศกเศร้าของผู้หญิงที่ถูกจำกัดเสรีภาพอันเนื่องมาจากการมีครอบครัว (西, 1996, pp.23-28) ซึ่งจากงานวิจัยที่ผ่านมาข้างต้น พบว่าแม้จะมีการวิเคราะห์ตัวละครเอกหญิงในฐานะของภรรยาและแม่ แต่การวิเคราะห์ตัวละครเอกหญิงในฐานะลูกสาวยังไม่ปรากฏมากนัก ดังนั้นหากพิจารณาตัวละครเอกหญิงในฐานะลูกสาว อาจทำให้สามารถวิเคราะห์ตัวละครในมุมมองที่แตกต่างออกไป และยังได้เห็นบริบททางสังคมที่ปรากฏเพิ่มขึ้นผ่านมุมมองของลูกสาวได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการวิเคราะห์ตัวละครเอกหญิงใน “จูซันยะ” ผ่านสถานะลูกสาวอยู่บ้าง แต่พบว่ายังไม่มีการศึกษาและวิเคราะห์อย่างละเอียดนัก เช่น ฮิระอิ ยูกะ วิเคราะห์ตัวละครเอกหญิงในฐานะผู้หญิงที่มีหลากหลายสถานะในคนเดียว ทั้งฐานะลูกสาวและพี่สาวจากครอบครัวเดิม และหน้าที่ภรรยาและแม่กับครอบครัวใหม่ และตัวละครหญิงก็ได้ดำเนินชีวิตโดยที่ต้องทำหน้าที่ทั้งภรรยา แม่ พี่สาว และลูกสาวไปพร้อมกันภายใต้ระบบครอบครัวและแนวคิดทุนนิยม ซึ่งหากตัวละครเอกหญิงตัดสินใจหย่าหรือหมายถึงยุติหน้าที่ของภรรยาและแม่ จะส่งผลให้ฐานะของพี่สาวและลูกสาวสั่นคลอนไปด้วย (平井, 2015, pp.157-174) แม้ว่าจะไม่ได้มีการวิเคราะห์ตัวละครในฐานะลูกสาวปรากฏในงานวิจัยชิ้นนี้มากนัก แต่จากงานวิจัยดังกล่าวได้ให้ประเด็นที่น่าสนใจเอาไว้ว่า แม้ลูกสาวจะแต่งงานไปมีครอบครัวใหม่แล้วแต่หน้าที่ของลูกสาวก็ยังมีผลต่อผู้หญิงในสมัยเมจิอย่างมากเช่นกัน จึงเป็นประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาวิเคราะห์อย่างละเอียดต่อไปได้ว่าความสัมพันธ์ของพ่อแม่และลูกสาวผ่านเรื่องสั้น “จูซันยะ” มีผลต่อการกำหนดสถานะของผู้หญิงภายใต้แนวคิดระบบปิตาธิปไตยได้หรือไม่ ซึ่งหากวิเคราะห์ความสัมพันธ์ดังกล่าวแล้วจำเป็นต้องวิเคราะห์ความคาดหวังของพ่อแม่ซึ่งเปรียบเสมือนความคาดหวังของสังคมที่มีต่อผู้หญิงในฐานะลูกสาว และวิเคราะห์ให้เห็นความสัมพันธ์ของผู้หญิงในฐานะลูกสาวกับปิตาธิปไตยต่อไป

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 3.1 เพื่อศึกษาความคาดหวังของพ่อแม่ต่อลูกสาวและบทบาทของตัวละครลูกสาวในเรื่องสั้นเรื่อง “จูซันยะ”
- 3.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับระบบปิตาธิปไตยผ่านตัวละครลูกสาวในเรื่องสั้นเรื่อง “จูซันยะ”

4. สมมติฐานของการวิจัย

- 4.1 เรื่องสั้นเรื่อง “จูซันยะ” สะท้อนให้เห็นความคาดหวังของพ่อแม่ต่อลูกสาว เช่น เรื่องเกี่ยวกับการแต่งงานซึ่งเป็นไปตามขนบของสังคมปิตาธิปไตย ในขณะที่ตัวละครลูกสาวมีการแสดงความคิดหรือพฤติกรรมในเชิงต่อต้านบทบาทของผู้หญิงตามกรอบที่สังคมกำหนด
- 4.2 การต่อต้านของตัวละครลูกสาวใน “จูซันยะ” จบลงด้วยความพ่ายแพ้ อันแสดงให้เห็นถึงชะตากรรมของผู้หญิงที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงหรือเอาชนะอำนาจกดทับของผู้ชายภายใต้ระบบปิตาธิปไตยสมัยเมจิได้

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 ศึกษาเรื่องสั้นเรื่อง “จูซันยะ” ซึ่งต้นฉบับที่ใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ อ้างอิงจากฉบับที่ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ฉินโขงโกะ (新潮文庫) ค.ศ. 1969 โดยเน้นเนื้อหาที่แสดงความคาดหวังที่เกิดขึ้นจากพ่อแม่ไปยังตัวละครลูกสาวรวมทั้งศึกษาพฤติกรรมของตัวละครลูกสาวที่มีต่อความคาดหวังเหล่านั้น

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล นำเนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องสั้นดังกล่าวมาวิเคราะห์แนวคิดของสังคมที่มีต่อลูกสาวรวมถึงพฤติกรรมของลูกสาวที่มีต่อความคาดหวังเหล่านั้นเพื่อวิเคราะห์บทบาทของตัวละครลูกสาวที่ปรากฏในงานเรื่องสั้นดังกล่าว และนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับตัวละครลูกสาวมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงและระบบปิตาธิปไตยในสมัยเมจิผ่านตัวละครลูกสาวต่อไป

5.3 ในรายงานวิจัยฉบับนี้จะใช้ระบบถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย ซึ่งเป็นผลงานวิจัยของอาจารย์สาขาภาษาญี่ปุ่น ได้แก่ ผศ. ดร.กัลยาณี สัตตสุวรรณ, ผศ.สุชาดา สัตตพงษ์, ผศ. ดร.เสาวลักษณ์ สุริยะวงศ์ไพศาล (ปัจจุบันคือ ศ.กิตติคุณ ดร.สิริมนพร สุริยะวงศ์ไพศาล) อาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ (ผศ. ดร.สุตาพร ลักษณะียนาวิน) และอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย (ผศ.ดุชนิพร ขำนิโรตตานต์) แห่งคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนคำบางคำที่ใช้เป็นที่แพร่หลายมากแล้ว จะยังคงใช้ตามความนิยมเช่นเดิม จะไม่นำระบบถอดอักษรดังกล่าวมาใช้

6. ผลการวิจัย

“จูซันยะ” (『十三夜』) เป็นเรื่องสั้นที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร บุงเงอิคุระบุ 『文藝倶楽部』 เดือนธันวาคม ค.ศ.1895 โดยเรื่องราวแบ่งได้เป็นสองส่วน ส่วนแรกจะเล่าเหตุการณ์เกี่ยวกับโอะเซะเกกิ (お関) หญิงสาวในตระกูลชะอิโด (齋藤) ที่ได้แต่งงานกับฮะระดะ อิซุมุ (原田勇) ข้าราชการระดับสูงและได้ให้กำเนิดลูกชายหนึ่งคนชื่อทะโร (太郎) ตลอดเวลา 7 ปีนับตั้งแต่ได้ให้กำเนิดทะโร โอะเซะเกกิถูกสามีทอดทิ้งทำร้ายจิตใจอย่างมากจนความอดทนสิ้นสุดลง ทำให้เธอตัดสินใจละทิ้งฮะระดะและทะโรและกลับไปที่บ้านชะอิโดซึ่งเป็นบ้านเดิมของเธอที่พ่อแม่อาศัยอยู่ในคืนวันขึ้นสิบสามค่ำ เมื่อโอะเซะเกกิได้เล่าเรื่องที่เธอประสบและขออนุญาตพ่อแม่เพื่อหย่าขาดกับสามี พ่อก็ได้เกลี้ยกล่อมให้โอะเซะเกกิกลับไปเป็นภรรยาของฮะระดะดังเดิมเพราะฮะระดะได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องหน้าที่การงานแก่น้องชายของโอะเซะเกกิในฐานะข้าราชการระดับสูงอยู่ เธอจึงตัดสินใจไม่หย่าและเรียกรถลากกลับในคืนนั้น ต่อมาเป็นเรื่องราวส่วนหลังโดยเป็นเรื่องระหว่างทางกลับบ้านของโอะเซะเกกิที่ได้บังเอิญพบกับ โคชะกะโรคุโนะซุเกะ (高坂録之助) ผู้ชายที่เคยเป็นคนรักเก่าและได้กลายเป็นคนขับรถลาก ทั้งคู่สนทนากันระหว่างทางและทำให้โอะเซะเกกิได้รู้ว่าโรคุโนะซุเกะมีชีวิตตกต่ำลงเพราะทราบข่าวว่าโอะเซะเกกิจะต้องแต่งงานกับผู้ชายคนอื่น จึงรู้สึกหมดอาลัยตายอยากในชีวิตจนสุดท้ายกลายเป็นคนขับรถลากในที่สุด ในตอนท้ายโอะเซะเกกิได้ให้เงินแก่โรคุโนะซุเกะ และต่างแยกจากกันไป

จากการศึกษาเรื่องสั้นเรื่อง “จูซันยะ” วิเคราะห์ได้ว่าสามารถแบ่งความคาดหวังของพ่อแม่ที่มีต่อลูกสาวได้เป็น 2 เรื่อง ได้แก่ ความคาดหวังเกี่ยวกับเรื่องการแต่งงาน และความคาดหวังเกี่ยวกับเรื่องความกตัญญู ซึ่งสามารถวิเคราะห์แยกได้ ดังต่อไปนี้

6.1 ความคาดหวังเกี่ยวกับเรื่องการแต่งงาน

ความคาดหวังที่มีต่อลูกสาวเกี่ยวกับเรื่องการแต่งงาน หมายถึงความพยายามในการกำหนดสถานะของลูกสาวให้อยู่ในสถานะของภรรยาและแม่ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดระบบปิตาธิปไตย ความคาดหวังของพ่อแม่เกี่ยวกับเรื่องการแต่งงานที่ปรากฏใน “จูซันยะ” ปรากฏให้เห็นในสองรูปแบบ ดังนี้

6.1.1 ความคาดหวังของพ่อแม่ที่ต้องการให้แต่งงานกับคนที่พ่อแม่พิจารณาว่าเหมาะสม ความคาดหวังของพ่อแม่ที่ต้องการให้แต่งงานกับคนที่เหมาะสมนั้น มาจากรากฐานของแนวความคิดดั้งเดิมของสังคมญี่ปุ่นที่สืบทอดมาจนถึงช่วงสมัยเมจิที่ว่า สถานะของผู้หญิงที่เป็นเพศที่อ่อนแอ จำเป็นต้องอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ชาย (佐々木, 2019, p.27) ทำให้ผู้หญิงในสมัยนั้นที่แม้จะไม่ได้รับการดูแลจากพ่อแม่แล้ว แต่ผู้หญิงก็ต้องได้รับการดูแลจากสามี จึงทำให้พิจารณาได้ว่าการแต่งงานกับคนที่พ่อแม่พิจารณาว่าเหมาะสมเป็นความคาดหวังที่อยู่ภายใต้แนวคิดดั้งเดิมตามหลักปิตาธิปไตยเพราะมองว่าผู้หญิงต้องอยู่ภายใต้ผู้ชาย

ในช่วงแรกของเรื่อง มีการอธิบายถึงเหตุผลของการแต่งงานของโอะเซะกิไว้ว่าเป็นการแต่งงานเนื่องจากฮะระตะเป็นฝ่ายมาสู่ขอโอะเซะกิอันเนื่องมาจากความรัก ซึ่งข้อมูลดังกล่าวปรากฏเมื่อแม่ได้แสดงความเห็นใจโอะเซะกิหลังจากที่โอะเซะกิได้เล่าถึงความเจ็บปวดจากการแต่งงานเอาไว้ดังนี้

母親は子に甘いものなので、聞いたどのことを取っても自分のことのように口惜しく… (中略) …こちらから強請た訳ではなけれど支度まで先方で調べていわばお前は恋女房、私や父様が遠慮してさのみは出入りをせぬというも勇さんの身分を恐れてではない、これが妾手かけに出したのではなし正當にも正當にも百まんだら頼みによこして貰って行った嫁の親、大威張に出遣入しても差つかえはなけれど、あちらが立派にやっているに、こちらがこの通りつまらぬ活計をしていれば、お前の縁にすがって聲の助力を受けもするかと他人様の処思が口惜しく、痩せ我慢ではなけれど交際だけはご身分相応に尽して、平常は逢いたい娘の顔も見ずにいます、

แม่เป็นคนที่มีกตเวทิตาใจลูกสาว จึงนำทุกสิ่งที่ดีขึ้นขึ้นมาพูดด้วยความผิดหวังราวกับเป็นเรื่องของตนเอง(ย่อ)...ไม่เชื่อว่าฝ่ายเราไปเร่งรัด (ให้จัดงานแต่งงาน) แต่เป็นฝ่ายนั้นเองที่เตรียมการเรื่องออกเรือนให้ครอบครัวเรา หรือจะพูดอีกอย่างก็คือ ลูกเป็นภรรยาที่แต่งงานด้วยความรัก ที่แม่กับพ่อเกรงใจไม่ไปมาหาสู่บ้านเขาตามอำเภอใจไม่ใช่เพราะเกรงกลัวฐานะของอิเซมุ (ฮะระตะ) เราไม่ใช่พ่อแม่ที่ลูกเราถูกสู่ขอไปเป็นเมียน้อยเสียหน่อย แต่เป็นพ่อแม่ของสะใภ้ที่ถูกทรมานสู่ขออย่างถูกต้องหลายต่อหลายครั้ง หลายครั้งฉันไม่เคยคิดว่าเป็นปัญหาเมื่อ (อิเซมุ) เข้าออกบ้านอย่างผึ่งผายไม่เกรงกลัว แต่ถ้าอิเซมุใหญ่โตขึ้น ในขณะที่พวกเรามีชีวิตน่าเบื่อหน่ายเช่นนี้ คงน่าเจ็บใจที่คนอื่น ๆ จะนิทาเสียได้ว่าเราใช้ลูกสาวไปขอความช่วยเหลือลูกเขย ไม่ใช่กำลังสร้างอดทนหรอก แต่ฉันต้องคบค้าสมาคมตามอัธยาศัย ทำให้ฉันไม่ได้พบหน้าลูกสาวที่ฉันคิดถึงอยู่เสมอ

จากข้อความดังกล่าว ส่วนที่กล่าวว่า “ภรรยาที่แต่งงานด้วยความรัก” ชี้ให้เห็นว่าเหตุผลประการหนึ่งของการแต่งงานเกิดจากความรักของฝ่ายชาย การแต่งงานอันเกิดจากความรักดังกล่าว หากพิจารณาถึงสภาพสังคมสมัยเมจิแล้ว ชะกะอิ ยูอิชิโร ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงมุมมองเกี่ยวกับการแต่งงานเอาไว้ว่า ในสมัยเมจิได้รับแนวคิดและค่านิยมใหม่จากชาติตะวันตกรวมถึงเรื่องการแต่งงานอันเกิดจากความรักอันมีพื้นฐานมาจากแนวคิดแบบปัจเจก ซึ่งนั่นทำให้เกิดความขัดแย้งกับค่านิยมในการแต่งงานแบบดั้งเดิมที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ของครอบครัวเป็นหลัก (阪井, 2013, pp.41-44) จากประเด็นดังกล่าว วิเคราะห์ได้ว่าการแต่งงานอันเกิดจากความรักที่ปรากฏในเรื่องนี้อาจเป็นความต้องการของผู้ประพันธ์ที่ต้องการนำเสนอแนวคิดสมัยใหม่เกี่ยวกับการแต่งงานเพื่อให้ผู้อ่านรู้จักกับรูปแบบการแต่งงานดังกล่าวมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น ข้อความดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่าการที่

ฮะระตะ อิชะมุต้องการแต่งงานกับโอะเซะกิแสดงถึงความต้องการจากฝ่ายชายที่สามารถเลือกผู้หญิงที่ตนรักได้อย่างอิสระ ซึ่งจากในเนื้อเรื่อง ฮะระตะมีความรู้สึกชอบพอกับโอะเซะกิ จึงได้พูดคุยกับบ้านชะอิโดเพื่อต้องการสู่ขอโอะเซะกิมาเป็นภรรยา ประเด็นดังกล่าว หากพิจารณาถึงสภาพสังคมข้างต้นประกอบ อาจเป็นความพยายามในการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงานจากความรักผ่านตัวละครผู้ชายเพื่อแสดงให้เห็นว่าแม้ในญี่ปุ่นซึ่งมีแนวคิดทางสังคมแบบปิตาธิปไตยก็ตาม แต่ผู้ชายก็สามารถเลือกแต่งงานจากความรักได้เช่นกัน

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการนำเสนอการแต่งงานอันเกิดจากความรัก แต่ในช่วงหลังที่เป็นฉากที่โอะเซะกิแสดงความรู้สึกภายในใจที่มีต่อโรคุโนะซุเกะ ทำให้พิจารณาได้ว่าการแต่งงานของโอะเซะกิเป็นการแต่งงานจากความต้องการของครอบครัว ซึ่งปรากฏข้อความดังต่อไปนี้

十二の年より十七まで明暮れ顔を合せる毎に行々はあの店のあすこへ座って、新聞見ながら商いするのと思うてもいたれど、量らぬ人に縁の定まりて、親々の言う事なれば何異存を入られよう、姻草やの録さんにはと思えどそれはほんの子供ごろ、先方からも口へ出して言うた事はなし、こちらはなおさら、これは取とまらぬ夢のようななるを、思い切、思い切ってしまえ、あきらめてしまおうと心を定めて、今原田へ嫁入りの事にはなつたれど、その際までも涙がこぼれて忘れかねた人、

ตั้งแต่อายุสิบสองถึงสิบเจ็ด ทุกครั้งที่เจอหน้ากับเขาทุกวัน ฉันเคยคิดว่าอีกไม่นานจะนั่งอยู่ที่ร้านนั้น นั่งอ่านหนังสือพิมพ์ไปขายของไป แต่กลับต้องมาแต่งงานกับคนที่ไม่เคยคิดว่าจะแต่งงาน เราจะไปคัดค้านสิ่งที่พ่อแม่สั่งได้อย่างไร ต่อให้ฉันจะชอบพอกับคุณโรคุกุสเจ้าของร้านบุหรี แต่ตอนนั้นฉันยังเด็กเกินไปนัก ทางคุณโรคุเองก็ไม่เคยพูดอะไร ฉันก็ยังพูดอะไรออกไปไม่ได้ มันเป็นความรักดั่งฝันที่ไม่มีทางเป็นจริงได้ ฉันบอกกับตัวเองว่าให้ตัดใจเสียเถิด ตัดใจเสีย ฉันตั้งใจว่าจะยอมแพ้ ตอนนี้ฉันได้เข้าบ้านฮะระตะแล้ว แต่ก่อนแต่งงานฉันกลับเป็นคนร้องไห้เพราะไม่อาจลืมเขาได้

จากข้อความดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าแม้จะมีปัจจัยเรื่องความรักมาเกี่ยวข้องแต่แท้จริงแล้วพ่อแม่กำหนดให้โอะเซะกิผู้เป็นลูกสาวเข้าแต่งงานกับคนของตระกูลฮะระตะ โดยโอะเซะกิได้แสดงความรู้สึกเสียใจที่ไม่ได้แต่งงานกับโรคุโนะซุเกะคนที่เธอรัก เพราะเธอไม่สามารถเลือกแต่งงานกับผู้ชายที่ต้องการได้ แต่ได้แต่งงานกับฮะระตะอิชะมุตามที่พ่อแม่กำหนดในที่สุด นอกจากนั้น แม้ว่าจากประเด็นดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมในสมัยเมจิที่พ่อแม่เป็นผู้กำหนดคู่แต่งงานให้กับลูก และลูกจำเป็นต้องแต่งงานกับคนที่พ่อแม่เลือกเพื่อให้เป็นไปตามที่พ่อแม่และสังคมคาดหวัง

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าโอะเซะกิจะแต่งงานกับคนที่พ่อแม่กำหนดให้และคิดว่าเป็นการแต่งงานโดยเริ่มต้นจากความรักของสามี แต่เมื่อเวลาผ่านไป ชีวิตของโอะเซะกิกลับไม่ราบรื่นอย่างที่คิด เธอถูกสามีพูดจาทำร้ายจิตใจและไม่ได้รับการปฏิบัติปฏิบัติในฐานะภรรยา พิจารณาได้จากเนื้อหาที่โอะเซะกิระบายความอัดอั้นกับพ่อแม่ของตนดังต่อไปนี้

嫁入ってちょうど半年ばかりの間は関や関やと下へも置かぬようにして下さったけれど、あの子が出来てからと言うものはまるでお人が変りまして、思い出しても恐ろしくござります、私はくら暗の谷へ突落されたように暖かい日の影というを見た事がござりませぬ、はじめのうちは何か串談に態とらしく邪堅に遊ぶすのと思うておりました

けれど、全くは私にお飽きなされたのでこうもしたら出てゆくか、ああもしたら離縁を
と言い出すかと苦めて苦めて苦め抜くのでござりましょ、

ตั้งแต่แต่งเข้าไปเป็นสะใภ้บ้านนั้นจนถึงประมาณครึ่งปีแรก สามียังเรียก เซะกิ เซะกิ และไม่เคยปฏิบัติ
กับลูกในฐานะที่ต่ำกว่าเลย แต่พออะไรเกิดก็กลับเปลี่ยนไปเป็นคนละคน แค่คิดลูกก็รู้สึกกลัวขึ้นมาแล้ว
ความรู้สึกช่างเหมือนกับลูกตกลงไปในหุบเขาแล้วไม่ได้เห็นแสงตะวันอันอบอุ่นอีกเลย ในตอนแรกคิดว่าสามี
แค่แกล้งหยอกเล่นจึงทำเฉยเมยใส่ลูก แต่จริง ๆ แล้วเป็นเพราะเขาเบื่อลูกแล้ว จึงได้กลั่นแกล้งกันทุกทาง
ให้ลูกขมขื่นใจว่าถ้าทำอะไรแล้วเขาจะหนีหายออกจากบ้านไหม หรือถ้าพูดอะไรไปแล้วเขาจะหยากับลูก
หรือเปล่า

นอกจากนั้น ยังปรากฏคำบอกเล่าของโอะเซะกิที่เล่าว่าเธอถูกสามีดูถูกมากมาย ซึ่งแสดงให้เห็นสภาพชีวิต
หลังแต่งงานที่เธอไม่ได้รับการให้เกียรติในฐานะภรรยา จากคำพูดต่อไปนี้

一筋に詰らぬくだらぬ、解らぬ奴、とても相談の相手にはならぬの、いわば太郎の
乳母として置いて遣わすのと嘲っておっしゃるばかり、

เขาพูดดูถูกลูกว่าน่าเบื่อ ไร้สาระ ไม่เข้าใจอะไรเลย เป็นที่ปรึกษาอะไรก็ไม่ได้ มิน่าซ้ำยังพูดว่าจะว่า
ไปก็ให้เธออยู่เป็นแม่นมของทะเลเท่านั้นอีกด้วย

จากข้อความข้างต้น สะท้อนให้เห็นผลจากการปฏิบัติตนตามความต้องการของพ่อแม่ในเรื่องการแต่งงาน
กล่าวคือ แม้ว่าการแต่งงานในครั้งนี้จะทำให้โอะเซะกิได้เป็นภรรยาของสามีที่มีอำนาจเป็นถึงข้าราชการชั้นสูง
และให้กำเนิดลูกชายหนึ่งคนนั้น ยะมะเซะกิ โนะบุโกะ ได้อธิบายว่า ในสังคมสมัยเมจิเป้าหมายที่สำคัญที่สุด
ของการกำหนดบทบาทของครอบครัวคือการให้กำเนิดเด็กเพื่อสร้างประชากรใหม่ที่เข้มแข็ง (山崎, 2007, p.174)
จึงพิจารณาได้ว่ากรณีที่โอะเซะกิให้กำเนิดลูกชายแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตนตามที่ตั้งคณาคหวังเพราะประเพณี
ตนบรรลุปเป้าหมายของสังคม และการให้กำเนิดลูกชายยังพิจารณาได้ว่าสามารถเป็นหลักประกันในชีวิตการ
แต่งงานต่อไปได้ แต่ชีวิตการแต่งงานของเธอกลับไม่มีความสุข ถูกสามีทำร้ายด้วยคำพูดอยู่ตลอดเวลา ยิ่งไปกว่านั้น
สามียังกล่าวทำร้ายจิตใจโอะเซะกิว่าโอะเซะกิมีตัวตนในฐานะแม่นมของลูกชายตนเท่านั้น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า
แม้ตัวละครลูกสาวจะปฏิบัติตามความคาดหวังของพ่อแม่ แต่ยังไม่สามารถยืนยันได้ว่าชีวิตการแต่งงานต่อไป
ของลูกสาวจะมีความสุข จากความทุกข์ดังกล่าวเป็นที่มาทำให้โอะเซะกิเดินทางมาที่บ้านเดิมของตนเพื่อขอให้ตน
ได้หย่าขาดกับสามี ซึ่งเป็นการแสดงพฤติกรรมปฏิเสธต่อความคาดหวังของพ่อแม่ต่อการแต่งงานของเธอ ดังปรากฏ
ในข้อความต่อไปนี้

お父様、お母様、察して下さいませ私は今日までついに原田の身についてお耳に入
れました事もなく、勇と私との中を人に言うた事はござりませぬけれど、千度も百度も
考え直して、二年も三年も泣尽して今日という今日どうでも離縁を貰うて頂こうと決心
の臍をかためました、どうぞお願いでござります離縁の状を取って下され、私はこれか
ら内職なり何なりして亥之助が片腕にもなられるよう心がけますほどに、一生一人で置
いて下さりませ

พ่อคะ แม่คะ ได้โปรดเห็นใจลูกด้วย ที่ผ่านมามารึกไม่เคยพูดเรื่องอะไรให้ฟังสักครั้ง ไม่เคยพูดถึงความสัมพันธ์ของฉันกับอิชิมุให้คนอื่นฟัง แต่ลูกคิดช้าแล้วช้าเล่าเป็นร้อยเป็นพันครั้ง ร้องไห้มาสองสามปีจนแทบไม่มีน้ำตา วันนี้จะยังงมงายก็ตั้งใจแล้วว่าขออย่า ขอร้องได้โปรดขอโทษอย่าให้ลูกเถิด จากนั้นไปไม่ว่าจะงานอะไรลูกก็จะยอมทำเพื่อจะได้เป็นเรี่ยวแรงให้กับอิชิมุคะ ได้โปรดให้ลูกอยู่ด้วยชั่วชีวิตสักคนเถิด

จากข้อความดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจที่แน่วแน่ของโอะเซเกะที่ต้องการหย่า จากที่ปรากฏในข้อความที่ว่า “แต่ลูกคิดช้าแล้วช้าเล่าเป็นร้อยเป็นพันครั้ง ร้องไห้มาสองสามปีจนแทบไม่มีน้ำตา” แสดงให้เห็นว่าโอะเซเกะได้คิดทบทวนเรื่องการหย่าเป็นเวลานานก่อนที่จะตัดสินใจขอร้องกับพ่อแม่ นอกจากนั้น วิวันพร กิจไกรลาส ได้กล่าวถึงการหย่าขาดกับสามีในสมัยเมจิว่า โดยปกติแล้วการหย่าจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสามีตัดสินใจทิ้งภรรยา (วิวันพร กิจไกรลาส, 2552, น.26) แต่การที่ภรรยาเป็นผู้ตัดสินใจบอกหย่าดังที่ปรากฏในตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตนของผู้หญิงที่ไม่เป็นไปตามที่สังคมกำหนด แต่อย่างไรก็ดี สามารถวิเคราะห์ได้ว่าการแสดงจุดยืนขอหย่าของโอะเซเกะมิได้เป็นเพียงแค่การประพฤติดนที่ผิดไปจากสังคมกำหนดเท่านั้น แต่การตัดสินใจหย่ากับสามีของโอะเซเกะสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นจริงว่าแม้จะปฏิบัติตามที่พ่อแม่คาดหวังแต่สุดท้ายแล้วก็ไม่มีความสุขตามที่พ่อแม่หวังไว้ ทำให้โอะเซเกะต้องการหลุดพ้นจากความทุกข์ใจดังกล่าว แล้วกำหนดแนวทางชีวิตของตนเองเพราะเชื่อว่าเป็นทางที่มีความสุขมากกว่าทนทุกข์อยู่กับสามีที่ทำร้ายจิตใจเธออยู่เสมอ

6.1.2 ความคาดหวังของพ่อแม่ที่ต้องการให้ลูกสาวเป็นภรรยาและแม่ที่ดี จากประเด็นในข้อ 6.1.1. ที่แสดงให้เห็นว่าพ่อแม่คาดหวังให้ลูกสาวแต่งงานกับคนที่เหมาะสม ความคาดหวังประการต่อมาคือต้องการให้ลูกสาวปฏิบัติตนเป็นภรรยาที่ยอมอดทนกับสามีและตั้งใจทำหน้าที่แม่อย่างดีที่สุด ซึ่งความคาดหวังข้างต้นเป็นไปตามแนวคิดสำคัญในสมัยเมจิที่กำหนดบทบาทของผู้หญิงต่อสังคมเอาไว้ คือ “ภรรยาที่ดี มารดาที่ฉลาด” (良妻賢母) (塩谷, 2009, pp.187-188) แต่อย่างไรก็ตาม ชีวิตการแต่งงานของเธอกลับไม่มีความสุขจึงตัดสินใจหย่า ซึ่งเหตุผลที่เธอได้ระบายกับพ่อแม่มีดังต่อไปนี้

それはもとより華族女学校の椅子にかかって育ったものではないに相違なく、ご同僚の奥様がたのようにお花のお茶の、歌の画のと習い立てた事もなければそのお話しのお相手は出来ませぬけれど、出来ずば人知れず習わせて下さっても済むべきはず、何も表向き実家の悪るいを風聴なされて、

ลูกไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียนชั้นสูง พอไม่เคยเรียนจัดดอกไม้ ชงชา แต่งกลอน หรือวาดภาพเหมือนเหล่าภรรยาเพื่อนร่วมงานของสามี จึงพูดคุยกั๊วข้อพวกนั้นกับเขาไม่ได้ แต่ถ้าทำไม่ได้ ก็แอบให้ไปเรียนก็สิ้นเรื่องไม่ใช่หรือ ไม่เห็นต้องตำหนิว่าข้ามาจากระกูลต่ำด้อยต่อหน้าสาวใช้เลย

จากข้อความดังกล่าว โอะเซเกะได้อธิบายว่าเธอไม่สามารถออกสังคมเพื่อพูดคุยกับเหล่าภรรยาเพื่อนร่วมงานของสามีได้ ประโยคดังกล่าวแสดงให้เห็นสภาพความเป็นจริงในชีวิตการแต่งงานของโอะเซเกะที่ว่าเธอยังไม่มีความรู้ที่เหมาะสมกับการส่งเสริมหน้าที่การงานของสามี และสามียังคงถูกชาติกำเนิดของเธอกั๊วด้วย จากประเด็นดังกล่าวมีความเป็นไปได้ว่าเป็นผลจากการแต่งงานระหว่างชนชั้นของครอบครัวโอะเซเกะและตระกูล อิชิมุ ทำให้ไม่มีความรู้ในเรื่องเดียวกัน แต่ในขณะเดียวกัน หากพิจารณาในประเด็นด้านการศึกษา โอะริอิ มิยะโกะได้อธิบายเอาไว้ว่า เด็กผู้หญิงในสมัยเมจิโดยเฉพาะเด็กหญิงในครอบครัวที่มีฐานะไม่ด้นักจะไม่ให้ลูกสาวเรียนจบระดับสูง

แต่กลับต้องออกมาหางานสำหรับผู้หญิงทำ เช่น งานบ้าน งานรับจ้างเย็บผ้า เป็นต้น (折井, 1992, pp.168-171) ซึ่งจากมุมมองทางสังคมข้างต้นทำให้พิจารณาได้ว่าโอะเซกิเป็นอีกตัวอย่างของเด็กผู้หญิงที่ไม่ได้รับการศึกษาสูงเนื่องจากไม่มีความรู้ที่จะสามารถพูดคุยกับกลุ่มภรรยาของเพื่อนสามีที่สามารถพูดคุยและทำกิจกรรมเข้าสังคมได้ จากสภาพดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เธอตระหนักว่าเธอปฏิบัติตนไม่เหมาะสมต่อการเป็นภรรยาที่ดี มารดาที่ฉลาดตามอุดมคติ จึงทำให้โอะเซกิได้ยกความจริงดังกล่าวมาเป็นเหตุผลเพื่อให้พ่อแม่ยินยอมให้เธอหย่าจากสามี

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่าสนใจของความคาดหวังนี้คือ นอกเหนือจากลูกสาวที่แสดงบทบาทปฏิเสธความคาดหวังของครอบครัวเรื่องการเป็นภรรยาที่ดีดังกล่าว แต่ยังพบว่าแม่ของโอะเซกิได้แสดงบทบาทเห็นด้วยและสนับสนุนให้ลูกสาวไม่อดทนต่อสามีอีกต่อไป ตามข้อความที่ปรากฏดังนี้

親なし子でも拾って行ったように大層らしい、ものが出来るの出来ぬのとよくそんな口がきけたもの、黙っていても際限もなく募ってそれはそれは癖になってしまいます、第一は婢女どもの手前奥様の威光が削げて、末にはお前の言う事を聞く者もな太郎を仕立てにも母様を馬鹿にする気になられたら何とします、言うだけの事はきつとて、それが悪いと小言をいうたら何の私にも家がありますとて出て来るがよからうではないか、実に馬鹿馬鹿しいとしてはそれほどの日まで黙っているという事がありますものか、あんまりお前が温順し過ぎがつられたのであろう、聞いたばかりでも腹が立つ、もうもう退けて及びません、身分が何であろうが父もある母もある、年はゆかねど亥之助弟もあればそのような火の中にじっとしているには及ばぬこと、なあ父様一遍勇さんに逢うて十分油を取ったらようござりましょと母は猛って前後もかえり見ず。

สามีของลูกทำอย่างกับลูกเป็นเด็กเก็บมาเลี้ยงไม่มีพ่อไม่มีแม่อย่างนั้นแหละ พูดออกมาอยู่ได้เรื่องลูกทำอะไรได้หรือทำไม่ได้ ยิ่งลูกทำเฉยเขายังแสดงกิริยามากขึ้นทุกทีจนติดเป็นนิสัย อย่างแรกเลย มาต่อว่าลูกฉัน (โอะเซกิ) ต่อหน้าสาวใช้ยังทำให้ลูกหมดความน่าเกรงขาม กลายเป็นว่าจะไม่มีใครฟังคำสั่งลูกในที่สุด ถึงจะเลี้ยงดูทะโรมาก็เถอะ แต่ถ้าทะโรกลายเป็นเด็กที่พูดจาดูหมิ่นแม่ขึ้นมาจะทำอย่างไร ลูกอยากพูดอะไรก็พูดเลย ถ้าสามีกล่าวโทษให้ลูก ก็บอกไปเลยว่า ถ้าผิดแล้วยังไงละคะ ฉันเองก็มีบ้านเหมือนกันนะ แล้วออกมาเสียเลยสิ แยกเสียจริง แล้วทำไมลูกถึงปิดเงียบไว้จนปานนี้ คงเพราะลูกซื่อใจถึงได้ยอมเฉยจนถึงตอนนี้ละสิ แค่ง่วงแม่ยังไม่โหลเลย ไม่ต้องยอมอีกแล้ว จะอย่างไรลูกก็มีพ่อแม่ มีโอโนะซุเกะ น้องชายของลูก ถึงโอโนะซุเกะจะยังเด็กอยู่ก็เถอะ เพราะอย่างนั้นไม่จำเป็นต้องทนอยู่บ้านหลังนั้นแล้ว นี่พ่อ ไปหานายอิซามุสึสักครั้ง แล้วตำหนิให้หนักไปเลยเสียสิ

จากข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแม่พูดเข้าข้างลูกสาว แต่ในขณะเดียวกัน สามารถวิเคราะห์ได้ว่าคำพูดดังกล่าวของแม่สะท้อนให้เห็นความรู้สึกส่วนลึกของจิตใจกับการที่ต้องทนเป็นภรรยาที่ดีมาโดยตลอด เมื่อลูกสาวที่รักต้องตกอยู่ในสถานการณ์คล้ายกันจึงรู้สึกโกรธ จึงทำให้แม่แสดงความคิดเห็นที่ส่งเสริมให้ลูกหย่าขาดกับสามี และยังสั่งให้สามีไปต่อว่าฮะระดะสามีของโอะเซกิอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแม่จะแสดงบทบาทเห็นด้วยกับความคิดของลูกสาว แต่หลังจากแม่ได้แสดงความคิดเห็นดังกล่าวก็พบว่าพ่อสั่งให้แม่เงียบและไม่ปรากฏว่าแม่แสดงความคิดเห็นอื่นใดในเรื่องอีกเลย แสดงให้เห็นว่าแม่ผู้หญิงจะมีโอกาสได้แสดงความรู้สึกนึกคิดในฐานะ

ภรรยาและในฐานะแม่แล้ว ก็ไม่สามารถเอาชนะอำนาจของผู้ชายที่ควบคุมผู้หญิงได้

ยิ่งไปกว่านั้น การที่พ่อเกลี้ยกล่อมให้ลูกสาวยินยอมกลับบ้านของสามีตามเดิมสะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดบางประการของผู้ชายที่มีต่อผู้หญิงในการปฏิบัติตนเป็นภรรยาและแม่ที่ดีดังปรากฏในข้อความต่อไปนี้

的になつてはずいぶんつらい事もある、なれどもあれほどの良人を持つ身のつとめ、区役所がよいの腰弁当が釜の下を焚きつけてくれるのとは格が違う、したがってやかましくもあらうむずかしくもあらうそれを機嫌の好いようにととのえて行くのが妻の役、…（中略）…離縁を取って出たがよいか、太郎は原田のもの、そちは斎藤の娘、一度縁が切れては二度と顔見にくく事なるまじ、同じく不運に泣くほどならば原田の妻で大泣きに泣け、

ลูกต้องรองรับอารมณ์ของสามีแบบนี้คงลำบากมากทีเดียว แต่ก็ เป็นกิจของคนที่มีสามีระดับสูงเช่นนั้น ย่อมต่างชั้นกับข้าราชการระดับล่างที่פקเบนโต๊ะติดตัวและยังช่วยหุงหาอาหาร เพราะอย่างนั้นเขาอาจพูดจาผิดหูไปบ้าง เอาใจยากบ้าง ทว่า การเอาใจสามีให้อารมณ์ดีนับเป็นหน้าที่ของภรรยา...(ย่อ)...หย่าแล้วออกจากบ้านฮะระตะมาจะดีหรือ ทะโรเป็นคนของตระกูลฮะระตะ ส่วนลูกก็กลายเป็นลูกสาวของตระกูลซะอิตโตะ หากหย่าแล้วจะไม่ได้เห็นหน้าทะโรอีกเป็นครั้งที่สองเป็นแน่ ถ้าจะต้องร้องไห้ท้อใจในโชคชะตาเหมือนกันล่ะก็ จงร้องไห้คร่ำครวญในฐานะภรรยาของฮะระตะดีกว่า

จากข้อความดังกล่าวแสดงถึงความคิดของพ่อในฐานะตัวแทนของผู้ชายในสังคมว่าการที่ผู้หญิงต้องอดทนต่ออารมณ์โกรธของสามีเหมือนที่โอะเซะกิประสบเป็นหนึ่งในหน้าที่ของภรรยา ในขณะเดียวกันยังชี้ให้เห็นว่าการอดทนอาจเป็นทางเลือกที่เหมาะสมกว่า กล่าวคือ แม้คำพูดของสามีจะทำให้รู้สึกไม่มีความสุข แต่โอะเซะกียังสามารถมีชีวิตได้อย่างสุขสบายในฐานะภรรยาของข้าราชการระดับสูงที่มีฐานะทางสังคมและฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า นอกจากประเด็นเรื่องอารมณ์ของสามีแล้ว พ่อยังได้ยกประเด็นเรื่องทะโรลูกชายของเธอเข้ามาพูดเสริมเพื่อช่วยให้เหตุผลความหนักแน่นขึ้นว่า หากโอะเซะกิตัดสินใจหย่าหมายความว่าได้ตัดขาดจากลูก ซึ่งลูกชายถือเป็นบุคคลในตระกูลฮะระตะอย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้โอะเซะกิจะไม่ได้ทำหน้าที่แม่ที่โอะเซะกิและสังคมต้องการ จึงควรตระหนักในหน้าที่แล้วกลับไปทำหน้าที่แม่ในขณะที่ยังมีโอกาสอยู่ ดังนั้น การยกเหตุผลมาเกลี้ยกล่อมโอะเซะกิทั้งในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของภรรยาและหน้าที่แม่ได้แสดงถึงความคาดหวังของสังคมในเรื่องการเป็นภรรยาและแม่ที่ดี

6.2 ความคาดหวังเกี่ยวกับเรื่องความกตัญญู

นอกเหนือจากความคาดหวังในเรื่องการแต่งงานแล้ว ยังพบความคาดหวังของพ่อแม่ในเรื่องเกี่ยวกับความกตัญญูปรากฏอยู่ในเรื่องด้วยเช่นกัน ยะมะซะกิ โนะบุโกะ ได้อธิบายว่าความกตัญญูถือเป็นพื้นฐานสำหรับสังคมญี่ปุ่นสมัยเมจิ และถือเป็นรากฐานของคุณธรรมทั้งปวง โดยรูปแบบการแสดงความกตัญญูมีแนวคิดพื้นฐานคือ การเคารพ รักบิดามารดา การปฏิบัติตามคำสั่งของบิดามารดา การทำให้บิดามารดาสบายใจ และการเชิดชูบรรพบุรุษ (山崎, 2007, pp.179-181) จากความคาดหวังดังกล่าวมีความน่าสนใจว่าแทบไม่ปรากฏให้เห็นว่าลูกสาวแสดงความขัดแย้งแต่อย่างใด ดังที่ปรากฏในตัวบทตอนที่โอะเซะกิมาถึงหน้าบ้านและถึงแล้วเธอควรขออภัยกับพ่อแม่เรื่องเธอจะหย่าดีหรือไม่ ดังนี้

どの顔さげて離縁状もろて下されと言われたのか、叱られるは必定、…
（中略）…今更にお老人を驚かしてこれまでの喜びを水の泡にさせます事つらや、い

つそ話さずに戻ろうか、…（中略）…ご両親に奏任のむこがある身と自慢させ、私さえ身を節儉れば時たまはお口に合う者お小遣いも差あげられるに、思うままを通して離縁となれば太郎には継母の憂き目を見せ、ご両親には今までの自慢の鼻にわかに低くさせまして、

ตอนที่ฉันก้มหน้าขอใบหย่าจากพ่อแม่ คงจะต้องโดนต่อว่าเป็นแน่...(ย่อ)... อายุมากขนาดนี้แล้วมาทำให้คนแก่ (พ่อแม่) ตกใจแล้วทำให้ความสุขของท่านหมดสิ้นไปปรวกับฟองอากาศ ทรมานใจเหลือเกิน หรือจะกลับบ้านไปแล้วไม่พูดอะไร...(ย่อ)... ให้พ่อแม่ได้ภาคภูมิใจ กับลูกเขยที่เป็นข้าราชการระดับสูงต่อไป อีกทั้งถ้าฉันประหยัดเงินได้ก็จะได้ให้ขนมอร่อย ๆ และมอบเงินจำนวนเล็กน้อยให้พ่อแม่ไว้ใช้ได้ ถ้าฉันได้หย่าอย่างที่ดีไว้ ทะไรอาจถูกแม่เลี้ยงรังแก และความภูมิใจของพ่อแม่ฉันที่ผ่านมาก็จะตกต่ำลงไปสิ้น

จากข้อความดังกล่าว จะเห็นได้ว่าโอเชะเกกิพิจารณาว่าหากเธอร้องขอให้พ่อแม่ยินยอมให้ตนหย่า จะทำให้ครอบครัวเสียใจ และทำให้ความภูมิใจของพ่อแม่หมดสิ้นไป สะท้อนให้เห็นว่าโอเชะเกกิตัดสินใจแต่งงานตามที่พ่อแม่เห็นควรเพื่อให้ครอบครัวมีความสุข เนื่องจากหน้าที่การงานของสามีทำให้พ่อแม่ภูมิใจว่าลูกสาวได้แต่งงานเป็นภรรยาของข้าราชการระดับสูง นอกจากนั้น การเป็นภรรยาของข้าราชการระดับสูงทำให้เธอได้รับเงินจากสามี ซึ่งส่งผลให้เธอสามารถให้ความช่วยเหลือครอบครัวได้ไม่มากนักน้อย นอกจากนั้น ข้อความดังกล่าวสะท้อนว่าโอเชะเกกิไม่สามารถตัดสินใจได้จนถึงนาทีสุดท้าย แม้ว่าการแต่งงานของเธอทำให้เธอไม่มีความสุขและทำให้เธอทบทวนเรื่องการขอหย่าเป็นเวลาหลายปี แต่สิ่งที่ขัดขวางไม่ให้โอเชะเกกิตัดสินใจหย่าได้ทันทีคือการที่โอเชะเกกาคำนึงถึงความรู้สึกของพ่อแม่ รวมทั้งหน้าตาทางสังคมและความสามารถของตนในการช่วยเหลือด้านการเงินแก่พ่อแม่จากเงินที่ได้จากสามี ยิ่งไปกว่านั้น การตัดสินใจที่จะหย่าของโอเชะเกกิกลับยากขึ้น เมื่อทราบว่าการแต่งงานของเธอมีสวนช่วยเหลือหน้าที่การงานของน้องชาย ตามข้อความดังต่อไปนี้

あの子も替らず勉強でござんすかと問えば、母親はほたほたとして茶を進めながら、亥之は今しがた夜学に出て行ました、あれもお前お蔭さまでこの間は昇給させて頂いたし、課長様が可愛がって下さるのでどれ位心丈夫であろう、これと言うもやっぱり原田さんの縁引があるからだとして宅では毎日いい暮しています、お前に如才はあるまいけれどこの後とも原田さんのご機嫌の好いように、亥之はあの通り

เมื่อโอเชะเกกิถามพ่อแม่ว่าน้องชายยังเรียนอยู่หรือไม่ ในขณะที่แม่กำลังรินชาให้นั้นก็ตอบว่า โอโนะไปเรียนศึกษาภาคค่ำ เป็นเพราะลูกเลยนะที่ทำให้น้องได้ขึ้นเงินเดือน ทางหัวหน้าก็ยังเอ็นดูน้องอีก ถ้าเป็นแบบนี้แล้วก็คงเบาใจไปได้แล้ว จะว่าไปแล้วเพราะบ้านเราได้ตรงกับชะระตะก็เลยได้ใช้ชีวิตอย่างสุขสบายแบบนี้ แม้ว่าลูกจะหัวไม่ดinkin แต่พอลูกได้แต่งงานกับชะระตะแล้วเขามีความสุขได้แบบนี้ โอโนะคงก็มีชีวิตดีได้เช่นนี้

จากข้อความข้างต้นคำพูดที่ว่า “แม้ว่าลูกจะหัวไม่ดinkin” สามารถวิเคราะห์ที่ได้หลัก ๆ สองประการ ประการแรก คำพูดดังกล่าวของแม่ทำให้โอเชะเกกิตระหนักได้ว่านอกเหนือจากการแต่งงานแล้ว เธอไม่ได้มีความรู้ความสามารถมากพอที่จะช่วยเหลือทางเศรษฐกิจให้กับครอบครัวเดิมของเธอได้ กล่าวคือ หากพิจารณาผ่านสภาพทางสังคมในสมัยเมจิที่เด็กผู้หญิงโดยทั่วไปที่ไม่ได้รับการศึกษาสูงทำให้ไม่มีทางเลือกในชีวิตนอกเหนือจากการรับจ้างงาน

เล็กน้อย (折井, 1992, p.169) จึงวิเคราะห์ได้ว่าในกรณีของบ้านชะอิโตะ การที่ให้ลูกสาวได้แต่งงานเป็นการตอบสนองความต้องการของครอบครัวชะระตะที่มีฐานะสูงกว่าเพราะเชื่อว่าอิเซมูรักโอะเซะกิด้วยใจจริง และจะสามารถดูแลลูกสาวของตนไปตลอด การแต่งงานจึงเปรียบเสมือนการรับประกันชีวิตในภายภาคหน้าของโอะเซะกิด้วย อีกประการหนึ่งคือ จากคำพูดดังกล่าวรวมทั้งคำพูดต่อมาของแม่ที่บอกว่า “แต่พ่อลูกได้แต่งงานกับชะระตะแล้วเรามีความสุขได้แบบนั้น อิโนะคุงก็มีชีวิตที่ดีเช่นนี้” ทำให้โอะเซะกิตระหนักได้ว่าการแต่งงานของเธอกับชะระตะ อิเซมูนั้น ไม่ใช่เป็นการแต่งงานระหว่างคนสองคนเท่านั้น แต่ยังเป็นการเกี่ยวดองและส่งเสริมกันของทั้งสองครอบครัว ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีที่ชะระตะ อิเซมูได้ให้ความช่วยเหลือเรื่องงานของน้องชายอยู่แต่อย่างใดก็ตาม คำกล่าวของแม่ได้สร้างแรงกดดันให้กับโอะเซะกิ กล่าวคือ คำพูดดังกล่าวทำให้โอะเซะกิตระหนักในสถานะการแต่งงานของตนว่าเป็นการแต่งงานที่เกิดขึ้นเพื่อต้องการให้โอะเซะกิได้มีที่พึ่งจนบั้นปลายของชีวิตซึ่งก็คือชะระตะ อิเซมูในฐานะสามีนั่นเอง อีกประการคือ การแต่งงานของเธอไม่เพียงทำให้พ่อแม่มีความสุขเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวเนื่องกับเศรษฐกิจของบ้านด้วย การที่น้องชายได้รับราชการหมายความว่าน้องชายได้กลายเป็นแรงสำคัญที่ช่วยเหลือด้านการเงินของครอบครัวให้สุขสบาย ถ้าชีวิตการแต่งงานของโอะเซะกิยังราบรื่นก็จะส่งผลให้หน้าที่การงานของน้องชายยังมั่นคงซึ่งทำให้สามารถนำเงินที่ได้จากการรับราชการมาช่วยเหลือดูแลคนในบ้านต่อไปได้ สอดคล้องกับอิระอิ ยูกะ ที่ได้วิเคราะห์เอาไว้ว่าโอะเซะกิดำเนินชีวิตโดยที่ต้องทำหน้าที่ทั้งภรรยา แม่ พี่สาว และลูกสาวไปพร้อมกัน ซึ่งหากโอะเซะกิตัดสินใจหย่าหรือหมายถึงยุติหน้าที่ของภรรยาและแม่ จะส่งผลให้ฐานะของพี่สาวและลูกสาวสิ้นคลอนไปด้วย (平井, 2015, p.157-159) จากประเด็นทั้งสอง ยิ่งทำให้โอะเซะกิตระหนักได้ว่าการตัดสินใจหย่าของเธอเป็นเรื่องยากขึ้น

แม้โอะเซะกิจะพยายามยกประเด็นเรื่องไม่มีความสุขในชีวิตแต่งงานมาเป็นเหตุผล แต่การโน้มน้าวของพ่อนอกจากการยกประเด็นเรื่องหน้าที่ที่พึงกระทำของภรรยาและแม่มาทัดทานโอะเซะกิแล้ว ยังปรากฏข้อความที่แสดงถึงความคาดหวังของพ่อแม่ในเรื่องความกตัญญูไว้ด้วยเช่นกัน

お袋などが口広い事は言えど亥之が昨今の月給にありついても必竟は原田さんの口入れではなかろうか、七光どころか十光もして間接ながらの恩を着ぬとは言われぬに愁れかうとも一つは親のため弟のため、太郎という子もあるものを今日までの辛棒なるほどならば、これから後とて出来ぬ事はあるまじ、

แม่ของลูกก็พูดจาไม่รู้จักคิด อิโนะคุงะ ช่วงนี้ได้เงินเดือนอย่างที่ว่าไว้ก็เพราะคุณชะระตะช่วยพูดสนับสนุนไม่ใช่หรือ บุญคุณที่ได้รับ (จากครอบครัวชะระตะ) มีมากล้น แม่ลูกไม่ได้มีส่วนโดยตรงก็ตาม ลูกคงต้องกลักรื้อฟื้นทนกับเรื่องร้าย ๆ ที่ไม่ควรเกิดขึ้น แต่เห็นแก่พ่อแม่ เห็นแก่อน้อง ถ้าอดทนมาจนถึงวันนี้ได้ เพราะทะเลาะลูกชายล่ะก็ มีหรือจากนี้ไปจะทนไม่ได้

ข้อความดังกล่าวนอกจากจะเน้นย้ำในเรื่องความสำคัญของการแต่งงานของโอะเซะกิกับชะระตะในด้านการช่วยเหลือหน้าที่การงานของน้องชายแล้ว ประโยคที่กล่าวว่า “แม่ลูกไม่ได้มีส่วนโดยตรงก็ตาม ลูกคงต้องกลักรื้อฟื้นทนกับเรื่องร้าย ๆ ที่ไม่ควรเกิดขึ้น” เป็นคำพูดที่สร้างความรู้สึกผิดให้แก่โอะเซะกิ กล่าวคือ การที่โอะเซะกิแต่งงานกับชะระตะ อิเซมู ทำให้โอะเซะกิหมดสิ้นสถานะของลูกสาวตระกูลชะอิโตะและได้กลายเป็นภรรยาของตระกูลชะระตะแล้ว แม้เธอจะตัดสินใจหย่าและกลับมาเป็นคนในตระกูลชะอิโตะตามเดิม แต่ช่วงเวลาที่โอะเซะกิตัดสินใจหย่ายังถือว่าเธอ

เป็นบุคคลนอกของตระกูลซะอิโตอยู่ จึงวิเคราะห์ได้ว่าข้อความดังกล่าวบอกเป็นนัยว่า การตัดสินใจเรื่องหย่าของ โอะเซะกิเป็นการตัดสินใจที่คำนึงถึงความรู้สึกของเธอในฐานะคนนอกโดยที่ไม่ได้คำนึงถึงสถานการณ์ภายในครอบครัวซะอิโตซึ่งเป็นครอบครัวเดิมของตนเลย จึงทำให้การตัดสินใจหย่าของโอะเซะกิในช่วงต้นของเรื่องจึงไม่ได้พิจารณาโดยยึดกรอบแนวคิดเรื่องความกตัญญูต่อพ่อแม่ ประโยคที่กล่าวว่า “แม้ลูกไม่ได้มีส่วนโดยตรงก็ตาม ลูกก็ต้องกล้ำกลืนฝืนทนกับเรื่องร้าย ๆ ที่ไม่ควรเกิดขึ้น” ดังกล่าว ได้สร้างความรู้สึกรังเกียจในใจโอะเซะกิเพราะการตัดสินใจหย่าของเธอเป็นการตัดสินใจในฐานะคนนอกตระกูล และทำให้โอะเซะกิได้กลับมาตระหนักถึงสถานการณ์ของครอบครัวซะอิโตในฐานะลูกสาวของตระกูลขึ้นมาอีกครั้ง อีกทั้งการพูดขอร้องของพ่อที่ปรากฏในประโยคต่อมาว่า ขอให้โอะเซะกิดูแลถึงพ่อแม่และน้องชายนั้น เป็นเสมือนการชี้แนวทางว่าโอะเซะกิควรใช้ชีวิตแต่งงานต่อไปเพื่อให้ครอบครัวยังอยู่สุขสบายเช่นเดิมเพื่อแก้ไขความรู้สึกผิดที่มีอยู่ในใจของเธอในฐานะลูกสาวของตระกูลซะอิโต ซึ่งส่งผลให้ในท้ายที่สุดแล้ว ท่าทางของโอะเซะกิเปลี่ยนไปอย่างชัดเจน ตามข้อความต่อไปนี้

阿閑はわっと泣いてそれでは離縁をというたも我ままでござりました、なるほど太郎に別れて顔も見られぬようになればこの世に居たとて甲斐もないものを、ただ目の前の苦をのがれたとてどうなるものでござんしょう、ほんに私さえ死んだ気になれば三方四方波風たたず、ともあれあの子も両親の手で育てられまするに、つまりぬ事を思い寄まして、あなたにまで嫌やな事をお聞かせ申ました、今宵限り閑はなくなって魂一つがあの子の身を守るのと思えますれば良人のつらく当る位百年も辛棒出来そうな事、よくお言葉も合点が 行きました、もうこんな事はおかせ申ませぬほどに心配をして下さりますな

โอะเซะกิร้องไห้แล้วกล่าวว่า ที่ว่าจะหย่าเป็นความเห็นแก่ตัวของลูกเอง ถ้าต้องแยกกับทะเลแล้วไม่ได้เห็นหน้ากันอีกสักที ลูกก็ไม่อยากอยู่บนโลกนี้แล้ว แค่หลุดพ้นจากความทรมานแล้วจะได้อะไร ขอแค่ลูกคิดว่าตัวเองได้ตายไปแล้วก็จบเรื่อง แล้วยังได้เลี้ยงดูทะเลให้ได้อยู่พร้อมหน้าพ่อแม่ลูกด้วย ลูกคิดไว้สักระยะแล้วยังมาเล่าเรื่องไม่สบายใจให้พ่อแม่ฟังเสียได้ แค่ลูกจะคิดเสียว่าตั้งแต่คืนนี้ไปโอะเซะกิได้ตายไปแล้ว วิญญาณเพียงหนึ่งเดียวที่คอยปกป้องทะเล แค่สามีทำเย็นชาด้วยเพียงเท่านี้ลูกคงทนได้เป็นร้อยปี เพราะคำพูดของพ่อทำให้ลูกคิดได้ ลูกจะไม่พูดถึงเรื่องนี้ให้ฟังอีก อย่าได้เป็นกังวลใจเลย

จากข้อความข้างต้น แม้จะปรากฏคำพูดของโอะเซะกิว่าจะอยู่เพื่อลูก แต่ยังพบประโยคที่เป็นการโทษตัวเองว่า “ลูกคิดไว้สักระยะแล้วยังมาเล่าเรื่องไม่สบายใจให้พ่อแม่ฟังเสียได้” เป็นส่วนที่แสดงว่าโอะเซะกิตระหนักว่าความคิดในการการหย่าร้างของเธอจะก่อให้เกิดความไม่สบายใจของพ่อแม่ทั้งในด้านจิตใจที่เป็นห่วงลูกสาว และในด้านเศรษฐกิจที่เธอตระหนักได้ว่าสามีของเธอให้ความช่วยเหลืออยู่ และยังได้ย้ำอีกครั้งว่า “เพราะคำพูดของพ่อทำให้ลูกคิดได้ ลูกจะไม่พูดถึงเรื่องนี้ให้ฟังอีก อย่าได้เป็นกังวลใจเลย” เป็นการเน้นย้ำกับพ่อว่าเธอตัดสินใจไม่หย่าเพื่อจะได้ไม่ทำให้พ่อแม่ต้องกังวลกับเรื่องครอบครัวของเธออีก ซึ่งการทำให้พ่อแม่คลายความกังวลใจดังกล่าวเป็นไปตามหลักแนวคิดของความกตัญญูขั้นพื้นฐานของลูกที่มีต่อพ่อแม่ที่ได้ยกมาข้างต้น การเน้นย้ำทั้งสองครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าแม้โอะเซะกิตัดสินใจที่จะไม่กำหนดตัวเองในฐานะภรรยาและทำหน้าที่แม่ในการดูแลลูกเพียงเท่านั้น แต่เธอก็ยังทำหน้าที่ของลูกสาวที่ต้องคำนึงถึงความรู้สึกของพ่อแม่อย่างเต็มที่เช่นกัน

7. สรุปผลและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ความคาดหวังของพ่อแม่ซึ่งเปรียบเสมือนความคาดหวังของสังคมญี่ปุ่นที่ปรากฏใน “จูนยะ” พบว่าแม้ว่าประเด็นหลักของเรื่องจะเกี่ยวกับการตัดสินใจเรื่องการแต่งงานของตัวละครเอกหญิง แต่ในตัวบทได้สะท้อนให้เห็นความคาดหวังของพ่อแม่ที่มีต่อลูกสาวอยู่สองประเด็น ได้แก่ ความคาดหวังเรื่องการแต่งงานและความคาดหวังเรื่องความกตัญญู

จากความคาดหวังของพ่อแม่ที่ข้างต้น พบว่าในเรื่องมีความขัดแย้งของลูกสาวต่อความคาดหวังเรื่องการแต่งงานเท่านั้น ดังจะปรากฏให้เห็นว่าตัวละครลูกสาวมีพฤติกรรมปฏิเสธการใช้ชีวิตการแต่งงานกับคนที่เหมาะสมเพราะทนต่อพฤติกรรมของสามีไม่ไหว และปฏิเสธการปฏิบัติตามแนวคิดภรรยาที่ดีมารดาที่ฉลาด (良妻賢母) ที่ต้องการจำกัดกรอบของผู้หญิงให้ทำหน้าที่แม่และภรรยาที่ดี ซึ่งประเด็นดังกล่าว โอเอริอิ มิยะโกะ ได้กล่าวถึงการเคลื่อนไหวของผู้หญิง (女性運動) ในสมัยเมจิเอาไว้ว่า การเรียกร้องสิทธิของผู้หญิงยังรวมถึงการให้อิสระแก่ผู้หญิงในการเลือกชีวิตของตัวเองด้วย (折井, 1992, p.170) จากข้อความดังกล่าวจึงวิเคราะห์ได้ว่าการแสดงท่าทีปฏิเสธความคาดหวังของพ่อแม่เรื่องแต่งงานที่ปรากฏในเรื่องนั้น เป็นการนำเสนอภาพของผู้หญิงในรูปแบบใหม่ของผู้หญิงซึ่งสอดคล้องกับการเคลื่อนไหวของผู้หญิงในสมัยนั้น

ในขณะเดียวกัน ความคาดหวังในเรื่องความกตัญญูที่ปรากฏในเรื่องกลับไม่พบความขัดแย้งจากตัวละครลูกสาว ยิ่งไปกว่านั้นยังแสดงให้เห็นว่าความกตัญญูเป็นแนวคิดสำคัญที่ทำให้ตัวละครลูกสาวขัดแย้งภายในจิตใจระหว่างการทำตามความต้องการของตนเองและการทำตามที่พ่อแม่ต้องการ ปิยะนุช วิริยนะวัตร ได้อธิบายระบบปิตาธิปไตยในสังคมสมัยเมจิเอาไว้ว่า เป็นระบบที่ผู้ชายจะเป็นหัวหน้าครอบครัว มีอำนาจในการปกครองดูแลครอบครัวของตนในทุก ๆ เรื่อง หากไม่มีบิดาแล้วลูกชายคนโตก็จะกลายเป็นผู้สืบทอดอำนาจและมรดก (ปิยะนุช วิริยนะวัตร, 2549, น.207) จากประเด็นดังกล่าว ทำให้สามารถวิเคราะห์ต่อไปได้ว่า แม้ว่าโอเอเซกิจะตัดสินใจละทิ้งบทบาทของภรรยาในตอนต้นเรื่อง แต่เมื่อตนได้ฟังคำพูดของพ่อและทำให้ตนได้พิจารณาสถานการณ์ในฐานะของลูกสาวในบ้านเดิมอีกครั้งก็ทำให้ตระหนักได้ว่า การที่ตนยอมทำหน้าที่เป็นภรรยาต่อไปนอกจากจะสามารถทำหน้าที่แม่ของลูกและทำให้พ่อแม่ของตนสบายใจได้ต่อไปแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมน้องชายให้มีหน้าที่การงานที่ดีพร้อมเพื่อที่จะกลายเป็นผู้สืบทอดครอบครัวต่อไปในอนาคต ซึ่งจากมุมมองดังกล่าวจึงกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงความกตัญญูในฐานะลูกสาวที่มีส่วนช่วยให้ครอบครัวเดิมมีผู้นำครอบครัวที่เข้มแข็งต่อไปได้ แต่ในขณะเดียวกันก็ยังแสดงให้เห็นถึงการยอมจำนนในฐานะลูกสาวที่ตระหนักว่าตนไม่สามารถเป็นหัวหน้าครอบครัวได้อันเนื่องมาจากสภาพของผู้หญิงในการได้รับการศึกษาและค่านิยมเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเองของผู้หญิงของคนในสังคม ซึ่งประเด็นดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้โอเอเซกิจำต้องยอมแพ้ต่อเจตนาเดิมกลายเป็นเชื้อฟังบิดาในที่สุด และการยอมเชื้อฟังบิดาดังกล่าวนั้นเองยังสอดคล้องกับชะชะกิ อิเดะมิ ที่ได้อธิบายหลักคำสอนของขงจื้อที่สอนสตรีเอาไว้ว่า “เกิดมาแล้วให้เชื้อฟังพ่อแม่ แต่งงานไปแล้วให้เชื้อฟังสามี แก่ตัวไปแล้วให้เชื้อฟังลูก” (生あつては父母に従い、嫁しては夫に従い、老いては子に従う) (佐々木, 2019, p.23) แม้โอเอเซกิตั้งใจจะละทิ้งสามีและลูกในตอนแรกแต่สุดท้ายแล้วเธอต้องกลับมาเชื้อฟังและปฏิบัติตามคำกล่าวของพ่อเสมือนตนเป็นลูกสาวของบ้านเมื่อครั้งก่อนแต่งงาน สะท้อนให้เห็นแนวความคิดต่อเรื่องความกตัญญูต่อพ่อแม่ที่ถือเป็นหนึ่งคุณธรรมสำคัญของสตรีตามหลักขงจื้อ และในขณะเดียวกันความกตัญญูจากการเชื้อฟังของลูกสาวดังกล่าวนี้เองกลับช่วยส่งเสริมให้ระบบปิตาธิปไตยในญี่ปุ่นยังคงแข็งแกร่งอยู่ในสังคมสมัยเมจิด้วย

จากการวิเคราะห์ข้างต้น เมื่อนำความคาดหวังในเรื่องการแต่งงานและความกตัญญูข้างต้นมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงและปิตาธิปไตยแล้ว จากประเด็นเรื่องการแต่งงานที่ตัวละครเอกหญิงต้องการหย่าขาดกับสามีนั้น ในสมัยเมจิอิทธิพลเกี่ยวกับแนวคิดที่เป็นอิสระและความคิดที่มนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกันของชาวตะวันตกนั้น ได้มีอิทธิพลต่อแนวคิดของชาวญี่ปุ่นในสมัยเมจิ อันก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวเพื่อเสรีภาพและสิทธิของประชาชนที่เรียกว่า จิยูมินเกินนโด (自由民権運動) หรือการเคลื่อนไหวด้านเสรีภาพของพลเมือง ซึ่งหนึ่งในการเรียกร้องของพลเมืองดังกล่าวรวมไปถึงการเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมกันของชายหญิงอยู่ด้วย ทั้งการสนับสนุนให้ผู้หญิงได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับผู้ชาย การแสดงออกทางความคิดในที่สาธารณะของผู้หญิง และการสนับสนุนให้ผู้หญิงสามารถกำหนดชีวิตของตนเอง เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานะของสตรีให้เทียบเท่ากับผู้ชายในสังคมญี่ปุ่น (折井, 1992, p.170-171) นอกจากนั้น Patessio Mara อธิบายความก้าวหน้าของการเคลื่อนไหวของพลเมืองดังกล่าว โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวของผู้หญิงเอาไว้ว่า เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การเคลื่อนไหวของสตรีเป็นไปในวงกว้างคือการพัฒนาอุตสาหกรรมการพิมพ์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงสามารถเผยแพร่แนวคิดและสร้างแนวคิดใหม่เกี่ยวกับผู้หญิงในที่สาธารณะได้ ประกอบกับหนังสือที่มาจากตะวันตกสามารถหาซื้อได้อย่างง่ายดาย ทำให้แนวความคิดของสตรีก้าวหน้าขึ้นไปอีก (Patessio, 2011, pp.9-15) จากประเด็นดังกล่าว จึงพิจารณาได้ว่าการนำเสนอตัวละครหญิงที่ต้องการหย่าขาดจากสามีในเรื่องสั้น “จูซันยะ” ของอิงุชิ อิชิโย แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวของผู้หญิงในฐานะปัจเจกที่ต้องการเรียกร้องอิสระในการเลือกกำหนดครอบครัวของตนเองซึ่งเป็นไปตามการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นจริงในสังคมสมัยเมจิ และยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความคิดของผู้หญิงที่ไม่ต้องการอยู่ภายใต้ผู้ชายที่เป็นสามีอีกต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะมีส่วนที่แสดงถึงความต้องการของผู้หญิงที่ต้องการกำหนดชีวิตของตนเองและพยายามทำลายกรอบของสังคมที่ให้ผู้หญิงอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ชายปรากฏอยู่ในตัวบท แต่จากการวิเคราะห์ตัวบทข้างต้นพบว่าแม้จะมีจุดที่วิเคราะห์ได้ว่าเป็นการต่อสู้เพื่อเป็นอิสระจากผู้ชายในฐานะสามีภรรยา แต่พบว่าจากการยอมจำนนให้ผู้หญิงจำต้องอยู่ในสถานะภรณาดังเดิมคือพ่อที่ไ้ใช้ความกตัญญูมาเป็นกรอบเพื่อควบคุมลูกสาวให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ ซึ่งจากตัวบทตัวละครพ่อใช้เหตุผลเรื่องความกตัญญูเพื่อกดดันตัวละครหญิงให้ยอมจำนนต่อสถานะของตนเพราะหวังว่าการแต่งงานของลูกสาวจะช่วยเหลือเศรษฐกิจของครอบครัวและหวังว่าแม่ตนในฐานะพ่อจะไม่ได้มีชีวิตดูแลลูกสาวแล้ว โอะเซะกิยังได้รับการปกป้องคุ้มครองจากผู้ชายคนอื่นในฐานะภรรยาต่อไปจนบั้นปลายชีวิตด้วย ทำให้พิจารณาต่อไปได้ว่าการต่อสู้ของโอะเซะกิตัวละครเอกหญิงในเรื่องจบลงด้วยความพ่ายแพ้อันเนื่องมาจากต้องปฏิบัติตามเพื่อให้เป็น “ลูกสาว” ที่แสดงความกตัญญูผ่านการแต่งงาน ดังนั้น เมื่อวิเคราะห์โดยสรุปแล้วจึงมองได้ว่าสิ่งที่ควบคุมผู้หญิงให้ยังอยู่ในกรอบสังคมปิตาธิปไตยไม่ใช่แนวคิดของสังคมที่คาดหวังให้ลูกสาวกลายเป็นภรรยาและแม่ที่ดีของครอบครัวอื่น แต่สิ่งที่ควบคุมผู้หญิงในสังคมได้อย่างแท้จริงคือแนวคิดเรื่องความกตัญญูต่อครอบครัวที่ต้องประพฤติตนตามที่พ่อแม่ได้คาดหวังไว้ ซึ่งตัวละครโอะเซะกิแสดงให้เห็นว่าแม้จะพยายามต่อสู้ต่อแนวความคิดปิตาธิปไตยที่กำหนดให้ผู้หญิงทำหน้าที่เป็นภรรยาและแม่ที่ดี แต่ก็ยังไม่สามารถเอาชนะปิตาธิปไตยได้อย่างแท้จริงเพราะความกตัญญูต่อพ่อแม่ยังเป็นแนวคิดสำคัญที่ควบคุมผู้หญิงให้อยู่ในกรอบของปิตาธิปไตยได้อย่างเต็มที่ ซึ่งกรอบของความกตัญญูนี้เองที่ทำให้โอะเซะกิในฐานะภาพสะท้อนของผู้หญิงในสมัยเมจิได้ตระหนักอย่างแท้จริงว่าแม้ว่าการแต่งงานจะเริ่มต้นจากความรัก แต่ชีวิตหลังแต่งงานนั้นกลับมีปัจจัยอื่น ๆ มากำหนดชะตากรรมของเธอให้ไม่สามารถตัดขาดจากการแต่งงานได้อย่างอิสระ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาสถานะของตนในฐานะลูกสาว ส่งผลให้ในท้ายที่สุดแล้ว แม้จะตัดสินใจจะละทิ้งตัวเองในฐานะภรรยาแล้ว แต่ผู้หญิงกลับไม่สามารถละทิ้งหน้าที่ของลูกสาวที่ทำหน้าที่ส่งเสริมครอบครัวทางอ้อม

ผ่านการแต่งงาน ประกอบกับแนวคิดที่ผู้หญิงไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระโดยปราศจากการปกครองของผู้ชาย จึงทำให้ผู้หญิงยังต้องใช้ชีวิตในฐานะลูกสาวไปพร้อม ๆ กับทนรับสภาพชีวิตการแต่งงานที่ล้มเหลวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เพื่อทำให้ครอบครัวเดิมของตนมีความสุข

หากพิจารณาในอีกรูปแบบหนึ่ง ความคาดหวังเรื่องการแต่งงานและความกตัญญูที่ปรากฏในเรื่องอาจเป็นตัวแทนของแนวคิดบางประการที่ปรากฏในสภาพสังคมสมัยเมจิที่มีการรับเอาแนวคิดใหม่จากทางตะวันตกเข้ามา มากมาย กล่าวคือ ความคาดหวังเรื่องการแต่งงานนั้นเปรียบได้เป็นตัวแทนแนวคิดแบบใหม่ที่ยึดติดกับแนวคิดเดิมซึ่งก็คือการแต่งงานด้วยความรัก การปฏิบัติตนโดยปฏิเสธความคาดหวังของสังคมในเรื่องการแต่งงานของผู้หญิง รวมทั้งการกำหนดให้ตัวละครผู้ชายแสดงออกถึงความต้องการแต่งงานด้วยความรักจึงแสดงถึงความพยายามในการทำลายกรอบของสังคมแบบเดิมเกี่ยวกับการแต่งงาน จึงอยู่ในสภาพที่ไม่มีกรอบแนวคิดในการดำรงชีวิตแต่งงาน ส่งผลให้เมื่อโอเซะเซกิในฐานะตัวละครลูกสาวแต่งงานแล้วพบว่าสามีพูดจาทำร้ายและต้องการหย่า แสดงให้เห็นว่า แม้มีการนำเสนอภาพแต่งงานอันเกิดจากรักที่ไม่มีแนวทางหรือกรอบของสังคมกำหนด แต่การพ้นจากกรอบแนวทางของสังคมดั้งเดิมนี้ทำให้ไม่สามารถยืนยันได้ว่าการแต่งงานจากรักมีส่วนทำให้ตนเองและครอบครัวมีความสุข จึงทำให้เหตุผลที่แต่งงานเพราะความรักจึงถูกลดคุณค่าลง ตัวละครลูกสาวจึงเปรียบเสมือนคนชาติที่ยึดเหนี่ยวในชีวิตแต่งงานเพราะสามีไม่เอาใจใส่และให้ความรักเหมือนที่ผ่านมา แต่ในขณะเดียวกัน ความคาดหวังในเรื่องความกตัญญูยังถือเป็นตัวแทนของแนวความคิดดั้งเดิมตามหลักขงจื๊อที่เป็นหลักในการดำรงชีวิตและเป็นแนวคิดที่กำหนดบทบาทของบุคคลในสังคมรวมไปถึงผู้หญิงเอาไว้อย่างเต็มที่ จึงกลายเป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติตนรวมไปถึงเรื่องหน้าที่ของครอบครัว ดังนั้น ในบทสรุปที่ตัวละครลูกสาวตัดสินใจกลับบ้านสามีดั้งเดิมไม่ใช่เพราะกลับมาเชื่อมั่นในเรื่องการแต่งงานจากรัก แต่เป็นการตัดสินใจกลับโดยมีสิ่งยึดเหนี่ยวใหม่คือการทำหน้าที่เป็นลูกที่ดีที่ช่วยให้พ่อแม่สบายใจ และฐานะแม่ที่ต้องดูแลลูกชาย ซึ่งหากพิจารณาตามข้อความข้างต้น นอกจากการนำเสนอภาพของลูกสาวที่ไม่สามารถหลุดพ้นจากปิตาธิปไตยได้อันเนื่องจากคุณธรรมดั้งเดิมยังแสดงถึงการปรับตัวรับเอาแนวคิดสมัยใหม่ของตะวันตกที่เข้ามาในสังคม แต่เนื่องจากเป็นแนวคิดใหม่ในสังคมทำให้ไม่มีกรอบในการดำเนินชีวิตอย่างชัดเจน ทำให้เมื่อดำเนินชีวิตด้วยการไร้กรอบและแนวทางในการดำเนินชีวิตจึงไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างราบรื่น การกลับเข้าสู่กรอบเดิมที่ยังไม่ถูกสังคมทำลายจึงเป็นแนวทางที่จะทำให้นักหญิงปูนโดยเฉพาะผู้หญิงใช้ชีวิตอย่างมั่นคงต่อไปได้ในอนาคต และเมื่อพิจารณาเข้ากับสภาพทางสังคมแล้ว คิมดงฮี ได้อธิบายเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของผู้หญิงญี่ปุ่นในสังคมสมัยเมจิเอาไว้ว่า แม้จะมีความพยายามในการเคลื่อนไหวต่าง ๆ เช่น ทำนิตยสาร และสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อผู้หญิงโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ความรู้และสร้างค่านิยมใหม่ที่มีต่อผู้หญิง รวมทั้งนำเสนอแนวคิดเพื่อนำไปสู่การเป็นผู้หญิงในสังคมสมัยใหม่ แต่สิ่งที่นักเคลื่อนไหวเพื่อผู้หญิงต้องเผชิญคือการต่อสู้กับแนวคิดดั้งเดิมที่มีพื้นฐานมาจากกรอบของสังคมปิตาธิปไตย (金, 2011, pp.79-81) ข้อความข้างต้นจึงพิจารณาได้ว่าการต่อสู้กับแนวคิดปิตาธิปไตยในสมัยเมจิถือเป็นช่วงระยะเริ่มต้นเท่านั้น การสร้างความเข้าใจในกรอบแนวคิดแบบใหม่ที่สังคมญี่ปุ่นเพิ่งเปิดรับเข้ามา พร้อมกับกรชี้ให้สังคมญี่ปุ่นเห็นถึงความล้าหลังของแนวคิดแบบเดิมจึงเป็นแนวทางของการต่อสู้ทางยุคสมัยที่จำเป็นต้องใช้เวลาต่อไป จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า บทบาทของลูกสาวที่ปรากฏใน “จูซันยะ” จึงกลายเป็นบทบาทที่แสดงถึงความจำเป็นในการทำลายกรอบของสังคมดั้งเดิมที่มีพื้นฐานมาจากปิตาธิปไตยและสร้างกรอบแนวคิดสมัยใหม่เป็นแนวทางใหม่ในสังคม

8. ข้อเสนอแนะ

ข้อจำกัดประการหนึ่งของวิจัยฉบับนี้คือ เมื่อพิจารณาภูมิหลังของตัวละครตัวละครลูกสาวที่ปรากฏใน “จูซันยะ” แล้วพบว่า โอะเซะเกะเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่ได้กลายเป็นผู้หญิงที่มีฐานะสูงและมีครอบครัวที่สมบูรณ์ตามกรอบของสังคม แต่ในวรรณกรรมของฮิงุชิ อิชิโย มีตัวละครลูกสาวมากมายที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มเดียวกับเรื่อง “จูซันยะ” กล่าวคือ มีตัวละครลูกสาวที่ถูกผลักให้ออกจากสังคมปิตาธิปไตย เช่น มิโคะริโนนวนิยายเรื่อง *ทะเลเกาะกระเบ* ซึ่งหากนำตัวละครลูกสาวที่ปรากฏในงานวรรณกรรมของฮิงุชิ อิชิโยมาวิเคราะห์แล้ว อาจได้เห็นมุมมองของผู้หญิงต่อปิตาธิปไตยได้อย่างชัดเจนและลึกซึ้งมากขึ้น จึงเป็นโอกาสที่ผู้วิจัยจะขยายขอบเขตการศึกษาต่อไป

นอกเหนือจากประเด็นดังกล่าว จากการอภิปรายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าตัวละครหญิงที่ปรากฏในเรื่อง “จูซันยะ” เป็นตัวแทนของผู้หญิงที่พยายามต่อสู้ต่อแนวคิดปิตาธิปไตยแต่ก็ยังไม่สามารถเอาชนะได้อย่างแท้จริงแต่อย่างใด นอกเหนือจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับปิตาธิปไตย พบว่าในวรรณกรรมของฮิงุชิ อิชิโย ยังแสดงให้เห็นถึงตัวละครชายที่ถูกระบบปิตาธิปไตยกดทับโดยไม่รู้ตัวอันเนื่องมาจากสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้หญิงได้ถูกบังคับปฏิบัติตนตามกรอบของระบบปิตาธิปไตย เช่น ตัวละครพ่อของตระกูลอะโตะ แม้ว่าฮิงุชิ อิชิโยที่ได้รับการประเมินค่าว่าเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่กำลังต่อสู้ต่อแนวคิดระบบปิตาธิปไตย แต่ในขณะเดียวกันก็มีเนื้อหาที่วิเคราะห์ได้ว่าฮิงุชิ อิชิโยยังได้ประพันธ์งานที่แสดงให้เห็นว่าผู้ชายก็ถูกกดทับจากปิตาธิปไตยด้วยเช่นเดียวกัน จึงเป็นหัวข้อที่น่าสนใจที่จะศึกษาต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง (References)

- เดือนเต็ม กฤษดาธานนท์. (2558). นวนิยายญี่ปุ่นสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะนุช วิริเยนวัตร. (2549). ภาพผู้หญิงญี่ปุ่นที่สะท้อนในงานเขียนสมัยเมจิ. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 6(1), 196-228.
- ปิยะนุช วิริเยนวัตร, สุณีย์รัตน์ เนียรเจริญสุข. (2552). การศึกษามุมมองทางวัฒนธรรมที่แตกต่างผ่านการใช้คำว่า “ยักษ” : กรณีศึกษาเรื่องอุซังยะของอิงจิ อิจิโย. Journal of Language and Culture, 38(1), 135-153.
- วิวันพร กิจไกรลาศ. (2552). ตัวละครหญิงในวรรณกรรมของอิงจิ อิจิโยกับผู้หญิงในยุคเมจิ. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- PATESSIO, M. (2011). Women and Public Life in Early Meiji Japan: The Development of the Feminist Movement. University of Michigan Press. <https://doi.org/10.3998/mpub.9340032>
- 折井美耶子(1992). 「時代をみる一近代」総合女性史研究会 (編), 『日本女性の歴史性・愛・家族』. 東京 : 株式会社角川学芸出版.
- 乾順子(2014). 「既婚男性からみた夫婦の家事分担: 家父長制・資本制概念と計量研究の接合」『大阪大学大学院人間科学研究科紀要』 40, 93-110.
- 植村邦正(1981). 「樋口一葉入門 (一)」『名古屋女子大学紀要』 27, 223-233.
- 植村邦正(1982). 「樋口一葉入門 (二)」『名古屋女子大学紀要』 28, 277-285.
- 植村邦正(1983). 「樋口一葉入門 (三)」『名古屋女子大学紀要』 29, 243-250.
- 菅聡子(1992). 「明治の東京一樋口一葉の小説を視座として」お茶の水女子大学「魅力ある大学院教育」イニシアティブ人社系事務局 (編), 『「対話と深化」の次世代女性リーダーの育成 : 「魅力ある大学院教育」イニシアティブ 平成17年度活動報告書 : シンポジウム編』 (26-31) . 東京: お茶の水女子大学「魅力ある大学院教育」イニシアティブ人社系事務局.
- 金多希 (2011). 「東アジアの近代と女性, そして 「悪女」」宇都宮大学国際学部 (編), 『宇都宮大学国際学部研究論集』 (67-81) . 栃木 : 宇都宮大学国際学部.
- 阪井裕一郎(2013). 『家族主義と個人主義の歴史社会学: 近代日本における結婚観の変遷と民主化のゆくえ』慶應義塾大学大学院社会学研究科2013年度博士学位論文.
- 佐々木秀美(2019). 「女性の権利 (Woman's Right) 運動にナイチンゲールが果たした役割とわが国における女性の権利運動の展開」『看護学統合研究』 20(2), 25 - 43.
- 塩谷昌弘(2009). 「< 書評> 仙波千枝著 『良妻賢母の世界近代日本女性史』」北海学園大学大学院文学研究科 (編), 『年報新人文』 (188-192). 北海道 : 北海学園大学大学院文学研究科.
- 趙恵淑(2006). 「樋口一葉やみ夜論」『日本學研究』 19, 281-302.

- 西莊保(1996).「『十三夜』論:先行する「嫁した女の不幸」の話と比較して」『日本文学』45(2),19-28
- 平井裕香(2015).「「此身一つ」のゆくえ—樋口一葉「十三夜」における身分と身体—」『言語情報科学』13,157-174.
- 山崎信子(2007).「近代日本における「家庭教育」:明治期にみられる「主婦」の位置づけの変遷」『創価大学大学院紀要= The bulletin of the Graduate School, Soka University』28,173-192.
-

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Affiliation: Faculty of Arts, Chulalongkorn University

Corresponding email: chalan_1701@hotmail.co.th

Received: 2022/12/08

Revised: 2023/03/03

Accepted: 2023/03/03

เพศสถานะในพื้นที่ห้องครัว : กรณีศึกษาตัวละครเกย์ในซีรีส์อนิเมะ Antique Bakery ผลงานของ โยชินางะ ฟูมิ*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เพศสถานะกับพื้นที่ห้องครัวผ่านตัวละครเกย์ 2) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของพื้นที่ห้องครัวในบริบทของสังคมญี่ปุ่นผ่านตัวละครเกย์ในซีรีส์อนิเมะเรื่อง Antique Bakery (Seiyō Kottō Yōgashiten) (2008) ผลงานของ โยชินางะ ฟูมิ โดยศึกษาและวิเคราะห์จากซีรีส์ อนิเมะทั้งหมด 12 ตอน งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาประเด็น “เพศสถานะ” โดยผ่านมุมมองของ “พื้นที่ห้องครัว” เนื่องจากพื้นที่ห้องครัวมักจะถูกนิยามความหมายจากสังคมเกี่ยวกับเพศสถานะในการแสดงออกถึงบทบาทหน้าที่ของหญิงชาย จากการวิเคราะห์พบว่า พื้นที่ห้องครัวในซีรีส์อนิเมะเรื่อง Antique Bakery ส่งผลต่อการนิยามความหมายใหม่เรื่องเพศสถานะกับพื้นที่ห้องครัวโดย โอโนะ ยูสุเกะ ตัวละครเซฟเกย์หนุ่มประจำร้านว่าเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลาย ไม่ได้ถูกนิยามจากบทบาทหน้าที่เพศสถานะของหญิงชาย อีกทั้งโอโนะ ยูสุเกะ เปรียบเสมือนภาพตัวแทนเกย์ในสังคมญี่ปุ่นที่ใช้พื้นที่ห้องครัวในการเปิดเผยตัวตน และกลายเป็นพื้นที่ที่สร้างความรู้สึกปลอดภัยสำหรับเขา ดังนั้นพื้นที่ห้องครัวในเรื่องจึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงระหว่างบทบาทหน้าที่ของเพศสถานะ และยังสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ห้องครัวไม่ได้ถูกกำหนดบทบาททางเพศอีกต่อไป

คำ

สำคัญ

เพศสถานะ, พื้นที่ห้องครัว, เกย์, Boys' Love, โยชินางะ ฟูมิ

* บทความวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับผลงานของโยชินางะ ฟูมิ ในแง่เรื่องเพศสถานะในพื้นที่ห้องครัว

Gender in the Kitchen Space: A Case Study of the Gay Characters in the Antique Bakery by Yoshinaga Fumi

Abstract

This research aims 1) to study the interplay between gender and the kitchen area through a gay character and 2) to study the change in the image of the kitchen area in Japanese society through a gay character in Yoshinaga Fumi's work by investigating 12 episodes of the anime series Antique Bakery (Seiyō Kottō Yōgashiten) (2008). This research discusses “gender” through the viewpoint of the kitchen area where it can be reflected through the gender-stated system created by society. As found from the findings, the kitchen area in the Antique Bakery anime series is played by Yusuke Ono as the chef, who is the main character of this anime series, to present gender diversity. The character in this anime presents the idea of liberation from the expectations of a patriarchal society. Gays in the kitchen area are considered unacceptable in Japanese society, while Yusuke Ono represents the image of a liberating and revealing gay person in society through the characters of pastry chefs in the kitchen area. As a result, the space in the kitchen reflects the beginning of the shift in gender roles between men and women, as it reflects gender equality in that all genders can use the kitchen area and demonstrates that the space in the kitchen cannot define the gender role to be used.

Key words

gender, kitchen space, gay, boys' love, Yoshinaga Fumi

1. บทนำ

มังงะเรื่อง Antique Bakery หรือ 西洋骨董洋菓子店 (Seiyō Kottō Yōgashiten) ผลงานของ โยชิ나가ะ ฟูมิ¹ (Yoshinaga Fumi) นักเขียนการ์ตูนที่มีชื่อเสียงในงานมังงะแนว Boys' Love (BL)² ถูกเขียนขึ้นในปี 1999-2002 มีทั้งหมด 4 เล่ม และต่อมาได้รับรางวัล Kodansha Manga Award ในปี 2002 ในฐานะที่เป็นมังงะยอดเยี่ยม จนทำให้โยชิ나가ะ ฟูมิ กลายเป็นนักเขียนที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่รู้จักทั้งในญี่ปุ่นและต่างประเทศ นอกจากนี้ ผลงานมังงะเรื่องนี้ยังได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษเผยแพร่โดย Digital Manga Publishing ที่แคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ปี 2005 ถึง 2006 มังงะชิ้นนี้ถูกนำไปดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ของญี่ปุ่นในปี 2001 ถ่ายทอดช่อง Fuji TV และซีรีส์ อนิเมะในปี 2008 ทั้งหมด 12 ตอน (Tran, 2018, pp.27-28) เนื้อเรื่องนำเสนอเรื่องราวของ ชายหนุ่มสี่คนทำงานในร้านขนมเค้ก ชื่อ Antique Bakery เจ้าของร้านคือ ทาจิบะนะ เคอิจิโร (圭一郎 橘) เป็นชายหนุ่มในตระกูลร่ำรวย ส่วน โอโนะ ยูสุเกะ (裕介 小野) เกย์หนุ่มที่เคยถูกทาจิบะนะ เคอิจิโร ปฏิเสธ คำสารภาพรักตอนมัธยมปลาย กลายเป็นเซฟขนมเค้กผู้มีฝีมือประจำร้าน และเออิจิ คันดะ (神田 えいじ) อดีต นักมวยอาชีพที่หลงรักฝีมือการทำขนมเค้กของโอโนะ ยูสุเกะ จนมาสมัครเป็นพนักงานของร้าน สุดท้าย ชิคาเงะ โคเบยะคาวะ (小早川 千影) บอดี้การ์ดประจำตัวของ เคอิจิโร ทาจิบะนะที่ตกหลุมรักหั่นไหวกับโอโนะ ยูสุเกะ พร้อมกับมาช่วยดูแลร้าน เรื่องราวถูกดำเนินไปโดยสี่หนุ่มหล่อ พวกเขาทำให้เหล่าแหวกร้านเค้กของพวกเขาที่เคย เจียบเหงากลายเป็นย่านที่เต็มไปด้วยความสดใส ถึงแม้ว่าทางภายนอกของสี่หนุ่มจะดูไร้กังวลและมีความสุข แต่พวกเขาแต่ละคนล้วนมีอดีตที่ยากจะลืมเลือนที่ตนไม่กล้าเผชิญหน้า แต่ตัวละครค่อย ๆ เผยถึงปมภายในในอดีต ของพวกเขาออกมาอย่างช้า ๆ

เมื่อกล่าวถึงเรื่องพื้นที่ (space) เรามักจะให้ความหมายไปในเชิงเรขาคณิต และในทางสังคมศาสตร์มีความหมายว่าเป็นพื้นที่ทางกายภาพที่สามารถจับต้องได้และมีขอบเขตที่ชัดเจน แต่พื้นที่ไม่ได้มีเพียงมิติเป็นทางพื้นที่ กายภาพจับต้องได้ หรือรูปแบบทางเรขาคณิตเท่านั้น แต่ในทางกลับกันเปรียบเสมือนพื้นที่ทางวัฒนธรรม สังคม ที่ถูกตีความและให้ความหมายจากความคิดของมนุษย์ที่สะท้อนออกมาผ่านพื้นที่ (อภิญา เพื่องฟูสกุล, 2543) และหากกล่าวถึงพื้นที่ในเชิงวรรณกรรมมักจะหมายถึงฉากเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้ตัวบทดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้อ่านคล้อยตามตัวบท และยิ่งไปกว่านั้นพื้นที่ไม่เพียงฉากในวรรณกรรม แต่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องเรื่องและตัวละคร ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่กับตัวละครและพื้นที่ในเรื่องนั้นสามารถส่งผลต่อตัวละครให้มีการเปลี่ยนแปลงจากเหตุการณ์ต่าง ๆ (ศิริวรรณ ปรีชาณฤตย์, 2018, น.97) ดังที่ ซีรีส์อนิเมะเรื่อง Antique Bakery มีการนำเสนอภาพลักษณ์ตัวละครเซฟเกย์ทำขนมเค้กผ่านพื้นที่ห้องครัว และพื้นที่ห้องครัวในเรื่องนี้เปรียบเสมือนกับฉากทั่วไปในวรรณกรรม และยิ่งเล่าเรื่องอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครได้อย่างน่าสนใจ ประกอบกับสะท้อนเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่และตัวละครอีกด้วย แต่ถึงอย่างไรก็ตามสำหรับงานในพื้นที่ห้องครัwmักจะถูกสังคมมองว่าเป็นเรื่องของผู้หญิง และเป็นพื้นที่แสดงออกถึงความเป็นเพศหญิง (พรลภัส บุญพัก, 2563, น.69) จากบริบททางสังคมศาสตร์ที่ถูกปลูกฝังด้วยค่านิยมของวัฒนธรรมและสังคม ดังนั้น คำว่า “Gender” หรือ “เพศสถานะ” จึงถูกให้ความหมายว่า เพศถูกกำหนดเงื่อนไขทางสังคมหรือวัฒนธรรม ให้แสดงบทบาทหญิงหรือบทบาทชาย ดังนั้นเพศที่ถูกกำหนดโดยสังคมนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาวะการณ์ และเงื่อนไขทางสังคม

¹ การเขียนชื่อตัวละครในงานวิจัยชิ้นนี้เขียนในรูปแบบของชื่อขึ้นก่อนและตามด้วยนามสกุลตามรูปแบบการเขียนในภาษาไทย และใช้หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาญี่ปุ่นฉบับราชบัณฑิตยสภา (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2561)

² Boys' Love ปรากฏครั้งแรกในปี 1990 หรือ เรียกย่อว่า “BL” เป็นคำที่นิยมในงานภาษาอังกฤษ ในขณะที่บางวัฒนธรรมนิยมคำว่า “ยาโออิ” หรือ “วาย” มากกว่า เช่น ในบริบทไทยและเกาหลี (Prasannam, 2019 อ้างใน นัทธนี ประสานนาม, 2563, น.163)

ที่เปลี่ยนไป เช่น ผู้หญิงอาจจะต้องเข้ามารับภาระต่าง ๆ ซึ่งเคยเป็นของฝ่ายชาย และฝ่ายชายอาจจะต้องรับบทบาทดูแลบ้านเรือน เลี้ยงบุตร ซึ่งเคยหน้าที่ของฝ่ายหญิง จริ่งอยู่ที่บทบาทดังกล่าวส่วนใหญ่ถูกกำหนดขึ้นโดยพื้นฐานความแตกต่างทางสรีระของคนทั้งสองเพศ แต่บทบาททางสังคมเหล่านี้ เป็นสิ่งที่บุคคลเรียนรู้ผ่านแหล่งต่าง ๆ มาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งกลายเป็นแนวคิดที่ปลูกฝังลึกในตัวบุคคล ดังนั้น บทบาทเพศทางสังคม (Gender roles) จึงมีความแตกต่างกันไปในสังคมและวัฒนธรรม (กฤตพล สุธีภัทรกุล, 2563, น.15) จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่เพศสภาวะจะถูกนำมาบอกเล่าผ่านวรรณกรรมต่าง ๆ เพื่อสะท้อนภาพสังคมและวัฒนธรรม และเพื่อสื่อถึงความคิดความคาดหวังต่อผู้หญิงและผู้ชายตามแบบฉบับควรเป็นเช่นใด (ปาริชาติ เขียวยะคง และวรวេช ว่องศิริ, 2563, น.29) อีกทั้งผลงานของ โยชินางะ ฟูมิ มีการนำเสนอภาพลักษณ์ตัวละคร มักจะเกี่ยวข้องกับการทำอาหาร หรือ ตัวละครที่มีอาชีพทำอาหาร พร้อมกับการเล่าเรื่องเกี่ยวกับอาหารในบริบทสังคมญี่ปุ่นที่เปลี่ยนแปลงไป คือ อาหารมีความสำคัญต่อวัฒนธรรมญี่ปุ่นในบริบทต่าง ๆ ตั้งแต่การบริโภคเพื่อดำรงชีพไปจนถึงการเฉลิมฉลองในพิธีกรรม (Aoyama, 2015) จึงส่งผลให้ผลงานของเธอ มีความโดดเด่นในแง่มุมมองเรื่องการพรรณนาตัวละครที่ความหลากหลายทางเพศ (homosexual) เชื่อมโยงกับเรื่องอาหาร และได้รับการยอมรับว่าผลงานของเธอสอดแทรกความตระหนักเรื่องความเท่าเทียมทางเพศในสังคมญี่ปุ่น (Aoyama, 2015, p.233)

ที่ผ่านมายังไม่พบการศึกษาเพศสถานะที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ห้องครัวผ่านตัวละครหลักในผลงานของโยชินางะ ฟูมิ ดังนั้นเมื่อพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาหารกับบุคคลรักเพศเดียวกันในผลงานของโยชินางะ ฟูมิ พบว่า งานวิจัยของ Tran (2018) การศึกษาตัวละครเกย์ในผลงานโยชินางะ ฟูมิ กับเรื่องของอาหาร ผลการศึกษาพบว่า การเล่าเรื่องโดยใช้อาหาร การทำอาหาร หรือการทำขนมหวานผ่านงานวรรณกรรมประเภท BL เป็นการส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในสังคมญี่ปุ่นเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ (homosexual) ประกอบกับแต่ละเรื่องยังมีการนำเสนอ การทำอาหาร การรับประทานอาหาร การทำขนมหวานมีความหมายแตกต่างกัน เช่น การสานสัมพันธ์ เรื่องความรักและความห่วงใยของตัวละครตัวละครจนเรื่องความหลากหลายทางเพศ และการนำเสนอความยากลำบากของชีวิตเกย์ในสังคมญี่ปุ่นอย่างชัดเจน นอกจากนี้การศึกษาของ Tran (2018) กล่าวถึง เรื่อง Antique Bakery ในแง่มุมมองความสัมพันธ์ระหว่างอาหารและบุคคลรักเพศเดียวกันว่าตัวละครโอโนะ ยูสุเกะ มีภาพลักษณ์ของผู้ชายเกย์ที่เข้าครัวทำอาหารพิถีพิถันแบบผู้หญิงโดย Tran ไม่ได้เชื่อมโยงในเรื่องของพื้นที่ห้องครัวที่มีความสัมพันธ์กับเพศสถานะ และนอกจากนั้นยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาหารและเรื่องเพศของ Aoyama (2015) กล่าวถึงการนำเสนอผลงานของโยชินางะ ฟูมิ ในบริบทสังคมญี่ปุ่นว่าอาหารในสังคมญี่ปุ่นมักจะเชื่อมโยงกับเพศสถานะ ตัวละคร Boys' Love ของ โยชินางะ ฟูมิ มักจะนำเสนอการทำอาหารเป็นกิจวัตรประจำวันเช่นเดียวกับการเข้าครัวทำอาหารของผู้หญิงและ Aoyama (2003) กล่าวต่อไปว่า สังคมญี่ปุ่นการทำอาหารมักจะถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้หญิง ยกเว้นการทำอาหารในเชิงพาณิชย์ เช่น เชฟ กุ๊ก ตามร้านอาหารต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นผู้ชาย เป็นต้น แต่ตัวละครของโยชินางะ ฟูมิ มักจะนำภาพลักษณ์ตัวละครเกย์ทำอาหาร ทำขนม หรือประกอบอาชีพเชฟ ผ่านพื้นที่ห้องครัวของร้านขนมหวานเป็นเรื่องที่น่าสนใจ และอาหารไม่เพียงสื่อความหมายเกี่ยวกับการบริโภคเพื่อดำรงชีพเท่านั้น แต่อาหารในบริบทของสังคมญี่ปุ่นมักจะเชื่อมโยงประเด็นเรื่องเรื่องเพศอย่างซับซ้อนอีกด้วย (Aoyama, 2015)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นกล่าวสรุปได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวกับผลงานของโยชินางะ ฟูมิ มุ่งประเด็นศึกษาไปเรื่องอาหารและบุคคลรักเพศเดียวกัน (homosexual) แต่ยังไม่พบการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับพื้นที่ห้องครัวกับเพศสถานะดังนั้นการศึกษาพื้นที่ห้องครัวในซีรีส์อนิเมะเรื่อง Antique Bakery นอกจากจะเป็นฉากสำคัญ

ในเรื่องและมีความหมายมากกว่าพื้นที่สำหรับทำขนม และพื้นที่ห้องครัวที่ปรากฏในเรื่องยังส่งผลต่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวละครเกิดการเปลี่ยนแปลงอีกด้วย ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยประสงค์ที่จะศึกษาเรื่องเพศสถานะที่มีความสัมพันธ์ผ่านพื้นที่ห้องครัวในผลงานของโยชิโนะ ฟูมิ ซึ่งมีการนำเสนอพื้นที่ครัวที่แตกต่างไปจากเดิมผ่านตัวละครเกย์ และรวมไปถึงภาพลักษณ์ของการใช้พื้นที่ห้องครัวผ่านตัวละครเกย์เป็นอย่างไร โดยการศึกษาจะมุ่งเน้นวิเคราะห์เรื่อง Antique Bakery จากซีรีส์อนิเมะทั้งหมด 12 ตอน ว่าด้วยเหตุใดตัวละครเกย์ ถึงปรากฏในพื้นที่ห้องครัวที่ถุกนิยามความหมายเรื่องเพศสถานะจากสังคม

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เพศสถานะกับพื้นที่ห้องครัวผ่านตัวละครเกย์ ในซีรีส์อนิเมะเรื่อง Antique Bakery

2.2 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของพื้นที่ห้องครัวในบริบทของสังคมญี่ปุ่นผ่านตัวละครเกย์ในซีรีส์อนิเมะเรื่อง Antique Bakery

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

ศึกษาวิเคราะห์ซีรีส์อนิเมะเรื่อง Antique Bakery (2008) ทั้งหมด 12 ตอน โดยจะศึกษามุ่งประเด็นไปที่เพศสถานะมีความสัมพันธ์กับพื้นที่ห้องครัว และตัวละคร

4. ผลการวิจัย

4.1 พื้นที่ห้องครัวที่สัมพันธ์กับอัตลักษณ์และความรู้สึกของตัวละคร

พื้นที่ห้องครัว เป็นพื้นที่ถูกกำหนดลักษณะของการใช้งานที่ชัดเจนและมักจะเชื่อมโยงเรื่องอาหาร การปรุงอาหาร การทำขนม และการรับประทาน อีกทั้ง พื้นที่ห้องครัวภายในร้าน Antique Bakery ไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ที่ตัวละครหลักทั้งสี่มาทำงาน แต่ยังเปรียบเสมือนศูนย์กลางของการพัฒนาความสัมพันธ์และการปฏิสัมพันธ์ของตัวละครผ่านพื้นที่ห้องครัว และยิ่งไปกว่านั้นยังสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางสังคมภายในและภายนอกของร้านอีกด้วย

4.1.1. พื้นที่อิสระและพื้นที่สร้างความรู้สึกปลอดภัย

พื้นที่ห้องครัวเปรียบเสมือนพื้นที่อิสระและพื้นที่สร้างความรู้สึกปลอดภัยของ โอโนะ ยูสุเกะ เชฟเกย์ ผู้มีฝีมือในการทำขนมเค้ก และ Aoyama (2003) อธิบายว่า การทำขนมเค้ก หรือ ขนมหวาน มักเชื่อกันว่าอาหารหวานเป็นอาหารสำหรับผู้หญิง อีกทั้งส่วนใหญ่อาหารหวานมักไม่เหมาะสำหรับเชฟผู้ชาย เนื่องจากมีความละเอียดอ่อนเมื่อเทียบกับการทำอาหารคาวส่วนใหญ่จะเป็นเชฟผู้ชายตามร้านอาหาร (Crowley, 2002 อ้างใน Aoyama, 2003) และในบริบทสังคมญี่ปุ่นเพศสถานะกับอาหารจะเชื่อมโยงกันในบริบทของการเตรียมอาหาร การทำอาหารและมารยาทบนโต๊ะอาหาร (青山, 2008) แต่ในทางตรงกันข้าม โอโนะ ยูสุเกะ ในฐานะเชฟเกย์ทำขนม ซึ่งขัดแย้งเรื่องเพศสถานะของห้องครัว อาชีพ และการทำอาหาร ดังนั้นพื้นที่ห้องครัวสำหรับโอโนะ ยูสุเกะ หมายถึง พื้นที่อิสระในการแสดงออกถึงตัวตนและเป็นพื้นที่สร้างความรู้สึกปลอดภัยไว้ความกังวลใจ ยิ่งไปกว่านั้น โอโนะ ยูสุเกะ ที่ตัดสินใจมาเป็นเชฟร้านขนมเค้ก เพราะเขาเชื่อว่าลักษณะของการอบขนมเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและเป็นงานของผู้หญิงซึ่งเหมาะกับผู้ชายเกย์อย่างเขา

裕介小野 : ね、橘圭、厨房が外から見えちゃうですけど、

圭一郎橘 : あー、デパ地下によくある実演販売だ。お前の天才的なわぞー

裕介小野 : そんなできないよ。女の人に囲まれながら、 (ตอนที่ 5)

(คำแปล: โอโนะ ยูสุเกะ : นี่หาจิบะนะ ห้องครัวสามารถมองเห็นจากข้างนอกได้ด้วย

หาจิบะนะ เคอิจิโร่ : ใช่ ห้องสรรพสินค้าใต้ดินเป็นร้านที่โชว์ของขายไว้หน้าร้าน นายนะเป็นอัจฉริยะอยู่แล้ว

โอโนะ ยูสุเกะ : ไม่ไหวหรอก ทำขนมในขณะที่รายล้อมไปด้วยผู้หญิง)

จากฉากตอนที่ 5 เป็นตอนที่ร้าน Antique Bakery ได้รับเชิญจากรายการโทรทัศน์ออกบูทจัดแสดงสินค้าที่ห้างสรรพสินค้าจะเห็นได้ว่าโอโนะ ยูสุเกะ รู้สึกกังวลใจต้องทำงานต่อหน้าผู้คนจำนวนมาก และส่วนใหญ่เป็นลูกค้าผู้หญิง สำหรับพื้นที่ห้องครัวภายในร้าน Antique Bakery พบว่า เป็นห้องครัวแบบปิดทำให้โอโนะ ยูสุเกะ รู้สึกว่าเป็นพื้นที่สร้างความรู้สึกปลอดภัยปราศจากการเผชิญหน้ากับลูกค้าผู้หญิง และทำให้เขาเป็นตัวของตัวเองโดยไม่ต้องปกปิดหรือแอบซ่อนอัตลักษณ์ทางเพศของตนเมื่อทำขนมในห้องครัวของร้าน นอกจากนี้พื้นที่ห้องครัวภายในร้านยังสะท้อนให้เห็นว่า บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศก็สามารถปรุงอาหารในพื้นที่ครัวได้อย่างอิสระ ถึงแม้ว่าพื้นที่ครัวจะกลายเป็นพื้นที่ที่ถกเถียงเรื่องเพศสถานะระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย

แต่ในทางตรงข้ามผลงานของ โยชินางะ ฟูมิ นำเสนอภาพลักษณ์เกย์ก็สามารถทำอาหารได้ สอดคล้องกับ McLelland (2000) กล่าวว่า “ผู้ชายเกย์ทำอาหารในแบบผู้หญิง” ผู้วิจัยเห็นด้วยกับคำกล่าวของ McLelland ผู้ชายเกย์ก็สามารถเข้าครัวทำอาหารได้พิถีพิถัน ละเอียดย่อย และใส่ใจเหมือนกับผู้หญิงเช่นเดียวกับโอโนะ ยูสุเกะ และบทสนทนาในตอนที่ 5 เป็นช่วงที่ โอโนะ ยูสุเกะ ต้องแสดงการทำขนมเค้กต่อหน้าลูกค้าผู้หญิงที่ห้างสรรพสินค้า

裕介小野 : どうしよう? 千影さんやっぱり無理だよ。女性客の前に実演なんて。

小早川千影 : 私も無理です。

裕介小野 : 千影さん、こうなったら覚悟を決めましょう。

小早川千影 : はい

裕介小野 : 別人になるんだ。待ってね。

裕介小野 : すみません、イヤリングを貸していただけませんか。 (ตอนที่ 5)

(คำแปล: โอโนะ ยูสุเกะ : ทำอย่างไรดีคุณซึกาเงะอย่างที่คิดไว้ว่าไม่ไหวหรอกฉันไม่มีทางทำแบบนี้ต่อหน้าลูกค้าผู้หญิงได้

ซึกาเงะ โคเบะยาคาวะ : ผมก็ไม่ไหวเหมือนกันครับ

โอโนะ ยูสุเกะ : คุณซึกาเงะ ถ้าเป็นแบบนี้ เราเตรียมตัวให้ พร้อมกันเถอะ

ซึกาเงะ โคเบะยาคาวะ : ครับ

โอโนะ ยูสุเกะ : กลายเป็นคนละคนแล้วกัน รอก่อนนะ (หลังจากนั้นโอโนะ ยูสุเกะ เดินไปหานักข่าว เพื่อไปยืมตุ้มหู)

โอโนะ ยูสุเกะ : ขอโทษครับ ขอยืมตุ้มหูได้ไหมครับ)

จากตอนที่ 5 โอโนะ ยูสุเกะ ไม่สามารถทำขนมต่อหน้าลูกค้าผู้หญิงได้ เขาจะพยายามปรับเปลี่ยนตัวเองใหม่ โดยยืมตุ้มหูของนักข่าวมาใส่เพื่อความมั่นใจ เขารับจัดแต่งผม ถอดแว่นตาทรงกลมออก กลายเป็นเกย์ที่หล่อและดูมีเสน่ห์ นอกจากนี้ โอโนะ ยูสุเกะ ไม่ได้เปลี่ยนแปลงตัวเองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผู้ชมที่เป็นผู้หญิงยังคิดว่าเขาเป็นผู้ชายที่แต่งตัวสวยมากกว่าคิดว่าเขาเป็นเกย์ และการใส่ตุ้มหูจึงเปรียบเสมือนการเสริมสร้างความมั่นใจ ลดความประหม่าและแสดงตัวกลมกลืนท่ามกลางลูกค้าที่เป็นผู้หญิง และยิ่งไปกว่านั้นการยืมตุ้มหูมาใส่สะท้อนให้เห็นว่าเขาไม่สามารถแสดงตัวตนที่แท้จริงได้ เมื่ออยู่ในพื้นที่สาธารณะ จึงได้พยายามปกปิดอัตลักษณ์ทางเพศของตนมีเพียงพื้นที่ห้องครัวในร้าน Antique Bakery เท่านั้นที่เป็นพื้นที่ที่สร้างความรู้สึกปลอดภัยให้แก่เขา อีกทั้ง “ห้องครัว” (厨房) ในบริบทสังคมญี่ปุ่นเปรียบเสมือนพื้นที่ของการผลิตความเชื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับภาพตัวแทนของพื้นที่ของผู้หญิง และเมื่อพิจารณาจากซีรีส์อนิเมะพบว่าตัวละคร โอโนะ ยูสุเกะ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของพื้นที่ห้องครัวที่มีความสัมพันธ์กับเพศสถานะว่า พื้นที่ห้องครัวไม่ได้ถูกกำหนดจากเพศสถานะทางสังคมอีกต่อไป และไม่สอดคล้องกับที่ Aoyama (2003) กล่าวว่า การทำอาหารในพื้นที่ห้องครัวในสังคมญี่ปุ่นส่วนใหญ่ถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้หญิง มีเพียงร้านอาหารเท่านั้นที่เชฟเป็นผู้ชาย แต่ในทางตรงกันข้ามโอโนะ ยูสุเกะ เป็นเชฟเกย์ผู้มีความหลากหลายทางเพศเข้ามาใช้พื้นที่ห้องครัวและทำขนมเค้ก

4.1.2. พื้นที่สำหรับการค้นหาตัวเอง

สำหรับเออิจิ คันตะ พื้นที่ห้องครัวเป็นพื้นที่ของการค้นหาตัวเอง หลังจากที่เขาถูกสั่งให้ยุติอาชีพนักมวย จากคนที่เคยหยาบคาย และชอบใช้กำลัง ผันตัวเองมาเป็นเชฟฝึกหัดทำขนมเค้ก ดังนั้นพื้นที่ห้องครัวจึงกลายเป็นพื้นที่ที่เออิจิ คันตะ ชื่นชอบไปด้วย เขามักจะชื่นชมโอโนะ ยูสุเกะในฐานะอาจารย์ที่เชี่ยวชาญทางด้านขนมหวาน ทุกครั้งที่เขาได้เริ่มทำขนมเค้กในทำให้เขาเปลี่ยนไปเป็นคนละคนและส่งผลให้เขาได้ค้นพบว่า เขาก็สามารถทำขนมเค้กที่แสนอร่อยได้ และเขาตั้งใจว่าเขาจะเป็นเชฟทำขนมหวานที่มีชื่อเสียง สำหรับเออิจิ คันตะ พื้นที่ห้องครัวเปรียบเสมือนพื้นที่ของการค้นหาตัวเอง และก้าวผ่านคำดูถูกของเพื่อนนักมวยด้วยกันว่า

とる : 何だよ、あのえいじ、エプロンとケーキだな、がっかりだよ。
ケーキは何だってわ。男、何の役に立つだよ。 (ตอนที่ 2)

(คำแปล: โทรุ: อะไรกัน เออิจิ ผ่ากันเปื้อนกับเค้ก น่าผิดหวังซะมัด เค้กมันอะไร เป็นผู้ชาย มันจะมีประโยชน์อะไรกัน)

จากข้อความข้างต้นพบว่า “ผ่ากันเปื้อนกับเค้ก” สะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ของผู้หญิงกับการทำอาหารหรือภาพคุณแม่ในห้องครัว ซึ่งเป็นภาพจินตนาในสังคมญี่ปุ่น แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเออิจิ คันตะอยู่ในชุดผ่ากันเปื้อนหรือ ชุดเชฟฝึกหัด กลับถูกมองว่า ผู้ชายมีอาชีพทำขนมเป็นเรื่องน่าอายและไม่เหมาะสม ทำให้ผู้วิจัยไม่เห็นด้วยกับคำที่ขีดเส้นใต้ข้างต้นของตัวละครเพื่อนนักมวย เพราะ Antique Bakery เป็นร้านขนมเค้กที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมมาก และในขณะเดียวกันเออิจิ คันตะ ก็ไม่ได้รู้สึกว่าการทำขนมเป็นเรื่องที่น่าอาย นอกจากจะลบคำสบประมาทดังกล่าวแล้ว ลูกค้าที่เขามารับประทานเค้กยังไม่ได้สนใจว่าเขาจะเป็นเพศใด หรืออดีตนักมวย ดังนั้นพื้นที่ห้องครัวสำหรับเออิจิ คันตะ เปรียบเสมือนพื้นที่แห่งการค้นหาตัวเอง และอีกหนึ่งตัวละครคือ ชิกางะ โคบายาคาวะ บอดีการ์ดของ ทาจิบะนะ เคอิจิโร ที่ทำหน้าที่เป็นพนักงานเสิร์ฟชิกางะ โคบายาคาวะ เป็นลูกชาย

ของแม่บ้านตระกูลทาจิบนะ รู้จักกับทาจิบนะ เคอิจิโร มาตั้งแต่เด็กและกลายเป็นทั้งเพื่อน ผู้ดูแล ซึ่งซึคาเงะ โคเบะยาคาวะเป็นตัวละครที่สับสนในตัวเองว่าแท้ที่จริงเขาชอบผู้ชายหรือผู้หญิง พื้นที่ห้องครัวสำหรับเขาแล้ว เปรียบเสมือนพื้นที่ทำให้เขาค้นพบตัวตนที่แท้จริง เขาตกหลุมรัก โอโนะ ยูสุเกะ เซฟเกย์หนุ่มประจำร้าน ทุกครั้งที่โอโนะ ยูสุเกะ เข้าครัวเขามักจะคอยชื่นชมอยู่ห่าง ๆ ส่วนใหญ่ซึคาเงะ โคเบะยาคาวะ มักจะปรากฏในพื้นที่ภายในร้านมากกว่าห้องครัว เนื่องจากเขาไม่ถนัดงานในครัว

4.2 พื้นที่ห้องครัวในมิติเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ทาจิบนะ เคอิจิโร เจ้าของร้านขายขนมเค้กสไตล์ยุโรป ชายหนุ่มวัยกลางคน ในตระกูลร่ำรวยตัดสินใจ ลาออกจากบริษัท และบอกครอบครัวว่าจะเปิดร้านขนมเค้กท่ามกลางความแปลกใจของญาติ ๆ เพราะต่างรู้ว่าทาจิบนะ เคอิจิโร ไม่ชอบทานขนมหวาน เนื่องจากเหตุการณ์ในอดีตจากเคยถูกลักพาตัวและคนร้ายบังคับให้ทานเค้กทุกวัน จึงทำให้เขาไม่ชอบกินของหวาน แต่ที่เปิดร้านขนมเค้กเพราะคิดว่าร้านขนมเค้กเป็นแหล่งชื่นชอบของบรรดาผู้หญิง เขาจึงซื้อร้านขายของเก่ามาปรับปรุงทำให้ได้ร้านขายเค้กที่มีความหรูหราและมีเสน่ห์เฉพาะตัว ทุกครั้งที่ โอโนะ ยูสุเกะ เซฟเกย์หนุ่ม คิดค้นสูตรเค้กใหม่ ๆ มักจะเรียกให้ทาจิบนะ เคอิจิโร ไปชิมเค้กในห้องครัว แต่เขาก็ได้ชิมแล้วพูดว่า “น้ำตาลก็หวานดี” (砂糖は甘い) ซึ่งหมายถึงว่า เค้กทุกชนิดรสชาติเหมือนน้ำตาลไปหมด และในทางตรงกันข้ามเจ้าของร้านที่ไม่ชอบทานขนมหวานแต่กลับเปิดร้านขายเค้ก นอกจากอยากปฏิสัมพันธ์กับผู้หญิงแล้ว ยังต้องการตามหาคนร้ายในอดีตของตน เพื่อจะค้นหาความจริงว่าคนร้ายบังคับให้ทานเค้กทุกวันในตอนนั้นเพื่ออะไร สำหรับทาจิบนะ เคอิจิโร ห้องครัวเปรียบเสมือนพื้นที่สร้างความรู้สึกปลอดภัย สบายใจ ไร้กังวลจากได้พูดคุยและปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ของเขากับโอโนะ ยูสุเกะ ในพื้นที่ห้องครัว เหมือนได้คุยกับเพื่อนสนิท ในวัยเด็ก และทั้งคู่เคยเป็นเพื่อนเก่าสมัยมัธยมและโอโนะ ยูสุเกะ และพวกเขาปรับความเข้าใจกันเรื่องในอดีตสมัยมัธยมทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนของพวกเขากลับมาดีขึ้นอีกครั้ง

ส่วน โอโนะ ยูสุเกะ เซฟเกย์หนุ่มผู้มีฝีมือในการทำขนม ความฝันของเขาคือการได้เป็นเซฟที่ฝรั่งเศส และมักถูกไล่ออกจากร้านขายขนมหลายแห่งในประเด็นความสัมพันธ์เชิงคู่รักรับกับเกย์หรือผู้ชาย จึงส่งผลกระทบต่อการทำงานและเป็นสาเหตุของการโดนไล่ออก ประกอบกับไม่ถนัดในการปฏิสัมพันธ์กับผู้หญิง อีกทั้งยังรู้สึกกังวลใจทุกครั้งเมื่อใกล้ชิดกับผู้หญิง เนื่องจากเขาคิดว่าตนเองเป็นเกย์ และการพูดคุยหรือทำความรู้จักกับเพศผู้หญิงเป็นเรื่องยากมากกว่าการเข้าหาเพศชายด้วยกัน ซึ่งตรงกันข้ามกับ McLelland (2000) กล่าวว่า เกย์ในประเทศญี่ปุ่นสามารถเป็นเพื่อนที่ดีของผู้หญิงได้ แต่โอโนะ ยูสุเกะ กลับรู้สึกกลัวผู้หญิง แต่ไม่ได้รู้สึกเกลียด ประกอบกับเขาเคยมีปัญหากับมารดาของตนเกี่ยวกับเรื่องการเปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศในวัยเด็ก จึงทำให้เขาไม่กล้าจะเผชิญหน้ากับลูกค้าผู้หญิง ดังนั้นโอโนะ ยูสุเกะ จึงทำข้อตกลงระหว่าง ทาจิบนะ เคอิจิโร ว่าในร้านห้ามมีพนักงานผู้หญิง ดังนั้นสำหรับโอโนะ ยูสุเกะ ห้องครัวจึงเปรียบเสมือนพื้นที่อิสระและพื้นที่ปลอดภัยจากผู้หญิง เขาสามารถทำขนมเค้กได้อย่างปราศจากความกังวลใจ

ส่วนพนักงานเซฟฝึกหัดของร้าน เออิจิ คันดะ อดีตนักมวยอาชีพ หยาบคาย และบ๊าบิน ถูกไล่อับบังคับให้ลาออกจากอาชีพนักมวย เพราะปัญหาสุขภาพตา แต่เขาเป็นคนที่หลงใหลในการประทานขนมเค้กมาก เพราะการทานเค้กเหมือนเป็นความสุขของเขาและ ภายหลังที่เขาเข้าครัวทำขนมเค้กหรือรับประทานเค้ก เขามักจะอ่อนโยน และละเอียดอ่อน อีกทั้งใฝ่ฝันว่าเป็นเซฟทำขนมหวานที่มีชื่อเสียง ดังนั้นสำหรับเออิจิ คันดะ พื้นที่ห้องครัวเปรียบเสมือนพื้นที่ของการค้นหาตัวเอง

4.3 พื้นที่แห่งความเข้าใจและความผูกพัน

พื้นที่ห้องครัวสำหรับทาจิเบนะ เคอิจิโร เป็นพื้นที่ตัวแทนแห่งความเข้าใจและความผูกพันระหว่างโอโนะ ยูสุเกะ โดยใช้พื้นที่ห้องครัวเป็นพื้นที่เชื่อมความสัมพันธ์ ถึงแม้ว่าเรื่องราวในอดีตได้สร้างปมในใจของทั้งคู่จากสาเหตุที่โอโนะ ยูสุเกะ เคยสารภาพรักทาจิเบนะ เคอิจิโรแต่ถูกปฏิเสธด้วยถ้อยคำรุนแรง พื้นที่ห้องครัวไม่เพียงแต่ประกอบอาหารเท่านั้น ยังเป็นพื้นที่แห่งความเข้าใจและความผูกพันระหว่างโอโนะ ยูสุเกะ ระหว่างทาจิเบนะ เคอิจิโร ทุกครั้งที่ทาจิเบนะ เคอิจิโรมีปัญหา โอโนะ ยูสุเกะมักจะเป็นห่วงเขาเสมอ ถึงแม้ว่าทั้งคู่จะไม่ได้รักกันแบบคู่รัก แต่พื้นที่ครัวทำให้รอยแผลที่เกิดขึ้นในอดีตของทั้งคู่กลับมาดีขึ้น และยิ่งไปกว่านั้นทั้งคู่ได้เริ่มต้นความผูกพันระหว่างเพื่อนใหม่อีกครั้งผ่านพื้นที่ห้องครัว

裕介小野 : これから、僕失業しなくてもんだ・・

圭一郎橘 : いいのか？昔お前に酷い事を言った男と働くんだぞう。

裕介小野 : いいんだよ。それはよろしく橘圭、いい店にしよう。

圭一郎橘 : 頼むよ。(ตอนที่ 1)

(คำแปล: โอโนะ ยูสุเกะ : จากนี้ไปผมก็จะไม่ตกงานแล้ว

ทาจิเบนะ เคอิจิโร : มันจะดีหรือ? นายจะมาร่วมงานกับคนที่เมื่อก่อนเคยพูดรุนแรงกับนายได้หรือ?

โอโนะ ยูสุเกะ : เรื่องนั้นสบายมาก ผাগเนื้อผากตัวด้วยนะทาจิเบนะ มาทำให้เป็นร้านที่ดีกันเถอะ

ทาจิเบนะ เคอิจิโร : ผากด้วยนะ)

จากตอนที่ 1 เป็นตอนที่พูดถึงฉากที่ทาจิเบนะ เคอิจิโร ชักชวนโอโนะ ยูสุเกะ มาร่วมงานเปิดร้านขนม พร้อมทั้งปรับความเข้าใจกันจากเหตุการณ์รุนแรงในอดีต จากในฉากนี้จะพบว่า พื้นที่ห้องครัวย่อย ๆ กลายเป็นพื้นที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโอโนะ ยูสุเกะ กับทาจิเบนะ เคอิจิโร และทั้งคู่ได้ปรับความเข้าใจกันมากขึ้น และลิ้มเรื่องราวในอดีต นอกจากพื้นที่ห้องครัวในร้าน Antique Bakery แล้วในตอนตอนที่ 10 นี้เป็นตอนที่มีการนำเสนอพื้นที่ห้องครัวในบ้านของทาจิเบนะ เคอิจิโร ซึ่งเขากำลังอาบน้ำและไปทำอาหารเข้าให้ชิคาเงะ โคเบยะคาวะ รับประทาน และการทำอาหารที่ทาจิเบนะ เคอิจิโรทำเป็นอาหารที่รับประทานในชีวิตประจำวันอย่างเรียบง่าย

小早川千影 : 我が君、卵焼き うまく作れません。

圭一郎橘 : 分かった。分かった。私が出る前消して！

小早川千影 : やっぱり、我が君 うまい！

圭一郎橘 : 昨日も卵焼きだったじゃないか。

小早川千影 : これ本当に美味しいです。(ตอนที่ 10)

(คำแปล: ชิคาเงะ โคเบยะคาวะ : นายน้อย ผมไม่เก่งในการทอดไข่

ทาจิเบนะ เคอิจิโร : เข้าใจแล้ว เข้าใจแล้ว ปิดเตาก่อนฉันจะออกไป

(ทาจิเบนะ เคอิจิโร กำลังอาบน้ำ)

ซิกาเงะ โคบายาคาวะ : ว่าแล้วเชียว นายน้อยทำได้ร่อย

ทาจิเบนะ เคอิจิโร่ : เมื่อวานเราก็ออดไข่มั้ไข่หรือ

ซิกาเงะ โคบายาคาวะ : นี้น้อยร่อยจริง ๆ นะครับ

เมื่อพิจารณาจากข้อความข้างต้น พบว่า พื้นที่ห้องครัวในบ้านทาจิเบนะ เคอิจิโร่ ยังเปรียบเสมือนพื้นที่แลกเปลี่ยนพูดคุยระหว่างซิกาเงะ โคบายาคาวะ ซึ่งทั้งคู่สนิทกันมาตั้งแต่เด็ก และเมนูอาหารเข้าแบบง่าย ๆ ทำเองที่บ้านของทาจิเบนะ เคอิจิโร่ วิธีการทำไม่ซับซ้อนและไม่มีสูตรสำเร็จ จึงทำให้เกิดความแตกต่างกับการทำขนมเค้ก โดยวิธีการทำขนมเค้กต้องอาศัยทักษะความชำนาญ และสูตรที่แม่นยำมากกว่าการทำอาหารรับประทานเองที่บ้าน อีกทั้งขนมเค้กมีส่วนผสมของแป้ง น้ำตาล โดยผ่านกระบวนการอบและสูตรสำหรับทำขนมเค้กจะแตกต่างกันออกไป ดังนั้นการทำขนมเค้กจึงจำเป็นต้องรักษารสชาติของขนมให้ได้มาตรฐานอยู่เสมอ และอาศัยความชำนาญของเชฟมากกว่าการทำอาหารทานเองที่บ้าน

4.4 พื้นที่แห่งความหลากหลายทางเพศ

ซีรีส์อนิเมะเรื่อง Antique Bakery ยังมีการนำเสนอเรื่องความหลากหลายทางเพศในสังคมญี่ปุ่น แม้ว่าประเทศญี่ปุ่นจะมีการยอมรับความหลากหลายทางเพศเพิ่มมากขึ้น ในปี 2015 เขตชิบูยะ กรุงโตเกียว ออกหนังสือรับรองสถานะคู่ชีวิต หรือ Partnership Certificates³ โดยยอมรับความสัมพันธ์ของคู่รักเพศเดียวกันเช่นเดียวกับคู่สมรสชายหญิง เป็นการแสดงออกให้เห็นถึงการยอมรับในเรื่องความหลากหลายทางเพศ และเป็นการเปิดโอกาสให้คนที่รักเพศเดียวกันสามารถใช้สิทธิต่าง ๆ จากการจดทะเบียนรับรองสถานะความเป็นคู่ชีวิตได้ เช่น สิทธิในการย้ายสำมะโนครัวเข้ามาอยู่ในบ้านเดียวกัน สิทธิในการเยี่ยมไข้และเซ็นอนุมัติในการรักษาพยาบาลต่าง ๆ รวมถึงการได้รับสวัสดิการจากบริษัทให้สิทธิ์ครอบคลุมถึงพนักงานที่มีคู่รักเพศเดียวกัน แต่ว่าการจดทะเบียนรับรองสถานะความเป็นคู่ชีวิตของคนรักเพศเดียวกันนั้นยังมีข้อจำกัดอยู่มากมาย เช่น การเปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศต่อสาธารณะ และการยอมรับ ส่งผลให้บางพื้นที่ไม่มีคู่รักเพศเดียวกันแม้แต่คู่เดียวเข้าไปจดทะเบียนดังกล่าว (ชัยญานุช อาสาวดิรส, 2562, น.46) และยิ่งไปกว่านั้นปัญหาการหางานนั้นถือเป็นปัญหาใหญ่ของ LGBT เพราะนายจ้างหลายแห่งนำเรื่อง อัตลักษณ์ทางเพศ และเพศวิถีมาเป็นเหตุผลในการเลือกรับบุคคลเข้าทำงาน (藥師実芳, 2017 อ้างใน ชัยญานุช อาสาวดิรส, 2562, น.28)

ジャン・バティスト : なぜだ！3倍の給料だぞ！それに、日本よりフランスに来た方がゲイのお前暮らしやすいだろう。

裕介小野 : ごめん。(ตอนที่ 6)

(คำแปล: จัมป์ แบพติสต์ : ทำไมกัน จ่ายเงินเดือนให้ตั้ง 3 เท่าเชียวนะ อีกอย่างอยู่ที่ฝรั่งเศสแทนญี่ปุ่นมันง่ายสำหรับเกย์ อย่างนายอยู่แล้ว

โอโนะ ยูสุเกะ : ขอโทษ)

³ หนังสือรับรองสถานะของคู่ชีวิต หมายถึง การรับรองความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลรักเพศเดียวกันในระบบทะเบียนครอบครัว ซึ่งแตกต่างจากการสมรสตามกฎหมายระหว่างชายกับหญิง (Shibuya City Office, 2020)

จากตอนที่ 6 เป็นฉากในห้องนอนระหว่างโอโนะ ยูสุเกะ พุดคุยกับจัมพ์ แบพติสต์ ชาวฝรั่งเศสอดีตคนรัก มีอาชีพเป็นเชฟ จากบทสนทนาที่ขีดเส้นใต้ข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ในปัจจุบันประเทศฝรั่งเศสยอมรับให้บุคคลรักเพศเดียวกันมากกว่าประเทศญี่ปุ่น และเมื่อพิจารณาจากการคุ้มครองทางกฎหมายของบุคคลรักเพศเดียวกันในประเทศฝรั่งเศส พบว่า วันที่ 15 พฤศจิกายน ค.ศ.1999 กฎหมาย Pacte civil de solidarité (PACs) เป็นกฎหมายฉบับแรกในภาครัฐของฝรั่งเศสมีการบังคับใช้อย่างเป็นทางการ และยินยอมรับสิทธิทางกฎหมายของคู่รักเพศเดียวกันสามารถจดทะเบียนยืนยันว่าพวกเขา/เธอ ได้อาศัยร่วมกัน และกฎหมายฉบับนี้ทำให้เกิดข้อขัดแย้งกันอย่างรุนแรงในรัฐสภาของประเทศฝรั่งเศส แม้ภายหลังเมื่อกฎหมายฉบับนี้ได้รับการรับรองโดยรัฐสภาก็มีการรวมกลุ่มของสมาชิกที่ไม่เห็นด้วยร่วมมือกัน เพื่อยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญว่ากฎหมายฉบับนี้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ (Richards, 2002, p.315 อ้างใน คำนวล เชื้อนทา, 2013, น.94) แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายฉบับดังกล่าวก็ยังจำกัดสิทธิเรื่องการรับบุตรบุญธรรม แม้ว่าจะมีกฎหมายรับรองสถานะของพวกเธอหรือเขาแล้ว ยังเป็นครอบครัวที่ขาดพร่องและไม่สมบูรณ์ซึ่งไม่ก่อให้เกิดประโยชน์เต็มที่กับเด็กที่จะเข้ามาเป็นบุตรบุญธรรม (คำนวล เชื้อนทา, 2013, น.104) ส่งผลให้ครอบครัวรักเพศเดียวกันไม่สามารถรับเด็กมาเป็นลูกบุญธรรมได้ จึงทำให้กฎหมาย Pacte civil de solidarité (PACs) ยังไม่อำนวยความสะดวกให้แก่บุคคลรักเพศเดียวกันในประเทศฝรั่งเศสมากนัก และต่อมาใน ปีค.ศ.2013 มีการปรับแก้ไขร่างกฎหมายของคู่รักเพศเดียวกันสามารถสมรสกันได้และสามารถรับบุตรบุญธรรม พร้อมทั้งมีสิทธิทางกฎหมายเช่นเดียวกันกับคู่สมรสชายหญิง (Thibeaud, 2020)

ถึงแม้ว่าสังคมญี่ปุ่นจะเปิดกว้างสำหรับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ หรือ LGBTQ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถึงอย่างไรก็ตามสถานะของบุคคลเหล่านี้ในสังคมญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเปิดเผยตัวตน หรือการยอมรับในสังคมและการใช้ชีวิตก็ยังเป็นเรื่องที่ยากลำบาก เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Steinunn Steinarsdottir (2020) ศึกษาเกี่ยวกับ วัฒนธรรม LGBTQ+⁴ และสังคมญี่ปุ่น จากการศึกษาพบว่า สังคมญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับครอบครัวต่างเพศมากกว่า จึงทำให้ครอบครัวที่เป็น LGBTQ+ ใช้ชีวิตในสังคมค่อนข้างลำบาก ประกอบกับสถาบันครอบครัวมีความสำคัญกับสังคมญี่ปุ่นมาบางครั้งบุคคลหรือครอบครัวที่เป็น LGBTQ+ พยายามเพื่อเข้ากับสังคมโดยการปกปิดชีวิตที่แท้จริงของพวกเขา แต่ก็มีบางส่วนที่ใช้ชีวิตอย่างเปิดเผย ขณะนี้นักเคลื่อนไหว LGBTQ+ ในญี่ปุ่นที่กำลังต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงกฎหมายให้คน LGBTQ+ ของญี่ปุ่น จะได้มีโอกาสปรับตัวเข้าสู่สังคมและรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในสังคม และเปิดกว้างต่อเรื่องเพศมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันสถานการณ์ปัจจุบันสื่อโซเชียลมีเดียเปรียบเสมือนเครื่องมือในการสร้างภาพลักษณ์และเสริมทัศนคติที่ดีของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ถึงแม้ว่าจะมีการออกมาเรียกร้องกฎหมายในคุ้มครองต่าง ๆ แต่ความเป็นจริงแล้วเรื่องการยอมรับและการมีตัวตนของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศยังเป็นเรื่องที่สังคมญี่ปุ่นไม่ยอมรับเท่าที่ควรเมื่อเทียบกับต่างประเทศ

ดังนั้นพื้นที่ห้องครัวภายในร้านขายขนมเค้ก สำหรับโอโนะ ยูสุเกะ เชฟเกย์ ยังเป็นสถานที่ที่สามารถเปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศของตนได้อย่างอิสระ ยิ่งไปกว่านั้น ซีรีส์อนิเมะเรื่องนี้มีการนำเสนอมิตรภาพจากเกย์และผู้ชาย ถึงแม้ว่าจะเป็นห้องครัวภายในร้านร้านขายขนมเค้ก แต่ถูกตีความให้ความหมายใหม่ว่า “พื้นที่ห้องครัว” เปรียบเสมือนพื้นที่ที่ไม่ถูกแบ่งแยกจากเพศหญิงโดยตัวละครเกย์ หรือผู้ชายใช้พื้นที่ห้องครัวในการทำขนมเค้ก และขั้นตอนในการทำขนมเค้กต้องมีความละเอียดอ่อนและความชำนาญ และการทำขนมควรเป็นเรื่องของผู้หญิงเพราะผู้หญิงเป็นเพศที่ละเอียดอ่อน แต่ในขณะเดียวกันเกย์ก็สามารถทำขนมรสเลิศได้ ดังนั้นตัวละครโอโนะ ยูสุเกะ เชฟเกย์ สะท้อนภาพลักษณ์ของพื้นที่ห้องครัว ไม่ได้ผูกติดกับเรื่องเพศสถานะเพียงอย่างเดียว

⁴ วัฒนธรรม LGBTQ+ หมายถึง การดำเนินชีวิตในสังคมของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (Steinarsdottir, 2020)

จากการศึกษาพื้นที่ห้องครัวในซีรีส์อนิเมะเรื่อง Antique Bakery สามารถสรุปได้ดังนี้คือ มีการนำเสนอพื้นที่ครัวที่แตกต่างไปจากเดิมผ่านในตัวละครเกย์ “พื้นที่ห้องครัว” ถูกให้ความหมายทางสังคมว่าเป็นพื้นที่แสดงบทบาททางเพศระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย แต่ในทางตรงกันข้ามพื้นที่ห้องครัวร้าน Antique Bakery ถูกนำเสนอภาพลักษณ์ของเซฟเกย์ที่เข้ามาใช้งานผ่านพื้นที่ห้องครัวภายในร้าน สะท้อนให้เห็นว่าเพศสถานะสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามพื้นที่และเงื่อนไขทางสังคมที่เปลี่ยนไป จนส่งผลให้พื้นที่ห้องครัวถูกนิยามความหมายใหม่ผ่านตัวละครโอโนะ ยูสุเกะ เซฟเกย์ จึงทำให้ผลงาน Boys’ Love (BL) ของโยชินางะ ฟูมิ และ ซีรีส์อนิเมะเรื่อง Antique Bakery มีความโดดเด่นในการนำเสนอการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ห้องครัวได้อย่างชัดเจนว่าสามารถเป็นพื้นที่สำหรับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

5. สรุปผล

ผลการศึกษาพบว่า “พื้นที่ห้องครัว” ในซีรีส์อนิเมะเรื่อง Antique Bakery ถึงแม้ว่าจะเป็นห้องครัวสำหรับร้านขายขนมเค้ก แต่ก็ยังสะท้อนให้เห็นว่าเป็นมากกว่าสถานที่ผลิตซ้ำเรื่องบทบาททางเพศระหว่างชายและหญิง ดังงานวิจัยของ Aoyama (2003) กล่าวถึงการเชื่อมโยงเพศสถานะที่ถูกติดกับพื้นที่ห้องครัวว่า สังคมญี่ปุ่นนิยามพื้นที่ในห้องครัวว่าเป็นหน้าที่ของผู้หญิง และในทางตรงกันข้ามพื้นที่ห้องครัวภายในร้านอาหารส่วนใหญ่มักจะเป็นภาพลักษณ์ของผู้ชาย สะท้อนให้เห็นว่าเพศหญิงถูกให้ความสำคัญแค่นั้นพื้นที่ห้องครัวที่บ้านและถูกจำกัดสิทธิ์เรื่องการทำงานในอาชีพเซฟที่ร้าน หรือแม้แต่ในการทำอาหารแบบมืออาชีพมีเพียงผู้ชายเท่านั้น ก็ยังมีการแบ่งแยกระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายอีกด้วย และในทางตรงกันข้ามพื้นที่ห้องครัวที่ปรากฏในเรื่องถูกสร้างภาพลักษณ์โดยเซฟเกย์ไม่เป็นเพียงพื้นที่สำหรับทำขนมเค้กเท่านั้น ยังกลายเป็นพื้นที่สำคัญของฉากในเรื่อง และพื้นที่ห้องครัวยังส่งผลให้ตัวละครเกย์เกิดการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ พื้นที่ห้องครัวสำหรับโอโนะ ยูสุเกะ เป็นพื้นที่ที่สร้างความผูกพันระหว่างสมาชิกภายในร้าน และเป็นพื้นที่ปลอดภัยโดยที่เขาสามารถเปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศของตนผ่านพื้นที่ห้องครัวได้อย่างอิสระ ถึงแม้ว่าพื้นที่ห้องครัวจะถูกนิยามความหมายว่าเป็นพื้นที่แสดงบทบาทของผู้หญิงและผู้ชาย ขณะที่ในชีวิตจริงสังคมญี่ปุ่นพยายามปกปิดบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเหล่านั้นในพื้นที่สาธารณะ แต่เมื่อเข้าสู่พื้นที่ห้องครัวโอโนะ ยูสุเกะ กลับแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางเพศได้อย่างชัดเจน⁵ ดังนั้นพื้นที่ห้องครัวในเรื่องกลายเป็นพื้นที่สำหรับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่ทุกคนก็สามารถเข้าครัวได้ และยิ่งไปกว่านั้นตัวละครโอโนะ ยูสุเกะ เซฟเกย์ยังสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติเรื่องเพศสถานะและอาชีพของในประเทศญี่ปุ่นต่อการเข้ามาใช้พื้นที่ห้องครัว

6. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เลือกศึกษาในตัวบทของซีรีส์อนิเมะเท่านั้น โดยมีแผนว่าต่อไปจะศึกษาเรื่อง Antique Bakery เพิ่มเติมจากซีรีส์ภาพยนตร์ ละคร และมังงะ นอกจากนี้เพื่อให้เห็นภาพเกี่ยวกับการนำเสนอเรื่องอัตลักษณ์ของเกย์ได้ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยตั้งใจจะศึกษาผลงานของ โยชินางะ ฟูมิ เรื่องอื่นเพิ่มเติมโดยมุ่งเน้นประเด็นเกี่ยวกับการเปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศ หรือ การใช้ชีวิตของเกย์ในสังคมญี่ปุ่น และนำข้อมูลจากตัวบทมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้คำตอบในแง่มุมที่หลากหลายมากขึ้น

⁵ ฉากตอนที่ 1 เป็นฉากโอโนะ ยูสุเกะ จิบหม่ำในบาร์เกย์ ซึ่งพื้นที่บาร์เกย์นั้นเป็นพื้นที่เฉพาะ และแตกต่างจากพื้นที่ห้องครัวภายในเรื่อง

เอกสารอ้างอิง (References)

- กฤตพล สุธีภัทรกุล. (2563). *การประกอบสร้างตัวละครชายรักชายในซีรีส์วาย*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
คำนอร์ ธีรอนา. (2013). ว่าด้วย เพศสภาพ เสมอภาค ภารดรภาพ. *วารสารนิติสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 6(1), 85-105.
- ชัยญานุช อาสาดีรส (2562). *LGBT ในสังคมญี่ปุ่น*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นันทนัย ประสานนาม. (2563). การเว้นระยะห่างทางเพศสถานะ: นวนิยายยาโออิของไทยในการเมืองเรื่อง
ชนบวรกรรมกับการตีความ. *วารสารศาสตร์คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์*, 13(3), 160-187.
- ปาริชาติ เขียวคง และวรวะ ว่องศิริ. (2563). เพศภาวะ : ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่อง
เมืองลิต (ขุนแก้ว) แหะแหว. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 7(2), 2660.
- พรลภัส บุญฝึก. (2563). การปรุงอำนาจผ่านความรื่นรมย์ในการทำอาหารของผู้หญิงในภาพยนตร์. *วารสารนิเทศศาสตร์
และนวัตกรรมการนิเทศ*, 7(1), 65-82.
- ศิริวรรณ ปรีชานฤตย์. (2018). คิทเชน...เป็นมากกว่าห้องครัวในนวนิยายเรื่อง คิทเชน, *วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา*, 8(พิเศษ), 95-110.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2561). หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาเยอรมัน สเปน ญี่ปุ่น และมลายู. ค้นจาก <https://www.orst.go.th/pdfs/web/viewer.html?file=/FILEROOM\CABROYINWEB\DRAWER004\GENERAL\DATA0000\00000754.PDF>
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล. (2543). พื้นที่ในทฤษฎีสังคมศาสตร์. *วารสารสังคมศาสตร์*, 12(2), 65-160.
- Aoyama, T. (2003). *The Cooking Man in Modern Japanese Literature*. In K. Louie and M. Low (Eds.) *Asian Masculinities: The Meaning and Practice of Manhood in China and Japan*. Routledge.
- Aoyama, T. (2015). *Queering the cooking man: food and gender in Yoshinaga Fumi's (BL) manga. Boys Love Manga and Beyond: History, Culture, and Community in Japan*. Edited by Mark McLelland, Kazumi Nagaike, Katsuhiko Suganuma, and James Walker. University Press of Mississippi.
- Matthias, T. (2020). Same-Sex Families and Legal Recognition in Europe. *European Studies of Population*, 24, 95-115.
- McLelland, M. (2000). *Male Homosexuality in Modern Japan: Cultural Myths and Social Realities*. Taylor and Francis Ltd.
- Steinunn Steinarsdottir. (2020). *The LGBTQ+ culture and Japanese society*. University of Iceland School of Humanities Japanese Language and Culture.
- Xuan Bach Tran. (2018). *Reading Food in Boys' Love Manga: a Gastronomic Study of Food and Male Homosexuality in the Manga Work of Yoshinaga Fumi*. AUT University, School of Hospitality and Tourism.

青山 智子.(2008). 「よしながふみのマンガに見る〈食〉とジェンダー」 『比較日本学教育研究センター研究年報』 6, 153-161.

Shibuya City Office. (2020). 「渋谷区パートナーシップ証明」

<https://www.city.shibuya.tokyo.jp/kusei/shisaku/lgbt/partnership.html>

หน่วยงานผู้แต่ง: นักศึกษาระดับปริญญาเอก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Affiliation: Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Corresponding email: Chalidap06@gmail.com

Received: 2022/12/23

Revised: 2023/03/03

Accepted: 2023/03/03

การศึกษาวิธีการจำและการอ่านตัวอักษรฮิรางานะ ของพุริเรียนภาษาญี่ปุ่นขั้นต้นผ่านการประเมินตนเอง

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างด้านวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะ และศึกษาความแตกต่างด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะผ่านการประเมินตนเองของกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย กับกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean: $\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และวิเคราะห์ความแตกต่างด้วย t-test กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา JPN-301 ภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ 5 ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 154 คน ผลการศึกษาพบว่า จุดที่ต่างกันในด้านวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะ คือ การฟังเสียงตัวอักษร โดยกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการฟังเสียงเท่ากับวิธีการอื่น ๆ ส่วนด้านการอ่านตัวอักษร จากการประเมินตนเองพบว่า กลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ยสามารถประเมินตนเองได้สอดคล้องกับความสามารถจริง ส่วนกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย มีการประเมินตนเองไม่สอดคล้องกับคะแนนสอบอ่านที่ทำได้จริง

คำ

สำคัญ

ตัวอักษรฮิรางานะ, วิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะ, การอ่านตัวอักษรฮิรางานะ, การประเมินตนเอง

A Study of Methods for Memorizing and Reading Hiragana Letters Through the Self-Assessment of Beginning Japanese Learners

Abstract

This study aimed to explore differences in Hiragana letter memorizing methods and Hiragana reading. There were 154 participants, who were 3rd year students enrolled in JPN-301 Business Japanese 5 at the Thai-Nichi Institute of Technology. A questionnaire was used as the research instrument. The statistics used for analyzing the data were mean, standard deviation, and t-test. The participants were divided into two groups; the students in the first group had higher Hiragana reading test scores compared to the score average, while the second group had lower Hiragana reading test scores compared to the average. The findings illustrate the different techniques applied among the two groups. In terms of the memorizing method, listening to the sounds was not paid attention to by the second group as much as other methods; and in terms of the Hiragana reading, in the first group, the reading score and student self-assessment were congruent with their actual ability. Conversely, the second group score was not congruent with their actual ability.

Key words

Hiragana letters, Hiragana letter memorizing method, Hiragana reading, self-assessment

1. บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ผู้วิจัยสังกัดที่สำนักวิชาพื้นฐานและภาษา¹ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น ซึ่งจัดการเรียนการสอนรายวิชา ภาษาญี่ปุ่นเบื้องต้นเป็นรายวิชาบังคับที่นักศึกษาทุกคณะ ทั้งคณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ และคณะบริหารธุรกิจต้องลงทะเบียนเรียนตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 3 ในภาคการศึกษาต้น รวม 5 รายวิชา โดย 1 ภาคการศึกษาจะเรียน 1 รายวิชา และมีจำนวนชั่วโมงเรียน 45 ชั่วโมงต่อ 1 รายวิชา ดังนั้น ภาษาญี่ปุ่นเบื้องต้น 5 รายวิชาที่นักศึกษาต้องลงทะเบียน มีจำนวนชั่วโมงเรียนทั้งสิ้น 225 ชั่วโมง สำหรับการจัดการเรียนการสอนใน 1 สัปดาห์จะแบ่งออกเป็น 2 ครั้ง โดยใช้เวลาเรียน 90 นาทีต่อครั้ง ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่ไม่มีพื้นฐานภาษาญี่ปุ่น ดังนั้น นักศึกษาจะเริ่มเรียนตั้งแต่คำทักทายภาษาญี่ปุ่น ตัวอักษรฮิรางานะ

การเรียนการสอนในคาบเรียนวิชาภาษาญี่ปุ่นของสำนักวิชาพื้นฐานและภาษา สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จะเรียนตัวอักษรฮิรางานะในบทที่ 1 บทที่ 2 และบทที่ 3 เป็นหลัก หลังจากนั้น เพื่อให้นักศึกษา อ่านตัวอักษรฮิรางานะให้ได้ จะพยายามให้นักศึกษาอ่านประโยคต่าง ๆ ที่อยู่ในหนังสือเรียน เช่น ตัวอย่าง บทสนทนาต่าง ๆ เป็นต้น และต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นในเวลาจำกัดเพียง 3 ชั่วโมง ใน 1 สัปดาห์ จนถึงภาคการศึกษาต้นของปี 3 ด้วยเหตุนี้ ระยะเวลาที่ใช้ในการสอนตัวอักษรจึงมีจำกัด ทำให้การจำตัวอักษร ฮิรางานะตกเป็นภาระของนักศึกษาเองที่ต้องไปท่องจำนอกชั้นเรียน จึงมีนักศึกษาที่อ่านตัวอักษรฮิรางานะได้ ไม่ดีนัก แม้จะเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 หรือ 3 ก็ตาม

จากการที่ผู้วิจัยจัดทดสอบการอ่านประโยคภาษาญี่ปุ่นอย่างสั้น สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 โดยประโยคที่ใช้ในแบบทดสอบการอ่านมี 5 ประโยค ซึ่งสร้าง จากคำศัพท์และรูปแบบประโยคที่นักศึกษาได้เรียนมาแล้ว จากการทดสอบการอ่านพบว่า มีนักศึกษาจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถอ่านประโยคสั้น ๆ ในแบบทดสอบได้ แต่ก็มีนักศึกษาที่สามารถอ่านได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคิดหา ความจำเป็นที่จะต้องศึกษาความแตกต่างด้านการจำและการอ่านตัวอักษรฮิรางานะของนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม คือกลุ่ม ที่ไม่สามารถอ่านตัวอักษรฮิรางานะได้ กับกลุ่มที่สามารถอ่านตัวอักษรฮิรางานะได้ เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียน การสอนตัวอักษรฮิรางานะต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ 樋渡他 (2018:89) ได้กล่าวไว้ว่า การหาผู้เรียนที่มีความยากลำบาก ในการเรียนตัวอักษรให้เจอโดยเร็วตั้งแต่เนิ่น ๆ และช่วยเหลือเป็นรายบุคคลเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับการพัฒนา การเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้ตัวอักษรฮิรางานะเป็นเรื่องที่ควรได้รับการแก้ไขโดยเร็วที่สุด

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จาก Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment (CEFR) หรือ กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรปกล่าวไว้ว่า หากผู้ใช้ภาษาต้องอ่านออกเสียง ข้อความที่เตรียมไว้ หรือออกเสียงคำที่เห็นเป็นครั้งแรก ต้องออกเสียงสิ่งที่เขียนอยู่ได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ 伊藤 (2019:75) ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับความสามารถในการอ่านตัวอักษรไว้ว่าเป็นความสามารถในการอ่านออกเสียง ข้อความหรือตัวอักษร และ 林 (2019:67) ได้ระบุว่า เพื่อให้สามารถอ่านตัวอักษรได้ จำเป็นต้องป้อนข้อมูลรูปร่าง ของตัวอักษร กับเสียงของตัวอักษรอย่างถูกต้อง และเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องจดจำเสียงให้ตรงกับตัวอักษรนั้น ๆ

池田 (2015) ระบุไว้เกี่ยวกับการเรียนรู้ตัวอักษรว่า หากยังไม่รับรู้เสียง จะไม่สามารถเรียนรู้ตัวอักษรฮิรางานะได้

¹ ปัจจุบันคือ คณะสื่อสารสากล

การรับรู้เสียงจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้ตัวอักษรฮิรางานะ ซึ่งสอดคล้องกับ 栗田他 (2020:57) ที่ได้สรุปงานวิจัยไว้ว่าพัฒนาการด้านเสียงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้การอ่านและการเขียน

Seidenberg & McClelland (1989) ได้ระบุถึง Connectionist Models เกี่ยวกับการอ่านไว้ว่า มี 3 ส่วน คือ ตัวอักษร ความหมาย และเสียง ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกัน และได้สรุปกระบวนการเกี่ยวกับการอ่านไว้ว่า ตัวอักษรเชื่อมโยงกับเสียง ตัวอักษรเชื่อมโยงกับความหมายและเชื่อมโยงไปสู่เสียง และตัวอักษรเชื่อมโยงกับเสียง และเชื่อมโยงไปสู่ความหมาย

栗田他 (2020) ได้สรุปเกี่ยวกับ Model ของการอ่านจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอ่านว่า การอ่านตัวอักษรมีการบวนการ 4 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นตัวอักษร 2) ขั้นคำ 3) ขั้นประโยค 4) ขั้นข้อความ นอกจากนี้ มีทฤษฎี Dual-route cascaded models ของการอ่าน มี 2 เส้นทาง คือ Nonlexical Route กับ Lexical Route ในงานวิจัยของ Clotheart et al, (2001) ด้วย และ 三益他 (2014:9) สรุปไว้ว่า ตามทฤษฎี Dual-route cascaded models ของการอ่านตัวอักษรนั้น โดยทั่วไปเมื่ออ่านตัวอักษรได้อย่างถูกต้องแล้ว จะเกิดการพัฒนาไปสู่การอ่านคำศัพท์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำทฤษฎีต่าง ๆ เหล่านี้มาอ้างอิงในการจัดทำแบบสอบถาม

จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่ามีกระบวนการหลากหลายในการอ่านตัวอักษร และการตระหนักรู้เกี่ยวกับเสียงเป็นสิ่งสำคัญ ผู้เรียนที่ไม่สามารถอ่านตัวอักษรฮิรางานะได้ อาจจะเป็นเพราะว่าไม่ได้รับการพัฒนาด้านการรับรู้เสียง หรืออาจจะมีการรับรู้เกี่ยวกับการเชื่อมโยงระหว่างตัวอักษรกับเสียงที่ไม่ตรงกัน หรืออาจจะไม่รู้ว่าตัวอักษรที่เขียนอยู่เป็นกลุ่มของคำศัพท์ จึงจำเป็นต้องศึกษาให้รู้ถึงจุดที่ผู้เรียนมีปัญหาในการเรียนรู้ตัวอักษรฮิรางานะ และใช้วิธีการเรียนรู้ตัวอักษรฮิรางานะที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียน ผู้วิจัยจึงคิดว่า ในขั้นแรกจำเป็นต้องสำรวจว่าผู้เรียนที่มีผลการสอบอ่านประโยคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมีวิธีการเรียนตัวอักษรฮิรางานะอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความแตกต่างด้านวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะของกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ยกับกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ผ่านการประเมินตนเองของนักศึกษา

2.2 เพื่อศึกษาความแตกต่างด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะของกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ยกับกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ผ่านการประเมินตนเองของนักศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ทุกคนที่ลงทะเบียนเรียนวิชา JPN-301 ภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ 5 ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ซึ่งเป็นรายวิชาบังคับ โดยนักศึกษาตอบแบบสอบถามประเมินตนเองด้านวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะและด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะครบถ้วน และเป็นกลุ่มนักศึกษาที่ไม่เคยเรียนภาษาญี่ปุ่นมาก่อนเข้าเรียนที่สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น จำนวน 154 คน จากจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนทั้งสิ้น 384 คน โดยกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มนักศึกษารุ่นแรกที่มีการจัดสอบการอ่านคำศัพท์และประโยคภาษาญี่ปุ่นตั้งแต่ที่นักศึกษาเรียนในชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2563 นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดคือคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ รองลงมาคือคณะวิศวกรรมศาสตร์ ส่วนคณะบริหารธุรกิจมีจำนวนกลุ่มตัวอยำน้อยที่สุด

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 154 คน เป็นกลุ่มนักศึกษาที่สอบการอ่านประโยคภาษาญี่ปุ่นอย่างสั้น 5 ประโยค ประโยคละ 1 คะแนน รวม 5 คะแนน ซึ่งจัดสอบไปเมื่อภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 โดยค่าเฉลี่ยของผลการสอบอ่านอยู่ที่ 1.5 ตามตารางที่ 1 ผู้วิจัยจึงแบ่งกลุ่มนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้ผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ยกับกลุ่มที่ได้ผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยของผลการสอบอ่าน

N	Mean	Median	Mode	S.D	Min	Max
154	1.5	1	0	1.60	0	5

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงผลการสอบอ่านว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.5 ผู้วิจัยจึงแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้ผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย โดยได้คะแนนอยู่ในช่วง 2-5 คะแนน มีจำนวน 62 คน คิดเป็น 40.26% กับกลุ่มที่ได้ผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย โดยได้คะแนนอยู่ในช่วง 0-1 คะแนน มีจำนวน 92 คน คิดเป็น 59.74%

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามประเมินตนเองที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ซึ่งการเก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามการประเมินตนเองได้อ้างอิงจากงานวิจัยของ 中村 (2005) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจตัวอักษรภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชาวญี่ปุ่นว่าเข้าใจตัวอักษรภาษาอังกฤษมากน้อยเพียงใด โดยใช้แบบสอบถามและแบบทดสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชาวญี่ปุ่น ซึ่งแบบทดสอบมี 6 ประเภท คือ 1) แบบทดสอบการฟังเสียงแล้วเขียนคำภาษาอังกฤษ 2) แบบทดสอบการดูคำภาษาอังกฤษแล้วออกเสียง 3) แบบทดสอบการดูรูปภาพแล้วออกเสียง 4) แบบทดสอบการดูรูปภาพแล้วเขียนคำภาษาอังกฤษ 5) แบบทดสอบการฟังเสียงภาษาอังกฤษแล้วเขียนความหมายเป็นภาษาญี่ปุ่น 6) แบบทดสอบการดูคำภาษาอังกฤษแล้วเขียนความหมายเป็นภาษาญี่ปุ่น ผู้วิจัยจึงคิดว่าแบบทดสอบทั้ง 6 ประเภท ของ 中村 (2005) ตรงกันกับทฤษฎีของ Seidenberg & McClelland (1989) ที่ได้รับบุถึง Connectionist Models เกี่ยวกับการอ่านไว้ว่า มี 3 ส่วน คือ ตัวอักษร ความหมาย และเสียง ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกัน และได้สรุปกระบวนการเกี่ยวกับการอ่านไว้ว่า ตัวอักษรเชื่อมโยงกับเสียง ตัวอักษรเชื่อมโยงกับความหมายและเชื่อมโยงไปสู่เสียง และตัวอักษรเชื่อมโยงกับเสียงและเชื่อมโยงไปสู่ความหมาย ไม่ว่าจะเป็นแบบใดก็ตาม จะมีเรื่องของตัวอักษรและเสียงรวมอยู่

สำหรับแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามด้านวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะ และส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะ

โดยแบบสอบถามส่วนที่ 1 ด้านวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะ ผู้วิจัยได้สร้างข้อการประเมินขึ้นมาจำนวน 8 ข้อ จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ได้แก่ Seidenberg & McClelland (1989) นอกจากนี้ 梅田他 (2009) ยังระบุอีกด้วยว่า สิ่งที่ทำเป็นในการจำตัวอักษรฮิรางานะคือจะต้องสามารถนึกเสียงของตัวอักษรนั้น ๆ ออก จึงสรุปได้ว่า เสียงกับตัวอักษรมีความสัมพันธ์กัน และ 栗田他 (2020) ได้สรุปเกี่ยวกับความสามารถที่จำเป็นในการอ่านออกเสียงตัวอักษรฮิรางานะไว้ว่า มีความสามารถ 3 ด้าน ดังนี้ 1) ความสามารถในการเข้าใจเสียง 2) ความสามารถในการ

เข้าใจตัวอักษร 3) ความสามารถในการเข้าใจเสียงและตัวอักษรได้อย่างอัตโนมัติ จึงอาจกล่าวได้ว่า ความสามารถในการเข้าใจเสียงนั้นสัมพันธ์กับทักษะ "การฟัง" และความสามารถในการเข้าใจแต่ละตัวอักษรนั้นสัมพันธ์กับทักษะ "การดู" นอกจากนี้ 浅田 (2006) ได้ระบุถึงการจำตัวอักษรไว้ว่า การเขียนทำให้เกิดประสิทธิภาพในการท่องจำตัวอักษร

จากงานวิจัยต่าง ๆ ที่ได้ศึกษา จึงทำให้ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามด้านวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะ โดยเน้นไปที่ "การดู" และ "การเขียน" สองหมวดใหญ่ ๆ และเพิ่มเติมเกี่ยวกับการฟังเสียงลงไปในแต่ละข้อด้วย นอกจากนี้ Connectionist Models ที่มีการเชื่อมโยงเกี่ยวกับความหมาย ผู้วิจัยจึงตั้งข้อการประเมินเกี่ยวกับการจำตัวอักษรฮิรางานะจากคำศัพท์ด้วย และเนื่องจากวิธีการเชื่อมโยงรูปภาพกับเรื่องราว (Association) เป็นวิธีการจดจำตัวอักษรวิธีการหนึ่ง การใช้รูปภาพช่วยจำจึงรวมอยู่ในข้อการประเมินด้วย โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคอร์ท (Likert) มี 5 ระดับ ได้แก่ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย และ 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

แบบสอบถามส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะ ได้สร้างขึ้นจากการศึกษางานวิจัยของ 栗田他 (2020) ที่ได้สรุปเกี่ยวกับ Model ของการอ่านที่มาจากงานวิจัยต่าง ๆ และทฤษฎี Dual-route cascaded models ซึ่งมาจากงานวิจัยของ Clotheart et al, (2001) ผู้วิจัยจึงสร้างข้อการประเมินจำนวนทั้งสิ้น 20 ข้อ เพื่อให้นักศึกษาประเมินตนเองในด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะเสียงต่าง ๆ การอ่านคำศัพท์และการอ่านประโยคว่าทำได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกเสียงพื้นฐาน เสียงขุ่น เสียงกึ่งขุ่น เสียงควบลงไปในแบบสอบถามในส่วนของการอ่านตัวอักษร ส่วนการอ่านคำศัพท์ได้เพิ่มเติมเสียงกัก² กับเสียงยาวลงไปในแบบสอบถามด้วย และข้อสุดท้ายจะเป็นข้อการประเมินเกี่ยวกับการอ่านประโยคสั้น ๆ

เนื่องจากเสียงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ตัวอักษร ผู้วิจัยจึงสร้างข้อการประเมินเกี่ยวกับการรับรู้เรื่องเสียงในภาษาญี่ปุ่นด้วยว่านักศึกษาเข้าใจหรือไม่ว่าเสียงในภาษาญี่ปุ่นมีเสียงอะไรบ้าง จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยงานวิจัยของ 池田 (2015) ระบุไว้เกี่ยวกับการเรียนรู้ตัวอักษรว่า หากยังไม่รับรู้เสียง จะไม่สามารถเรียนรู้ตัวอักษรฮิรางานะได้ การรับรู้เสียงจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้ตัวอักษรฮิรางานะ ผู้วิจัยจึงใส่ข้อคำถามเกี่ยวกับความเข้าใจของเสียงว่าเสียงในภาษาญี่ปุ่นมีเสียงอะไรบ้างลงไปในแบบสอบถามการประเมินตนเอง โดยผู้วิจัยได้ระบุเพียงเสียงพื้นฐาน เสียงขุ่น เสียงกึ่งขุ่น และเสียงควบเท่านั้น ซึ่งในแต่ละเสียงจะมีตัวอักษรฮิรางานะที่แสดงเสียงเหล่านั้น แต่จะไม่ได้ระบุถึงเสียงยาวและเสียงกักในข้อคำถามนี้ เนื่องจากผู้วิจัยคิดว่า ทั้ง 2 เสียง เป็นเสียงที่ต้องไปประกอบกับตัวอักษรตัวอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในขั้นของคำศัพท์ ดังนั้น ในด้านของการอ่านตัวอักษรได้สร้างแบบสอบถามในส่วนของเสียงพื้นฐาน เสียงขุ่น เสียงกึ่งขุ่น เสียงควบ และในขั้นของคำศัพท์ได้สร้างแบบสอบถามในส่วนของเสียงกักและเสียงยาวเพิ่มเติมลงไปในส่วนในขั้นของประโยค ผู้วิจัยได้ให้นักศึกษาประเมินตนเองว่านักศึกษาสามารถอ่านออกเสียงประโยคสั้น ๆ ที่เขียนด้วยตัวอักษรฮิรางานะได้หรือไม่

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สร้างข้อการประเมินเกี่ยวกับการพิมพ์ลงไปในแบบสอบถามส่วนที่ 2 ด้วย เนื่องจากในยุคปัจจุบันผู้เรียนมีแนวโน้มในการเขียนน้อยลง โดยการใช้การพิมพ์ลงในโทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์เพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่ต้องเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพิมพ์เพื่อให้ตรงกับพฤติกรรมของผู้เรียนในยุคปัจจุบันด้วย

² ในแบบสอบถามของนักศึกษาจะใช้คำว่า เสียง っ เล็ก เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจคำถามได้ชัดเจนมากขึ้น

林 (2019) ได้สรุปถึง Model ของการอ่านว่าประกอบด้วย 4 ชั้น ได้แก่ 1) ชั้นตัวอักษร 2) ชั้นคำ 3) ชั้นประโยค 4) ชั้นข้อความ ซึ่งในแต่ละชั้นจะมีกระบวนการของการอ่าน เริ่มที่ชั้นแรกสุดคือ "ตัวอักษร" เป็นการอ่านออกเสียงตัวอักษรให้ตรงกับรูปร่างที่เขียนไว้ ชั้นถัดไปคือ "คำ" เป็นการอ่านตัวอักษรแต่ละตัวให้เป็นคำที่ถูกต้อง ชั้นที่ 3 "ประโยค" เป็นการอ่านทำความเข้าใจคำกับประโยค และในชั้นสุดท้าย "ข้อความ" เป็นการอ่านทำความเข้าใจระหว่างประโยคกับประโยค การที่จะอ่านข้อความซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายได้ ต้องอ่านและทำความเข้าใจตั้งแต่ชั้นแรกสุดให้ได้ก่อน คือ ชั้นตัวอักษร ผู้วิจัยคิดว่า Model ของการอ่าน ที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนตรงกับ 三孟他 (2014) ที่ระบุไว้ว่า เมื่ออ่านตัวอักษรได้แล้ว ก็จะสามารถพัฒนาไปเป็นการอ่านแบบคำได้ตามทฤษฎี Dual-route cascaded models ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสร้างข้อการประเมินในแบบสอบถามส่วนที่ 2 ตามลำดับ ตัวอักษร คำ ประโยค โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ ได้แก่ 5 หมายถึง มีความมั่นใจว่าทำได้ดีมาก 4 หมายถึง มีความมั่นใจว่าทำได้ดี 3 หมายถึง พอทำได้ 2 หมายถึง ทำไม่ค่อยได้ และ 1 หมายถึง ทำไม่ได้เลย

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามประเมินตนเองทั้ง 2 ส่วน ได้จัดทำลง Google Form และแจกให้นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา JPN-301 ภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ 5 จำนวน 384 คน ตั้งแต่วันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 ถึง วันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 โดยผู้วิจัยคัดแยกคำตอบของนักศึกษาซึ่งเป็นนักศึกษาที่สอบการอ่านประโยคภาษาญี่ปุ่น 5 ประโยคคะแนนรวม 5 คะแนน จัดสอบเมื่อภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 และเป็นนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามครบถ้วนทั้ง 2 ส่วน รวมทั้งเป็นนักศึกษาที่ไม่เคยเรียนภาษาญี่ปุ่นก่อนเข้าเรียนที่สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น จำนวนทั้งสิ้น 154 คน จากนั้นแบ่งผลของแบบสอบถามออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย และกลุ่มที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย โดยค่าเฉลี่ยในการสอบการอ่านอยู่ที่ 1.5

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มจากการคำนวณหาค่าเฉลี่ยของการสอบอ่านประโยคภาษาญี่ปุ่นอย่างสั้น 5 ประโยค รวม 5 คะแนน เมื่อหาค่าเฉลี่ยแล้วจึงแบ่งนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย และกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ในการวิเคราะห์หาความแตกต่างด้านวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะและด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะ ผู้วิจัยใช้โปรแกรม HAD โดยอ้างอิงจากงานวิจัยของ 清水 (2016) สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (mean: $\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และวิเคราะห์ความแตกต่างด้วย t-test ในส่วนการแปลความหมายค่าเฉลี่ย กำหนดเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลของแบบสอบถามในภาพรวม

ตารางที่ 2 ผลของแบบสอบถามทั้ง 2 ส่วนในภาพรวม

แบบสอบถาม	กลุ่มของนักศึกษา ที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย	กลุ่มของนักศึกษา ที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	P
ส่วนที่ 1 ด้านวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะ	3.92 (มาก)	3.56 (มาก)	0.00*
ส่วนที่ 2 ด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะ	3.83 (มาก)	3.14 (ปานกลาง)	0.00*

ตารางที่ 2 แสดงผลของแบบสอบถามทั้ง 2 ส่วนในภาพรวมของนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งแบบสอบถามส่วนที่ 1 และ ส่วนที่ 2 โดยกลุ่มของนักศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยผลการสอบอ่านประโยคสูงกว่า 1.5 จำนวน 62 คน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมในแบบสอบถามส่วนที่ 1 วิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะ จัดอยู่ในระดับ “มาก” ค่าเฉลี่ย 3.92 และกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านประโยคต่ำกว่า 1.5 มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.56 จัดอยู่ในระดับ “มาก” เช่นกัน ถึงแม้ว่าจะจัดอยู่ในระดับเดียวกัน แต่ค่าเฉลี่ยค่อนข้างแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงคิดว่า กลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย ในภาพรวมนักศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยกับวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะหลากหลายวิธีมากกว่ากลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

สำหรับค่าเฉลี่ยโดยรวมในแบบสอบถามส่วนที่ 2 กลุ่มของนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย มีค่าเฉลี่ย โดยรวม 3.83 จัดอยู่ในระดับ “มาก” ส่วนกลุ่มของนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย มีค่าเฉลี่ย โดยรวม 3.14 จัดอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ดังนั้น ค่าเฉลี่ยโดยรวมในแบบสอบถามทั้ง 2 ส่วน ทั้งวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะ และการอ่านตัวอักษรฮิรางานะ ของกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย มีค่าเฉลี่ยโดยรวม สูงกว่ากลุ่มของนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

4.2 ผลของแบบสอบถามแยกตามระดับค่าเฉลี่ย

4.2.1 ผลของแบบสอบถามส่วนที่ 1 ด้านวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะ แยกตามระดับค่าเฉลี่ย

ตารางที่ 3 ผลของแบบสอบถามส่วนที่ 1 แยกตามระดับค่าเฉลี่ย

ระดับค่าเฉลี่ย	กลุ่มของนักศึกษา ที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย	กลุ่มของนักศึกษา ที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย
มากที่สุด	19 คน (30.65%)	18 คน (19.57%)
มาก	31 คน (50.00%)	38 คน (41.30%)
ปานกลาง	10 คน (16.13%)	28 คน (30.43%)
น้อย	2 คน (3.23%)	6 คน (6.52%)
น้อยที่สุด	0 คน (0.00%)	2 คน (2.17%)
รวม	62 คน (100.00%)	92 คน (100.00%)

ตารางที่ 3 แสดงผลของแบบสอบถามส่วนที่ 1 ด้านวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะ แยกตามระดับค่าเฉลี่ย จากข้อการประเมินทั้งหมด 8 ข้อ กลุ่มของนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย ระดับค่าเฉลี่ยที่มีจำนวน นักศึกษาตอบมากที่สุดคือ ระดับ “มาก” มีนักศึกษาทั้งสิ้น 31 คน คิดเป็น 50.00% รองลงมาคือ ระดับ “มากที่สุด” จำนวน 19 คน คิดเป็น 30.65% ซึ่งรวมทั้งสองระดับกว่า 80% ส่วนกลุ่มของนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่า ค่าเฉลี่ย ระดับค่าเฉลี่ยที่มีจำนวนนักศึกษาตอบมากที่สุดคือ ระดับ “มาก” จำนวน 38 คน คิดเป็น 41.30% รองลงมาคือ ระดับ “ปานกลาง” จำนวน 28 คน คิดเป็น 30.43% รวมทั้งสองระดับอยู่ที่ประมาณ 70%

จากผลของแบบสอบถามในส่วนนี้ พบว่า กลุ่มนักศึกษาที่มีคะแนนการอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย ส่วนใหญ่ ตอบแบบสอบถามทั้ง 8 ข้ออยู่ในมาตรประมาณค่า (Rating Scale) ระดับ 4 และ 5 ส่วนกลุ่มของนักศึกษาที่มี ผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ส่วนใหญ่ตอบแบบสอบถามทั้ง 8 ข้ออยู่ในมาตรประมาณค่า (Rating Scale) ระดับ 4 และ 3

4.2.2 ผลของแบบสอบถามส่วนที่ 2 ด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะ แยกตามระดับค่าเฉลี่ย

ตารางที่ 4 ผลของแบบสอบถามส่วนที่ 2 แยกตามระดับค่าเฉลี่ย

ระดับค่าเฉลี่ย	กลุ่มของนักศึกษา ที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย	กลุ่มของนักศึกษา ที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย
มากที่สุด	17 คน (27.42%)	2 คน (2.17%)
มาก	30 คน (48.39%)	25 คน (27.17%)
ปานกลาง	15 คน (24.19%)	51 คน (55.43%)
น้อย	0 คน (0.00%)	13 คน (14.13%)
น้อยที่สุด	0 คน (0.00%)	1 คน (1.09%)
รวม	62 คน (100.00%)	92 คน (100.00%)

ตารางที่ 4 แสดงผลของแบบสอบถามส่วนที่ 2 ด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะ แยกตามระดับค่าเฉลี่ย โดยแบบสอบถามส่วนที่ 2 ด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะ มีข้อการประเมินทั้งหมด 20 ข้อ กลุ่มของนักศึกษาที่มี ผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย ระดับค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุดที่นักศึกษาส่วนใหญ่ตอบแบบสอบถาม คือ ระดับค่าเฉลี่ย “มาก” มีจำนวน 30 คน คิดเป็น 48.39% ระดับค่าเฉลี่ยที่รองลงมาคือ ระดับ “มากที่สุด” จำนวน 17 คน คิดเป็น 27.42% และระดับ “ปานกลาง” จำนวน 15 คน คิดเป็น 24.19% โดยทั้ง 20 ข้อ ไม่มีนักศึกษาที่ตอบในระดับ “น้อย” และ “น้อยที่สุด” ส่วนกลุ่มของนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ระดับค่าเฉลี่ยที่มีจำนวนนักศึกษา ตอบสูงที่สุดคือระดับ “ปานกลาง” จำนวน 51 คน คิดเป็น 55.43% รองลงมาคือ ระดับ “มาก” จำนวน 25 คน คิดเป็น 27.17% ระดับ “น้อย” จำนวน 13 คน คิดเป็น 14.13% นอกจากนี้มีคำตอบที่อยู่ในระดับ “มากที่สุด” จำนวน 2 คน คิดเป็น 2.17% และ 1 คน คิดเป็น 1.09% ที่มีคำตอบอยู่ในระดับ “น้อยที่สุด”

4.3 ผลของแบบสอบถามแยกตามรายชื่อ

4.3.1 ผลของแบบสอบถามส่วนที่ 1 ด้านวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะ แยกตามรายชื่อ

ตารางที่ 5 ผลของแบบสอบถามส่วนที่ 1 การประเมินตนเองด้านวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะ แยกตามรายชื่อ

ข้อการประเมิน	กลุ่มผลการสอบอ่าน สูงกว่าค่าเฉลี่ย	S.D.	กลุ่มผลการสอบอ่าน ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	S.D.	P
1. จำตัวอักษร Hiragana จากการ "ดู" ตัวอักษรอย่างเดียว โดยดูหลาย ๆ ครั้ง	3.84 (มาก)	0.99	3.54 (มาก)	1.09	0.09
2. จำตัวอักษร Hiragana จากการ "ดู" ตัวอักษรไปพร้อม ๆ กับ "ฟังเสียง" ตัวอักษรหลาย ๆ ครั้ง	3.89 (มาก)	0.99	3.48 (มาก)	1.19	0.03*
3. จำตัวอักษร Hiragana จากการ "ดู" ตัวอักษรไปพร้อม ๆ กับการ "พูดออกเสียง" ตัวอักษรหลาย ๆ ครั้ง	4.16 (มาก)	0.92	3.64 (มาก)	1.03	0.00*
4. จำตัวอักษร Hiragana จากการ "เขียน" ตัวอักษร อย่างเดียว โดยเขียนหลาย ๆ ครั้ง	3.94 (มาก)	1.15	3.49 (มาก)	1.16	0.02*
5. จำตัวอักษร Hiragana จากการ "เขียน" ตัวอักษร ไปพร้อม ๆ กับการ "ฟังเสียง" ตัวอักษรหลาย ๆ ครั้ง	3.98 (มาก)	1.1	3.53 (มาก)	1.12	0.02*
6. จำตัวอักษร Hiragana จากการ "เขียน" ตัวอักษร ไปพร้อม ๆ กับการ "พูดออกเสียง" ตัวอักษรหลาย ๆ ครั้ง	4.24 (มากที่สุด)	1.09	3.75 (มาก)	1.03	0.01*
7. จำตัวอักษร Hiragana โดยใช้ภาพช่วยจำ	3.61 (มาก)	1.3	3.62 (มาก)	1.18	0.97
8. จำตัวอักษร Hiragana จากคำศัพท์	3.71 (มาก)	1.08	3.42 (มาก)	1.26	0.15
ภาพรวม	3.92 (มาก)	0.65	3.56 (มาก)	0.74	0.00*

ตารางที่ 5 แสดงผลของแบบสอบถามส่วนที่ 1 ด้านวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะ แยกตามรายชื่อ จากการสำรวจวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะ โดยผ่านการประเมินตนเองในแบบสอบถามของนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม พบว่าวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะของนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีทั้งหมด 5 ข้อ โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดในสองอันดับแรกของทั้ง 2 กลุ่ม เป็นข้อการประเมินเดียวกัน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ “6. จำตัวอักษร Hiragana จากการ "เขียน" ตัวอักษรไปพร้อม ๆ กับการ "พูดออกเสียง" ตัวอักษรหลาย ๆ ครั้ง” โดยกลุ่มของนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย มีค่าเฉลี่ยข้อ 6 นี้อยู่ที่ 4.24 ระดับ “มากที่สุด” ส่วนนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย มีค่าเฉลี่ยในข้อ 6 อยู่ที่ 3.75 ระดับ “มาก” และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับสองของทั้ง 2 กลุ่ม เป็นข้อการประเมินเดียวกัน คือ ข้อ “3. จำตัวอักษร Hiragana จากการ "ดู" ตัวอักษรไปพร้อม ๆ กับการ "พูดออกเสียง" ตัวอักษรหลาย ๆ ครั้ง” ส่วนอันดับสาม จะแตกต่างกัน โดยข้อการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสามของกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย ได้แก่ ข้อ “5. จำตัวอักษร Hiragana

จากการ "เขียน" ตัวอักษรไปพร้อม ๆ กับการ "ฟังเสียง" ตัวอักษรหลาย ๆ ครั้ง” และ ค่าเฉลี่ยอันดับสามของกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ได้แก่ ข้อ “7. จำตัวอักษร Hiragana โดยใช้ภาพช่วยจำ” นอกจากนั้น การประเมินของกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 3.92 ส่วนกลุ่มของนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย มีการประเมินโดยภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.56

4.3.2 ผลของแบบสอบถามส่วนที่ 2 ด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะ แยกตามรายข้อ

ตารางที่ 6 ผลของแบบสอบถามส่วนที่ 2 การประเมินตนเองด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะ แยกตามรายข้อ

ข้อการประเมิน	กลุ่มผลการสอบอ่าน สูงกว่าค่าเฉลี่ย	S.D	กลุ่มผลการสอบอ่าน ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	S.D	P
1. เข้าใจว่าเสียงในภาษาญี่ปุ่นมีเสียงอะไรบ้าง (เสียงพื้นฐาน เสียงขุ่น เสียงกึ่งขุ่น เสียงควบ)	3.84 (มาก)	0.83	2.93 (ปานกลาง)	0.84	0.00*
2. เมื่อดูตัวอักษร Hiragana เสียงพื้นฐานแล้วสามารถ อ่านออกเสียงได้	4.11 (มาก)	0.76	3.49 (มาก)	0.71	0.00*
3. เมื่อฟังเสียงพื้นฐานแล้วสามารถพิมพ์ตัวอักษร Hiragana ได้	3.98 (มาก)	0.68	3.32 (ปานกลาง)	0.69	0.00*
4. เมื่อฟังเสียงพื้นฐานแล้วสามารถเขียนตัวอักษร Hiragana ได้	3.73 (มาก)	0.79	2.98 (ปานกลาง)	0.81	0.00*
5. เมื่อดูตัวอักษร Hiragana เสียง 「゛」 「゜」 แล้วสามารถอ่านออกเสียงได้	4.10 (มาก)	0.69	3.21 (ปานกลาง)	0.72	0.00*
6. เมื่อฟังเสียง 「゛」 「゜」 แล้วสามารถพิมพ์ตัวอักษร Hiragana 「゛」 「゜」 ได้	3.87 (มาก)	0.71	3.23 (ปานกลาง)	0.77	0.00*
7. เมื่อฟังเสียง 「゛」 「゜」 แล้วสามารถเขียนตัวอักษร Hiragana เสียง 「゛」 「゜」 ได้	3.76 (มาก)	0.86	3.03 (ปานกลาง)	0.88	0.00*
8. เมื่อดูตัวอักษร Hiragana เสียงควบแล้วสามารถ อ่านออกเสียงได้	3.87 (มาก)	0.75	3.17 (ปานกลาง)	0.76	0.00*
9. เมื่อฟังเสียงควบแล้วสามารถพิมพ์ตัวอักษร Hiragana เสียงควบนั้นได้	3.73 (มาก)	0.68	3.16 (ปานกลาง)	0.76	0.00*
10. เมื่อฟังเสียงควบแล้วสามารถเขียนตัวอักษร Hiragana เสียงควบนั้นได้	3.52 (มาก)	0.76	2.88 (ปานกลาง)	0.87	0.00*
11. เมื่อดูคำศัพท์ที่เขียนด้วยตัวอักษร Hiragana แล้ว สามารถอ่านออกเสียงได้	4.02 (มาก)	0.75	3.34 (ปานกลาง)	0.71	0.00*

12. เมื่อฟังเสียงคำศัพท์แล้ว สามารถพิมพ์ตัวอักษร Hiragana ที่เป็นคำศัพท์นั้นได้	3.82 (มาก)	0.75	3.14 (ปานกลาง)	0.72	0.00*
13. เมื่อฟังเสียงคำศัพท์แล้ว สามารถเขียนตัวอักษร Hiragana ที่เป็นคำศัพท์นั้นได้	3.60 (มาก)	0.79	3.00 (ปานกลาง)	0.82	0.00*
14. เมื่อดูคำศัพท์ที่เขียนด้วยตัวอักษร Hiragana ที่มีเสียง っ เล็กแล้ว สามารถอ่านออกเสียงคำศัพท์นั้นได้	3.98 (มาก)	0.73	3.29 (ปานกลาง)	0.79	0.00*
15. เมื่อฟังเสียงคำศัพท์ที่มีเสียง っ เล็กแล้ว สามารถพิมพ์ตัวอักษร Hiragana ที่เป็นคำศัพท์นั้นได้	3.81 (มาก)	0.84	3.16 (ปานกลาง)	0.81	0.00*
16. เมื่อฟังเสียงคำศัพท์ที่มีเสียง っ เล็กแล้ว สามารถเขียนตัวอักษร Hiragana ที่เป็นคำศัพท์นั้นได้	3.69 (มาก)	0.81	2.98 (ปานกลาง)	0.88	0.00*
17. เมื่อดูคำศัพท์ที่เขียนด้วยตัวอักษร Hiragana ที่มีเสียงยาวแล้ว สามารถอ่านออกเสียงคำศัพท์นั้นได้	3.92 (มาก)	0.81	3.21 (ปานกลาง)	0.75	0.00*
18. เมื่อฟังเสียงคำศัพท์ที่มีเสียงยาวแล้ว สามารถพิมพ์ตัวอักษร Hiragana ที่เป็นคำศัพท์นั้นได้	3.71 (มาก)	0.77	3.08 (ปานกลาง)	0.77	0.00*
19. เมื่อฟังเสียงคำศัพท์ที่มีเสียงยาวแล้ว สามารถเขียนตัวอักษร Hiragana ที่เป็นคำศัพท์นั้นได้	3.65 (มาก)	0.84	2.88 (ปานกลาง)	0.82	0.00*
20. เมื่อดู"ประโยค"สั้น ๆ ที่เขียนด้วยตัวอักษร Hiragana แล้ว สามารถอ่านออกเสียงประโยคนั้นได้	3.94 (มาก)	0.76	3.30 (ปานกลาง)	0.78	0.00*
ภาพรวม	3.83 (มาก)	0.55	3.14 (ปานกลาง)	0.53	0.00*

ตารางที่ 6 แสดงผลของแบบสอบถามส่วนที่ 2 การประเมินตนเองด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะ แยกตามรายชื่อจากการประเมินตนเองของนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อ โดยกลุ่มของนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ยมีค่าเฉลี่ยในแบบสอบถามส่วนที่ 2 อยู่ในระดับ “มาก” ทุกข้อ โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ “2. เมื่อดูตัวอักษร Hiragana เสียงพื้นฐานแล้วสามารถอ่านออกเสียงได้” ระดับค่าเฉลี่ย 4.11 รองลงมาคือ ข้อ “5. เมื่อดูตัวอักษร Hiragana เสียง 「 っ 」 「 っ 」 แล้วสามารถอ่านออกเสียงได้” โดยมีค่าเฉลี่ย 4.10 และอันดับถัดไปคือ ข้อ “11. เมื่อดูคำศัพท์ที่เขียนด้วยตัวอักษร Hiragana แล้ว สามารถอ่านออกเสียงได้” มีค่าเฉลี่ย 4.02 ส่วนอันดับสี่ คือ ข้อ “14. เมื่อดูคำศัพท์ที่เขียนด้วยตัวอักษร Hiragana ที่มีเสียง っ เล็กแล้ว สามารถอ่านออกเสียงคำศัพท์นั้นได้” มีค่าเฉลี่ย 3.98 และอันดับห้า คือ ข้อ “20. เมื่อดู"ประโยค"สั้น ๆ ที่เขียนด้วยตัวอักษร Hiragana แล้ว สามารถอ่านออกเสียงประโยคนั้นได้” มีค่าเฉลี่ย 3.94

สำหรับกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ข้อการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ “2. เมื่อดูตัวอักษร Hiragana เสียงพื้นฐานแล้วสามารถอ่านออกเสียงได้” โดยมีค่าเฉลี่ย 3.49 จัดอยู่ในระดับ “มาก” ส่วน 19 ข้อที่เหลือมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ทุกข้อ โดยข้อการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสอง คือ ข้อ “11. เมื่อดูคำศัพท์ที่เขียนด้วยตัวอักษร Hiragana แล้ว สามารถอ่านออกเสียงได้” โดยมีค่าเฉลี่ย 3.34 อันดับสาม คือ ข้อ “3. เมื่อฟังเสียงพื้นฐานแล้วสามารถพิมพ์ตัวอักษร Hiragana ได้” มีค่าเฉลี่ย 3.32 ส่วนอันดับสี่ คือ ข้อ “20. เมื่อดู”ประโยค”สั้น ๆ ที่เขียนด้วยตัวอักษร Hiragana แล้ว สามารถอ่านออกเสียงประโยคนั้นได้” มีค่าเฉลี่ย 3.30 และอันดับห้า คือ ข้อ “14. เมื่อดูคำศัพท์ที่เขียนด้วยตัวอักษร Hiragana ที่มีเสียง っ เล็กแล้ว สามารถอ่านออกเสียงคำศัพท์นั้นได้” มีค่าเฉลี่ย 3.29 สำหรับข้อการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด มี 2 ข้อที่เท่ากัน คือ ข้อ “10. เมื่อฟังเสียงควบแล้วสามารถเขียนตัวอักษร Hiragana เสียงควบนั้นได้” และ ข้อ “19. เมื่อฟังเสียงคำศัพท์ที่มีเสียงยาวแล้ว สามารถเขียนตัวอักษร Hiragana ที่เป็นคำศัพท์นั้นได้” มีค่าเฉลี่ย 2.88 ส่วนข้อการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเป็นอันดับสองคือ ข้อ “1. เข้าใจว่าเสียงในภาษาญี่ปุ่นมีเสียงอะไรบ้าง (เสียงพื้นฐาน เสียงขุ่น เสียงกึ่งขุ่น เสียงควบ)” มีค่าเฉลี่ย 2.93

5. สรุปผลและอภิปรายผล

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างด้านวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะและการอ่านตัวอักษรฮิรางานะระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่ได้ผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ยกับนักศึกษาที่ได้ผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ในการทดสอบการอ่านประโยคภาษาญี่ปุ่นอย่างสั้น ๆ ที่ได้ดำเนินการทดสอบในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565

โดยวัตถุประสงค์ในข้อแรก เพื่อศึกษาความแตกต่างด้านวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะของกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ยกับกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ยผ่านการประเมินตนเองของนักศึกษา สรุปได้ว่า ในแบบสอบถามส่วนที่ 1 ข้อการประเมินทั้ง 8 ข้อ กลุ่มของนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยกับวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะ มากกว่ากลุ่มของนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ส่วนวิธีการจำที่นักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มเห็นด้วยตรงกัน คือ การจำจากการ “เขียน” ตัวอักษรไปพร้อม ๆ กับการ “พูดออกเสียง” ซึ่งเป็นวิธีที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้ง 2 กลุ่ม สอดคล้องกับ 浅田 (2006) ที่ได้ระบุถึงการจำตัวอักษรไว้ว่า การเขียนทำให้เกิดประสิทธิภาพในการท่องจำตัวอักษร และ 中 (1997) ได้กล่าวว่า การเขียนทำให้จำตัวอักษรได้ และตอนที่เขียนแล้วก็สามารถดูอีกครั้งได้ว่าเขียนถูกหรือไม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยในการจำตัวอักษร นอกจากนั้น 梅田他 (2009) ระบุว่าสิ่งที่จำเป็นในการจำตัวอักษรฮิรางานะคือจะต้องสามารถนึกเสียงของตัวอักษรนั้น ๆ ออก ผู้วิจัยคิดว่า นักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีวิธีการจำตัวอักษรที่มีประสิทธิภาพ และนักศึกษาเข้าใจว่าควรจำรูปร่างของตัวอักษรไปพร้อม ๆ กับเสียง ดังนั้น การเขียนตัวอักษรไปพร้อม ๆ กับการพูดออกเสียงจะช่วยทำให้เข้าใจรูปร่างของตัวอักษรและเสียงของตัวอักษรนั้นไปพร้อม ๆ กัน แต่หากออกเสียงไม่ถูกต้อง ก็จะทำให้จำรูปร่างของตัวอักษรกับเสียงได้ไม่ตรงกัน

สำหรับวิธีการจำอันดับที่สองซึ่งนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มเห็นด้วยตรงกัน คือ การจำจากการ “ดู” ตัวอักษรไปพร้อม ๆ กับการ “พูดออกเสียง” แต่วิธีการจำอันดับสามเป็นต้นไปจะแตกต่างกัน โดยกลุ่มนักศึกษาที่ได้ผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ยจะเป็นวิธีจำจากการ “เขียน” ตัวอักษรไปพร้อม ๆ กับการ “ฟังเสียง” ส่วนกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ยจะเป็นวิธีการใช้ภาพช่วยจำ และ “ดู” ตัวอักษรอย่างเดียว

จุดที่แตกต่างกันในด้านวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะระหว่างสองกลุ่มคือ “การฟังเสียง” 池田 (2015) ระบุไว้เกี่ยวกับการเรียนรู้ตัวอักษรฮิรางานะว่า การรับรู้เสียงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้ตัวอักษรฮิรางานะ แต่กลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ยจะให้ความสำคัญกับการดูตัวอักษรมากกว่า ผู้วิจัยคิดว่า นักศึกษากลุ่มนี้อาจจะไม่ได้คำนึงถึงการเชื่อมโยงกันของเสียงและรูปร่างของตัวอักษรฮิรางานะ เพราะฉะนั้นจึงไม่สามารถอ่านออกเสียงตัวอักษรฮิรางานะได้ถูกต้อง เมื่อดูผลของแบบสอบถามในส่วนที่ 2 การประเมินตนเองด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะประกอบด้วย พบว่า นักศึกษากลุ่มนี้อาจไม่ได้มีความเข้าใจถึงเสียงในภาษาญี่ปุ่น เพราะจากข้อการประเมินข้อ “1. เข้าใจว่าเสียงในภาษาญี่ปุ่นมีเสียงอะไรบ้าง (เสียงพื้นฐาน เสียงขุ่น เสียงกึ่งขุ่น เสียงควบ)” ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 2.93 เป็นค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดอันดับที่สองในแบบสอบถามส่วนที่ 2 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า นักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ยส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเรื่องเสียงในภาษาญี่ปุ่น ดังนั้น ผู้วิจัยคิดว่าควรจะทำให้ให้นักศึกษากลุ่มนี้เข้าใจเรื่องเสียงในภาษาญี่ปุ่นก่อนเป็นอันดับแรก โดยการฟังเสียงตัวอักษรหลาย ๆ ครั้ง

สำหรับวัตถุประสงค์ในข้อที่สอง เพื่อศึกษาความแตกต่างด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะของกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ยกับกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ยผ่านการประเมินตนเองของนักศึกษา สรุปได้ว่ากลุ่มของนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย มีการประเมินตนเองสอดคล้องกับคะแนนการสอบอ่านที่ทำได้จริง กล่าวคือ มีคะแนนการสอบอ่านที่ได้มากกว่าค่าเฉลี่ย และมีผลของการประเมินตนเองในการอ่านตัวอักษรฮิรางานะที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แต่กลุ่มของนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย มีการประเมินตนเองไม่สอดคล้องกับคะแนนการสอบอ่านที่ทำได้จริง ผลการสอบอ่านได้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย แต่การประเมินตนเองในการอ่านตัวอักษรฮิรางานะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและระดับมาก อาจกล่าวได้ว่านักศึกษากลุ่มนี้เกิดความเข้าใจผิด คิดว่าตนเองสามารถอ่านออกเสียงได้อย่างถูกต้อง

จากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามในส่วนที่ 2 ยังทำให้เข้าใจได้ว่า กลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย มีวิธีการเรียนรู้ตัวอักษรฮิรางานะตามลำดับ Model การอ่านที่ 林 (2019) ได้สรุปไว้ โดยนักศึกษากลุ่มนี้สามารถอ่านได้ตามลำดับ ดังนี้ 1) อ่านเสียงพื้นฐาน 2) อ่านเสียง 「^ˊ」 「^ˋ」 3) อ่านคำศัพท์ที่เขียนด้วยตัวอักษรฮิรางานะ 4) อ่านคำศัพท์ที่เขียนด้วยตัวอักษรเสียง ㄅ เล็ก และ 5) อ่านประโยคสั้น ๆ ที่เขียนด้วยตัวอักษรฮิรางานะได้ จึงสรุปได้ว่านักศึกษากลุ่มนี้ มีวิธีการเรียนรู้ตัวอักษรฮิรางานะตามลำดับของ Model การอ่าน คือ 1) ชั้นตัวอักษร 2) ชั้นคำ และ 3) ชั้นประโยค ซึ่งผลการประเมินตนเองมีค่าเฉลี่ยลดลงไปตามลำดับขั้นของการอ่าน และนักศึกษากลุ่มนี้สอดคล้องกับกระบวนการอ่านของ 林 (2019) ที่ได้สรุปไว้ว่าการที่จะอ่านข้อความซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายได้ ต้องอ่านและทำความเข้าใจตั้งแต่ขั้นแรกสุดให้ได้ก่อน คือ ชั้นตัวอักษร

สำหรับกลุ่มของนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย นักศึกษาส่วนใหญ่มีวิธีการเรียนรู้ตัวอักษรฮิรางานะ ดังนี้ 1) อ่านเสียงพื้นฐาน 2) อ่านคำศัพท์ที่เขียนด้วยตัวอักษรฮิรางานะ 3) อ่านประโยคสั้น ๆ ที่เขียนด้วยตัวอักษรฮิรางานะ และ 4) อ่านคำศัพท์ที่เขียนด้วยตัวอักษรเสียง ㄅ เล็ก ตามลำดับ ซึ่งไม่ตรงกับลำดับขั้นใน Model ของการอ่าน และนักศึกษากลุ่มนี้ ซึ่งเป็นกลุ่มที่อ่านประโยคในการสอบอ่านได้ไม่ดี ที่จริงแล้วข้อการประเมิน ข้อ “20. เมื่อดู “ประโยค” สั้น ๆ ที่เขียนด้วยตัวอักษร Hiragana แล้ว สามารถอ่านออกเสียงประโยคนั้นได้” ควรจะมีค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุด แต่จากผลของแบบสอบถามในส่วนที่ 2 ผลที่ออกมาไม่ได้มีค่าเฉลี่ยที่ต่ำ กลับมีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับสี่จากทั้งหมด 20 ข้อ

จากผลของแบบสอบถามทั้งหมด จึงสรุปได้ว่า ด้านวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะ กลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ยนักศึกษากลุ่มใหญ่เห็นด้วยกับวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะหลากหลายวิธีมากกว่ากลุ่มนักศึกษา

ที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย เช่น วิธีการจำจากการเขียนตัวอักษรไปพร้อม ๆ กับการพูดออกเสียง วิธีการจำจากการดูตัวอักษรไปพร้อม ๆ กับการพูดออกเสียง วิธีการจำจากการเขียนตัวอักษรไปพร้อม ๆ กับการฟังเสียง เป็นต้น ดังนั้น กลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย นักศึกษาส่วนใหญ่จำตัวอักษรหลากหลายวิธีทั้งจากการเขียน การดู การพูดออกเสียง และการฟัง ในขณะที่กลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ส่วนใหญ่จะจำจากการเขียน การดู และการพูดออกเสียง โดยจุดที่แตกต่างกัน คือ การฟังเสียงตัวอักษร โดยกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการฟังเสียงเท่ากับวิธีการอื่น ๆ ส่วนด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะ กลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ยสามารถประเมินตนเองได้อย่างถูกต้องตรงกับความสามารถจริงและมีวิธีการเรียนรู้ตัวอักษรฮิรางานะตามลำดับ Model การอ่าน และตรงตามทฤษฎี Dual-route cascaded models ในงานวิจัยของ Clotheart et al, (2001) เมื่ออ่านตัวอักษรได้อย่างถูกต้องแล้ว จะเกิดการพัฒนาไปสู่การอ่านคำศัพท์ ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย จากผลการสอบอ่านที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย กับผลของการประเมินตนเอง ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่านักศึกษาเข้าใจผิดคิดว่าตนเองสามารถอ่านออกเสียงได้ อีกทั้งยังมีวิธีการเรียนรู้ตัวอักษรฮิรางานะไม่ตรงตามลำดับ Model การอ่านด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

ในแต่ละภาคการศึกษามีจำนวนนักศึกษาประมาณ 500 คน ต่อ 1 ชั้นปีที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาบังคับ เป็นเรื่องที่ยากในแง่ของเวลาที่ผู้สอนจะให้การสนับสนุนและช่วยเหลือนักศึกษาทั้ง 500 คนได้ ผู้วิจัยจึงคิดว่า การนำผลของการสอบอ่าน มาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย กับกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย โดยให้นักศึกษาทำแบบสอบถามประเมินตนเองด้านการจำตัวอักษรฮิรางานะ และด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะ และนำมาจัดกลุ่มตามตารางที่ 7 จะทำให้สามารถช่วยเหลือนักศึกษาได้อย่างเหมาะสม

ตารางที่ 7 การประเมินตนเองกับความสามารถจริงของนักศึกษา ระดับ A ถึง E

ระดับการประเมินตนเอง	กลุ่มผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย	กลุ่มผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย
A: มากที่สุด 4.21 – 5.00	การประเมินตนเองกับความสามารถจริงตรงกัน	การประเมินตนเองกับความสามารถจริงค่อนข้างไม่ตรงกัน
B: มาก 3.41 – 4.20	การประเมินตนเองกับความสามารถจริงตรงกัน	การประเมินตนเองกับความสามารถจริงค่อนข้างไม่ตรงกัน
C: ปานกลาง 2.61 – 3.40	การประเมินตนเองกับความสามารถจริงไม่ตรงกันเล็กน้อย	การประเมินตนเองกับความสามารถจริงไม่ตรงกันเล็กน้อย
D: น้อย 1.81 – 2.60	การประเมินตนเองกับความสามารถจริงไม่ตรงกัน	การประเมินตนเองกับความสามารถจริงตรงกันในระดับหนึ่ง
E: น้อยที่สุด 1.00 – 1.80	การประเมินตนเองกับความสามารถจริงไม่ตรงกัน	การประเมินตนเองกับความสามารถจริงตรงกัน

ตารางที่ 7 นี้ ผู้วิจัยได้อ้างอิงมาจากผลของแบบสอบถามส่วนที่ 2 แยกตามระดับค่าเฉลี่ย ดังในตารางที่ 4 ที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยนำผลมาแบ่งกลุ่มการประเมินตนเองด้านการอ่านตัวอักษรฮิรางานะ โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ กลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย ระดับ A และ B เป็นกลุ่มที่มีคะแนนการสอบอ่านดี ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินตนเองของนักศึกษากลุ่มนี้ว่าสามารถอ่านตัวอักษรฮิรางานะได้ ดังนั้น นักศึกษากลุ่มนี้ จึงไม่จำเป็นต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ส่วนนักศึกษาในระดับ C,D,E ของกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านสูงกว่าค่าเฉลี่ย ผู้วิจัยคิดว่าการช่วยเหลือและสนับสนุนนักศึกษาให้เรียนรู้ด้วยตนเองและสร้างความมั่นใจให้กับนักศึกษากลุ่มนี้ จะทำให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ตัวอักษรฮิรางานะต่อไปได้ ส่วนกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการสอบอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย โดยเฉพาะในระดับ A,B,C ควรจะชี้แนะให้นักศึกษารู้ว่าผลการประเมินตนเองกับความสามารถจริงของนักศึกษาไม่ตรงกัน ผู้สอนจำเป็นต้องชี้แนะนักศึกษาจากจุดที่นักศึกษาทำไม่ได้ ส่วนในระดับ D,E นักศึกษาในกลุ่มนี้ตระหนักดีว่าตนเองไม่สามารถอ่านออกเสียงได้ ผู้วิจัยจึงคิดว่า หากผู้สอนเริ่มชี้แนะหรือสอนนักศึกษาจากจุดที่นักศึกษาทำไม่ได้ จะสามารถช่วยเหลือนักศึกษาเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสม เช่น จัดชั่วโมงเรียนเสริมให้นักศึกษา โดยเรียกนักศึกษามานอกช่วงเวลาเรียนให้อ่านบัตรตัวอักษรฮิรางานะ หรือให้ทำแบบฝึกฟังเสียงตัวอักษร คำศัพท์ที่เขียนด้วยตัวอักษรฮิรางานะ แล้วเลือกตัวอักษรหรือคำศัพท์ที่ตรงกับเสียงที่ได้ยินให้ถูกต้อง เป็นต้น เพื่อสำรวจจุดที่นักศึกษาทำไม่ได้ก่อน หลังจากนั้นจึงพัฒนาให้นักศึกษาเรียนรู้ตัวอักษรฮิรางานะตามลำดับของ Model คือ 1) ขั้นตัวอักษร 2) ขั้นคำ และ 3) ขั้นประโยค

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยชิ้นแรกที่ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการจำและการอ่านตัวอักษรฮิรางานะของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่ไม่เคยเรียนภาษาญี่ปุ่นมาก่อนเข้าเรียนที่สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่นเท่านั้น ในงานวิจัยชิ้นถัดไป หากเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาที่เคยเรียนภาษาญี่ปุ่นมาก่อนเข้าเรียนที่สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น และใช้โปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติที่ละเอียดมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยคิดว่า การศึกษาเรื่องวิธีการจำตัวอักษรฮิรางานะ และการอ่านตัวอักษรฮิรางานะกับกลุ่มนักศึกษาที่เคยเรียนมาก่อน จะทำให้ได้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนตัวอักษรฮิรางานะได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- Coltheart, M., Rastle, K., Perry, C., Langdon, R., & Ziegler, J. (2001). DRC: A dual route cascaded model of visual word recognition and reading aloud. *Psychological Review*, 108 (1), 204-256. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.108.1.204>
- Council of Europe. (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Seidenberg, M.S., & McClelland, J.L. (1989). A distributed, developmental model of word recognition and naming. *Psychological Review*, 96 (4), 523-568. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.96.4.523>
- 浅田和泉 (2006). 「簡体字および繁体字使用者におけるひらがな導入方法別学習効果」『熊本大学言語学論集ありあけ』5, 121-158.
- 栗田のり子・池田誠喜 (2020). 「小学校低学年の読みのアセスメントと指導」『鳴門教育大学

- 大学校教育研究紀要』 34, 55-63. <http://doi.org/10.24727/00028518>
- 池田伸子(2015). 「ディスレクシアを抱える日本語学習者に対する読み学習支援に関する一考察」
『日本語教育実践研究』 2, 1-15. <http://doi.org/10.14992/00011260>
- 伊藤秀明 (2019). 「読字能力の評価尺度の再考―「基礎段階の言語使用者」に注目して―」
『基礎教育保障学研究』 3, 72-86. https://doi.org/10.32281/jasbel.3.0_72
- 梅田康子・水田澄子・鈴木庸子(2009). 「韓国人高校生のためのIS連想法ひらがな学習カード
の評価―記憶方略およびARCS動機付けモデルの観点から―」 『言語と文化：愛知大学
言語教育研究室紀要』 47 (20), 121-139.
- 三益亜美・Max Coltheart・宇野彰・春原則子(2014). 「発達性読み書き障害成人例と仮名文字
列音読における語彙処理と非語彙処理の発達的問題―文字長と語彙性効果を指標にして―」
『音声言語医学』 55 (1), 8-16. <https://doi.org/10.5112/jjlp.55.8>
- 清水裕士(2016). 「フリーの統計分析ソフトHAD:機能の紹介と統計学習・教育, 研究実践にお
ける利用方法の提案」 『メディア・情報・コミュニケーション研究』 1, 59-73.
- 仲真紀子 (1997). 「記憶の方法：書くとよく覚えられるのか？」 『遺伝』 51 (1), 25-29.
- 中村典生 (2005). 「小学校英語における文字導入の問題点」 『岐阜市立女子短期大学研究紀要』
55,15-22. <http://doi.org/10.24516/00000317>
- 林真理佳 (2019). 「読みに困難のある児童に対するアセスメント―つまずきの状態を把握し
て指導に繋げる読みの「原因チェックテスト」の開発―」 『明星大学発達支援研究セン
ター紀要』 4, 65-76.
- 樋渡康敬・橋本洋輔 (2018). 「学期当初にひらがな習得が困難だった学生の一学期間の学習状況」
『日本語教育方法研究会誌』 24 (2), 88-89. https://doi.org/10.19022/jlem.24.2_88

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะสื่อสารสากล สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น

Affiliation: Faculty of Global Communication, Thai-Nichi Institute of Technology

Corresponding email: pornrat@tni.ac.th, hitomi@tni.ac.th

Received: 2022/12/20

Revised: 2023/03/28

Accepted: 2023/04/12

ข้อผิดพลาดในการออกเสียงสระเสียงสั้นและสระเสียงยาว ภาษาญี่ปุ่น: กรณีศึกษาผู้เรียนชาวไทยระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลายใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการออกเสียงสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวในภาษาญี่ปุ่น โดยทดสอบการออกเสียงในโครงสร้างหน่วยเสียง /CV/, /CVR/, /V/, /VR/, /CyV/, /CyVR/ เป็นคำที่มีความหมายทุกคำและจัดอยู่ในความรู้ระดับ JLPT N5-N3 จำนวน 101 คำ กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-5 ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 115 คน จาก 6 สถาบัน ผลการศึกษาพบว่า การออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาวเกิดขึ้นได้ง่ายในเสียง /o/ เมื่อพิจารณาการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาวในตำแหน่งต้นคำและท้ายคำเกิดจากอิทธิพลของเสียงพยัญชนะที่อยู่ติดกัน แต่ตำแหน่งกลางคำเกิดจากเสียงสระที่ปรากฏอยู่ด้านหน้า ส่งผลให้ผู้เรียนออกเสียงเป็นเสียงยาวได้ง่าย กล่าวคือ มีการออกเสียงโดยเพิ่มโมระเข้าไป 1 โมระ ส่วนการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้นมีแนวโน้มสูงที่เกิดขึ้นกับเสียง /i/ เมื่อพิจารณาการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้นในตำแหน่งกลางคำและท้ายคำเกิดจากอิทธิพลของเสียงพยัญชนะที่อยู่ด้านหน้า แต่ตำแหน่งต้นคำเกิดจากเสียงสระ

คำ

สำคัญ

การออกเสียง, สระเสียงสั้น, สระเสียงยาว, ผู้เรียนชาวไทย, ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Pronunciation Errors of Short and Long Vowels in Japanese: A Case Study of Upper Secondary Students in Three Southern Border Provinces of Thailand

Abstract

This research studied the pronunciation errors in short and long Japanese vowels by pronunciation testing phonological structure /CV/,/CVR/,/V/,/VR/,/CyV/,/CyVR/. The vocabulary has meaning for every word and it is classified at the knowledge level of JLPT N5-N3 of 101 words. The sample was 115 Thai learners of Japanese that were studying at the upper secondary level (Matthayom 4-5) at six schools in three southern border provinces in Thailand. According to the analyses, the mispronunciation from short vowels to long vowels occur easily with the /o/ phoneme. When considering the mispronunciation at the beginning and end of the words, it was caused by the influence of adjacent consonant sounds, while the mispronunciation at the middle of the words was caused by the influence of the vowel sounds that come before them. These factors provide the circumstance to add one more mora. However, the mispronunciation from long vowels to short vowels occur easily with the /i/ phoneme. When considering the mispronunciation at the middle and end of the words, it was caused by the influence of the consonant sounds that come before them; however, the mispronunciation at the beginning of the words was caused by the vowel sounds.

Key words

pronunciation, short vowels, long vowels, Thai learners, upper secondary students

1. บทนำ

ในปัจจุบัน การศึกษาภาษาญี่ปุ่นในฐานะภาษาต่างประเทศผู้สอนมีจุดมุ่งหมายคือ ให้ผู้เรียนสื่อสารโดยเน้น 4 ทักษะทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียนเป็นสำคัญ ในการสื่อสารจริง หากผู้เรียนออกเสียงถูกต้องและเป็นธรรมชาติ จะทำให้การสื่อสารราบรื่น และหากออกเสียงไม่ถูกต้องอาจส่งผลให้การสื่อสารหยุดชะงัก ความหมายคลาดเคลื่อนได้ ดังนั้นการออกเสียงจึงเป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ผู้สอนชาวไทยที่สามารถสอนการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นอย่างเป็นระบบมีน้อย แม้ผู้สอนจะตระหนักถึงความสำคัญในการออกเสียง เนื่องจากเข้าใจว่าการสอนมีความยากลำบากและไม่เข้าใจวิธีการสอน ซึ่งอาจเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถออกเสียงที่ถูกต้องได้ (Yupaka et al., 2008)

ในการเรียนภาษาญี่ปุ่นในฐานะภาษาที่สอง¹ อิทธิพลของภาษาแม่ (L1) มีผลต่อการออกเสียง จากผลการศึกษาของ นิเียะ จาหลง (2560, น. 131) กล่าวว่า การออกเสียงพยัญชนะภาษาญี่ปุ่นได้ดีเกิดจากอิทธิพลเชิงบวกของภาษาแม่ แต่บางเสียงก็ออกเสียงได้ยาก โดยเฉพาะในช่วงแรกของการเรียนรู้ภาษาพบว่า มีอิทธิพลเชิงลบจากภาษาแม่ เรียกลักษณะนี้ว่า การถ่ายโอนภาษา (Language Transfer) (戸田, 2003) ตามแนวคิดเรื่องภาษาระหว่างกลางของ Selinker (1972) ตัวอย่างเช่น เสียงพยัญชนะ (Consonant) 「シ」 หรือ [ʃ]² ซึ่งไม่มีในภาษาไทย ผู้เรียนนำเสียงที่ใกล้เคียงกับภาษาแม่ นั่นคือเสียง [ch] มาใช้แทน (トラカーンタロンサック, 2012) นอกจากนี้ การออกเสียงไม่ถูกต้องยังมีปรากฏหลากหลายรูปแบบ เช่น การออกเสียงสูงต่ำ (Accent) 「雨(あめ)(ฝน)」 (●○ หรือแบบหัวสูง) → 「飴(あめ)(ลูกอม)」 (○● หรือแบบเรียบ) หรือการออกเสียงสระเสียงสั้นและสระเสียงยาว (Short and Long Vowels) 「おばさん」 → 「おばあさん」 การออกเสียงผิดจะส่งผลกระทบต่อความเข้าใจผิดด้านคำศัพท์ได้ (林, 2013, p. 35)

จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา นักวิชาการส่วนใหญ่นำเสนอปัญหาการออกเสียง อาทิ การออกเสียงสูงต่ำ (ยุพกา พุกขิม่า และทัศนีย์ เมธาพิสิฐ, 2558; ธนพร ศรีวุฒิมงคล, 2559) การออกเสียงพยัญชนะ (สตาร์-ตันไต, 2004; ชู-ชู-ชู, 2004; ัญญรัตน์ สงวนศรี, 2554; ชัยยศ รองเดช, 2560) แต่ยังไม่ปรากฏเกี่ยวกับการออกเสียงสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวภาษาญี่ปุ่น ดูเหมือนว่าการออกเสียงสระไม่ว่าจะเป็นปัญหาสำหรับผู้เรียนชาวไทย แต่ในความเป็นจริงแล้วผู้เรียนไม่ค่อยตระหนักถึงปัญหาการออกเสียงของตนเอง (เม-เตอร์-บีส-อิต, 2014, p. 93) ซึ่งอาจส่งผลให้ความหมายของคำเปลี่ยนไปหรือผิดไปจากสิ่งที่ต้องการสื่อสารได้

สำหรับการสื่อสารเชิงความหมายที่คลาดเคลื่อน 戸田 (1998, p.24) กล่าวว่า กรณีที่ผู้เรียนออกเสียงความยาวพยางค์หรือโมระ モーラ (Mora)³ ไม่ถูกต้อง จะส่งผลกระทบต่อความเป็นธรรมชาติและ ความหมายที่ไม่ชัดเจนอีกด้วย ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยในภาคใต้ มีปัญหาในการออกเสียงสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวภาษาญี่ปุ่นตัวอย่างเช่น คำว่า バス [basu] (รถบัส, รถเมล์⁴) เป็นสระเสียงสั้น แต่ผู้เรียนมักออกเสียงเป็นเสียงยาวเพิ่มโมระขึ้นมาโดยออกเสียงเป็น バース [basu] (การเกิด) ทำให้ความหมายเปลี่ยนแปลงไป และในคำกริยาที่มีการผันรูป เช่น คำว่า いる (อยู่) เมื่อผันเป็นรูป te (て形) มีผู้เรียนออกเสียงเป็น いて [itte] (ไป) บ้าง いて [iite] (ไม่มีความหมาย) บ้าง ซึ่งเสียงที่ถูกต้องคือ いて [ite] (อยู่) ลักษณะการออกเสียง

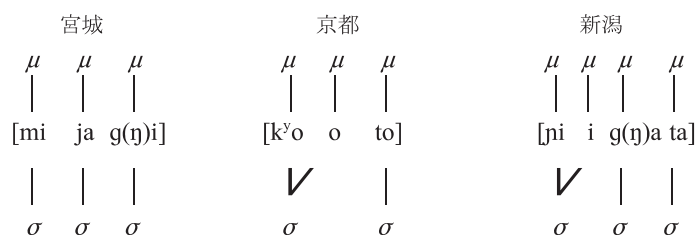
¹ การเรียนภาษาที่สองในที่นี้ มีใช้ภาษาที่เรียนเป็นลำดับที่สอง แต่กล่าวถึงภาษาที่เรียนในฐานะภาษาต่างประเทศ

² สัญลักษณ์นี้จะยึดตามหลักการเขียนจาก IPA (The International Phonetic Alphabet) สากลปี 2015 ในที่นี้จะใช้วงเล็บหรือวงเล็บเหลี่ยม [ʃ]

³ โมระ モーラ (mora) คือ ความยาวในการเปล่งเสียงซึ่งกำหนดให้มีความยาวเท่า ๆ กัน (หน่วยที่ใช้ในการนับพยางค์) โดยหลักการอักษร 1 อักษร จะเปล่งเสียงโดยใช้ความยาวเท่ากัน เช่น さくら จะมี 3 โมระ ส่วน あり が と う จะมี 5 โมระ เสียงยาวก็นับว่าเป็น 1 โมระ ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ (2554, น. 20)

⁴ คำที่อยู่วงเล็บหรือวงเล็บขีดคือ ความหมายคำศัพท์ที่เป็นภาษาไทย ผู้วิจัยใช้พจนานุกรมญี่ปุ่น-ไทย ไทย-ญี่ปุ่น สำหรับชาวไทย (พิมพ์ครั้งที่ 4), (2551) เพื่อป้องกันไม่ให้ความหมายคลาดเคลื่อน

ผิดเช่นนี้ ส่งผลให้ความหมายเปลี่ยนแปลงไปหรือกลายเป็นคำที่ไม่มีความหมายได้ นอกจากนี้ยังมีกรณีนี้ที่ผู้เรียนออกเสียงไม่ครบตามจำนวนโมระ ตัวอย่างเช่น 高校 [ko:ko:] (โรงเรียนมัธยมปลาย) มีจำนวน 4 โมระ ผู้เรียนออกเสียงเป็นคำว่า [koko:] เท่ากับ 3 โมระ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากอิทธิพลของภาษาไทยที่ออกเสียงโดยคำนึงถึงพยางค์ (Syllable)⁵ ซึ่งคำนี้เทียบเท่ากับ 2 พยางค์ โดยขาดการใส่ใจในความยาวของพยางค์ การออกเสียงจึงไม่เป็นธรรมชาติและไม่ถูกต้อง เพื่อแสดงลักษณะของการออกเสียงให้เป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจะนำเสนอตัวอย่างของจำนวนพยางค์และโมระ โดยกำหนดการใช้เครื่องหมายดังนี้ โมระ (mora) แทนด้วย μ และพยางค์ (syllable) แทนด้วย σ (อ้างอิงการใช้สัญลักษณ์จาก 晴夫, 1998, p. 7)

ภาพที่ 1 ภาพแสดงตัวอย่างของจำนวนพยางค์และโมระในภาษาญี่ปุ่น
ที่มา: ชัยยศ รองเดช (2566)

จากงานวิจัยของ ธนพร ศรีวุฒิพงศ์ (2559) พบการออกเสียงผิดพลาดของผู้เรียน เช่น คำว่า ヤクザ [jakuza] เป็นเสียงสั้นมี 3 โมระ แต่ออกเสียงพยางค์สุดท้ายเป็นเสียงวรรณยุกต์โท (---ต่ำ) ทำให้เป็นเสียงยาวมี 3 พยางค์ แต่ 4 โมระ [jakuza:] ด้วยเหตุนี้ ในการออกเสียงสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวผิดพลาด ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า อาจเกิดจากลักษณะของพยางค์ที่แตกต่างกันในภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น และอาจเกิดจากการถอดเสียงภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยโดยอิงกับเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทย รวมถึงอิทธิพลของภาษาแม่ที่อาจมีผลต่อการออกเสียงที่ถูกต้องได้

อนึ่ง ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยในพื้นที่ต่าง ๆ จะมีความแตกต่างของภาษาแม่ที่ใช้สื่อสาร อาทิ ภาษาไทยกลาง มาตรฐาน ภาษาไทยถิ่นใต้ที่ใช้ตามพื้นที่ต่าง ๆ ในภาคใต้ แต่มีความแตกต่างของถิ่นย่อยตามแต่ละพื้นที่ ภาษามลายู ถิ่นปัตตานีเป็นภาษาแม่ของชาวไทยมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลามในพื้นที่ 3 จังหวัดคือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยใช้พูดคุยสื่อสารในชีวิตประจำวัน และยังใช้ในสื่อท้องถิ่น เช่น หนังสือเรียนที่ใช้ในโรงเรียนสอนศาสนา สื่อวิทยุ โทรศัพท์ ฯลฯ (ยูเนียนสาสมิต้า สาเมาะ, 2553, น. 71) แต่ถึงกระนั้น มิได้หมายความว่าผู้พูดภาษาแม่เป็นภาษามลายูถิ่นปัตตานีจะไม่ใช้ภาษาไทยกลางมาตรฐานเลย กล่าวคือ หากเป็นสถานที่ราชการ เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย ฯลฯ ก็จะใช้ภาษาไทยกลางมาตรฐานในการติดต่อสื่อสาร จึงกล่าวได้ว่า ชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นกลุ่มที่มีภาวะสองภาษา (Bilingualism) หรือภาวะที่คนใดคนหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่งสามารถพูดได้ 2 ภาษา และใช้ 2 ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เท่าเทียมกัน (พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2557, น. 39) ฉะนั้น ด้วยความแตกต่างของภาษาแม่หรือผู้ที่พูดได้หลายภาษาโดยเฉพาะในพื้นที่ 3 จังหวัดย่อมมีปรากฏการณ์การสัมผัสภาษา (Language Contact) ทั้งภาษาไทย

⁵ พยางค์ (Syllable) คือ ส่วนของคำที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่ง ๆ เช่น กระ มี 1 พยางค์ กระเป๋า มี 2 พยางค์ พยางค์ กระมี 3 พยางค์ (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, <http://www.royin.go.th/dictionary/index.php>, สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2566) ซึ่งโครงสร้างพยางค์ในภาษาญี่ปุ่นจะมีหลักการ 3 ลักษณะ คือ /V/ /CV/ /CyV/ (C หมายถึงหน่วยเสียงพยัญชนะ V คือ หน่วยเสียงสระ และ y คือ หน่วยเสียงควบ) ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ (2554, น. 20)

กลางมาตรฐาน ภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษามลายูถิ่นปาดานี ซึ่งเป็นผู้รู้สองภาษาหรือผู้รู้หลากหลายภาษาใช้ภาษา 2 ภาษาหรือมากกว่า 2 ภาษาสลับไปมา ทำให้ภาษาเหล่านี้มีอิทธิพลต่อกันและกัน และแทรกแซงกัน (พจนานุกรม ศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2557, น. 240) ผู้วิจัยมองว่า คุณสมบัติเหล่านี้เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ทักษะการออกเสียง งานวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการศึกษาปัญหาการออกเสียงสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากในพื้นที่เป็นกลุ่มประชากรสังคมพหุภาษา ซึ่งในภาษามลายูเป็นภาษาที่มีผู้ใช้เป็นภาษาแม่ในภูมิภาคอื่น จึงไม่ได้มีการศึกษาในฐานะอิทธิพลที่ส่งผลต่อการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นอย่างเต็มที่ แต่เป็นผู้ใช้ภาษาหลักใน 3 จังหวัดนี้ จึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาเพื่อเอื้อประโยชน์ให้ผู้เรียนในกลุ่มจังหวัดเหล่านี้ได้มีข้อมูลที่ถูกต้อง ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่นี้มีพหุภาษามากกว่าและมีอัตลักษณ์พิเศษคือ การใช้ภาษามลายูถิ่นปาดานีร่วมด้วย การถ่ายโอนภาษาจึงอาจแตกต่างจากสังคมไทยในภูมิภาคอื่น ด้วยประการฉะนี้จึงเป็นเหตุที่ควรมีการศึกษาเป็นกรณีศึกษาเฉพาะ เพื่อเปรียบเทียบกับผู้เรียนชาวไทยถิ่นอื่นที่อาจมีสภาพพหุภาษาน้อยกว่า

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ข้อผิดพลาดจากการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว และการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้นของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

3. ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาการออกเสียงสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เรียนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ที่เรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 รวมทั้งสิ้น 115 คน โดยเป็นผู้ที่ศึกษาอยู่ในสถาบันที่มีการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น 6 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนเดชะปัตตานานุกูล 2) โรงเรียนเบญจมาราชูทิศ ปัตตานี 3) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ฝ่ายมัธยมศึกษา) 4) โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง 5) โรงเรียนสตรียะลา และ 6) โรงเรียนสุโขทัย

2. ผู้วิจัยกำหนดคำศัพท์ที่นำมาเป็นแบบทดสอบเพื่อสำรวจการออกเสียงสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวภาษาญี่ปุ่น กำหนดเป็นสระ 10 เสียง ได้แก่ /a i u e o a: i: u: e: o:/ ซึ่งปรากฏในตำแหน่งต้นคำ ตำแหน่งกลางคำ และตำแหน่งท้ายคำ โดยมีโครงสร้างหน่วยเสียง /CV/, /CVR/, /V/, /VR/, /CyV/, /CyVR/⁶ เป็นคำที่มีความหมายทุกคำและอยู่ในระดับ JLPT N5-N3 โดยคัดเลือกมาทั้งสิ้น จำนวน 101 คำ

3. ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยมุ่งวิเคราะห์และอภิปรายการออกเสียงผิด 2 ประเภทคือ กรณีที่ออกเสียงผิดเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว (短音の長音化) และกรณีที่ออกเสียงผิดเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น (長音の短音化) เท่านั้น และจะวิเคราะห์โดยแสดงค่าทางกลศาสตร์ (ค่าระยะเวลาของเสียง) จากไฟล์เสียงของผู้เรียนที่ออกเสียงผิดมากที่สุดจำนวน 10 คน

⁶ /CyV/ หมายถึง หน่วยเสียงแสดงเสียงหน่วยเสียงควบ และ /R/ หมายถึง หน่วยเสียงยาว (ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ, 2554, น. 20)

4. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับการออกเสียงสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทยยังไม่ปรากฏอย่างเด่นชัด แต่หากเป็นผู้เรียนชาวต่างประเทศมีงานวิจัยอยู่จำนวนไม่น้อย อาทิ 栗原 (2005), 杉本 (2005), Franky et al. (2012), Gallego (2012) และ Yin and Yasuhara (2020) ผลการวิจัยส่วนใหญ่ล้วนแสดงว่า ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นมักออกเสียงผิดเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว (短音の長音化) และเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น (長音の短音化) ตัวอย่างเช่น

- 1) 短音の長音化⁷ : ブンカ□⁸ (文化 วัฒนธรรม)、デンキ□ (電気 ไฟฟ้า)、ダイガク (大学 มหาวิทยาลัย)、ジョーグ□ (上下 บนล่าง)、レーゾーコ□ (冷蔵庫 ตู้เย็น)
- 2) 長音の短音化⁹ : サッカ □¹⁰ (サッカー ฟุตบอล)、キ□ワード (キーワード คำสำคัญ)、ス□パ□マ□เก็ต (ซูเปอร์มาร์เก็ต)、ケ□カク (計画 โครงการ)、ケ□ヒ□ (コーヒー กาแฟ)

杉本 (2005)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเกี่ยวกับสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวภาษาญี่ปุ่นมีข้อสรุปที่ตรงกันและแตกต่างกัน โดยที่ 栗原 (2005) ศึกษาการออกเสียงสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวภาษาญี่ปุ่นที่ออกเสียงโดยผู้พูดภาษาถิ่นทางตอนเหนือของประเทศจีน ผลการศึกษาพบว่า กรณีที่ระดับความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นต่ำ ผู้เรียนจะออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้นได้ง่าย (短音化) แต่หากระดับความสามารถของผู้เรียนสูงมีแนวโน้มที่ผู้เรียนจะออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว (長音化) อีกทั้งผู้เรียนสับสนระหว่างสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวรวมถึงตำแหน่งของคำศัพท์โดยเฉพาะตำแหน่งกลางคำ (語中) มีแนวโน้มผิดมากกว่าตำแหน่งอื่น การศึกษาของ 栗原 (2005) สรุปได้ว่า ระบบเสียงในภาษาแม่ส่งผลโดยตรงต่อการออกเสียง เพราะในภาษาจีนไม่ได้แบ่งพยางค์ของเสียงสั้นและเสียงยาวอย่างชัดเจน ทำให้ผู้เรียนมักออกเสียงยาวภาษาญี่ปุ่นที่กำกวมไม่ชัดเจน (黄, 1999) อีกทั้งเสียงสระในภาษาจีนไม่มีความแตกต่างระหว่างเสียงสั้นกับเสียงยาว แต่จะมีเสียงวรรณยุกต์ (เสียงสี่ท่อนั้น) จะออกเสียงสั้นเสมอ (หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาจีนและภาษาอินดี ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2550, น. 2) จึงเป็นไปได้ที่ผู้เรียนที่มีระดับความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นต่ำพยายามออกเสียงสระเสียงสั้นให้ถูกต้อง แต่ยังมีการแทรกแซงจากภาษาแม่ทำให้เปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว (長音化)

ในขณะที่ Franky et al. (2012) สำรวจการเรียนรู้สระเสียงสั้นและสระเสียงยาวภาษาญี่ปุ่นของผู้พูดภาษาอินโดนีเซียโดยศึกษาจากข้อมูลการอ่าน การสนทนาตามธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่า ในการอ่านออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น (短音化) หรือการเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว (長音化) แทบจะไม่มีการใช้ผิด เมื่อเทียบกับการสนทนาตามธรรมชาติพบว่า มีแนวโน้มที่จะออกเสียงผิดในลักษณะดังกล่าวได้ง่ายกว่าการอ่าน เช่นเดียวกับ 小熊 (2006) ที่กล่าวว่า การพูดภาษาญี่ปุ่นตามธรรมชาติของผู้พูดภาษาแม่เป็นภาษาอังกฤษ ภาษาเกาหลี ภาษาจีนจะเกิดปัญหาการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น (短音化) และเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว (長音化) ได้ง่าย แต่ในขณะที่ผู้พูดภาษาอินโดนีเซีย การออกเสียงสระเสียงยาวจะออกเสียงได้ยาก แต่สระเสียงสั้นแทบจะไม่มีปัญหา ทั้งนี้ตำแหน่งของคำก็มีอิทธิพลต่อการออกเสียงผิด โดยเฉพาะสระเสียงยาว

⁷ ตัวอย่างจาก 杉本 (2005) คือ ข้อผิดพลาดในการออกเสียงที่ปรากฏเป็นลำดับแรกของแต่ละหน่วยเสียง /a/ /i/ /u/ /e/ /o/

⁸ สัญลักษณ์สี่เหลี่ยมที่ปรากฏในตัวอย่าง เช่น キョウト□ หมายถึง ข้อผิดพลาดของการออกเสียงของกลุ่มเป้าหมายโดยเพิ่มโมระเข้าไป

⁹ ตัวอย่างจาก 杉本 (2005) คือ ข้อผิดพลาดในการออกเสียงที่ปรากฏเป็นลำดับแรกของแต่ละหน่วยเสียง /a/ /i/ /u/ /e/ /o/

¹⁰ สัญลักษณ์สี่เหลี่ยมที่ปรากฏเป็นช่องว่าง เช่น サッカ□ หมายถึง ข้อผิดพลาดของการออกเสียงโดยลดโมระ หรือออกเสียงเป็นเสียงสั้นแทน

เป็นเสียงสั้น จากการสนทนาตามธรรมชาติพบว่า ตำแหน่งต้นคำ (語頭) มีแนวโน้มออกเสียงผิดมากที่สุดสำหรับผู้พูดภาษาอินโดนีเซียเป็นภาษาแม่ (L1) ในการศึกษาของ Franky et al. (2012) สรุปได้ว่า เมื่อนำภาษามลายูมาตรฐาน¹¹ มาเทียบกับภาษามลายูถิ่นปาตานีพบการออกเสียงสั้นและเสียงยาวในลักษณะเดียวกันคือ พยางค์เปิด (ไม่มีตัวสะกด) สระในพยางค์นั้นจะออกเสียงยาว แต่หากเป็นพยางค์ปิด (มีตัวสะกด) สระในพยางค์นั้นจะออกเสียงสั้น (মনোবী মামে และคณะ, 2564, น. 2 และ กัญญรัตน์ เอี่ยมวันทอง, 2551, น. 122) นั่นหมายความว่า ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะผู้พูดภาษาแม่เป็นภาษามลายูถิ่นปาตานีมีแนวโน้มที่จะออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น (短音化) อย่างเช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Franky et al. (2012)

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว มีผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวเวียดนามที่มีปัญหาในการทำนองเดียวกัน โดย杉本 (2005) ศึกษาข้อผิดพลาดในการออกเสียงของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวเวียดนามผ่านการสำรวจการฟังเพื่อความเข้าใจและการอ่านออกเสียงโดยนำข้อผิดพลาดมาเปรียบเทียบ กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เรียนวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นในมหาวิทยาลัยแห่งชาติเวียดนาม ฮานอย จำนวน 38 คน ผลการศึกษาพบว่า การอ่านออกเสียงของผู้เรียนที่ใช้ภาษาเวียดนามเป็นภาษาแม่ (L1) และเป็นภาษาที่มีพยางค์เหมือนกับภาษาจีน กล่าวคือ 1 ช่วงเสียงเท่ากับ 1 พยางค์ ทำให้กลุ่มเป้าหมายออกเสียงแตกต่างจากภาษาญี่ปุ่น โดยเฉพาะโมระที่ปรากฏในพยางค์พิเศษ (特殊拍) หรือเสียงที่ไม่สามารถอยู่เดี่ยว ๆ ได้ ได้แก่ เสียงยาว (長音) เสียงนาสิกท้าย (撥音) เสียงกัก¹² (促音) โดยเข้าใจว่าเมื่อเสียงดังกล่าวรวมกับเสียงพยัญชนะอีกตัว ยังคงเท่ากับ 1 พยางค์เหมือนเดิม ลักษณะเด่นของข้อผิดพลาดในการออกเสียงแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. การเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว (短音の長音化) พบว่า มีข้อผิดพลาดคือ 1) ประเภทของเสียงสระที่ออกเสียงโดยเพิ่มโมระเข้าไป เช่น คำว่า キョート[□] (京都 จังหวัดเกียวโต)、タベモノ[□] (食べ物 ของกิน)、サンプル[□] (サンプル ตัวอย่าง)、ニホン[□] (日本 ประเทศญี่ปุ่น)、ハンサム[□] (ハンサム รูปหล่อ) สังเกตเห็นว่า ข้อผิดพลาดในลักษณะดังกล่าวจะทำให้เสียงกลายเป็นเสียงยาว และ 2) ประเภทของสภาพแวดล้อมของเสียง ได้แก่ การเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาวในตำแหน่งต้นคำ เช่น คำว่า ホケン[□] (保険 การประกันภัย)、シュルイ[□] (種類 ชนิด)、ノム[□] (飲む ดื่ม) ตำแหน่งกลางคำ เช่น คำว่า オーキナ[□] (大きな ใหญ่)、コイビト[□] (恋人 คู่รัก)、タノシカッタ[□] (楽しかった สนุกสนาน) และตำแหน่งท้ายคำ เช่น คำว่า ジョーグ[□] (上下 บนล่าง)、エンリョ[□] (遠慮 การเกรงใจ)、レキシ[□] (歴史 ประวัติศาสตร์) ฯลฯ

2. การเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น (長音の短音化) พบว่า มีข้อผิดพลาดคือ 1) ประเภทของเสียงสระที่ออกเสียงโดยลดโมระ เช่น คำว่า サッカ[□] (サッカー ฟุตบอล)、チョコレト[□] (チョコレート ช็อกโกแลต)、ジョズ[□] (上手 เก่ง)、チュゴク[□] (中国 ประเทศจีน)、ナツカシ[□] (懐かしい อารมณ์ถึง) กล่าวคือ ข้อผิดพลาดในลักษณะดังกล่าวจะทำให้เสียงสั้นลงหรือกลายเป็นเสียงสั้น และ 2) ประเภทของสภาพแวดล้อมของเสียง ได้แก่ การเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้นในตำแหน่งต้นคำ เช่น คำว่า コヒ[□] (コーヒー กาแฟ)、アイスクリム[□] (アイスクリーム ไอศกรีม)、リョリ[□] (料理 อาหาร) ตำแหน่งกลางคำ เช่น คำว่า スーパ[□] (スーパーมาร์เก็ต ซูเปอร์มาร์เก็ต)、オジサン[□] (おじ

¹¹ ภาษามลายูมาตรฐานเป็นภาษาราชการในประเทศบรูไน มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย (মনোবী মামে และคณะ, 2564, น. 2)

¹² 促音 หรือ เสียงกัก โดยใช้ตาม อักษรยัตุระ ชูริ (2565) แต่คันจิ เมธาพิสิฐ (2554) และยุพา พุกขิมา (2557) ระบุว่าเป็น เสียงพยัญชนะซ้อน โดยในภาษาอังกฤษคือ Glottal Stop, Double Consonant

チューシー (2004, p. 29) ศึกษาปัญหาการออกเสียงสระเสียงยาวของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย พบว่า ผู้เรียนออกเสียงคำว่า きょ ぶん (きょぶん ปีที่แล้ว) ซึ่งเกิดจากการใช้เสียงวรรณยุกต์ต่ำในภาษาไทย ทำให้เสียงที่เปล่งออกมาเป็นเสียง きょ หรือเสียงยาวที่มีระยะเวลายาวกว่าปกติ ทำให้ผู้ฟังรับรู้เหมือนมีพยางค์เพิ่มเข้ามา อีกทั้งสาเหตุที่ทำให้เกิดการออกเสียงผิดเป็นเสียงยาว กล่าวได้ว่า ผู้เรียนได้รับอิทธิพลจากภาษาอังกฤษ เช่น คำว่าキョウト (京都 จังหวัดเกียวโต)、オ サカ (大阪 จังหวัดโอซากา)、ヒロシマ (広島 จังหวัดฮิโรชิมะ)¹⁴ กลายเป็นเสียงยาวแทน ทั้งนี้กรณีที่เป็นเสียงพยัญชนะควบ¹⁵ นั้นจะออกเสียงได้ยาก เพราะเสียงสระผสมในภาษาไทยมักเป็นเสียงยาว เช่น คำว่า みゆ → /míw/ , みよ → /míaw/ สอดคล้องกับงานวิจัยของ千葉他 (2009) ที่พบว่า ผู้เรียนชาวไทยมักออกเสียงสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว เช่น คำว่า リョ コー (旅行 การท่องเที่ยว) และเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น กล่าวคือ คำศัพท์ที่ปรากฏในอักษรคันจิ 2 ตัว 3 โมระ ออกเสียงเป็น 4 โมระ เช่น คำว่า ジュ ギョー (授業 การสอน) เป็นเสียงพยัญชนะเดี่ยว¹⁶ มี 1 โมระ ออกเสียงเป็น 2 โมระกลายเป็น ジュ ซึ่งยาวกว่าปกติ อย่างไรก็ตาม ลักษณะของการออกเสียงดังกล่าวยังปรากฏในงานวิจัยของ นิเ้ายะ จาหลง (2556) ด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะการออกเสียงพยัญชนะควบเสียงสั้นเป็นเสียงยาวของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยที่พูดภาษามลายูถิ่นปัตตานี (Patani Malay)¹⁷

อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาการออกเสียงพยัญชนะควบในภาษาญี่ปุ่น โดยผู้เรียนชาวไทยมักออกเสียงโดยมีโมระเพิ่มเข้าไปแม้เสียงคำศัพท์จะเป็นพยัญชนะควบเสียงสั้นก็ตาม ชัยยศ รองเดช (2562) จึงได้ศึกษาว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยที่มีภาษาแม่แตกต่างกัน ได้แก่ ภาษาไทยกลางมาตรฐาน (TH) ภาษาไทยถิ่นใต้ (ST) และภาษามลายู (ML) มีค่าระยะเวลาในการออกเสียงสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวแตกต่างกันมากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับเจ้าของภาษา (Native Speaker: JP) พบว่า ในการออกเสียงสระเสียงสั้น ค่าระยะเวลาของผู้พูดภาษาแม่ TH > ST > ML > JP กล่าวคือ ระยะเวลาที่เจ้าของภาษาออกเสียงสระเสียงสั้น น้อยกว่าผู้เรียนชาวไทยทั้งหมด อีกนัยยะหนึ่งกล่าวได้ว่า ผู้เรียนที่พูดภาษาแม่เป็นภาษาไทยกลางมาตรฐานมีค่าระยะเวลาที่ยาวเหมือนกับสระเสียงยาว ส่วนค่าระยะเวลาในการออกเสียงสระเสียงยาวพบว่า ผู้พูดภาษาแม่ TH > JP > ST > ML นั้นหมายความว่า กลุ่มผู้พูด TH ออกเสียงได้ใกล้เคียงกับ JP แต่เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มผู้พูด ST และ ML ออกเสียงสั้นเกินไป ซึ่งเป็นอิทธิพลของภาษาแม่ที่เข้ามาแทรกแซงในบางคำ และเกิดจากความคุ้นชินกับคำทับศัพท์

5. วิธีการดำเนินงานวิจัย

5.1 เครื่องมือที่ใช้ทดสอบการออกเสียง

ในการทดสอบครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดคำศัพท์ที่นำมาเป็นแบบทดสอบ ทั้งในรูปแบบของคำศัพท์และรูปแบบของประโยคเพื่อให้มีความหลากหลาย ซึ่งบางคำผู้เรียนเรียนไปแล้วแต่ยังไม่สามารถออกเสียงได้อย่างถูกต้อง และบางคำที่ยังไม่ได้เรียนแต่คาดว่าจะจะเป็นปัญหาต่อการออกเสียง จึงนำมาศึกษาร่วมด้วย มีรายละเอียดดังนี้

¹⁴ ในงานอ้างอิงของ チューシー (2004, p. 29) เขียนว่า 「キョウトウ」「オサカア」「ヒロシマア」

¹⁵ คำว่า “เสียงพยัญชนะควบ” คือ Yo-on (拗音) ปรากฏในงานของ ธีฎฐาร์ตนี สงวนศรี (2554) “เสียงสระควบ” อธิฎฐาพร ชูศรี (2565) และ “เสียงควบ” ยุพกา พุกชุมา (2557) โดยในภาษาอังกฤษคือ Palatalized Consonant, Contracted Sound เป็นต้น

¹⁶ คำว่า “เสียงพยัญชนะเดี่ยว” ปรากฏในงานของ นิเ้ายะ จาหลง (2560)

¹⁷ ผู้วิจัยอ้างคำว่า “ภาษามลายูถิ่นปัตตานี” จากต้นฉบับ ซึ่งหมายถึง ภาษากลุ่มที่ใช้พูดในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

ตารางที่ 1 การจำแนกเสียงแบบทดสอบการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นจำนวน 101 คำ (สระเสียงสั้น 44 คำ สระเสียงยาว 57 คำ)

เสียง	ประเภทเสียง	คำศัพท์ ¹⁸	จำนวน (คำ)	ภาพรวม (คำ) ¹⁹
/a/	สระเสียงสั้น	バゲティ、バナナ、かぼちや、パイナップル、カラオケ、アルバイト、おばさん、六百、ヨーロッパ	9	1,035
	สระเสียงยาว	バトカー、ヘリコプター、サッカー、デパート、ラーメン、スカート、マナー、お母さん、シャワー、ハンバーガー	10	1,150
/i/	สระเสียงสั้น	すき焼き、みそしる、玉ねぎ、フィルム、きつてん、似ている、事故、少い、意味、かわいそう	10	1,150
	สระเสียงยาว	キャンディー、コーヒー、サラリーマン、スキー、お兄さん、にいがた、ミーティング、いいえ、懐かしい、リーダー	10	1,150
/u/	สระเสียงสั้น	スイッチ、さびかった、普通、しんせつ、寿司、サンプル、ちこく、夫婦	8	920
	สระเสียงยาว	ジュース、牛乳、気球、グループ、スーパー、台風、コンピュータ、先週、中国、交通、注意、研究	12	1,380
/e/	สระเสียงสั้น	レモンティー、ゆめ、れきし、値段、こえ、おみやげ	6	690
	สระเสียงยาว	せんべい、チョコレート、冷蔵庫、めいし、テーブルコーダー、セーター、製品、携帯、アンケート、関係、スケート、映画、お姉さん	13	1,495
/o/	สระเสียงสั้น	コロッケ、お茶、ヨット、りんご、お皿、ハンドバッグ、京都、おもいます、とむだち、いっしょに、遠慮する	11	1,265
	สระเสียงยาว	料理、ぎょうざ、しょう油、弁当、ロープウェイ、飛行機、ぶどう、マンガ、コーヒー、多い、大きい、モード	12	1,380
รวม (คำ)			101	11,615

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลการออกเสียงของกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยนำไฟล์เสียงที่ได้บันทึกจากกลุ่มเป้าหมายแต่ละคนมาวิเคราะห์ร่วมกับเจ้าของภาษาชาวญี่ปุ่นเพศชายจำนวน 1 คน อายุ 28 ปี ที่มีประสบการณ์การสอนภาษาญี่ปุ่นในพื้นที่ 3 จังหวัดเป็นเวลา 4 ปี ภูมิถิ่นเป็นคณจังหวดอะโอะโมะริแต่ใช้ภาษาญี่ปุ่นมาตรฐานเป็นภาษาแม่ทั้งนี้ก่อนการวิเคราะห์ร่วมกันแต่ละครั้ง ผู้วิจัยอธิบายเกี่ยวกับสัทอักษร (IPA) และแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับขอบเขตการออกเสียงของกลุ่มเป้าหมายที่ออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว (長音化) และเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น (短音化) เท่านั้นเพื่อให้ข้อมูลถูกต้องและเที่ยงตรงมากที่สุด ส่วนการวิเคราะห์ค่ากลศาสตร์ (ค่าระยะเวลาของเสียง) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สองของการวิจัย ผู้วิจัยใช้โปรแกรม PRAAT และสุ่มประชากรตัวอย่างที่ออกเสียงผิดพลาดมากที่สุดจำนวน 10 คน เพื่อแสดงผลที่เป็นรูปธรรม

¹⁸ ในตารางปรากฏโครงสร้างหน่วยเสียง /CyV/、/CyVR/ ร่วมด้วย ได้แก่ คำว่า 六百、牛乳、気球、コンピュータ、研究、遠慮、料理、餃子

¹⁹ ภาพรวมจำนวนคำทั้งหมดที่กลุ่มเป้าหมายออกเสียง 115 คน โดยมีวิธีการคือ จำนวนคำของสระเสียงสั้นและสระเสียงยาว × 115 เช่น /a/ มี 9 × 115 = 1,035 คำ

²⁰ คำว่า ロープウェイ เป็นคำที่พบในการใช้งาน แต่ในพจนานุกรมระบุคำสืบค้นเป็น ロープウェー

6. ผลการวิจัย

6.1 การออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว (短音の長音化)

เนื่องจากการวิเคราะห์ผลการออกเสียง กลุ่มเป้าหมายมีแนวโน้มที่ออกเสียงได้ถูกต้อง แต่ก็ยังพบการออกเสียงไม่ถูกต้องหลากหลายรูปแบบเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ออกเสียงพยัญชนะไม่ถูกต้อง ออกเสียงเป็นเสียงในภาษาไทย ออกเสียงมีเสียง (โมะระ) เพิ่มเข้ามา ฯลฯ แต่รูปแบบที่ผิดมากที่สุดคือ ออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำจำนวนและร้อยละมาวิเคราะห์เท่านั้น โดยมีได้วิเคราะห์ข้อผิดพลาดรูปแบบอื่น รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว (長音化)

ภาพรวม% ²¹	長音化 ²²		ตัวอย่างการออกเสียงผิด	
	442 คำ	ร้อยละ		
7.4%	/a/	77	17.4	オバ [□] サン (おばさん)、ヨーロッパ [□] (ヨーロッパ)、バ [□] ナナ (バナナ)、カボチャ [□] (かぼちゃ)、ロッパ [□] ク (ろっぴやく)
2.8%	/i/	32	7.3	カワイ [□] ソー (かわいそう)、スキ [□] ヤキ (すきやき)、スコシ [□] (すこし)、フィ [□] ルム (フィルム)、ニ [□] テイマス (にています)
8%	/u/	74	16.7	ス [□] シ (すし)、フ [□] ツ (ふつ)、フー [□] (ふうふ)、ス [□] イチ (スイッチ)、サン [□] ブル (サンプル)
5.9%	/e/	41	9.3	レ [□] モンティー (レモンティー)、ネ [□] ダン (ねだん)、レ [□] キシ (れきし)、ユメ [□] (ゆめ)、コエ [□] (こえ)
17.2%	/o/	218	49.3	オ [□] チャ (おちゃ)、キョ [□] ート (きょうと)、エンリョ [□] スル (えんりよする)、イッショ [□] (いっしょに)、トモ [□] ダチ (ともだち)

จากตารางข้างต้นพบว่า ลักษณะการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาวอยู่ที่จำนวน 442 คำ จากทั้งหมด 5,060 คำ โดยเฉพาะเสียง /o/ พบว่า กลุ่มเป้าหมายออกเสียงผิดเป็นเสียงยาวมากที่สุด 218 คำ ร้อยละ 49.3 ถัดมาคือเสียง /a/ จำนวน 77 คำ ร้อยละ 17.4 ซึ่งใกล้เคียงกับเสียง /u/ ที่กลุ่มเป้าหมายออกเสียงผิดจำนวน 74 คำ ร้อยละ 16.7 ส่วนเสียง /e/ มีจำนวน 41 คำ ร้อยละ 9.3 และออกเสียงผิดเป็นเสียงยาวน้อยที่สุดคือ เสียง /i/ จำนวน 32 คำ ร้อยละ 7.3 กล่าวคือ กลุ่มเป้าหมายออกเสียงผิดเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาวในเสียง /o/ > /a/ > /u/ > /e/ > /i/ แต่เมื่อพิจารณาค่าเปอร์เซ็นต์ในแง่ของการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาวกล่าวได้ว่า เสียง /o/ > /u/ > /a/ > /e/ > /i/ ชี้ให้เห็นว่า ค่าเปอร์เซ็นต์ของเสียง /u/ ออกเสียงผิดเป็นเสียงยาวสูงกว่าเสียง /a/ ทั้งที่จำนวนการออกเสียงผิด (ร้อยละ) น้อยกว่า แต่เป็นเพราะคำศัพท์ที่ใช้ในการทดสอบมีน้อยกว่าเสียง /a/ จึงเป็นเสียงที่อาจต้องระมัดระวังมากกว่า ทั้งนี้ยังเป็นแนวโน้มที่จะออกเสียงผิดเป็นเสียงยาวได้ง่ายเมื่อเทียบกับเสียง /e/, /i/

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เป็นปัญหาการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาวของผู้เรียนชาวไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีปัญหามากที่สุดคือ เสียง /o/ ซึ่งการควบคุมการออกเสียงให้ถูกต้องตามโมะระหรือพยางค์

²¹ ภาพรวม% หมายถึง การคิดค่าเปอร์เซ็นต์จากจำนวน 長音化 × 100 ÷ จำนวนภาพรวมของคำที่กลุ่มเป้าหมายออกเสียง 115 คน (ตารางที่ 1) = % เช่น /a/ ออกเสียงเป็นเสียงยาว 77 × 100 ÷ 1,035 = 7.4% เนื่องจากคำศัพท์ในแต่ละเสียงมีจำนวนไม่เท่ากัน จึงจำเป็นต้องแสดงผลเป็นค่าเปอร์เซ็นต์เพื่อชี้ให้เห็นจำนวนการออกเสียงที่สมดุล

²² จำนวนการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว (長音化) ทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมาย และร้อยละ

ให้ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษาอาจทำได้ยาก เมื่อพิจารณาโครงสร้างหน่วยเสียงปรากฏให้เห็นถึงความแตกต่างของโครงสร้าง ดังนี้

ตารางที่ 3 โครงสร้างหน่วยเสียงที่ทำให้เกิดการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว (長音化)

ตำแหน่งคำ	โครงสร้างหน่วยเสียง	ตัวอย่างการออกเสียงผิด (คำศัพท์/จำนวน)	รวม (ร้อยละ)
ต้นคำ (語頭)	長音化+/CV/	オ [□] チャ (お茶/54)、ス [□] シ (寿司/37)、オ [□] サラ (お皿/25)、 レ [□] キシ (歴史/11)、バ [□] ナナ (バナナ/9)、フィ [□] ルム (フィルム/3)、ジ [□] コ (事故/1)	140 (65.7)
	長音化+/CVR/	フ [□] ツー (普通/27)、ニ [□] ティマス (似ています/6)	33 (15.5)
	長音化+/CVN/	レ [□] モンティー (レモンティー/14)、ネ [□] ダン (値段/14)	28 (13.2)
	長音化+/QCV/	ヨ [□] ット (ヨット/7)、キ [□] ッサテン (喫茶店/1)	8 (3.8)
	長音化+/CVQ/	コ [□] ロッケ (コロッケ/2)	2 (0.9)
	長音化+/V/	パ [□] イナップル (パイナップル/2)	2 (0.9)
		รวม	213 (100)
กลางคำ (語中)	/VN/ + 長音化+/CV/	エンリョ [□] スル (遠慮する/35)	35 (27.1)
	/V/ + 長音化+/CV/	オバ [□] サン (おばさん/30)	30 (23.2)
	/VQ/ + 長音化+/CV/	イッショ [□] ニ (一緒に/20)	20 (15.5)
	/CV/ + 長音化+/CVR/	カワイ [□] ソー (かわいそう/10)	10 (7.7)
	/CV/ + 長音化+/V/	カラ [□] オケ (カラオケ/10)	10 (7.7)
	/CV/ + 長音化+/CV/	スキ [□] ヤキ (すき焼き/7)、トモ [□] ダチ (友達/4)、スパ [□] ゲティ (スパゲティ/3)	14 (10.9)
	/CVN/ + 長音化+/CVQ/	ハンド [□] バック (ハンドバッグ/5)	5 (3.9)
	/CVN/ + 長音化+/CV/	サンブ [□] ル (サンプル/2)	2 (1.6)
	/CVQ/ + 長音化+/CV/	ロッピヤ [□] ク (六百 /2)	2 (1.6)
	/CV/ + 長音化+/CVQ/	サム [□] Катта (寒かった/1)	1 (0.8)
		รวม	129 (100)
ท้ายคำ (語末)	/CyVR/ + 長音化	キョート [□] (京都/53)	53 (56.4)
	/CVQ/ + 長音化	ヨーロッパ [□] (ヨーロッパ/16)	16 (17)
	/CVN/ + 長音化	リンゴ [□] (りんご /10)	10 (10.6)
	/CV/ + 長音化	カボチャ [□] (かぼちゃ/5)、スコシ [□] (少し/3)、ユメ [□] (夢/1)、 コエ [□] (声/1)	10 (10.6)
	/CVR/ + 長音化	フーフ [□] (夫婦/5)	5 (5.4)
		รวม	94 (100)

หมายเหตุ : ผู้วิจัยเรียงลำดับข้อมูลการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาวตามค่าเฉลี่ยสูงสุด-ต่ำสุด
โดยมีได้เรียงลำดับจากอัตราร้อยละ

จากตารางข้างต้น เมื่อวิเคราะห์โครงสร้างหน่วยเสียงสามารถกล่าวได้ว่า กลุ่มเป้าหมายออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว (短音の長音化) ที่ปรากฏใน

1. ตำแหน่งต้นคำ (語頭) กลุ่มเป้าหมายมีแนวโน้มออกเสียงเป็นเสียงยาวในโครงสร้าง 長音化 + /CV/ > 長音化 + /CVR/ > 長音化 + /CVN/ กล่าวคือ เสียงพยัญชนะที่ปรากฏในตำแหน่งต้นคำจะกลายเป็น

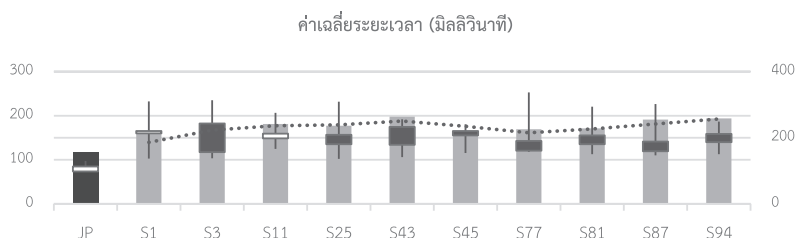
เสียงยาวได้ง่ายเมื่อมีเสียงพยัญชนะเดี่ยว (子音 /CV/) ตามหลัง ซึ่งมากกว่าเสียงยาว (長音 /CVR/) เสียงนาสิกท้าย (撥音 /CVN/) ตามหลัง แต่แทบจะไม่มีการออกเสียงผิดเมื่อมีเสียงสระ (母音 /V/) ตามหลัง

2. ตำแหน่งกลางคำ (語中) กลุ่มเป้าหมายออกเสียงเป็นเสียงยาวในโครงสร้าง /VN/+長音化+/CV/ > /V/+長音化+/CV/ > /VQ/+長音化+/CV/ ซึ่งเห็นว่า หากเสียงที่ปรากฏในตำแหน่งต้นคำเป็นเสียงสระ กลุ่มเป้าหมายออกเสียงเป็นเสียงยาวได้ง่ายกว่าเสียงพยัญชนะ อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า เสียงสระ (母音 /V/) มีอิทธิพลต่อเสียงพยัญชนะที่อยู่หลัง ทำให้เสียงพยัญชนะที่เปล่งออกมามีความยาวกว่าปกติ หรือมีความยาวเพิ่มเป็น 1 โมระ

3. ตำแหน่งท้ายคำ (語末) หน่วยเสียงที่ออกเสียงเป็นเสียงยาวมากที่สุดคือ /CyVR/+長音化 ถัดมา /CVQ/+長音化 มีแนวโน้มสูงที่จะออกเสียงเป็นเสียงยาวได้ง่ายเมื่อเทียบกับหน่วยเสียงอื่น ซึ่งอาจเกิดจากอิทธิพลของภาษาไทยที่ทับศัพท์มาจากภาษาญี่ปุ่น ทำให้เสียงที่เปล่งออกมามีความยาวกว่าปกติ หรือมีความยาวเพิ่มเป็น 1 โมระ

อีกทั้ง การออกเสียงผิดในลักษณะดังกล่าว ยังส่งผลต่อความเป็นธรรมชาติ และเกิดความแตกต่างทางความหมายในการสื่อสารได้ เช่น คำว่า一緒に → イッショ[□]ニ (一生に ตลอดชีวิต) หรือคำว่า かわいそう → カワイソ[□] (可愛いそう ได้ยินว่าน่ารัก) ทำให้ความหมายเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง ในขณะเดียวกัน คำทับศัพท์หรือคำยืมจากต่างประเทศ (外来語) เช่น คำว่า サンプル → サンプ[□]ル (ไม่มีความหมาย) ซึ่งชาวญี่ปุ่นให้ข้อเสนอว่า การออกเสียงเช่นนี้เกิดความไม่เป็นธรรมชาติ และในบางบริบทอาจทำให้ความหมายเปลี่ยนได้ อย่างไรก็ตาม ความคุ้นชินกับคำศัพท์ในฐานะคำทับศัพท์ที่นำมาใช้ในภาษาไทย อาจมีผลทำให้การออกเสียงไม่ถูกต้องได้เช่นกัน เช่น คำว่า きょうと (京都 จังหวัดเกียวโต) → キョート[□] (教頭 รองผู้อำนวยการโรงเรียน) เสียงที่เปล่งออกมาในลักษณะที่พยางค์ยาวกว่าปกติจาก 3 โมระ เป็น 4 โมระ

ปัญหาการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว (長音化) เพื่อให้การแสดงผลเป็นรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ทางกลศาสตร์เกี่ยวกับค่าระยะเวลา (Durations) เพื่อให้เห็นภาพรวมของค่าระยะเวลาโดยวัดค่าจากจุดเริ่มต้น (Onset) ถึงจุดสิ้นสุด (Offset) มีหน่วยนับเป็นมิลลิวินาที วิเคราะห์ด้วยโปรแกรม PRAAT ผู้วิจัยเลือกผู้เรียนที่ออกเสียงผิดมากที่สุดจำนวน 10 คน และยกตัวอย่างคำศัพท์ที่ออกเสียงเป็นเสียงยาวมากที่สุดจำนวน 14 คำที่เป็นปัญหามากที่สุด ได้แก่ すき焼き、お茶、レモンティー、カラオケ、お皿、京都、普通、歴史、おばさん、寿司、一緒に、遠慮する、かわいそう、ヨーロッパ ดังนี้

ภาพที่ 2 แผนภาพแสดงค่าเฉลี่ยระยะเวลา (มิลลิวินาที) ของผู้เรียนที่มีปัญหาการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาวมากที่สุดจำนวน 10 คน และเจ้าของภาษา (JP) 1 คน²³

²³ เจ้าของภาษา (Native Speaker) ที่อ้างในงานวิจัยชิ้นนี้ เป็นเพศชาย พูดภาษาญี่ปุ่นมาตรฐานเป็นภาษาแม่ แทนด้วย JP

จากการวิเคราะห์กลศาสตร์เกี่ยวกับค่าระยะเวลาโดยใช้โปรแกรม PRAAT กล่าวได้ว่า ค่าระยะเวลาในการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาวของผู้เรียนที่มีปัญหามากที่สุดจำนวน 10 คน มีระยะเวลาเฉลี่ยที่ 178-208 มิลลิวินาที เมื่อเปรียบเทียบกับเจ้าของภาษาจำนวน 1 คน ค่าเฉลี่ยระยะเวลาเฉลี่ยอยู่ที่ 116 มิลลิวินาที ชัยยศ รองเดช (2562, น. 156) ระบุว่า ค่าเฉลี่ยระยะเวลาของเจ้าของภาษาจำนวน 3 คนที่ออกเสียงสระเสียงสั้นอยู่ที่ 112 มิลลิวินาที เมื่อพิจารณาแล้วให้ข้อค้นพบว่า การออกเสียงสระเสียงสั้นของผู้เรียนมีช่วงระยะเวลาที่ยาวเกินไป ซึ่งมีผลต่อการฟังเพื่อความเข้าใจได้ เพราะช่วงเสียงมีความใกล้เคียงกับสระเสียงยาว (長音) เช่น คำว่า おばさん (คุณป้า, น้า) ออกเสียงใกล้เคียงเป็นคำว่า おばあさん (คุณย่า, ยาย) จึงกล่าวได้ว่า ผู้เรียนไม่สามารถออกเสียงพยางค์หรือโมระตามโครงสร้างของสระเสียงสั้นได้โดยออกเสียงยาวเพิ่มเป็น 1 โมระ การควบคุมช่วงเสียงจึงมีความจำเป็นอย่างมากในการเรียนการสอน

6.2 การออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น (長音の短音化)

ในการวิเคราะห์ผลการออกเสียงพบว่า ข้อผิดพลาดในการออกเสียงมีหลากหลายรูปแบบ ตัวอย่างเช่น ออกเสียงพยัญชนะไม่ถูกต้อง ออกเสียงเป็นเสียงในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ออกเสียงเป็นเสียงกัก ฯลฯ แต่รูปแบบที่ผิดมากที่สุดคือ ออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น ผู้วิจัยจึงนำจำนวนและร้อยละมาวิเคราะห์เท่านั้น โดยมีได้วิเคราะห์ข้อผิดพลาดรูปแบบอื่น รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 การออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น (短音化)

ภาพรวม% ²⁴	短音化 ²⁵	ตัวอย่างการออกเสียงผิด	
	1,103 คำ ร้อยละ		
18.7%	/a/ 215	19.4	ヘリコプター (ヘリコプター)、スカート (スカート)、デパート (デパート)、ハンバーカー (ハンバーガー)、オカサン (おかあさん)、マナ (マナー)、シャワ (シャワー)、サッカ (サッカー)
28%	/i/ 322	29.1	イェ (いゝえ)、= ガタ (にいがた)、ミティング (ミーティング)、サラリマン (サラリーマン)、ナツカシ (なつかしい)、スキ (スキー)、リダー (リーダー)
12.9%	/u/ 178	16.2	チュゴク (ちゅうごく)、グルーブ (グループ)、タイプ (たいふう)、スパー (スパー)、チュイ (ちゅうい)、コート (こうつう)、センシュ (せんしゅう)、ジュス (ジュース)
11.9%	/e/ 178	16.2	ゾーコ (ぞうご)、スケート (スケート)、チョコレート (チョコレート)、センベ (せんべい)、オネサン (おねえさん)、エガ (えいが)、セター (セター)、ケタイ (けいたい)
15.2%	/o/ 210	19.1	ベント (べんとう)、ロブウェイ (ローブウェイ)、モド (モード)、オキー (おおい)、ヒコキ (ひこうき)、オイ (おおい)、ブド (ぶどう)、ヒー (コーヒー)

จากผลการวิเคราะห์ดังตารางข้างต้นพบว่า ลักษณะการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้นมีจำนวน 1,103 คำ จากทั้งหมด 6,555 คำ โดยเฉพาะเสียง /i/ พบว่า กลุ่มเป้าหมายออกเสียงผิดเป็นเสียงสั้นมากที่สุด 322 คำ ร้อยละ 29.1 ถัดมาคือ เสียง /a/ จำนวน 215 คำ ร้อยละ 19.4 ใกล้เคียงกับเสียง /o/ ที่ออกเสียงผิดจำนวน 210

²⁴ ภาพรวม% หมายถึง การคิดค่าเปอร์เซ็นต์จากจำนวน 長音化 $\times 100 \div$ จำนวนภาพรวมของคำที่กลุ่มเป้าหมายออกเสียง 115 คน (ตารางที่ 1) = % เช่น /a/ ออกเสียงเป็นเสียงยาว $77 \times 100 \div 1,035 = 7.4\%$ เนื่องจากคำศัพท์ในแต่ละเสียงมีจำนวนไม่เท่ากัน จึงจำเป็นต้องแสดงผลเป็นค่าเปอร์เซ็นต์เพื่อให้เห็นจำนวนการออกเสียงที่สมดุล

²⁵ จำนวนการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น (短音化) ทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมาย และร้อยละ

คำ ร้อยละ 19.1 ส่วนเสียง /u/,/e/ มีจำนวน 178 คำ ร้อยละ 16.2 เท่ากัน กล่าวคือ กลุ่มเป้าหมายออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้นในเสียง /i/ > /a/ > /o/ > /u/,/e/ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาค่าเปอร์เซ็นต์ในแง่ของการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้นกล่าวได้ว่า เสียง /i/ > /a/ > /o/ > /u/ > /e/ ชี้ให้เห็นว่า ค่าเปอร์เซ็นต์ของเสียง /u/ มีแนวโน้มเป็นเสียงสั้นมากกว่าเสียง /e/ จึงเป็นเสียงที่อาจต้องระมัดระวังมากกว่าเสียง /e/

เมื่อกล่าวถึงปัญหาการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้นของผู้เรียนชาวไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีปัญหามากที่สุดคือ เสียง /i/ เสียงที่เปล่งออกมาเป็นการลดโมระออกไป 1 โมระ จึงกลายเป็นเสียงสั้น โดยเฉพาะเสียง /i/ เมื่อพิจารณาโครงสร้างหน่วยเสียงปรากฏให้เห็นถึงความแตกต่างของโครงสร้าง ดังนี้

ตารางที่ 5 โครงสร้างหน่วยเสียงที่ทำให้เกิดการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น (短音化)

ตำแหน่งคำ	โครงสร้างหน่วยเสียง	ตัวอย่างการออกเสียงผิด (คำศัพท์/จำนวน)	รวม (ร้อยละ)
ต้นคำ (語頭)	短音化+/V/	イ□エ (いゑ/61)、チュ□イ (注意/22)、オ□イ (多い/14)	97 (21)
	短音化+/CV/	ニ□ガタ (新潟/60)、チュ□ゴク (中国/36)、ロ□ブウエイ (ローブウエイ/29)、モ□ド (モード/26)、エ□ガ (映画/11)、ジュ□ス (ジュース/7)、メ□シ (名刺/4)、ショ□ユ (しょう油/3)、ギョ□ザ (餃子/2)	178 (38.5)
	短音化+/CVN/	ミ□ティング (ミーティング/41)、ラ□メン (ラーメン/8)	49 (10.6)
	短音化+/CVR/	レ□ゾーコ (冷蔵庫/41)、ス□パー (スーパー/23)、オ□キー (大きい/20)、リ□ダー (リーダー/18)、テ□プレコーダー (テーブルコーダー/12)、セ□ター (セーター/10)、コ□ヒー (コーヒー/5)	129 (27.9)
	短音化+/CVV/	ケ□タイ (携帯/7)	7 (1.5)
	短音化+/CyV/	ギョ□ニュー (牛乳/2)	2 (0.5)
	รวม		462 (100)
กลางคำ (語中)	/CV/+短音化+/CVN/	サラリ□マン (サラリーマン/41)	41 (14.5)
	/CVN/+短音化+/CVR/	ハンバ□ガー (ハンバーガー/26)	26 (9.3)
	/CV/+短音化+/CV/	スカ□ト (スカート/30)、グル□ブ (グループ/29)、スケ□ト (スケート/29)、チョコレ□ト (チョコレート/27)、デバ□ト (デパート/26)、ヒコ□キ (飛行機/15)	156 (55.3)
	/V/+短音化+/CVN/	オカ□サン (お母さん/23)、オネ□サン (お姉さん/12)、オニ□サン (お兄さん/11)	46 (16.3)
	/CVN/+短音化+/CV/	アンケ□ト (アンケート/8)、コンピュ□タ (コンピュータ/5)	13 (4.6)
	รวม		282 (100)
ท้ายคำ (語末)	/CVN/+短音化	ベント□ (弁当/62)、マンゴ□ (マンゴー/23)、センベ□ (煎餅/16)、センシュ□ (先週/8)、カンケ□ (関係/1)	110 (30.6)
	/CV/+短音化	ヘリコブタ□ (ヘリコプター/38)、ナツカシ□ (懐かしい/36)、スキ□ (スキー/30)、マナ□ (マナー/21)、バトカ□ (バトカー/17)、シャワ□ (シャワー/16)、ブト□ (ぶどう/11)	165 (45.9)
	/CVV/+短音化	タイフ□ (台風/25)、コーツ□ (交通/21)	46 (12.9)
	/CyVN/+短音化	キャンディ□ (キャンディー/19)	19 (5.3)
	/CVQ/+短音化	サッカ□ (サッカー/10)	10 (2.8)
	/CVR/+短音化	コーヒ□ (コーヒー/9)	9 (2.5)
	รวม		359 (100)

หมายเหตุ : ผู้วิจัยเรียงลำดับข้อมูลการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาวตามค่าเฉลี่ยสูงสุด-ต่ำสุด โดยมีได้เรียงลำดับจากอัตราร้อยละ

จากตารางข้างต้น เมื่อวิเคราะห์โครงสร้างหน่วยเสียงสามารถกล่าวได้ว่า กลุ่มเป้าหมายออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น (長音の短音化) ที่ปรากฏใน

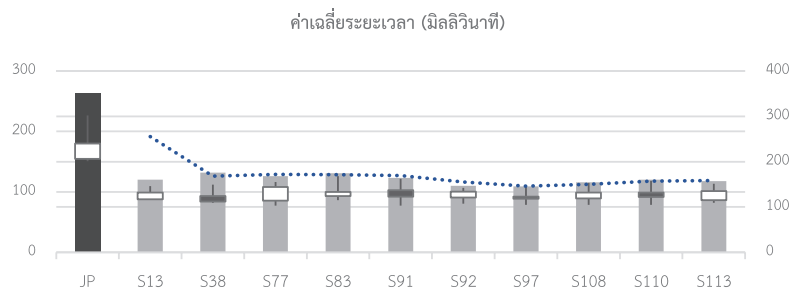
1. ตำแหน่งต้นคำ (語頭) กลุ่มเป้าหมายมีแนวโน้มออกเสียงเป็นเสียงสั้นในโครงสร้าง 短音化 + /V/ > 短音化 + /CV/ > 短音化 + /CVN/ > 短音化 + /CVR/ กล่าวคือ เสียงพยัญชนะที่ปรากฏในตำแหน่งต้นคำจะกลายเป็นเสียงสั้นได้ง่ายเมื่อมีเสียงสระ (/V/) ตามหลัง ซึ่งมากกว่าเสียงพยัญชนะเดี่ยว (/CV/) เสียงนาสิกท้าย (/N/) เสียงยาว (/CVR/) ตามหลัง ในทางกลับกันแทบไม่มีการออกเสียงผิดเมื่อมีเสียงพยัญชนะควบ (/CyV/) ตามหลัง

2. ตำแหน่งกลางคำ (語中) กลุ่มเป้าหมายออกเสียงเป็นเสียงสั้นในโครงสร้าง /CV/ + 短音化 + /CVN/ > /CVN/ + 短音化 + /CVR/ > /CV/ + 短音化 + /CV/ ซึ่งเห็นว่า หากเสียงที่ปรากฏในตำแหน่งต้นคำเป็นเสียงพยัญชนะเดี่ยว (/CV/) มีแนวโน้มที่กลุ่มเป้าหมายจะออกเสียงเป็นเสียงสั้น กรณีที่เป็นเสียงสระ (/V/) ปรากฏในตำแหน่งต้นคำ อาจส่งผลให้เสียงในตำแหน่งกลางคำถูกร่อนเสียงสระออกไป 1 โมระจึงกลายเป็นเสียงสั้น และเมื่อพิจารณาเสียงนาสิกท้าย (/N/) ในตำแหน่งท้ายคำ อาจมีอิทธิพลต่อเสียงในตำแหน่งกลางคำเป็นเสียงสั้นได้ด้วย

3. ตำแหน่งท้ายคำ (語末) กลุ่มเป้าหมายออกเสียงเป็นเสียงสั้นในโครงสร้าง /CVN/ + 短音化 > /CV/ + 短音化 > /CVV/ + 短音化 > /CyVN/ + 短音化 กล่าวคือ หากตำแหน่งกลางคำเป็นเสียงพยัญชนะเดี่ยว (/CV/) มีแนวโน้มสูงที่กลุ่มเป้าหมายจะออกเสียงเป็นเสียงสั้นได้ง่ายเมื่อเทียบกับเสียงพยัญชนะควบ (/CyV/) ทั้งนี้ หากในตำแหน่งกลางคำเป็นเสียงนาสิกท้าย (/N/) ก็อาจส่งผลต่อเสียงในตำแหน่งท้ายคำถูกร่อนเสียงสระออกไป 1 โมระได้

การออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้นในลักษณะดังกล่าว จะส่งผลต่อความเป็นธรรมชาติของคำและการสื่อสารเชิงความหมายได้ เช่น คำว่า いいえ (ไม่ใช่) → イエ (家 บ้าน) หรือคำว่า スキー (สกี) → スキ (好き ชอบ) ทำให้ความหมายของคำเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง ความแตกต่างของช่วงเสียงในลักษณะดังกล่าว แม้จะมีความใกล้เคียงกันแต่ในบางบริบทอาจทำให้การสื่อสารคลาดเคลื่อนได้ อีกทั้งคำทับศัพท์หรือคำยืมจากต่างประเทศ (外来語) ก็พบปัญหาเช่นเดียวกัน เช่น คำว่า スーパー (ซูเปอร์มาร์เก็ต) → スパー (ไม่มีความหมาย) อนึ่ง อิทธิพลของคำในภาษาญี่ปุ่นที่ใช้ทับศัพท์ในภาษาไทย อาจส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายคุ้นชินกับเสียงนั้นได้ เช่นเดียวกับคำว่า ベントウ (弁当 อาหารกล่อง) → ベント “เบนโตะ” พยางค์จึงสั้นกว่าปกติจาก 4 เป็น 3 โมระ แม้จะเข้าใจความหมายแต่ก็ส่งผลต่อความเป็นธรรมชาติได้

ปัญหาการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น (短音化) เพื่อให้การแสดงผลเป็นรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กลศาสตร์ด้วยโปรแกรม PRAAT โดยเลือกผู้เรียนที่ออกเสียงผิดมากที่สุดจำนวน 10 คน และยกตัวอย่างคำศัพท์ที่ออกเสียงเป็นเสียงสั้นมากที่สุดจำนวน 18 คำที่เป็นปัญหามากที่สุด ได้แก่ 弁当、チョコレート、ヘリコプター、ロープウェイ、サラリーマン、冷蔵庫、スキー、グループ、デパート、中国、新潟、スカート、ミーティング、いいえ、モード、懐かしい、スケート、ハンバーガー ดังนี้

ภาพที่ 3 แผนภาพแสดงค่าเฉลี่ยระยะเวลา (มิลลิวินาที) ของผู้เรียนที่มีปัญหาการออกเสียง เปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้นมากที่สุดจำนวน 10 คน และเจ้าของภาษา (JP) 1 คน

จากการวิเคราะห์กลศาสตร์ศาสตร์เกี่ยวกับค่าระยะเวลา (Durations) ข้างต้นพบว่า ค่าระยะในการออกเสียงสระเสียงยาวภาษาญี่ปุ่นที่มีปัญหามากที่สุดจำนวน 10 คน มีค่าระยะเวลาเฉลี่ยที่ 123-132 มิลลิวินาที ซึ่งใกล้เคียงกับการออกเสียงสระเสียงสั้นในภาษาไทยกลางมาตรฐานที่มีค่าระยะเวลาประมาณ 128 มิลลิวินาที (ตามใจ อวิรุทธิโยธิน, 2553, น. 150) เมื่อพิจารณาประเด็นนี้ ช่วงเสียงสระเสียงยาวภาษาญี่ปุ่นที่ใกล้เคียงกับสระเสียงสั้นในภาษาไทยเช่นนี้อาจเกิดจากอิทธิพลของภาษาไทยกลางมาตรฐานที่ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายออกเสียงใกล้เคียงกับสระเสียงสั้นในภาษาไทยกลางมาตรฐานได้ และเมื่อเปรียบเทียบกับเจ้าของภาษาดังตารางข้างต้นพบว่า ค่าระยะเวลาเฉลี่ยอยู่ที่ 251 มิลลิวินาที อีกทั้ง ชัยยศ รองเดช (2562, น. 157) ระบุว่า ค่าระยะเวลาเฉลี่ยของสระเสียงยาวของเจ้าของภาษาจำนวน 3 คนอยู่ที่ 246 มิลลิวินาที ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ค่าระยะเวลาสระเสียงยาวของกลุ่มเป้าหมายจำนวน 10 คน มีช่วงเสียงต่างกับเจ้าของภาษาอยู่ 1 เท่าตัว กล่าวคือ สระเสียงยาวจะมีช่วงระยะเวลามากกว่าสระเสียงสั้น 1 เท่า (สระเสียงสั้น 1:2 สระเสียงยาว) หากกลุ่มเป้าหมายออกเสียงมากกว่าหรือเท่ากับ 2 เท่า จะส่งผลให้เสียงที่เปล่งออกมาสามารถรับรู้เข้าใจว่าเป็นเสียงยาวได้ อนึ่ง เนื่องจากคำศัพท์ที่ใช้โดยมากเป็นคำยืมในภาษาต่างประเทศและเป็นคำทับศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทย ผู้วิจัยจึงอนุมานว่า กลุ่มเป้าหมายอาจออกเสียงตามความเคยชินและไม่ได้ระมัดระวังการเปล่งเสียงของตนเองได้ อย่างไรก็ตาม ลักษณะการออกเสียงสระเสียงยาวที่ระยะเวลาที่สั้นเกินไป อาจส่งผลต่อการฟังและการสื่อสารเชิงความหมายได้ ตัวอย่างเช่น คำว่า スキー (สกี) หากออกเสียงที่สั้นเกินไปอาจทำให้คู่สนทนารับรู้เข้าใจว่าเป็นคำว่า 好き (ชอบ) ได้

7. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดการออกเสียงสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวภาษาญี่ปุ่นปรากฏให้เห็นถึงปัญหาคือ

1. การออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว (短音の長音化) กล่าวได้ว่า หน่วยเสียง /o/ ผู้เรียนมีแนวโน้มที่ออกเสียงเป็นเสียงยาวมากที่สุด สอดคล้องกับชัยยศ รองเดช (2562, น. 156) และมากกว่าหน่วยเสียง /a/, /u/, /e/, /i/ ตามลำดับ แต่ในแง่ของค่าเปอร์เซ็นต์ เสียง /o/ > /u/ > /a/ > /e/ > /i/ ซึ่งแตกต่างกับ Yin and Yasuhara (2020) ที่พบว่า เสียง /i/ มีปัญหามากที่สุด แน่นนอนว่าตำแหน่งของคำมีอิทธิพลต่อการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาวได้ ได้แก่ กรณีที่เป็นเสียงยาวในตำแหน่งต้นคำ (語頭) อาจเกิดจากอิทธิพลของเสียงพยัญชนะเดี่ยวที่ปรากฏในหน่วยเสียง /CV/, /CVR/, /CVN/ ตามหลัง ส่งผลให้ตำแหน่งต้นคำกลายเป็นเสียงยาวหรือมีโมระเพิ่มเข้ามา ตัวอย่างเช่น คำว่า オーチャ (お茶)、スーシ (寿司)、フーツ

(普通)、レモンティー (レモンティー) แต่แทบไม่มีแนวโน้มการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาวในกรณีที่มีเสียงสระ (/V/) ตามหลัง ส่วนกรณีที่เป็นเสียงยาวในตำแหน่งกลางคำ (語中) จะเกิดขึ้นได้ง่ายในโครงสร้าง /VN/, /V/, /VQ/ + 長音化 + /CV/ กล่าวคือ หากเสียงที่ปรากฏในตำแหน่งต้นคำเป็นเสียงสระ (/V/) มีแนวโน้มสูงที่จะกลายเป็นเสียงยาว ซึ่งสูงกว่าเสียงพยัญชนะ (/CV/) อนุมานได้ว่า เสียงสระในตำแหน่งต้นคำมีอิทธิพลต่อเสียงพยัญชนะที่อยู่หลัง ทำให้เสียงที่เปล่งออกมากลายเป็นเสียงยาวหรือมีโมระเพิ่มเข้ามาตัวอย่างเช่นคำว่า エンリョ (遠慮する)、オバサン (おばさん)、イッシヨ (一緒) แต่ถึงกระนั้น กรณีที่เป็นเสียงยาวในตำแหน่งท้ายคำ (語末) พบมากที่สุดเสียงพยัญชนะควบ (/CyV/) ซึ่งสูงกว่าเสียงพยัญชนะเดี่ยว (/CV/) ที่อยู่ข้างหน้าเสียงยาว คาดว่าอาจเกิดจากอิทธิพลของคำทับศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทย ตัวอย่างเช่นคำว่า キョート (京都)

จากผลการศึกษาข้อผิดพลาดในการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาวสรุปในภาพรวมได้ว่าการเปล่งเสียงโดยควบคุมช่วงเสียงให้ถูกต้องตามโมระหรือพยางค์ในภาษาญี่ปุ่นจำนวน 1 โมระอาจเป็นเรื่องที่ยากสำหรับผู้เรียน เช่น คำว่า キョート (京都) ที่มีจำนวน 3 โมระ แต่ผู้เรียนออกเสียงเป็น 4 โมระ ทำให้ช่วงเสียงมีความยาวกว่าปกติ ฉะนั้น นอกเหนือจากการควบคุมการออกเสียงให้อยู่ในช่วงเสียง 1 โมระแล้ว อาจจำเป็นต้องระมัดระวังคำที่ใช้ทับศัพท์ด้วยเช่นกัน เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาวได้ง่าย อันเกิดจากการยึดติดและคุ้นชินกับเสียงปรากฏในภาษาแม่ (L1) ตัวอย่างเช่นคำว่า スシ (寿司)、スキヤキ (すき焼き) ฯลฯ เห็นได้ชัดเจนจากการศึกษากลศาสตร์เกี่ยวกับค่าระยะเวลาที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียนไม่สามารถออกเสียงพยางค์หรือโมระตามโครงสร้างของสระเสียงสั้นได้

แต่อีกนัยยะหนึ่ง เมื่อพิจารณาถึงกลุ่มผู้เรียนที่มีภูมิหลังทางภาษาแม่ที่แตกต่างกันใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ภาษาไทยกลางมาตรฐาน ภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษามลายูถิ่นปาดานิ มีความเป็นไปได้ที่ภาษาเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการออกเสียงสระเสียงสั้นภาษาญี่ปุ่น ผลการศึกษาของ ชัยยศ รองเดช (2562) ชี้ให้เห็นว่าความแตกต่างของภาษาแม่โดยเฉพาะผู้พูดภาษาแม่เป็นภาษามลายูถิ่นปาดานิ และภาษาไทยถิ่นใต้จะออกเสียงสระเสียงสั้นได้ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษามากกว่าผู้พูดภาษาไทยกลางมาตรฐานตามลำดับ เพราะค่าระยะเวลาเฉลี่ยของสระเสียงสั้นในภาษาไทยถิ่นใต้อยู่ที่ 101 มิลลิวินาที (ตามใจ อวิรุทธิโยธิน, 2553, น. 115) และภาษามลายูถิ่นปาดานิจะสั้นกว่าเสียงสระในภาษาไทยกลางมาตรฐานอยู่ที่ 128 มิลลิวินาที (สุดิดา ศรีจันทร์, 2551, น. 117; ตามใจ อวิรุทธิโยธิน, 2553, น. 150) ซึ่งใกล้เคียงกับค่าระยะเวลาของเจ้าของภาษาที่ 113 มิลลิวินาที (ชัยยศ รองเดช, 2562, น. 157) ด้วยเหตุนี้จึงอาจเป็นลักษณะเด่นของภาษาแม่โดยเฉพาะภาษาถิ่นส่งผลต่อการออกเสียงสระเสียงสั้นได้ถูกต้อง

2. การออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น (長音の短音化) กล่าวได้ว่า หน่วยเสียง /i/ ผู้เรียนมีแนวโน้มที่ออกเสียงเป็นเสียงสั้นมากที่สุด สอดคล้องกับ ชัยยศ รองเดช (2562, น. 158) ซึ่งมากกว่าหน่วยเสียง /a/, /o/, /u/, /e/ ตามลำดับ ส่วนค่าเปอร์เซ็นต์ในแง่ของการออกเสียงเป็นเสียงสั้นคือ /i/ > /a/ > /o/ > /u/ > /e/ ชี้ให้เห็นว่า ค่าเปอร์เซ็นต์ของเสียง /u/ มีแนวโน้มมากกว่า /e/ เมื่อพิจารณาดำแหน่งของคำที่ส่งผลให้ออกเสียงผิดได้แก่ กรณีที่เป็นเสียงสั้นในตำแหน่งต้นคำ (語頭) ชี้ให้เห็นว่า เมื่อมีเสียงสระ (/V/) ตามหลังเสียงพยัญชนะในตำแหน่งต้นคำมีแนวโน้มสูงที่เป็นเสียงสั้น ซึ่งเกิดขึ้นง่ายกว่าเสียงพยัญชนะเดี่ยว (/CV/) ตามหลัง ส่งผลให้ตำแหน่งต้นคำกลายเป็นเสียงสั้นหรือลดโมระออกไป 1 โมระ ตัวอย่างเช่นคำว่า イエ (いえ)、チュイ (注意)、チュゴク (中国)、ミティング (ミーティング)、スーパー (スーパー)

แต่แทบไม่มีแนวโน้มการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้นในเสียงพยัญชนะควบ (/CyV/) ตามหลัง หากกรณีที่เสียงสั้นในตำแหน่งกลางคำ (語中) เกิดขึ้นได้ง่ายในโครงสร้าง /CV/, /CVN/, /CV/ + 短音化 + /CV/ กล่าวคือ หากเสียงที่ปรากฏในตำแหน่งต้นคำเป็นเสียงพยัญชนะเดี่ยว (/CV/) มีแนวโน้มสูงที่ผู้เรียนออกเสียงเป็นเสียงสั้นมากกว่าเสียงสระ (/V/) ปรากฏในตำแหน่งต้นคำ และหากในตำแหน่งท้ายคำปรากฏเป็นเสียงนาสิกท้าย (/N/) อาจส่งผลให้เสียงในตำแหน่งกลางคำกลายเป็นเสียงสั้นได้เช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่นคำว่า サラリ □マン (サラリーマン)、ハンバ □ガー (ハンバーガー)、グル □ブ (グループ)、オカ □サン (お母さん) สอดคล้องกับ 杉本 (2005) ที่ตำแหน่งกลางคำเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้นเมื่อมีโครงสร้าง หน่วยเสียงพยัญชนะ (/CV/) ปรากฏในตำแหน่งด้านหน้าและหลัง ส่วนกรณีที่เสียงสั้นในตำแหน่งท้ายคำ (語末) เกิดขึ้นได้ง่ายในเสียงพยัญชนะเดี่ยว (/CV/) มากกว่าเสียงพยัญชนะควบ (/CyV/) ที่ปรากฏในตำแหน่งกลางคำ และหากว่าในตำแหน่งกลางคำเป็นเสียงนาสิกท้าย (/N/) ก็อาจส่งผลต่อเสียงในตำแหน่งท้ายคำลด โมะระออกไป 1 โมะระได้เช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่นคำว่า ベント □ (弁当)、スキ □ (スキー)、タイフ □ (台風)、キャンディ □ (キャンディー) อนึ่ง งานวิจัยชิ้นนี้ไม่ได้แบ่งระดับความสามารถของผู้เรียน จึงอาจสนับสนุน Gallego (2012) ที่กล่าวว่า ความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนไม่มีความสัมพันธ์กับตำแหน่งของพยางค์

จะเห็นได้ว่า ข้อผิดพลาดในการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้นที่ปรากฏในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้เรียนออกเสียงที่ลดโมะระออกไปจำนวน 1 โมะระ เช่น คำว่า いいえ (ไม่ใช่) → イ □ エ (家 บ้าน) ที่จำนวนโมะระลดลงจาก 3 โมะระ เป็น 2 โมะระ จากการศึกษากลศาสตร์พบว่า ค่าระยะเวลาสระเสียงยาวของผู้เรียนสั้นกว่าเจ้าของภาษาอยู่ 1 เท่าตัว (สระเสียงสั้น 1:2 สระเสียงยาว) นั่นหมายความว่า ผู้เรียนไม่สามารถออกเสียงพยางค์ หรือโมะระตามโครงสร้างของสระเสียงยาวได้ สิ่งที่ผู้เรียนต้องระมัดระวังในการออกเสียงสระเสียงยาวคือ คำศัพท์ บางคำมีจำนวนพยางค์และโมะระไม่เท่ากัน เช่น คำว่า 空気 แม้มี 2 พยางค์ แต่นับเป็น 3 โมะระ เช่นเดียวกับกรณีของคำทับศัพท์ที่ผู้เรียนคุ้นชิน เช่น คำว่า ス □ パー (スーパー)、グル □ ブ (グループ) ฯลฯ ฉะนั้นจึงต้องควบคุมความยาวในแต่ละพยางค์เพื่อไม่ให้ช่วงสั้นจนเกินไป เพราะอาจทำให้ผู้ฟังเข้าใจเป็นเสียงสั้นได้

ในขณะเดียวกันก็ค้นพบว่า ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีแนวโน้มที่ออกเสียงเป็นเสียงสั้นได้ง่าย เพราะเกิดจากความแตกต่างทางภูมิหลังของภาษาแม่ โดยชัยยศ รองเดช (2562) อภิปรายว่า ผู้พูดภาษาแม่เป็นภาษาไทยกลางมาตรฐานจะออกเสียงสระเสียงยาวได้ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษามากกว่า ผู้พูดภาษาไทยถิ่นใต้และภาษามลายูถิ่นปัตตานีตามลำดับ เพราะค่าระยะเวลาเฉลี่ยของสระเสียงยาวในภาษาไทยกลางมาตรฐานอยู่ที่ 223 มิลลิวินาที (ตามใจ อวิรุทธิโยธิน (2553, น. 74) ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษาที่ 246 มิลลิวินาที (ชัยยศ รองเดช, 2562, น. 158) ซึ่งสูงกว่าภาษาไทยถิ่นใต้ที่ 172 มิลลิวินาที (ตามใจ อวิรุทธิโยธิน, 2553, น. 116) และภาษามลายูถิ่นปัตตานีที่ไม่มีสระเสียงยาว (รัตติยา สาและ, 2552, น. 10) จึงออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้นได้ง่าย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Franky et al. (2012) ที่มีผู้เรียนในกลุ่มภาษาตระกูลเดียวกัน ผู้วิจัยคิดว่า ผู้พูดภาษาแม่เป็นภาษาไทยกลางมาตรฐานที่มีใช้เฉพาะกลุ่มผู้เรียนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ น่าจะมีแนวโน้มสูงที่จะออกเสียงสระเสียงยาวได้ใกล้เคียงเจ้าของภาษา

อนึ่ง ค่าเปอร์เซ็นต์ในการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว และการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น เมื่อพิจารณาในแต่ละหน่วยเสียงพบว่ามีความแตกต่างกัน รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบค่าเปอร์เซ็นต์ของการออกเสียงผิดพลาดจากคู่เทียบหน่วยเสียง

ลำดับ	短音の長音化		長音の短音化		ความแตกต่างค่า % จากคู่เทียบหน่วยเสียง	
1	/a/	7.4%	/a/	18.7%	/a/	-11.3
2	/i/	2.8%	/i/	28%	/i/	-25.2
3	/u/	8%	/u/	12.9%	/u/	-4.9
4	/e/	5.9%	/e/	11.9%	/e/	-6
5	/o/	17.2%	/o/	15.2%	/o/	-2

การศึกษาความแตกต่างค่าเปอร์เซ็นต์จากคู่เทียบหน่วยเสียง อนุมานได้ว่า หน่วยเสียง /o/ กลุ่มเป้าหมายมีแนวโน้มออกเสียงผิดพลาดทั้งสองรูปแบบมากที่สุดเมื่อเทียบกับหน่วยเสียงอื่น ถัดมาคือหน่วยเสียง /u/ และหน่วยเสียง /e/ ตามลำดับ ซึ่งทั้งสองหน่วยเสียงมีแนวโน้มที่ออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาวมากกว่าการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น ในทางตรงกันข้าม หน่วยเสียง /a/ กลุ่มเป้าหมายมีแนวโน้มออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นเสียงสั้นมากกว่าการออกเสียงเปลี่ยนสระเสียงสั้นเป็นเสียงยาว แต่ไม่เท่ากับหน่วยเสียง /i/ ที่พบในลักษณะดังกล่าวมากที่สุด

จากผลวิจัยสามารถกล่าวได้ว่า ข้อผิดพลาดในการออกเสียงที่ปรากฏในงานวิจัยชิ้นนี้เกิดจากการถ่ายโอนเชิงลบของภาษาแม่ (Negative Transfer) ตามแนวคิดของ Selinker (1972) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาเป็นผู้เรียนระดับขั้นต้น และมีภูมิหลังทางภาษาแม่ที่แตกต่างกันส่งผลให้เกิดข้อผิดพลาดในการออกเสียงได้ กล่าวคือ มีการแทรกแซงของภาษาแม่ ตัวอย่างเช่นการออกเสียงคำว่า “โรติ” ที่ปรากฏในภาษาไทยกลางมาตรฐานเทียบกับภาษาไทยถิ่นใต้ [ro:ti:] (คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสงขลา, ม.ป.ป., น. 4) เป็นสระเดี่ยวเสียงยาวเช่นเดียวกัน แต่เมื่อศึกษาคำระยะเวลาจากตามใจ อวิรุทธิโยธิน (2553, น. 155) พบว่า ค่ำระยะเวลาของสระเดี่ยวของภาษาไทยถิ่นใต้จะสั้นกว่าภาษาไทยกลางมาตรฐาน เพราะคนได้พูดสั้น ๆ ห้วน ๆ เช่นเดียวกับภาษามลายูถิ่นปาตานี [roti] (กามารุดดิน อีสายะ, 2553, น. 117) ที่เสียงเป็นสระเดี่ยวสั้น จึงอาจเป็นปัญหามากกว่าผู้พูดภาษาไทยกลางมาตรฐานได้โดยเฉพาะการออกเสียงสระเสียงยาวภาษาญี่ปุ่น ทั้งนี้ สิ่งที่เด่นชัดอีกประการหนึ่งคือ คำทับศัพท์หรือคำยืมจากต่างประเทศที่ใช้ในภาษาไทย ผู้เรียนใช้กลยุทธ์การออกเสียงที่มีในภาษาแม่มาใช้จึงส่งผลให้เสียงที่เปล่งออกมามีทั้งรูปแบบที่เพิ่มและลดโมเร่ สอดคล้องกับ 戸田 (2007) ที่ว่าในช่วงแรกของการเรียนรู้ภาษาผู้เรียนจะได้รับอิทธิพลเชิงลบของภาษาแม่ แม้ผู้เรียนพยายามออกเสียงภาษาญี่ปุ่นแต่ก็มีแนวโน้มที่ออกเสียงไม่ถูกต้องจึงสนับสนุน 栗原 (2005) หากผู้เรียนเฝ้าระวังตนเอง (Self-monitoring) และใช้กลยุทธ์การเรียนรู้โดยพยายามสังเกตข้อมูลที่ได้รับ (Input) และฝึกออกเสียง (Output) ให้มากขึ้น อาจช่วยลดข้อผิดพลาดในการออกเสียงในอนาคต อีกทั้งช่วยลดการพัฒนาไปสู่การใช้ผิดถาวร (Fossilization) ได้

แต่ถึงกระนั้น ในอีกแง่มุมหนึ่งหากพิจารณาค่ำระยะเวลาในการออกเสียงสระเสียงสั้นและสระเสียงยาว ร่วมกับการอภิปรายของชัยยศ รองเดช (2562, น. 160-161) มีอาจกล่าวได้ว่า การแทรกแซงของภาษาแม่ (Interference) จะเป็นการถ่ายโอนเชิงลบเพียงอย่างเดียว เช่น กรณีการออกเสียงสระเสียงสั้นที่ผู้พูดภาษาแม่เป็นภาษามลายูถิ่นปาตานี และภาษาไทยถิ่นใต้มีค่ำระยะเวลาที่ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษา หรือกรณีการออกเสียงสระเสียงยาวที่ผู้พูดภาษาแม่เป็นภาษาไทยกลางมาตรฐานมีค่ำระยะเวลาที่ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษามากกว่าภาษาอื่น นั่นหมายความว่า อิทธิพลของภาษาแม่อาจสัมพันธ์กับคำศัพท์บางคำในบางตำแหน่ง หรือโครงสร้างบางหน่วยเสียงที่ทำให้ผู้เรียนออกเสียงได้ถูกต้อง จึงเป็นลักษณะเด่นของภาษาถิ่นที่เข้ามาแทรกแซง แล้วส่งผลต่อการออกเสียง

8. ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ช่วยให้ผู้วิจัยคาดการณ์ลักษณะปัญหาในการออกเสียงสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวภาษาญี่ปุ่นเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการออกเสียง เพราะนอกเหนือจากการให้ความสำคัญกับความถูกต้องในการออกเสียงพยัญชนะแล้ว สระเสียงสั้นและสระเสียงยาวก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน แน่ใจว่าช่วงเสียงที่เปล่งออกมา หากมีช่วงเสียงที่ยาวหรือสั้นเกินไป อาจส่งผลกระทบต่อความหมายของคำและการสื่อสารที่คลาดเคลื่อนได้ด้วย ผู้วิจัยจึงเสนอแนะดังนี้

1. ด้านการเรียนการสอน ควรให้ความสำคัญกับการฟังเพื่อแยกความแตกต่างของเสียงและช่วงเสียงก่อนเพื่อนำไปสู่การฝึกการออกเสียงเป็นลำดับแรก เมื่อผู้สอนสังเกตเห็นข้อผิดพลาดในการออกเสียงของผู้เรียน เช่น ออกเสียงผิดเป็นสระเสียงสั้นหรือสระเสียงยาว ผู้สอนจำเป็นต้องอธิบายวิธีการควบคุมช่วงเสียงตามการแบ่งพยางค์หรือโมระในภาษาญี่ปุ่นให้ผู้เรียนทำความเข้าใจ จากนั้นฝึกปฏิบัติโดยควบคุมช่วงเสียง ซึ่งผู้เรียนสามารถบันทึกเสียงในแต่ละครั้งได้เพื่อนำมาเปรียบเทียบและดูพัฒนาการว่าใกล้เคียงกับเจ้าของภาษาหรือไม่

2. ด้านการฝึกฝน ผู้เรียนสามารถนำเข้าข้อมูล (Input) จากแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ได้แล้วฝึกออกเสียง (Output) ตามที่ได้ยินหรือฝึกแชโดว์ (Shadowing) จะช่วยให้ผู้เรียนคุ้นชินกับเสียงและสามารถออกเสียงได้อย่างถูกต้องในระยะหลัง

3. การวิจัยในครั้งต่อไป ควรเก็บข้อมูลในลักษณะของการสนทนาจริง เพื่อศึกษาว่าในบริบทของการสนทนาเกิดข้อผิดพลาดอะไรบ้าง ส่งผลต่อการสื่อสารหรือไม่ และหากมีปัญหาในการสื่อสารเกิดจากสาเหตุใด ซึ่งจะเชื่อมสัมพันธ์กับแนวคิดภาษาระหว่างกลางของผู้เรียน (Interlanguage) ได้ลึกมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- กาญจนาวัฒน์ เอี่ยมวันทอง. (2551). ลักษณะทางกลศาสตร์ของสระในภาษามลายูถิ่นปาดานี. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กามารุดดิน อีสายะ. (2553). การใช้ระบบเขียนอักษรยาวีในภาษามลายูปาดานี: ความท้าทายต่อสังคมมลายูในภาวะวิกฤติทางภาษา. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6 (1), 99-136.
- คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสงขลา. (ม.ป.ป.). คำยืมภาษามลายูในจังหวัดสงขลา. สงขลา: ม.ป.พ.
- ชัยยศ รองเดช. (2562). การเปรียบเทียบลักษณะทางกลศาสตร์ของสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวภาษาญี่ปุ่นที่ออกเสียงโดยผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีภาษาแม่แตกต่างกัน: กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี. วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา, 9 (2), 142-162.
- ตามใจ อวิรุทธิโยธิน. (2553). การศึกษาลักษณะทางกลศาสตร์ของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยกลางมาตรฐานสำเนียงใต้โดยเปรียบเทียบกับภาษาไทยกลางมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นใต้. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ. (2554). ภาษาศาสตร์ภาษาญี่ปุ่น. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนพร ศรีวุฒิพงศ์. (2559). การศึกษาประสิทธิภาพการฝึกแชโดว์เพื่อพัฒนาการออกเสียงสูงต่ำของคำยืมภาษาญี่ปุ่นในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ชัยญารัตน์ สงวนศรี. (2554). ปัญหาการออกเสียง Yo-on (เสียงพยัญชนะควบ) ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย. มหาวิทยาลัยบูรพา: ม.ป.ท.
- นิเ้ายะ จาหลง. (2560). การออกเสียงพยัญชนะภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทยที่พูดภาษามลายูถิ่นปัตตานีเป็นภาษาแม่. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 13 (1), 103-134.
- นิเ้ายะ จาหลง. (2556). การออกเสียงพยัญชนะภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทยที่พูดภาษามลายูถิ่นปัตตานีเป็นภาษาแม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มะนาวาวี มามะ, นุรฮูตา สะตามะ, ซาฮีนาร์ ยาพา, อัฟฟาน สามะ, และ มุหมัด เจะและ. (2564). การเปรียบเทียบระบบเสียงระหว่างภาษามลายูถิ่นปัตตานีกับภาษามลายูมาตรฐาน. วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 7 (2), 1-12.
- ยุพกา พุกขิม่า และทัศนีย์ เมธาพิสิฐ. (2561). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับทักษะการฟังเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทย. วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา, 8 (1), 37-58.
- ยูเนียนสาสมิต้า สามาะ. (2553). ภาษาเพื่อการสื่อสารในสื่อท้องถิ่นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 29 (2), 69-87.
- รัตติยา สาและ. (2552). เรียนภาษามลายูถิ่นด้วยนิทาน. ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก สาขาวิชาภาษามลายู คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุดธิดา ศรีจันทร์. (2551). การเปรียบเทียบลักษณะทางกลศาสตร์ของเสียงสระในภาษาไทยถิ่นปัตตานีและภาษาไทยถิ่นกรุงเทพ. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัษฎายุทธ ชูศรี. (2565). แปรประเด็นภาษาศาสตร์ภาษาญี่ปุ่นเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Franky R.N., Yokoyama N., Isomura K., Usami Y., and Kubota Y. (2012). The Acquisition of Japanese Vowel Length Contrast by Indonesian Native Speakers: Evidence from Perception and Production. *Journal of the Phonetic Society of Japan*, 16 (2), 28-39.
- Gallego, N. (2012). 『フィリピン語を母語とする日本語学習者に見られる短母音の長音化の問題に関する基礎的研究』 Doctoral Thesis for Graduate School for International Development and Cooperation, Hiroshima University.
- Selinker, L. (1972). Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 10, 209-232.
- Yin S., and Yasuhara R. (2020). The Sound Prolongation in Japanese of Vietnamese Japanese Learners. *Bulletin of International Pacific University*, 15, 43-49.
- Yupaka S., Isomura K., Pakatip S. (2008). 「タイ人教師による日本語音声教育の現状調査」 タマサート大学主催日本語教育国際シンポジウム, 『東南アジアにおける日本語教育の展望』 発表予稿集, 146-150.
- 小熊利江 (2006). 「自然発話に見られる日本語学習者の長音と短音の学習過程」 『Sophia linguistica』 54: 193-205.

- 栗原通世 (2005). 「中国語北方方言話者の日本語長音と短音の産出について」 『言語化学論集』 9: 107-118.
- 杉本妙子 (2005). 「ベトナム語圏日本語学習者の発音に関わる誤用についてⅡ: 音声聞き取り調査と発音調査における長音化・短音化の誤用の比較と考察」 『コミュニケーション学科論集』 17: 73-93.
- スタートーンタイ・サウワニー (2004). 「日本語の発音における母語の影響について—タイ人日本語学習者を対象として—」 『外国語学研究』 5: 169-175.
- 千葉真人・佐藤純・大田真也 (2009). 「日本人教師が感じているタイ人学習者の発音の問題点とその具体例」 『国際交流基金バンコク日本文化センター日本教師紀要』 6: 115-124.
- チューシー・アサダーユット (2004). 「タイ語母語話者の日本語発音に関する干渉の考察と指導提案」 『バンコク日本語文化センター日本語教育紀要』 1: 21-37.
- 戸田貴子 (1998). 「モーラと中間言語の音節構造」 『筑波大学留学生センター日本語教育論集』 13: 13-45.
- 戸田貴子 (2003). 「外国人学習者の日本語特殊拍の習得」 『音声研究』 7 (2): 70-83.
- 戸田貴子 (2007). 「日本語教育における促音の問題」 『音声研究』 11 (1): 35-46.
- トラカーンタロンサック・ターンポーン (2012). 「タイ語を母語とする日本語学習者の「シ」「チ」「ジ」の生成 : 語中位置と音環境による難易度」 『日本語・日本文化研究』 22: 295-307.
- 林良子 (2013). 「日本語の発音—教室での気づきから論文投稿まで—」 『日本語音声コミュニケーション』 1: 34-48.
- 晴夫窪蘭 (1998). 「モーラと音節の普遍性」 『音声研究』 2 (1): 5-15.
- メーターピスィット・タサニー (2014). 「タイ人日本語学習者のための音声教育の現状と課題—教師の教育方法と学習者の取り組み方を中心に—」 『早稲田日本語教育学』 16: 87-104.
- 黄志軍 (1999). 「日本語音声指導の注意点—初級段階の中国人学習者を対象に—」 『日本語の地平線 : 吉田彌壽夫先生古稀記念論集』 くろしお出版.

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Affiliation: Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University

Corresponding email: chaiyot.r.23@gmail.com

Received: 2023/04/26

Revised: 2023/08/01

Accepted: 2023/08/28

การวิเคราะห์เปรียบเทียบชนิดของคำและปัจจัย ในการเลือกใช้ชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนา ในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้คำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์มาจากเรื่องสั้นต้นฉบับภาษาไทยและฉบับแปลภาษาญี่ปุ่น ผลการศึกษาพบว่า คำแทนตัวคู่สนทนาที่พบในภาษาไทยมากกว่าภาษาญี่ปุ่น ได้แก่ ชื่อเฉพาะ คำนาม/นามวลี คำสรรพนามบุรุษที่สองและคำเรียกญาติซึ่งเป็นคำแทนตัวคู่สนทนาที่มีลักษณะเป็นการเรียกคู่สนทนาโดยตรงและมีระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาสูง ในขณะที่คำแทนตัวคู่สนทนาที่พบในภาษาญี่ปุ่นมากกว่าภาษาไทย ได้แก่ คำบ่งชี้และการไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนาซึ่งเป็นคำแทนตัวคู่สนทนาที่มีลักษณะเป็นการเรียกคู่สนทนาโดยอ้อมและมีระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาต่ำหรือไม่ได้เข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาเลย จากผลการศึกษาแล้วได้ว่าระดับความตรง-อ้อมของคำแทนตัวคู่สนทนาแต่ละชนิดซึ่งสัมพันธ์กับระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้การเลือกใช้ชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยแตกต่างกัน

คำ

สำคัญ

ชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนา, ปัจจัยในการเลือกใช้ชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนา, ภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์เปรียบเทียบชนิดของคำและปัจจัยในการเลือกใช้ชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย” ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย (ประเภทคณะ) จากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปีงบประมาณ 2565

A Comparative Analysis of the Types of Words and Factors Influencing the Selection of Address Terms in Japanese and Thai*

Abstract

This research aimed to compare the types of words and factors influencing the selection of address terms in Japanese and Thai. Data were collected from Thai original short stories and their Japanese translated versions. The results revealed that the address terms more prevalent in Thai than in Japanese were proper nouns, nouns and noun phrases, second-person pronouns, and kinship terms. Those are the direct address terms on a high level of entering the addressee's personal space. On the other hand, the address terms more prevalent in Japanese than in Thai were demonstrative pronouns and the absence of address terms. Those are indirect address terms on a low level of entering the addressee's personal space or not entering the addressee's personal space at all. Therefore, it can be concluded that the level of directness in each address term related to the level of entering the addressee's personal space was one of the factors that make the selection of types of address terms in Japanese and Thai different.

Key words

types of address terms, factors influencing the selection of address terms, Japanese and Thai

* This article is part of a research project entitled "A Comparative Analysis of the Types of Words and Factors Influencing the Selection of Address Terms in Japanese and Thai", funded by a Faculty Grant from Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University, for fiscal year 2022.

1. บทนำ

เป็นที่ทราบกันดีว่าในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย คำที่นำมาใช้เป็น “คำแทนตัวคู่สนทนา” มิได้มีเพียงคำสรรพนามบุรุษที่สองเท่านั้น แต่ยังมีคำอีกหลายชนิด เช่น ชื่อ คำเรียกญาติ คำเรียกอาชีพ คำเรียกตำแหน่ง ฯลฯ ที่นำมาใช้เป็นคำแทนตัวคู่สนทนาได้ อย่างไรก็ตาม แม้ทั้งภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยมีคำแทนตัวคู่สนทนาและชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาที่หลากหลายเช่นเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณารายละเอียด การแบ่งชนิดและการเลือกใช้คำแทนตัวคู่สนทนาของภาษาทั้งสองอาจแตกต่างกันได้ แม้ในกรณีที่บริบทแวดล้อมเหมือนกันทุกประการ เช่น ในกรณีเรื่องสั้นต้นฉบับและฉบับแปลนั้น ไม่จำเป็นว่าเมื่อต้นฉบับใช้คำแทนตัวคู่สนทนาชนิดหนึ่งแล้วอีกภาษาหนึ่งในฉบับแปลจะเป็นชนิดเดียวกันเสมอไป ดังตัวอย่าง (1)

(1) “さて、ところでどうやって寝ましょうか、旦那様。”

“ว่าแต่คืนนี้จะนอนตรงไหนทีคุณ”

ที่มา “角筈にて” อ้างถึงใน ร้อยแก้ว สิริอาชา (2562, น. 113)

ตัวอย่าง (1) ข้างต้นเป็นตัวอย่างจากเรื่องสั้นต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นและฉบับแปลภาษาไทย จะเห็นได้ว่าในภาษาญี่ปุ่นใช้คำว่า “旦那様” ซึ่งเป็นคำเรียกสถานะ ในขณะที่คู่แปลภาษาไทยใช้คำว่า “คุณ” ซึ่งเป็นคำสรรพนามบุรุษที่สอง ทำให้เกิดคำถามว่าเมื่ออยู่ในบริบทเดียวกันทุกประการ ทั้งสองภาษามีการใช้ชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาเหมือนกันหรือไม่ และมีปัจจัยใดอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์นั้น ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อศึกษาจุดร่วมและจุดต่างของการเลือกใช้ชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยในการเลือกใช้ชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย

2. การทบทวนวรรณกรรม

鈴木 (1973) ถือเป็นแม่แบบของการศึกษาคำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาญี่ปุ่น มีการอธิบายกฎการใช้คำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาญี่ปุ่นอย่างเป็นระบบ โดยเรียกรวมคำทุกคำที่ใช้แทนตัวคู่สนทนาว่า 対称詞 ซึ่งนิยามของคำแทนตัวคู่สนทนาในงานวิจัยนี้ หมายถึง คำทุกคำที่ใช้แทนตัวคู่สนทนาเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม 鈴木 (1973) ไม่ได้กล่าวเกี่ยวกับการแบ่งชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนา วรรณกรรมที่กล่าวถึงการแบ่งชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

石黒 (2013, p. 155) แบ่งชนิดคำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาญี่ปุ่นออกเป็น 5 ชนิด ได้แก่ 1) ชื่อเฉพาะ เช่น 高橋さん 真理子 マリちゃん 2) คำสรรพนามบุรุษที่สอง เช่น あなた きみ おまえ 3) คำเรียกญาติ เช่น ママ じいじ お姉ちゃん 4) คำเรียกบทบาท เช่น 先生 店長 名人 5) คำบ่งชี้ เช่น そっち そちら ส่วนในภาษาไทย 三上 (1981, p. 119) แบ่งชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาไทยออกเป็น 1) ชื่อเฉพาะ แบ่งเป็นชื่อ ชื่อเล่น 2) คำสรรพนามบุรุษที่สอง เช่น แก คุณ เธอ ท่าน มึง 3) คำเรียกญาติ เช่น พ่อ แม่ ตา ยาย พี่ น้อง ลูก หลาน 4) คำเรียกอาชีพ เช่น อาจารย์ ครู หมอ ตำรวจ พยาบาล พ่อค้า แม่ค้า 5) คำเรียกตำแหน่ง เช่น ประธาน ผู้จัดการ กำนัน หัวหน้าแผนก ส่วนการศึกษาเปรียบเทียบคำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย ร้อยแก้ว สิริอาชา (2562) เก็บข้อมูลจากเรื่องสั้นภาษาญี่ปุ่นและฉบับแปลไทย จากนั้นได้แบ่งชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาที่ครอบคลุมการใช้ของทั้งสองภาษาออกเป็น 1) ชื่อเฉพาะ 2) คำสรรพนามบุรุษที่สอง 3) คำเรียกญาติ 4) คำเรียกอาชีพหรือตำแหน่ง 5) คำเรียกสถานะ 6) คำนามอื่น ๆ ส่วน Ratitamkul, Siriacha, & Uehara (2022) ได้ศึกษา

คำแทนตัวผู้พูด คำแทนตัวคู่สนทนา และคำแทนตัวบุคคลที่สามในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย จากเรื่องสั้นต้นฉบับญี่ปุ่นและฉบับแปลไทย โดยผลการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาพบว่าชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาในทั้งสองภาษาแบ่งออกเป็น 1) คำสรรพนามบุรุษที่สอง 2) คำนาม เช่น คำเรียกญาติ คำเรียกอาชีพ 3) การละหรือการไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนา โดยในภาษาไทยปรากฏการใช้คำแทนตัวคู่สนทนาที่เป็นคำนามมากกว่าในภาษาญี่ปุ่น ในขณะที่ภาษาญี่ปุ่นปรากฏการละหรือการไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนามากกว่าในภาษาไทย จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นพบว่าทั้งภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยมีจุดร่วมกันคือมีชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาที่หลากหลาย อย่างไรก็ตามการศึกษาที่ผ่านมาไม่ได้ให้ความสำคัญกับชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาว่าแต่ละชนิดมีการใช้มากน้อยต่างกันอย่างไร เพราะเหตุใด นอกจากนี้ เนื่องจากงานวิจัยที่ผ่านมาเป็นการแบ่งชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาแตกต่างกันออกไป จึงจำเป็นต้องทบทวนการกำหนดชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาอีกครั้ง เพื่อเปรียบเทียบชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยให้ชัดเจนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ที่ผ่านมาการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกใช้คำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยหลายแห่งมุ่งโดยปัจจัยที่ส่งผลในการเลือกใช้คำแทนตัวคู่สนทนาที่เป็นที่กล่าวถึงมากที่สุดคือ ปัจจัยทางสังคม ไม่ว่าจะเป็น เพศ อายุ สถานะ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและคู่สนทนา หรืออารมณ์ความรู้สึกของผู้พูดในขณะนั้น (กนก รุ่งกิตติกุล, 2555; ケンチャック, 1989) อย่างไรก็ตาม การศึกษาที่ผ่านมายังมิได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลในการเลือก “ชนิด” ของคำแทนตัวคู่สนทนาโดยภาพรวมว่าแต่ละชนิดมีการใช้มากน้อยต่างกันอย่างไร เพราะเหตุใด

การศึกษาที่สามารถนำมาใช้อ้างอิงเพื่อศึกษาประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลในการเลือกใช้ชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนา ได้แก่ 滝浦 (2008) และ Barke & Uehara (2005) โดย 滝浦 (2008, p. 14) กล่าวว่า การเรียกคู่สนทนา เป็นวิธีการแสดงออกอย่างชัดเจนว่า ผู้พูดรู้สึกวาระยะห่างระหว่างตนกับคู่สนทนามีน้อยเพียงใด เช่น การไม่เรียกชื่อคู่สนทนาเป็นการหลีกเลี่ยงการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนา ในขณะที่การเรียกคู่สนทนาด้วยชื่อตัว (first name) ถือเป็นการเรียกส่วนที่เป็นส่วนตัวที่สุดของคู่สนทนา เท่ากับเป็นการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนา¹ แม้ 滝浦 (2008) ไม่ได้กล่าวถึงคำแทนตัวคู่สนทนาชนิดอื่นว่าสะท้อนการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาอย่างไร แต่จากตัวอย่างข้างต้นกล่าวได้ว่าการเลือกใช้ชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนานั้นสัมพันธ์กับระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนา โดยในกรณีของคำแทนตัวคู่สนทนานั้นจะเป็นการตีความว่าคำแทนตัวคู่สนทนาที่ใช้เป็นการเรียกคู่สนทนาโดยตรงมากน้อยเพียงใด

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับระดับความตรง-อ้อมของคำแทนตัวคู่สนทนานั้น Barke & Uehara (2005) ได้ศึกษาคำสรรพนามบุรุษที่สองในภาษาญี่ปุ่นในเชิงประวัติศาสตร์แล้วพบว่าคำสรรพนามบุรุษที่สองในภาษาญี่ปุ่นมีการใช้สั้นและมีความใหม่เกิดขึ้นตลอดเวลา โดยมีลักษณะคือ แรกเริ่มจะเป็นคำที่ใช้เป็นการเรียกคู่สนทนาทางอ้อมเป็นการใช้คำเรียกทิศทาง คำที่ตั้งเดิมเป็นคำที่แสดงสถานที่ ตำแหน่งที่ตั้ง มาเรียกคู่สนทนา เช่น “あなた” “お前” ทั้งนี้เมื่อใช้นานไปจนกลายเป็นคำสรรพนามบุรุษที่สองที่ใช้โดยทั่วไปจะกลายเป็นการเรียกคู่สนทนาโดยตรงทำให้ความสุภาพลดลงจึงต้องหาคำใหม่มาทดแทน อย่างไรก็ตาม การศึกษาที่ผ่านมายังมิได้มีการกล่าวถึงชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาว่าแต่ละชนิดมีระดับความตรง-อ้อมต่างกันอย่างไร มีความสัมพันธ์กับระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาอย่างไร

¹ 滝浦 (2008, p. 78) กล่าวว่า การเรียกคู่สนทนาสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกที่มีต่อระยะห่างระหว่างบุคคลได้อย่างชัดเจน (呼称は人間関係の距離感を敏感に反映すること、...)

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 การเลือกข้อมูล การเก็บข้อมูลและขอบเขตในการวิเคราะห์

งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากหนังสือรวมเรื่องสั้นภาษาญี่ปุ่นที่แปลจากต้นฉบับภาษาไทย จำนวน 3 เล่ม² โดยผู้แปล 3 คน (เนื่องจากที่ผ่านมามีการศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำแทนตัวคุณสมถนาจากต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นและฉบับแปลไทยมาบ้างแล้ว ดังที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อบทวนวรรณกรรม)

โดยเรื่องสั้นแต่ละเรื่องมีความหลากหลายในด้านเนื้อหาและยุคสมัย³ ทั้งนี้จะตัดเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับสนทนาและเรื่องที่ไม่ปรากฏคำแทนตัวคุณสมถนาออก จากนั้นสุ่มเลือกเรื่องสั้นจำนวน 4 เรื่องจากแต่ละเล่มรวมเป็นทั้งหมด 12 เรื่อง⁴ ในการวิเคราะห์จะอ้างอิงผลที่วิเคราะห์จากเรื่องสั้นต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นและฉบับแปลไทยของ ร้อยแก้ว สิริอาษา (2562)⁵ นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบร่วมกับข้อมูลในงานวิจัยนี้ด้วยเพื่อสะท้อนให้เห็นการใช้ชนิดของคำแทนตัวคุณสมถนาในแต่ละภาษาให้ได้มากที่สุด

สำหรับขอบเขตของคำแทนตัวคุณสมถนาที่นำมาใช้วิเคราะห์จะเก็บจากประโยคคู่แปลในบทสนทนา โดยเก็บเฉพาะคำเอกพจน์เท่านั้น ทั้งที่เป็นคำแทนตัวคุณสมถนาที่ปรากฏในประโยคและคำที่ใช้เป็นคำเรียกขาน⁶ แต่ไม่รวมคำเรียกขานที่ไม่สามารถใช้เป็นคำแทนตัวคุณสมถนาในประโยค⁷ จะเก็บข้อมูลเมื่อคำแทนตัวคุณสมถนาปรากฏทุกครั้ง แม้จะซ้ำ เปรียบเทียบประโยคภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่นประโยคต่อประโยค⁸ โดยในการเก็บข้อมูลจะแบ่งกลุ่มคำแทนตัวคุณสมถนาออกเป็น 3 กรณี ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การแบ่งกลุ่มคำแทนตัวคุณสมถนาในการเก็บข้อมูล

กรณี	ไทย	ญี่ปุ่น	ตัวอย่าง ⁹
ก.	ปรากฏ	ปรากฏ	T: คุณพ่อคุณแม่ของ <i>คุณ</i> รังเกียจผมหรือเปล่า J: 君のお父さんやお母さん、僕を嫌ってやしない？
ข.	ปรากฏ	ไม่ปรากฏ	T: หน้า <i>มี</i> เขียวจัง J: 顔色が悪いぞ。
ค.	ไม่ปรากฏ	ปรากฏ	T: ควรจะสะกดความทะเยอทะยานใจ J: <i>おまえ</i> は高望も、野心もぐっと抑えるべきだ。

² ได้แก่ 1) 岩城雄次郎 (1991). タイ国短編小説選. 東京: 大学書林. (มีเรื่องสั้นทั้งหมด 5 เรื่อง)

2) 宇戸清治 (2012). アジアの現代文芸 THAILAND [タイ] ⑩. 現代タイのポストモダン短編集. 東京: 公益財団法人 大同生命国際文化基金. (มีเรื่องสั้นทั้งหมด 6 เรื่อง)

3) 岡岡みね子 (編訳). (1999). タイの大地の上で. 大阪: 財団法人大同生命国際文化基金. (มีเรื่องสั้นทั้งหมด 9 เรื่อง)

³ มีทั้งเรื่องสั้นที่อยู่ในยุคสมัยปัจจุบันและเรื่องสั้นที่ค่อนข้างเก่า บางเรื่องอาจพบคำแทนตัวคุณสมถนาบางคำที่ปัจจุบันไม่ใช้แล้ว อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ชนิดของคำแทนตัวคุณสมถนา ดังนั้นการใช้ข้อมูลจากเรื่องสั้นที่มีประเภทและยุคสมัยหลากหลาย จะทำให้พบการใช้ชนิดคำแทนตัวคุณสมถนาที่หลากหลายตรงตามวัตถุประสงค์ จึงไม่ได้จำกัดประเภทและยุคสมัยของเรื่องสั้นที่จะนำมาเป็นข้อมูล

⁴ เรื่องสั้นต้นฉบับภาษาไทย ได้แก่ 1) เจริญ เจตนาธรรม. (2524). ครูลือชื่อซัดย. รวมเรื่องสั้นแห่งอดีตในช่วงปี พ.ศ. 2495-2505. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมล. 2) โชติ แพร่พันธุ์. (2528). มุมมืด. นักเขียนเรื่องสั้นดีเด่น วาระครบ ๑๐๐ ปีเรื่องสั้นไทย. กรุงเทพมหานคร: สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยร่วมกับสำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น. 3) บินหลา สันกาลาคีรี. (2546). สี่ที่แปดของรุ่งกาน้ำ. เจ้าหญิง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน. 4) ปรารถนา หุ่น. (2552). แสงสลาย เรื่องสั้นขนาดยาว. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หนึ่ง. 5) มาลัย ขุฑินิจ. (2528). น้ำเหนือ. นักเขียนเรื่องสั้นดีเด่น วาระครบ ๑๐๐ ปีเรื่องสั้นไทย. กรุงเทพมหานคร: สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยร่วมกับสำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น. 6) ไมตรี ลิ้มปิชาติ. (2516). ช่วยตัวเอง. สตรีสาร, 23. 7) วินทร์ เลียววาริณ. (2543). เรื่องของพระ เด็ก เสือ โถ้ มนต์. สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวพทยา. 9) อาษา ขอดจิตต์เมตต์. (2509). รักเดียวของเอมอร. รวมเรื่องเอกของอาษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ก้าวหน้า. 10) อิศรา อมันตกุล. (2528). พระเจ้าคนละองค์. นักเขียนเรื่องสั้นดีเด่น วาระครบ ๑๐๐ ปีเรื่องสั้นไทย. กรุงเทพมหานคร: สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยร่วมกับสำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น. 11) อุคม อุศาร. (2493). บนผืนดินไทย. รวมเรื่องเอก อ. อุศาร. อุคมสารรายปักษ์. 12) อุทิศ เหมะมูล. (2551). เสียงเรียกจากเพื่อนเก่า (หรือจุดจบของบางสิ่ง). ไม่ยอคน. กรุงเทพมหานคร: แพร่สำนักพิมพ์.

⁵ ร้อยแก้ว สิริอาษา (2562) เก็บข้อมูลจากเรื่องสั้นจำนวน 10 เรื่อง

⁶ คำเรียกขาน หมายถึง คำหรือวลีที่ผู้พูดใช้เรียกคุณสมถนา ก่อนที่จะพูดเรื่องต่าง ๆ ด้วย ไม่ทำหน้าที่เป็นส่วนใดของประโยค เช่น “อาจารย์คะ อาจารย์จะให้หนูมาพบเมื่อไหร่คะ” คำเรียกขาน คือส่วนที่ขีดเส้นใต้ ส่วน “อาจารย์” คำที่สองคือคำแทนตัวคุณสมถนาในประโยค (พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ทั่วไป) ฉบับราชบัณฑิตยสภา 2560, น. 9)

⁷ คำเรียกขานที่ไม่สามารถใช้เป็นคำแทนตัวคุณสมถนาในประโยค เช่น “ไอ้หนิ” คำนี้ทำหน้าที่เป็นคำเรียกขานใช้เรียกคุณสมถนาได้ แต่ทำหน้าที่เป็นคำแทนตัวคุณสมถนาในประโยคไม่ได้

⁸ จะตัดประโยคโดยใช้ประโยคภาษาญี่ปุ่นเป็นเกณฑ์ เนื่องจากในภาษาญี่ปุ่นมีเครื่องหมายแสดงการจบประโยค

⁹ T หมายถึง ภาษาไทย ส่วน J หมายถึง ภาษาญี่ปุ่น

3.2 การแบ่งชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนา

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ทราบว่างานวิจัยที่ผ่านมาวิธีแบ่งชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาแตกต่างกันไปในแต่ละงาน อย่างไรก็ตามการแบ่งชนิดที่ผ่านมานั้นยังไม่ชัดเจน เช่น คำแทนตัวคู่สนทนาที่ประกอบด้วยคำแทนตัวคู่สนทนาสองชนิดขึ้นไป อาทิ คำเรียกญาติตามด้วยชื่อ เช่น น้ำแม่น คำเรียกอาชีพตามด้วยชื่อ เช่น ครูสื่อ ไม่ชัดเจนว่าอยู่ในชนิดใด ดังนั้นเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างชนิดให้ชัดเจน งานวิจัยนี้จึงแยกคำกลุ่มนี้ออกมาเป็นอีกหนึ่งชนิด โดยเรียกชนิดนี้ว่า คำแทนตัวคู่สนทนาที่ประกอบด้วยคำแทนตัวคู่สนทนาสองชนิดขึ้นไป โดยรวมถึงนามวลีที่ประกอบด้วยชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คำนามทั่วไปด้วย ส่วน คำเรียกอาชีพ คำเรียกตำแหน่ง และสถานะนั้นมีจุดร่วมกันคือ เป็นการเรียกที่ “บทบาทภายนอกครบครัน” ของคู่สนทนา ในงานวิจัยนี้จึงรวมเป็นชนิดเดียวกันและเรียกว่า “คำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะ” นอกจากนี้ การไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนา มาจากการเลือกที่จะไม่ใช่คำแทนตัวคู่สนทนา จึงถือได้ว่าการไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนา เป็นคำแทนตัวคู่สนทนาชนิดหนึ่งด้วย ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงแบ่งชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาโดยละเอียดออกเป็น 8 ชนิด ได้แก่ 1) ชื่อเฉพาะ 2) คำสรรพนามบุรุษที่สอง 3) คำเรียกญาติ 4) คำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะ 5) คำบ่งชี้ 6) คำนาม/นามวลี 7) การไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนา 8) คำแทนตัวคู่สนทนาที่ประกอบด้วยคำแทนตัวคู่สนทนาสองชนิดขึ้นไป

3.3 กรอบแนวคิด

จากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นได้ว่าการใช้ชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาที่มีความตรง-อ้อมในการเรียกคู่สนทนาต่างกันสะท้อนระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาต่างกัน อย่างไรก็ตาม การศึกษาที่ผ่านมาได้กล่าวครอบคลุมถึงคำแทนตัวคู่สนทนาทุกชนิด ดังนั้นในหัวข้อนี้จะจัดเรียงระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาของคำแทนตัวคู่สนทนาแต่ละชนิดและจัดลำดับชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาตามระดับความตรง-อ้อมในการเรียกคู่สนทนา พร้อมทั้งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนากับระดับความตรง-อ้อมในการเรียกคู่สนทนา

จากการที่淹浦 (2008) ระบุว่า การเรียกคู่สนทนาด้วยชื่อเฉพาะเป็นการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนา ในขณะที่การหลีกเลี่ยงที่จะใช้คำแทนตัวคู่สนทนาเท่ากับไม่ได้เข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาเลย แสดงให้เห็นว่าระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนานั้น วัดได้จากว่าคำแทนตัวคู่สนทนาชนิดนั้น ๆ เป็นการเจาะจงตัวคู่สนทนาโดยตรงมากน้อยเพียงใด ชื่อเฉพาะและการเรียกคู่สนทนาด้วยคำนาม/นามวลี คำสรรพนามบุรุษที่สอง คำเรียกญาติ คำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะ เป็นการเรียกที่ตัวคู่สนทนาหรือชื่อเฉพาะคุณสมบัติที่คู่สนทนามีโดยตรง จึงถือว่ามึระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาสูง ในขณะที่คำบ่งชี้เป็นคำแทนตัวคู่สนทนาที่เป็นการชี้สถานที่หรือทิศทาง ไม่ได้เรียกที่ตัวคู่สนทนาโดยตรง จึงถือว่ามึระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาต่ำ ส่วนการไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนานั้นเท่ากับไม่ได้ก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาเลย ส่วนการตีความว่าเป็นการเรียกคู่สนทนาโดยตรง-อ้อมเพียงใด วัดจากว่าเป็นการเรียกที่ชื่อเฉพาะเจาะจงว่าเป็นคู่สนทนามากน้อยเพียงใด (ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการบอกตำแหน่งหรือทิศทางในเชิงกายภาพ) โดยคำแทนตัวคู่สนทนาแต่ละชนิดมึระดับความตรงในการเรียกคู่สนทนาจากมากไปน้อยดังต่อไปนี้¹⁰

¹⁰ ในลำดับต่อไปนี้จะไม่รวมคำแทนตัวคู่สนทนาที่ประกอบด้วยคำแทนตัวคู่สนทนาสองชนิดขึ้นไป เนื่องจากในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาความแตกต่างระหว่างคำแทนตัวคู่สนทนาแต่ละชนิด คำแทนตัวคู่สนทนาที่ประกอบด้วยคำแทนตัวคู่สนทนาสองชนิดขึ้นไปซึ่งมีความซับซ้อนกว่าจะยังไม่กล่าวถึงในที่นี้

1) ชื่อเฉพาะ : 滝浦 (2008, p. 14) กล่าวว่า การเรียกคู่สนทนาด้วยชื่อเฉพาะถือเป็นการเรียกส่วนที่เป็นส่วนตัวที่สุดของคู่สนทนาโดยตรง จึงถือเป็นการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตพื้นที่ส่วนตัวของคู่สนทนา ในทำนองเดียวกัน 三輪 (2005, p. 64) กล่าวว่า การเรียกชื่อจะเป็นการเรียกโดยตรงมากกว่าการเรียกด้วยคำเรียกสถานที่ คำเรียกทิศทาง ในภาษาญี่ปุ่นเมื่อเทียบระหว่างชื่อกับนามสกุล การเรียกคู่สนทนาด้วยชื่อจะเป็นการเรียกคู่สนทนาโดยตรงมากกว่า ดังนั้นการเรียกด้วยชื่อจึงเป็นได้ทั้งการแสดงความสัมพันธ์และการเสียมารยาท กล่าวได้ว่าในชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาทั้งหมด ชื่อเฉพาะจัดว่าเป็นคำที่มีระดับความตรงในการเรียกคู่สนทนามากที่สุด

2) คำนาม/นามวลี : คำนาม/นามวลี กล่าวได้ว่าเป็นการเรียกคู่สนทนาด้วย “ชื่อ” หรือ “ฉายา” ที่ผู้พูดตั้งขึ้นให้คู่สนทนา เป็นการเรียกคู่สนทนาโดยตรงจึงจัดอยู่ในระดับเดียวกับ ชื่อเฉพาะ¹¹ ดังนั้น คำนาม/นามวลีจึงมีระดับความตรงในการเรียกคู่สนทนามากที่สุดเช่นเดียวกับชื่อเฉพาะ

3) คำสรรพนามบุรุษที่สอง : การเรียกคู่สนทนาด้วยคำสรรพนามบุรุษที่สอง เป็นการเรียกคู่สนทนาด้วยคำที่เป็น “คำแทนชื่อ” ดังนั้นจึงถือว่าเป็นการเรียกโดยอ้อมมากกว่าการเรียกชื่อ ส่งผลให้มีระดับความตรงในการเรียกคู่สนทนาน้อยกว่าชื่อเฉพาะ ทั้งนี้ 三輪 (2005, p. 78) ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ไปในทิศทางเดียวกันว่า คำสรรพนามบุรุษที่สองเป็นการเรียกโดยอ้อมมากกว่าการเรียกด้วยชื่อของคู่สนทนาจึงทำให้มีความสุภาพอยู่ระดับหนึ่งแต่ก็ไม่อาจเลี่ยงความเสียมารยาทไปได้

4) คำเรียกญาติ : การเรียกคู่สนทนาด้วยคำเรียกญาติจัดว่าเป็นการเรียกที่ “บทบาทภายในครอบครัว” ของคู่สนทนา ไม่ได้เรียกที่ตัวคู่สนทนาโดยตรงจึงถือว่าเป็นการเรียกโดยอ้อมมากกว่าคำสรรพนามบุรุษที่สอง กล่าวคือ คำเรียกญาติมีระดับความตรงในการเรียกคู่สนทนาน้อยกว่าคำสรรพนามบุรุษที่สอง

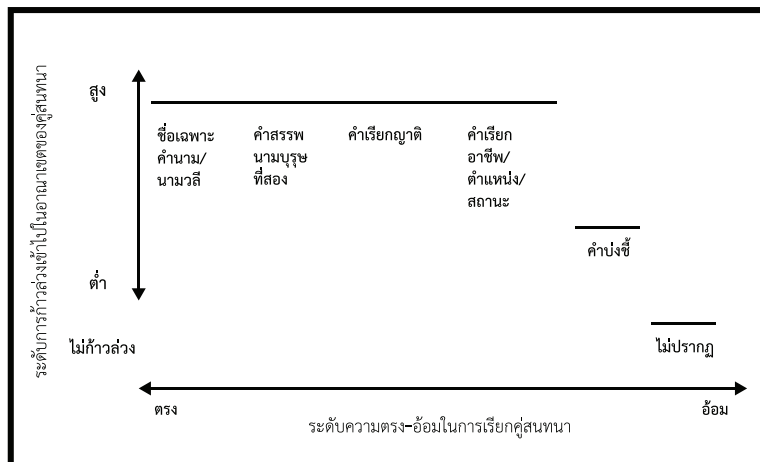
5) คำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะ : การเรียกคู่สนทนาด้วยคำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะเป็นการเรียกที่ “บทบาทภายนอกครอบครัว” ของคู่สนทนามิใช่การเรียกที่ตัวคู่สนทนาโดยตรงและเมื่อเทียบกับคำเรียกญาติ ซึ่งเป็นการเรียก “บทบาทภายในครอบครัว” คำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะ จะมีความไม่เจาะจงเท่าและมีการเปลี่ยนแปลงได้ จึงเป็นการเรียกโดยอ้อมมากกว่าการใช้คำเรียกญาติ กล่าวคือคำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะมีระดับความตรงในการเรียกคู่สนทนาน้อยกว่าคำเรียกญาติ

6) คำบ่งชี้ : คำบ่งชี้ในที่นี้ หมายถึงคำบ่งชี้ที่ชี้ทิศทาง เช่น “そっち” “そちら” ในภาษาญี่ปุ่นหากพิจารณาในแง่ที่ไม่ได้เรียกคู่สนทนาโดยตรงแต่เป็นการเรียกทิศทาง คำบ่งชี้จะถือเป็นการเรียกโดยอ้อมอย่างมากและมีระดับความตรงในการเรียกคู่สนทนาน้อยกว่าคำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะ

7) การไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนา : การละหรือการไม่ใช้คำแทนตัวคู่สนทนาถือเป็นการเรียกโดยอ้อมหรือไม่เจาะจงมากที่สุด ส่งผลให้มีระดับความตรงในการเรียกคู่สนทนาน้อยที่สุด

จะเห็นได้ว่าระดับความตรง-อ้อมในการเรียกคู่สนทนาของคำแทนตัวคู่สนทนาแต่ละชนิดแตกต่างกันแบ่งเป็นหลายระดับ โดยระดับความตรง-อ้อมจะสอดคล้องกับระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาซึ่งสรุปได้ดังแผนภาพที่ 1

¹¹ คำนาม/นามวลี หากพิจารณาในแง่ที่คำดังกล่าวเป็นการเรียกคู่สนทนาด้วยคำที่ผู้พูดเป็นผู้กำหนดให้คู่สนทนาเอง อาจตีความได้ว่ามีลักษณะแตกต่างกับชื่อเฉพาะ อย่างไรก็ตาม คำนาม/นามวลีที่พบในงานวิจัยยังไม่มากพอที่จะวิเคราะห์ความแตกต่างโดยละเอียดได้ ในเบื้องต้นได้ตีความการเรียก ชื่อ หรือ ฉายา ซึ่งเป็นคุณสมบัติของคู่สนทนาโดยตรงว่าเท่ากับการเรียกส่วนที่เป็นส่วนตัวที่สุดของคู่สนทนาเช่นเดียวกับชื่อเฉพาะ จึงจัดคำนาม/นามวลีอยู่ในระดับเดียวกับกับชื่อเฉพาะ

แผนภาพที่ 1 ระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาและระดับความตรง-อ้อมในการเรียกคู่สนทนาของคำแทนตัวคู่สนทนาแต่ละชนิด

แผนภาพที่ 1 ในแนวดังจะแสดงระดับสูง-ต่ำของการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนา ส่วนในแนวนอนจะแสดงระดับความตรง-อ้อมในการชี้ตัวคู่สนทนาของคำแทนตัวคู่สนทนาแต่ละชนิด คำที่มีระดับความตรงในการชี้ตัวคู่สนทนามากจะมีระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาสูง ส่วนคำที่มีความตรงในการชี้ตัวคู่สนทนาน้อยหรือเป็นการชี้คู่สนทนาโดยอ้อมจะมีระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาต่ำ ส่วนการไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนา (การละหรือการไม่ใช่คำแทนตัวคู่สนทนา) เท่ากับไม่ได้เข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาเลย จากแผนภาพที่ 1 จะทราบว่าระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาสัมพันธ์กับระดับความตรง-อ้อมในการเรียกคู่สนทนาของคำแทนตัวคู่สนทนาแต่ละชนิด ดังนั้นการนำกรอบแนวคิดนี้¹² มาใช้ในการเปรียบเทียบการเลือกใช้คำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยว่ามีจุดร่วมจุดต่างอย่างไร จะทำให้เห็นภาพรวมของการเลือกใช้ชนิดคำแทนตัวคู่สนทนาของทั้งสองภาษาได้ชัดเจนมากขึ้น

4. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

4.1 ผลการวิเคราะห์ที่คู่แปลของคำแทนตัวคู่สนทนาแต่ละชนิด

4.1.1 ชื่อเฉพาะ หมายถึง คำที่ใช้เรียกคู่สนทนาเพื่อเจาะจงลงไปว่าหมายถึงคู่สนทนา มีใช้ผู้อื่น เช่น ชื่อ นามสกุล ชื่อเล่น โดยรวมถึงคำที่ใช้ตามหลังชื่อหรือนามสกุล เช่น “さん” ในภาษาญี่ปุ่น และ คำนำหน้าชื่อ เช่น “คุณ” ในภาษาไทย

จากข้อมูล ชื่อเฉพาะ 210 ตัวอย่างมีคู่แปลในภาษาญี่ปุ่นเป็นชื่อเฉพาะตามต้นฉบับ 148 ตัวอย่าง (เช่น ตัวอย่างที่ (2)) ไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนา 41 ตัวอย่าง (เช่น ตัวอย่างที่ (3)) และเป็นคำสรรพนามบุรุษที่สอง 21 ตัวอย่าง (เช่น ตัวอย่างที่ (4))

¹² อนึ่ง การศึกษาที่ผ่านมาโดยมากจะกล่าวถึงระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนามาร่วมกับ “ทฤษฎีความสุภาพ” อย่างไรก็ดี งานวิจัยนี้มุ่งเน้นที่จะเปรียบเทียบคำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยโดยภาพรวม มิได้มุ่งเน้นที่จะศึกษาเรื่องความสุภาพ เนื่องจากการตีความว่าสุภาพหรือไม่นั้น ไม่อาจตัดสินได้ด้วยการวิเคราะห์ระดับคำ แต่จะต้องคำนึงสถานการณ์และความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังด้วย ดังที่ 滝浦 (2008, pp. 81-82) อธิบายโดยยกตัวอย่างจากคำว่า “お父さん” ไว้ว่าในกรณีที่เป็น การเรียกพี่สาวซึ่งเป็นบุคคลในครอบครัว จัดเป็นการเรียกที่ “บทบาท” ไม่ใช่ที่ “ตัวบุคคล” จึงเป็นการเรียกโดยอ้อม จัดเป็นการแสดงความสุภาพเชิงลบ อย่างไรก็ตามหากเป็น สถานการณ์ที่ใช้คำว่า “お父さん” เรียกคนที่ไม่รู้จัก ถือเป็นการเปรียบคนที่ไม่ใช่ญาติเสมือนญาติ เป็นการแสดงถึงความสนิทสนม จึงจัดเป็นการแสดงความสุภาพเชิงบวก หรือ การใช้คำเรียกอาชีพตำแหน่งสถานะ โดยปกติเป็นการเรียกโดยอ้อม แต่หากใช้เรียกบุคคลที่ไม่รู้จัก เช่น เรียกลูกค้า “よつ、社長！一杯どうですか？” จะจัดเป็นความสุภาพเชิงบวก จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า คำคำหนึ่งนั้นมีความสุภาพแตกต่างกันออกไปแล้วแต่สถานการณ์

(2) สถานการณ์ : แม่ใช้พูดกับลูกสาว (ที่มา “ดอกไม้ปลายสวน”)

“แกว่าอะไรนะ *รินท์*”

“お前、なんて言ったの？、*リン*”

(3) สถานการณ์ : เพื่อนใช้พูดกับเพื่อน (ที่มา “เสียงเรียกจากเพื่อนเก่า”)

“น่าสนใจมั๊ย *เอก*”

“な、興味あるだろう。”

(4) สถานการณ์ : ชายหนุ่มใช้พูดกับหญิงคนรัก (ที่มา “รักเดียวของเอมอร”)

“ท่านว่าท่านไม่เชื่อว่า *เอม* จะรักฉันจริง”

“おやじさん、*君*が僕を本当に愛してくれてるってことが信じられないって言うんだ。”

จะเห็นได้ว่าในกรณีที่คู่แปลไม่ใช้ชื่อเฉพาะตามต้นฉบับ จะเป็นการไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนา (ตัวอย่าง (3)) และคำสรรพนามบุรุษที่สอง (ตัวอย่าง (4)) ซึ่งเป็นชนิดคำแทนตัวคู่สนทนาที่มีระดับความตรงในการเรียกคู่สนทนาน้อยกว่าชื่อเฉพาะทั้งสิ้น 三輪 (2005, p. 77) กล่าวว่าในอดีตมนุษย์ไม่ชอบที่จะให้ผู้อื่นรู้ชื่อของตนเองและดูเหมือนว่าภาษาญี่ปุ่นจะได้รับอิทธิพลดังกล่าวค่อนข้างมากและยังคงหลงเหลืออยู่ถึงปัจจุบัน ในทางกลับกันในภาษาไทยการเรียกชื่อคู่สนทนาไม่ใช่สิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยง แม้คู่สนทนาจะมีอาวุโสกว่าก็สามารถเรียกคู่สนทนาด้วยชื่อได้ โดยใช้ร่วมกับคำเรียกญาติหรือคำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะ จากลักษณะการใช้ชื่อเฉพาะเช่นนี้ กล่าวได้ว่าสาเหตุที่ในภาษาไทยปรากฏชื่อเฉพาะมากกว่าภาษาญี่ปุ่น ทั้ง ๆ ที่อยู่ในบริบทเดียวกันทุกประการเป็นเพราะภาษาไทยมีแนวโน้มที่จะยอมรับการเรียกคู่สนทนาโดยตรง และยินยอมให้ผู้พูดก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาได้มากกว่าในภาษาญี่ปุ่น

4.1.2 คำนาม/นามวลี หมายถึง คำที่ใช้เรียกแทนตัวคู่สนทนาที่เป็นคำนาม/นามวลีที่ไม่เข้าข่ายคำแทนตัวคู่สนทนาชนิดอื่น ๆ และไม่ได้มีส่วนประกอบเป็นคำแทนตัวคู่สนทนาชนิดอื่น ๆ

จากข้อมูลพบคำแทนตัวคู่สนทนาที่เป็นคำนาม/นามวลีในภาษาไทย 7 ตัวอย่าง ได้แก่ “เพื่อน” “เพื่อนรัก” (ปรากฏ 3 ครั้ง) “ยอดรัก” “คนดี” “ทูนหัว” ส่วนในภาษาญี่ปุ่นไม่พบการใช้คำนาม/นามวลี ทั้งนี้คำนาม/นามวลีในภาษาไทยมีคู่แปลในภาษาญี่ปุ่น คือ ไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนา 2 ตัวอย่าง (เช่น ตัวอย่างที่ (5)) ส่วนอีก 5 ตัวอย่างเป็นคำแทนตัวคู่สนทนาที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยนี้ คือ คำนาม/นามวลีซึ่งใช้ได้เป็นเพียงคำเรียกขาน ไม่สามารถใช้เป็นคำแทนตัวคู่สนทนาในประโยคได้ 4 ตัวอย่าง และเป็นคำแทนตัวคู่สนทนาที่ประกอบด้วยคำแทนตัวคู่สนทนาสองชนิดขึ้นไป 1 ตัวอย่าง

(5) สถานการณ์ : หญิงสาวพูดกับชายหนุ่ม (ที่มา “พระเจ้าคนละองค์”)

“เถอะน่า *คนดี*”

“お願いだからさ……”

ตัวอย่าง (5) จะเห็นได้ว่าคำว่า “คนดี” เป็นคำนาม/นามวลีในภาษาไทยซึ่งเป็นคำแทนตัวคู่สนทนาที่มีระดับความตรงมากที่สุด แต่กลับมีคู่แปลในภาษาญี่ปุ่นคือการไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนา ซึ่งจัดว่าเป็นการเรียกคู่สนทนาที่มีระดับความอ่อนมากที่สุด ส่วนตัวอย่างที่คำนาม/นามวลีในภาษาไทยมีคู่แปลในภาษาญี่ปุ่นเป็นคำที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยนี้ เช่น คำว่า “เพื่อนรัก” ที่มีคู่แปลเป็น “愛する友” ซึ่งในภาษาญี่ปุ่นใช้ได้เพียงเป็นคำเรียกขาน ไม่สามารถใช้เป็นคำแทนตัวคู่สนทนาในประโยคได้เหมือนในภาษาไทยจึงไม่ถือว่าเป็น

คำนาม/นามวลี นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างที่มีคู่แปลเป็นคำแทนตัวคู่สนทนาที่ประกอบด้วยคำแทนตัวคู่สนทนาสองชนิดขึ้นไป เช่น คำว่า “ยอดรัก” มีคู่แปลในภาษาญี่ปุ่นคือ “最愛の君” ซึ่งมีคำว่า “君” ซึ่งเป็นคำสรรพนามบุรุษที่สองประกอบ

เกี่ยวกับการใช้คำนาม/นามวลีในภาษาไทย เมธินี อังศุวัฒนากุล (2560, น. 58) ระบุว่ามีการใช้คำนามเรียกคู่รัก เช่น “หมี” “หมู” “แวน” “หนวด” นอกจากนี้หากเรียกบุคคลที่เกลียดชังก็จะใช้คำที่มีที่มาจากคำที่มีความหมายไม่ดี เช่น “สัตว์” “ผี” กล่าวได้ว่าในภาษาไทยมีการใช้คำนาม/นามวลีอย่างหลากหลาย ทั้งความหมายดีและความหมายไม่ดี ทั้งนี้คำเรียกขานดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นคำแทนตัวคู่สนทนาที่เป็นส่วนหนึ่งของประโยคได้เช่นกัน ส่วนการใช้คำนาม/นามวลีในภาษาญี่ปุ่น 鈴木 (1973, p. 191) ระบุว่าคู่สามีภรรยาญี่ปุ่นไม่มีการใช้คำนามเรียกคู่รักที่พัฒนาจนเป็นคำที่คงที่แล้วใช้ทั่วไปในสังคม ดังเช่น “darling” “honey” ในภาษาอังกฤษ แต่มีการเรียกคนที่ไม่ชอบว่า “犬” “豚” หรือ “狼” (鈴木, 1973, p. 147) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในภาษาญี่ปุ่นจะใช้คำนาม/นามวลีเป็นคำเรียกขานได้ แต่พบในกรณีที่เป็นการเรียกขานเท่านั้น ไม่สามารถใช้เป็นคำแทนตัวคู่สนทนาในประโยคได้ ส่วนงานของ ร้อยแก้ว สิริอาชา (2562) ที่ระบุไว้ว่าภาษาญี่ปุ่นมีการใช้คำนามอื่น ๆ นั้น เนื่องจากเกณฑ์ของ ร้อยแก้ว สิริอาชา (2562) ได้รวมคำที่ใช้ได้เฉพาะเป็นคำเรียกขานและคำแทนตัวคู่สนทนาที่ประกอบด้วยคำแทนตัวคู่สนทนาสองชนิดขึ้นไปไว้ด้วย ดังนั้น หากใช้เกณฑ์พิจารณาตรงกับงานวิจัยนี้ที่ไม่นับคำที่ใช้ได้เฉพาะเป็นคำเรียกขานและคำแทนตัวคู่สนทนาที่ประกอบด้วยคำแทนตัวคู่สนทนาสองชนิดขึ้นไป จะกล่าวได้ว่าไม่พบการใช้คำนาม/นามวลีในข้อมูลเช่นกัน

4.1.3 คำสรรพนามบุรุษที่สอง หมายถึง คำที่ใช้แทนตัวคู่สนทนาโดยทั่วไปโดยไม่เจาะจงสถานะชัดเจนจากข้อมูล คำสรรพนามบุรุษที่สอง 421 ตัวอย่าง มีคู่แปลเป็นคำสรรพนามบุรุษที่สองตามต้นฉบับ 271 ตัวอย่าง (เช่น ตัวอย่างที่ (6)) ไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนา 135 ตัวอย่าง (เช่น ตัวอย่างที่ (7)) เป็นคำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะ 11 ตัวอย่าง (เช่น ตัวอย่างที่ (8)) เป็นคำบ่งชี้¹³ 3 ตัวอย่าง เป็นชื่อเฉพาะ 1 ตัวอย่าง¹⁴

(6) สถานการณ์ : หญิงสาวใช้พูดกับชายคนรัก (ที่มา “ช่วยตัวเอง”)

“คุณแม่ว่าคุณลักษณะดี”

“母はね、あなたの人相がいいって言ってるわ。”

(7) สถานการณ์ : ครูรุ่นพี่ใช้พูดกับครูรุ่นน้อง (ที่มา “ครูคือผู้ซื้อสัตย์”)

“คุณดูดันจามจูนันชี”

“ほら、あの合歓の樹を見てらん。”

(8) สถานการณ์ : นักการเมืองพูดกับท่านนายพล (ที่มา “เรื่องของพระ เด็ก เสือ ไก่ มอด”)

“ไฉนเป็นไงครับท่าน? พอดีได้ไหมครับ”

“いかがです、閣下? お口に合いますか?”

¹³ จะยกตัวอย่างในหัวข้อคำบ่งชี้

¹⁴ 1 ตัวอย่างดังกล่าว คู่แปลในภาษาญี่ปุ่นใช้ชื่อเฉพาะ โดยพบว่ามีที่มาจากความแตกต่างในการเรียงลำดับประโยคระหว่างภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย ภาษาไทยคือ “คุณชื่ออะไรคะ” “คุณเชื่อว่าผมจะรักคุณด้วยความรักทุก ๆ ส่วนของหัวใจผมไหมคะ เสรี!” ส่วนภาษาญี่ปุ่นคือ “~~セー~~、私を信じてくださる?” ... “私の心は隅から隅まで、すっかりあなたを愛してゐることを、あなたは本当に信じてくださるんでしょう?” จะเห็นได้ว่า ในต้นฉบับภาษาไทย ใช้ชื่อเฉพาะไว้ท้ายข้อความ ขณะที่ภาษาญี่ปุ่นนำไว้หน้าข้อความ ทั้งนี้การเก็บข้อมูลของงานวิจัยนี้ เก็บข้อมูลในระดับประโยค จึงทำให้มีคู่แปลในกรณีนี้เกิดขึ้น ดังนั้นหากไม่นับรวมกรณีนี้ ก็กล่าวได้ว่า คู่แปลของคำสรรพนามบุรุษที่สองหากไม่ได้เป็นคำสรรพนามบุรุษที่สองเหมือนกับในภาษาไทย จะเป็นชนิดคำแทนตัวคู่สนทนาที่มีระดับความอ่อนในการเรียกคู่สนทนามากกว่าเดิมทั้งสิ้น

คำสรรพนามบุรุษที่สองในภาษาไทย มีคู่แปลในภาษาญี่ปุ่นเป็นคำสรรพนามบุรุษที่สองมากที่สุด ส่วนกรณีที่แปลเป็นคำแทนตัวคู่สนทนาชนิดอื่นที่ไม่ใช่คำสรรพนามบุรุษที่สองตามต้นฉบับ คู่แปลจะเป็นชนิดคำแทนตัวคู่สนทนาที่มีระดับการชี้คู่สนทนาโดยอ้อมมากกว่าเดิมเกือบทั้งหมด คือ การไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนา คำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะ และคำบ่งชี้ ทั้งนี้คำสรรพนามบุรุษที่สองในภาษาญี่ปุ่นส่วนใหญ่มักมีที่มาจากคำเรียกทิศทาง สถานที่ เป็นการเรียกคู่สนทนาโดยอ้อม เมื่อเริ่มใช้ในระยะแรกจะมีความสุภาพ แต่พอใช้นานจนกลายเป็นคำสรรพนามบุรุษที่สองที่ใช้กันโดยทั่วไปจะกลายเป็นการเรียกคู่สนทนาโดยตรง ส่งผลให้ความสุภาพลดลง (Barke & Uehara 2005) ในขณะที่ในภาษาไทย แม้ในพจนานุกรมจะไม่ได้ระบุการเปลี่ยนแปลงของคำไว้ชัดเจนอย่างในภาษาญี่ปุ่น แต่ในภาษาไทยเองก็มีการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ เช่น คำว่า “มึง” ในอดีตเป็นคำสรรพนามบุรุษที่สองที่ใช้ได้โดยทั่วไป แต่ในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นคำสรรพนามบุรุษที่สองที่มีความหมายไม่สุภาพ หรือคำว่า “คุณ” ซึ่งในอดีตจัดเป็นคำนำหน้าเฉพาะพระราชวงศ์ ลูกผู้มีบรรดาศักดิ์ หรือผู้ที่ได้รับพระราชทานตราจุลจอมเกล้าและยังไม่ได้แต่งงาน แต่ในปัจจุบันนำมาใช้เรียกคนทั่วไป (กาญจนา นาคสกุล 2540) กล่าวคือหากพิจารณาตามกรอบแนวคิดการเรียกคู่สนทนาด้วยคำสรรพนามบุรุษที่สองมีระดับความจริงในการเรียกคู่สนทนามองลงมาจากชื่อเฉพาะ ทว่าจากการที่คำสรรพนามบุรุษที่สองในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยมีจำนวนมาก มีที่มาแตกต่างกันออกไปและมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา ทำให้คำสรรพนามบุรุษที่สองแต่ละคำมีระดับของความตรง-อ้อมในการเรียกคู่สนทนาแตกต่างกัน ขึ้นกับที่มาและการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาของคำนั้น ๆ

4.1.4 คำเรียกญาติ หมายถึง คำแสดงเครือญาติที่ใช้เรียกแทนตัวคู่สนทนาทั้งที่เป็นญาติจริงและเสมือนญาติ

จากข้อมูล คำเรียกญาติ 141 ตัวอย่าง มีคู่แปลในภาษาญี่ปุ่นแปลเป็นคำเรียกญาติตามต้นฉบับ 71 ตัวอย่าง (เช่น ตัวอย่างที่ (9)) มีกรณีที่คู่แปลในภาษาญี่ปุ่นไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนา 51 ตัวอย่าง (เช่น ตัวอย่างที่ (10)) เป็นคำสรรพนามบุรุษที่สอง 18 ตัวอย่าง เป็นชื่อเฉพาะ 1 ตัวอย่าง

(9) สถานการณ์ : ลูกชายใช้พูดกับพ่อ (ที่มา “แสงสลาย”)

“พ่ออยากให้ผมตายหรือไง”

“父さんは僕が死んでもいいっていうの。”

(10) สถานการณ์ : นักการเมืองใช้พูดกับชาวบ้านที่มาขอความช่วยเหลือ (ที่มา “เรื่องของพระ เด็ก เสือ ไก่ มอด”)

“...อย่าห่วงครับลุง”

“心配しなさんな。”

จะเห็นได้ว่าในกรณีที่แปลเป็นคำแทนตัวคู่สนทนาชนิดอื่นที่ไม่ใช่คำเรียกญาติตามต้นฉบับ คู่แปลที่มีจำนวนมารองลงมากคือการไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนาซึ่งจัดเป็นคำแทนตัวคู่สนทนาที่มีระดับความอ้อมในการชี้ตัวคู่สนทนามากที่สุด อย่างไรก็ตามมีกรณีที่คู่แปลที่เป็นชนิดคำแทนตัวคู่สนทนาที่มีระดับความจริงในการชี้ตัวคู่สนทนามากกว่าเดิมด้วย คือ คำสรรพนามบุรุษที่สอง (เช่น ตัวอย่างที่ (11) และ (12)) และชื่อเฉพาะ¹⁵ เมื่อพิจารณากรณีที่คู่แปลในภาษาญี่ปุ่นเป็นคำสรรพนามบุรุษที่สองพบว่าทั้งหมดเป็นกรณีการใช้คำเรียกญาติที่ไม่พบการใช้ในภาษาญี่ปุ่น ดังตัวอย่าง (11) และ (12)

¹⁵ คู่แปลในภาษาญี่ปุ่นที่ใช้ชื่อเฉพาะ 1 ตัวอย่างนั้น พบว่ามีที่มาจากความแตกต่างในการเรียงลำดับประโยคระหว่างภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยเช่นเดียวกันกับเชิงอรรถ 14

(11) สถานการณ์ : หญิงสาวใช้พูดกับชายคนรัก (ที่มา “มมมิต”)

“รอวันข้างหน้าซิคะพี่”

“そのときまで待って、ね、**あなた**。”

(12) สถานการณ์ : แม่ใช้พูดกับลูกสาว (ที่มา “สี่ที่แปดของรุ่งกินน้ำ”)

“ลูกก็รู้ว่าเพื่อ**ลูก**แม่ทำได้เสมอ”

“私は**あなた**のためならなんでもしてあげるってわかっているわね。”

คำว่า “พี่” ในตัวอย่าง (11) ใช้ในสถานการณ์หญิงสาวพูดกับชายคนรัก วิธีการใช้คำเรียกญาติเรียกผู้ที่ไม่ใช่ญาติในลักษณะนี้เป็นวิธีใช้คำเรียกญาติซึ่งไม่มีในภาษาญี่ปุ่น (ケエンチャック, 1989) ดังนั้นเมื่อปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนา “พี่” ในลักษณะเช่นนี้ คู่แปลในภาษาญี่ปุ่นจึงเป็นคำแทนตัวคู่สนทนาชนิดอื่นในตัวอย่างเป็นคำสรรพนามบุรุษที่สอง “**あなた**” ที่ใช้เรียกคนรักหรือสามีได้ ส่วนตัวอย่าง (12) เป็นตัวอย่างที่ผู้เป็นแม่เรียกลูกสาวด้วยคำว่า “ลูก” ในขณะที่คู่แปลในภาษาญี่ปุ่นใช้คำสรรพนามบุรุษที่สอง เนื่องจากภาษาญี่ปุ่นไม่ใช่คำแทนตัวคู่สนทนาที่เป็นคำเรียกญาติที่อยู่ในลำดับต่ำกว่าผู้พูด เช่น “น้อง” หรือ “ลูก” เรียกแทนตัวคู่สนทนา (ケエンチャック, 1989) ดังนั้นเมื่อปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนาที่เป็นคำเรียกญาติในลักษณะดังกล่าว คู่แปลในภาษาญี่ปุ่นจะเป็นคำแทนตัวคู่สนทนาชนิดอื่น หนึ่งในนั้นคือคำสรรพนามบุรุษที่สอง

4.1.5 คำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะ หมายถึง คำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะ ที่ใช้เรียกแทนตัวคู่สนทนา

จากข้อมูล คำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะ 63 ตัวอย่าง มีคู่แปลในภาษาญี่ปุ่นแปลเป็นคำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะ ตามต้นฉบับ 39 ตัวอย่าง (เช่น ตัวอย่างที่ (13)) มีกรณีที่คู่แปลในภาษาญี่ปุ่นแปลเป็นคำสรรพนามบุรุษที่สอง 18 ตัวอย่าง (เช่น ตัวอย่างที่ (14)) และไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนา 6 ตัวอย่าง (เช่น ตัวอย่างที่ (15))

(13) สถานการณ์ : ครูรุ่นน้องใช้พูดกับครูรุ่นพี่ (ที่มา “ครูลือผู้ซื่อสัตย์”)

“ผมรู้ว่า**ครู**สอนอยู่ที่นี้เกือบยี่สิบปีแล้ว”

“僕は**先生**がかれこれ 20 年もここで教えていることを知っています。”

(14) สถานการณ์ : พระใช้พูดกับสีกา (ที่มา “น้ำเหนือ”)

“**สีกา**ควรจะยับยั้งการมาวัดนี้เสียชั่วคราว”

“**あなた**がこの寺にくるのを控えるべきではないかと。”

(15) สถานการณ์ : คนเปิดประตูรถใช้พูดกับก้านัน (ที่มา “เรื่องของพระ เด็ก เสือ ไก่ มอด”)

“**ก้านัน**จะให้ผมเลิกมัน?”

“奴に投票しろと?”

ในกรณีที่แปลเป็นคำสรรพนามบุรุษที่สอง พบว่าทั้ง 18 ตัวอย่าง เป็นคู่แปลของคำว่า “สีกา” ซึ่งเป็นคำเรียกสถานะที่ไม่มีในภาษาญี่ปุ่นดังตัวอย่าง (14) ข้างต้น ดังนั้นกล่าวได้ว่าหากไม่นับรวมกรณีคำแสดงสถานะที่มีเฉพาะในภาษาไทย คำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาไทยที่เป็นคำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะส่วนใหญ่จะมีคู่แปลในภาษาญี่ปุ่นเป็นคำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะเช่นกัน คู่แปลอื่นนอกจากนั้นจะเป็นการไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนาซึ่งจัดเป็นคำที่มีระดับความอ่อนในการชี้ตัวคู่สนทนามากกว่าคำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะ ยิ่งไปกว่านั้นแม้ว่าในข้อมูลจะพบว่าโดยรวมแล้วภาษาไทยใช้คำแทนตัวคู่สนทนาที่เป็นคำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะมากกว่า

ในภาษาญี่ปุ่น ทั่วความต่างนั้นไม่มากเมื่อเทียบกับคำแทนตัวคู่สนทนาชนิดอื่น ๆ อนุมานได้ว่าเนื่องจากคำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะ เป็นการชี้ที่บทบาทภายนอกกรอบครัวของคู่สนทนามีระดับความอ้อมในการชี้ตัวคู่สนทนาค่อนข้างมากจึงมีแนวโน้มที่จะปรากฏได้ง่ายในภาษาญี่ปุ่น

4.1.6 คำบ่งชี้ หมายถึง คำที่ใช้ชี้สถานที่หรือทิศทางที่นำมาใช้เรียกแทนตัวคู่สนทนา

จากข้อมูลในภาษาไทยไม่พบการใช้คำแทนตัวคู่สนทนาที่เป็นคำบ่งชี้ อย่างไรก็ตามในภาษาญี่ปุ่นพบคำว่า “そっち” 3 ตัวอย่าง โดยจากข้อมูลคู่แปลของ “そっち” ใช้คำสรรพนามบุรุษที่สอง “มิง” ทั้งสิ้น ดังตัวอย่าง (16)¹⁶

(16) สถานการณ์ : ผู้ชายใช้เรียกเพื่อนผู้ชายด้วยกัน (ที่มา “เสียงเรียกจากเพื่อนเก่า”)

“แล้วมิงเป็นยังงี้บ้าง”

“それで そっちは元気なのか?”

จากตัวอย่างที่ (16) จะเห็นได้ว่าภาษาไทยใช้คำสรรพนามบุรุษที่สองซึ่งเป็นคำแทนตัวคู่สนทนาที่มีระดับความตรงในการชี้ตัวคู่สนทนามากและมีระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาสูง ในขณะที่ภาษาญี่ปุ่น เป็นคำบ่งชี้ซึ่งเป็นคำที่เรียกคู่สนทนาโดยใช้คำชี้ทิศทางมาเรียกคู่สนทนา จัดเป็นคำแทนตัวคู่สนทนาที่มีระดับความอ้อมในการชี้ตัวคู่สนทนามากและมีระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาต่ำ

ส่วนคำบ่งชี้ระยะใกล้ที่นำมาใช้ในรูปขยายคำนาม เช่น “この～” จะเป็นการเรียกคู่สนทนาโดยตรง มีระดับการก้าวล่วงไปในอาณาเขตของคู่สนทนาสูง คำในรูปแบบนี้จะใช้ในการตำหนิต่ำพอ เช่น “このばか” “このばか” รูปดังกล่าว ใช้เป็นเพียงคำเรียกขานเท่านั้นซึ่งไม่ใช่คำแทนตัวคู่สนทนาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยนี้ อย่างไรก็ตาม วิธีการใช้เช่นนี้ยังชี้ให้เห็นว่าการใช้คำบ่งชี้หรือคำที่มีส่วนประกอบของคำบ่งชี้ในภาษาญี่ปุ่นสะท้อนความสัมพันธ์ของระยะห่างกับระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาอย่างชัดเจน

4.1.7 การไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนา หมายถึง การละหรือการไม่ใช้คำแทนตัวคู่สนทนา

จากข้อมูลในภาษาไทยพบว่า มีการไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนาขณะที่ภาษาญี่ปุ่นปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนาทั้งหมด 37 ตัวอย่าง¹⁷ และ ในภาษาญี่ปุ่นมีการไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนาขณะที่ภาษาไทยปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนาทั้งหมด 241 ตัวอย่าง กล่าวคือภาษาญี่ปุ่นพบการไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนามากกว่าภาษาไทยอย่างเห็นได้ชัด ลำดับต่อไปจะวิเคราะห์ที่มาของปรากฏการณ์นี้ โดยแบ่งเป็นปัจจัยทางสังคม และ ปัจจัยทางรูปแบบภาษา

ケエンチャック (1989) กล่าวว่าปัจจัยทางสังคมไม่ว่าจะเป็น อายุ สถานะทางสังคม ความเป็นเครือญาติมีผลต่อการใช้คำแทนตัวคู่สนทนา ในภาษาไทยจะมีการใช้คำเรียกญาติที่อยู่ในลำดับต่ำกว่า เช่น “น้อง” “ลูก” ในการเรียกคู่สนทนาในขณะที่ภาษาญี่ปุ่นจะไม่ใช้ นอกจากนี้การใช้คำเรียกญาติในภาษาไทยจะกว้างกว่าในภาษาญี่ปุ่น เช่น ในภาษาไทย กรณีเรียกคู่สมรส หรือคู่รักที่อายุต่างกันจะใช้คำเรียกญาติได้ ในขณะที่ภาษาญี่ปุ่นไม่ใช้ ดังนั้นนอกจากคู่แปลในภาษาญี่ปุ่นจะใช้คำสรรพนามบุรุษที่สอง ดังตัวอย่าง (11) ข้างต้นแล้วยังพบคู่แปลที่ไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนาด้วย นอกจากนี้ กนก รุ่งกิตติกุล (2552) กล่าวว่าในภาษาญี่ปุ่นมีการแบ่งคำ

¹⁶ ทั้ง 3 ตัวอย่าง พบในเรื่องสั้นเรื่อง “เสียงเรียกจากเพื่อนเก่า”

¹⁷ กรณีที่ภาษาไทยไม่ได้ใช้คำแทนตัวคู่สนทนาแต่ฉบับแปลในภาษาญี่ปุ่นเดิมคำแทนตัวคู่สนทนา เมื่อตรวจสอบตัวอย่างดังกล่าวพบว่ามีกรณีที่สำคัญการปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่นไม่ตรงกัน เช่น ภาษาไทยปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนาในประโยคก่อนหน้าประโยคถัดมาจึงไม่ปรากฏ ในขณะที่ภาษาญี่ปุ่นประโยคก่อนหน้าไม่ปรากฏแต่ปรากฏในประโยคถัดมา นอกจากนี้ ยังพบกรณีที่โครงสร้างประโยคที่ใช้ต่างกัน เช่น ภาษาไทยใช้ประโยคที่เป็นการตำหนิต่อซึ่งเป็นส่วนเฉพาะที่ไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนา ในขณะที่ภาษาญี่ปุ่นไม่มีคำตำหนิต่อเช่นนี้ สันนิษฐานว่าผู้แปลจึงเลือกแปลโดยยึดตามภาษาไทย แล้วเพิ่มคำแทนตัวคู่สนทนา ตามด้วย “さんか” เนื่องจากโครงสร้างประโยค “～+ さんか” เป็นการยกคำหนึ่งขึ้นมาและแสดงความรู้สึกดูถูกต้อคนนั้น ทำให้เข้ากับบริบทซึ่งเป็นการตำหนิต่อ เป็นต้น

เรียกญาติออกเป็นคำสำหรับคนในและคำสำหรับคนนอก แต่ในภาษาไทยไม่มีแนวคิดดังกล่าว การสนทนาส่วนใหญ่จึงระบุตำแหน่งตัวคู่สนทนาในลักษณะเป็นคำขยายคำนามเพื่อให้ทราบชัดเจนว่าหมายถึงญาติของผู้พูดหรือคู่สนทนา ดังตัวอย่าง (17) ต่อไปนี้ ในภาษาไทยใช้ “แม่แก” ระบุว่าเป็นมารดาของคู่สนทนาในขณะที่ภาษาญี่ปุ่นใช้เพียง “お母さん” ก็ทราบว่าหมายถึงมารดาของคู่สนทนา

(17) สถานการณ์ : ผู้หญิงใช้พูดกับเพื่อนผู้หญิง (ที่มา “แสงสลาย”)

“แม่แกโทรฯ มาด้วยละ แต่ข้าไม่ได้บอกอะไรนะโว้ย”

“お母さんが電話をかけてきたけど、私何も言わなかったからね。”

ยิ่งไปกว่านั้น การใช้ตำแหน่งตัวคู่สนทนาในภาษาไทยบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ของผู้พูดกับคู่สนทนา เช่น ความสนิทสนม ความเคารพ ดังนั้นแม้จากบริบทจะชัดเจนว่าผู้พูดพูดกับใครก็ยังนิยมที่จะใช้ตำแหน่งตัวคู่สนทนา ในขณะที่ภาษาญี่ปุ่นหากเป็นที่รับรู้จากบริบทอยู่แล้วโดยทั่วไปจะไม่ใช้ตำแหน่งตัวคู่สนทนา (กนก รุ่งกิริติกุล, 2552; ร้อยแก้ว สิริอาชา, 2562)

ส่วนปัจจัยทางรูปแบบภาษาพบว่าในภาษาญี่ปุ่นมีรูปประโยคที่มีข้อจำกัดทางไวยากรณ์ที่ทำให้ทราบว่าประธานคือผู้พูดหรือคู่สนทนา เช่น รูปประโยคให้และรับ รูปประโยคแสดงความต้องการ ประโยคที่มีคำยกย่อง (กนก รุ่งกิริติกุล, 2552) นอกจากนี้การที่ภาษาญี่ปุ่นนิยมใช้รูปประโยคที่เน้นสภาพและการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่ภาษาไทยนิยมใช้รูปประโยคที่เน้นที่ตัวบุคคลและการกระทำมากกว่า ทำให้ในภาษาไทยมีแนวโน้มที่จะใช้ตำแหน่งตัวคู่สนทนาในขณะที่ภาษาญี่ปุ่นมีแนวโน้มที่จะไม่ใช้ (ร้อยแก้ว สิริอาชา, 2562) ดังตัวอย่าง (18) ที่ภาษาไทยปรากฏตำแหน่งตัวคู่สนทนา “มีง” เป็นประธานของกริยา “บอก” ในขณะที่ประโยคภาษาญี่ปุ่นเน้นที่เหตุการณ์ว่า “เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อไร” จึงไม่ปรากฏตำแหน่งตัวคู่สนทนา

(18) สถานการณ์ : เพื่อนใช้พูดกับเพื่อน (ที่มา “เสียงเรียกจากเพื่อนเก่า”)

“เฮ้ย มีงบอกกูตอนไหนวะ”

“え、いつのことだ？”

อย่างไรก็ดี ดังที่ร้อยแก้ว สิริอาชา (2562) กล่าวว่าปัจจัยที่ทำให้ภาษาญี่ปุ่นไม่ใช้ตำแหน่งตัวคู่สนทนาในขณะที่ภาษาไทยใช้นั้นไม่ได้แยกกันอย่างชัดเจน ในหนึ่งประโยคอาจมีปัจจัยมากกว่าหนึ่งปัจจัยก็เป็นได้เช่นกัน

4.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบตำแหน่งตัวคู่สนทนาในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยโดยภาพรวม

จากข้อมูลพบว่าเรื่องสั้นต้นฉบับภาษาไทยและฉบับแปลภาษาญี่ปุ่นจำนวน 12 เรื่อง มีคู่ประโยคที่ทั้งภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น หรือภาษาใดภาษาหนึ่งใช้ตำแหน่งตัวคู่สนทนา รวม 911 คู่¹⁸ โดยสามารถสรุปชนิดของตำแหน่งตัวคู่สนทนาและจำนวนตัวอย่างในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยที่พบได้ดังตารางที่ 2

¹⁸ ในตารางไม่ได้รวมตำแหน่งตัวคู่สนทนาที่ประกอบด้วยตำแหน่งตัวคู่สนทนาสองชนิดขึ้นไป (ภาษาญี่ปุ่น: 25 ตัวอย่าง ภาษาไทย: 32 ตัวอย่าง)

ตารางที่ 2 ชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาและจำนวนที่ปรากฏในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย

ระดับ ความ ตรง-อ้อม	ระดับการก้าวล่วง เข้าไปในอาณาเขต ของคู่สนทนา	ชนิดของคำ	ภาษาญี่ปุ่น (J)	ภาษาไทย (T)	ความหมายของสัญลักษณ์
↑ ตรง ↓ อ้อม	สูง	คำนาม/นามวลี	J × (0)	T ⊙ (7)	() จำนวนคำที่ปรากฏ
		ชื่อเฉพาะ	J < (155)	T > (210)	> มากกว่า
		คำสรรพนามบุรุษที่สอง	J < (364)	T > (421)	< น้อยกว่า
		คำเรียกญาติ	J < (71)	T > (141)	⊙ มีเฉพาะในภาษานั้น
		คำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะ	J < (52)	T > (63)	× ไม่มีในภาษานั้น
	ต่ำ	คำบ่งชี้	J ⊙ (3)	T × (0)	
	0	ไม่ปรากฏ	J > (241)	T < (37)	

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าในภาษาไทยปรากฏการใช้คำแทนตัวคู่สนทนาที่เป็น คำนาม/นามวลี ชื่อเฉพาะ คำสรรพนามบุรุษที่สอง คำเรียกญาติ คำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะ มากกว่าในภาษาญี่ปุ่น ในขณะที่ภาษาญี่ปุ่นใช้คำแทนตัวคู่สนทนาที่เป็น คำบ่งชี้ และ พบการไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนามากกว่าในภาษาไทย

เมื่อนำกรอบแนวคิดเรื่องระดับความตรง-อ้อมในการเรียกคู่สนทนาและระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนามาวิเคราะห์ผลที่ได้โดยภาพรวม จะพบว่าชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาซึ่งมีลักษณะเป็นการเรียกคู่สนทนาโดยตรง มีระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาสูงนั้นพบในภาษาไทยมากกว่าภาษาญี่ปุ่น ในขณะที่คำบ่งชี้ซึ่งมีลักษณะเป็นการเรียกคู่สนทนาโดยอ้อม มีระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาต่ำ และการไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนาซึ่งไม่มีการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาพบในภาษาญี่ปุ่นมากกว่าในภาษาไทย นอกจากนี้เมื่อพิจารณาการแปลของคำแทนตัวคู่สนทนาแต่ละชนิดในหัวข้อ 4.1 จะพบว่าคำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาไทย โดยส่วนใหญ่จะมีคู่แปลในภาษาญี่ปุ่นเป็นคำแทนตัวคู่สนทนาชนิดเดียวกัน หากเป็นกรณีที่คู่แปลไม่ใช่ชนิดเดียวกันก็พบว่าโดยส่วนใหญ่จะเป็นชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาที่มีระดับความอ้อมในการชี้ตัวคู่สนทนามากกว่าเดิมซึ่งสะท้อนแนวโน้มที่สอดคล้องกับผลโดยภาพรวมข้างต้นที่ในภาษาญี่ปุ่นพบคำแทนตัวคู่สนทนาที่มีระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาต่ำหรือไม่ก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคู่สนทนาเลยมากกว่าในภาษาไทย นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลในกรณีที่เป็นการต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นกับฉบับแปลภาษาไทยของ ร้อยแก้ว สิริอาชา (2562) พบว่า แม้จะแบ่งชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาไม่เหมือนกัน¹⁹ แต่โดยรวมแล้วกล่าวได้ว่า มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ชื่อเฉพาะ คำสรรพนามบุรุษที่สอง คำเรียกญาติพบในภาษาไทยมากกว่าภาษาญี่ปุ่น ในขณะที่การไม่ปรากฏคำแทนตัวคู่สนทนาพบในภาษาญี่ปุ่นมากกว่าในภาษาไทย ส่วนคำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะนั้นแตกต่างกันไม่มาก

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การเลือกใช้ชนิดของคำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยมีจุดร่วมคือ ทั้งสองภาษามีชนิดคำแทนตัวคู่สนทนาที่หลากหลาย สามารถใช้ชื่อเฉพาะ คำสรรพนามบุรุษที่สอง คำเรียกญาติ คำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/

¹⁹ ในข้อมูลของร้อยแก้ว สิริอาชา (2562) จะแยกคำเรียกอาชีพและคำเรียกสถานะออกจากกัน และ ไม่ได้แยกคำแทนตัวคู่สนทนาที่ประกอบด้วยคำแทนตัวคู่สนทนาสองชนิดขึ้นไปออกจากคำนามอื่น ๆ

สถานะ เป็นคำแทนตัวคุณสนทนาและสามารถละหรือเลือกที่จะไม่ใช้คำแทนตัวคุณสนทนาได้ อย่างไรก็ตามทั้งที่สองภาษามีจุดต่างคือ ภาษาญี่ปุ่นใช้คำบ่งชี้เป็นคำแทนตัวคุณสนทนาแต่โดยทั่วไปไม่ใช้คำนาม/นามวลีเป็นคำแทนตัวคุณสนทนา ในขณะที่ภาษาไทยสามารถใช้คำนาม/นามวลีเป็นคำแทนตัวคุณสนทนาได้แต่ไม่ใช้คำบ่งชี้แทนตัวคุณสนทนา นอกจากนี้ คำแทนตัวคุณสนทนาที่ทั้งสองภาษาใช้ ยังมีความแตกต่างในเรื่องจำนวน โดยในภาษาไทยมีแนวโน้มที่จะใช้ชื่อเฉพาะ คำสรรพนามบุรุษที่สอง คำเรียกญาติ มากกว่าภาษาญี่ปุ่นอย่างเห็นได้ชัด ขณะที่ในภาษาญี่ปุ่นมีการไม่ปรากฏคำแทนตัวคุณสนทนามากกว่าในภาษาไทย ส่วนคำเรียกอาชีพ/ตำแหน่ง/สถานะ มีความแตกต่างเพียงเล็กน้อย²⁰ ซึ่งแนวโน้มนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อมูลที่ได้จากเรื่องสันตบันฉบับภาษาญี่ปุ่นและฉบับแปลไทยของร้อยแก้ว สิริอาชา (2562)

เป็นที่ทราบดีว่าการเลือกใช้ชนิดของคำแทนตัวคุณสนทนาเชื่อมโยงกับหลายปัจจัยโดยเฉพาะปัจจัยทางสังคม อย่างไรก็ตาม จากผลของงานวิจัยนี้ทำให้ทราบว่าระดับความตรง-อ้อมในการเรียกคุณสนทนาและระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคุณสนทนาของคำแทนตัวคุณสนทนาแต่ละชนิด เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกชนิดของคำแทนตัวคุณสนทนาในแต่ละภาษา โดยพบว่าคำแทนตัวคุณสนทนาที่พบในภาษาไทยมากกว่าภาษาญี่ปุ่นคือ ชื่อเฉพาะ คำนาม/นามวลี คำสรรพนามบุรุษที่สองและคำเรียกญาติซึ่งเป็นคำแทนตัวคุณสนทนาที่มีระดับความตรงมากและมีระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคุณสนทนาสูง ในขณะที่คำแทนตัวคุณสนทนาที่พบในภาษาญี่ปุ่นมากกว่าภาษาไทยคือ คำบ่งชี้และการไม่ปรากฏคำแทนตัวคุณสนทนาซึ่งเป็นคำแทนตัวคุณสนทนาที่มีลักษณะเป็นการเรียกโดยอ้อมและมีระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคุณสนทนาต่ำหรือไม่ได้เข้าไปในอาณาเขตของคุณสนทนาเลย โดยกรอบแนวคิดเรื่องระดับความตรง-อ้อมในการเรียกคุณสนทนาและระดับการก้าวล่วงเข้าไปในอาณาเขตของคุณสนทนาของคำแทนตัวคุณสนทนาแต่ละชนิดนับเป็นองค์ความรู้ใหม่ อาจนำมาใช้ในการวิเคราะห์คำแทนตัวคุณสนทนาในภาษาที่มีคำแทนตัวคุณสนทนาหลากหลายในภาษาอื่น ๆ ได้ต่อไป

เมื่อทราบจุดร่วมและจุดต่างในการใช้ชนิดของคำแทนตัวคุณสนทนาในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยจะทำให้เข้าใจการใช้คำแทนตัวคุณสนทนาในทั้งสองภาษามากขึ้น สามารถนำไปบูรณาการในการเรียนการสอนเกี่ยวกับการแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย หรือภาษาไทยเป็นภาษาญี่ปุ่นได้ โดยยกตัวอย่างคู่แปลให้นักศึกษาและชี้ให้นักศึกษาเห็นว่า การแปลไม่จำเป็นต้องแปลเป็นคำแทนตัวคุณสนทนาชนิดเดียวกันกับต้นฉบับเสมอไป

อย่างไรก็ดี ข้อมูลในงานวิจัยนี้พบตัวอย่างที่เป็นคำนาม/นามวลีและคำบ่งชี้ค่อนข้างจำกัด การเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับคำแทนตัวคุณสนทนาทั้งสองชนิดนี้จะทำให้ทราบความแตกต่างระหว่างทั้งสองภาษาชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การวิเคราะห์เพิ่มเติมเกี่ยวกับคำสรรพนามบุรุษที่สองซึ่งมีความซับซ้อนให้ลุ่มลึกยิ่งขึ้นเป็นหัวข้อที่สมควรศึกษาต่อไป

²⁰ ในต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นของ ร้อยแก้ว สิริอาชา (2562) วิเคราะห์โดยแยกคำเรียกอาชีพและคำเรียกสถานะเป็นคนละชนิดกันแล้วพบว่าคำเรียกอาชีพในภาษาไทยมีจำนวนมากกว่าในภาษาญี่ปุ่น (ภาษาไทย: 48 ตัวอย่าง ภาษาญี่ปุ่น: 37 ตัวอย่าง) แต่คำเรียกสถานะในภาษาญี่ปุ่นมีจำนวนมากกว่าในภาษาไทย (ภาษาญี่ปุ่น: 18 ตัวอย่าง ภาษาไทย: 17 ตัวอย่าง)

เอกสารอ้างอิง (References)

- กนก รุ่งกิตติกุล. (2552). เปรียบเทียบความถี่ในการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1-2 ในภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น-วิเคราะห์จากนวนิยายต้นฉบับและฉบับแปล-. *เอกสารหลังการประชุม Conference on 'East Asia Studies' Bangkok*, 26, 263-282.
- กนก รุ่งกิตติกุล. (2555). เปรียบเทียบความถี่ของการปรากฏและไม่ปรากฏคำสรรพนามแทนตัวผู้พูดและคู่สนทนาในภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น-วิเคราะห์จากหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นต้นฉบับและฉบับแปลภาษาไทย-. *เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย ครั้งที่ 5 (มนุษยศาสตร์)*, 5, 151-169.
- กาญจนา นาคสกุล. (2540). คำสรรพนามในภาษาไทยสะท้อนวัฒนธรรมไทย. *จดหมายข่าวราชบัณฑิตยสถาน*, 7(73), ค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2565, จาก <http://legacy.orst.go.th/?knowledges=คำสรรพนามในภาษาไทยสะท้อน>.
- เมธินี อังศุพัฒน์กุล. (2560). *คำเรียกขานที่ใช้ในความสัมพันธ์แบบคู่รัก*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ร้อยแก้ว สิริอาชา. (2562). การเปรียบเทียบการใช้คำแทนตัวคู่สนทนาในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย-กรณีศึกษาในเรื่องสั้นญี่ปุ่น แปลไทย-. *เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 13 สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย “จากเฮเซสู่เรวะ”*, 13, 97-117.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2560). *พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ทั่วไป) ฉบับราชบัณฑิตยสภา*. กรุงเทพมหานคร: เอบีซี อินเตอร์กรุ๊ป.
- Barke, A. & Uehara, S. (2005). Japanese pronouns of address: Their behavior and maintenance over time. In R. Lakoff & S. Ide (Eds.), *Broadening the Horizon of Linguistic Politeness* (pp. 301-313). Amsterdam: John Benjamins.
- Ratitamkul, T., Siriacha, R., & Uehara, S. (2022). A parallel corpus study of referential forms in Japanese and Thai. In C. Shei & S. Li (Eds.), *The Routledge Handbook of Asian Linguistics* (pp. 548-565). Oxon: Routledge.
- 石黒圭 (2013). 『日本語は「空気」が決める 社会言語学入門』 東京: 光文社.
- ケンチャック, カノックポーン (1989). 「タイ語と日本語の人物呼称の用法に関する対照研究」 『待兼山論叢』 23, 61-78.
- 鈴木孝夫 (1973). 『ことばと文化』 東京: 岩波書店.
- 滝浦真人 (2008). 『ポライトネス入門』 東京: 研究社.
- 三上直光 (1981). 「現代タイ語の呼称詞」 『慶応義塾大学言語文化研究所紀要』 13, 119-136.
- 三輪正 (2005). 『一人称二人称と対話』 東京: 人文書院.

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Affiliation: Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University

Corresponding email: roykaews@gmail.com

Received: 2023/06/13

Revised: 2023/08/28

Accepted: 2023/09/04

การศึกษาสำนวนการขอร้องและการตอบที่พบ ในข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันที ในข้อสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น*

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้สำนวนการขอร้อง และการตอบการขอร้องในข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันทีระดับ N2 โดยคัดเลือกบทสนทนาเกี่ยวกับการขอร้องตามเงื่อนไขทางวินิจบัญญัติศาสตร์ระดับ N2 จำนวน 53 บทสนทนา และระดับ N3 จำนวน 46 บทสนทนา จากหนังสือเตรียมสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น จำนวน 43 เล่ม จากการวิเคราะห์บทสนทนาเกี่ยวกับการขอร้องเพื่อเปรียบเทียบความต่าง ผลการศึกษาพบว่า ในหนังสือเตรียมสอบวัดระดับ N2 มีการใช้สำนวนการขอร้องประเภทการเรียกร้องการอนุญาต เช่น 「～てもらってもいいかな」 มีการขอร้องแบบปฏิเสธ การใช้สำนวนเต็มท้าย เช่น 「わけにはいかない」 และการใช้วลีนำหน้าไปสู่ข้อความขอร้อง เช่น 「お差し支えなければ」 สำหรับการตอบ พบการตอบรับแบบเชิงลบ และการตอบแบบที่ไม่ได้ระบุว่าเป็นการตอบรับหรือปฏิเสธแต่กลับไปยังผู้ฟัง ลักษณะการขอร้องและตอบเช่นนี้พบได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสะท้อนเกณฑ์มาตรฐานของระดับ N2 ที่ระบุว่าผู้ที่สอบผ่านต้องมีความเข้าใจสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน หากผู้สอนหยิบยกประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับลักษณะเด่นของบทสนทนาขอร้องดังกล่าวข้างต้นไปประยุกต์ใช้ในการฟังเพื่อเตรียมสอบวัดระดับ N2 จะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำข้อสอบฟังประเภทโต้ตอบทันทีได้มากขึ้น และจะทำให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคตอีกด้วย

คำ

สำคัญ

การสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น, ข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันที, การขอร้อง, การตอบรับ

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีงบประมาณ 2566

A Study of the Request-Responses Found in the Quick Response Listening on Japanese-Language Proficiency Test*

Abstract

The purpose of this study is to investigate request utterances and their responses in the quick response listening part of Japanese-Language Proficiency Test (JLPT) N2. For the analysis, 53 utterances in N2 and 46 of those in N3 which met the pragmatic conditions were extracted from 43 JLPT workbooks in order to examine the differences between the two levels. The results of the data observation revealed that in the N2 workbooks, a request in the form of asking permission by using “-temoratte mo ika” was found. In addition, negative expressions, sentence-final expressions such as “wakeni wa ikanai” and introductory remarks such as “osashitsukaenakereba” were used as well. As for the response, the numbers of negative acceptances and responses where listeners inquired about the request rather than provided prompt replies were remarkable. It can be said that these request-response patterns are often observed in daily life, and therefore they correspond with the linguistic competence required for N2, which states that one is able to comprehend orally presented materials such as coherent conversations. Based on the results of this study, it is expected that Japanese instructors might be able to design teaching methods for N2 preparation so that learners would develop skills for tests and as a result, communicate more efficiently in the future.

Key words

Japanese-Language Proficiency Test, quick response listening, request, response

* This research was funded by Faculty of Humanities, Kasetsart University in fiscal year 2023.

1. บทนำ

ข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันที (即時応答) เป็นหนึ่งในข้อสอบฟังของการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น (Japanese-Language Proficiency Test : JLPT) ซึ่งเพิ่มขึ้นในการสอบวัดระดับแบบใหม่ในปี ค.ศ. 2010 ผู้เข้าสอบจะได้ฟังข้อความสั้น ๆ เช่น การทักทาย การขอร้อง การขออนุญาต จากนั้นจะได้ฟังตัวเลือกที่เป็นคำตอบที่เหมาะสมของข้อความนั้น ข้อสอบประเภทนี้ต่างจากข้อสอบฟังประเภทอื่น ๆ ตรงที่ไม่มีการโต้ตอบของคู่สนทนาหลายครั้ง ไม่มีบริบทชัดเจน อีกทั้งไม่มีตัวเลือกในกระดาษคำถาม จึงอาจกล่าวได้ว่าข้อสอบประเภทการโต้ตอบทันทีนี้เป็นการวัดทักษะทางด้านการประมวลผลทันทีที่ได้ยินข้อความ ซึ่ง 国際交流基金他 (2010) กล่าวว่า ทักษะนี้มีความสำคัญในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

ตัวอย่างสคริปต์ข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันทีในระดับ N2 (01) และ N3 (02) เช่น

(01) A : 佐藤さん、日曜のバイト、私と時間代わってもらうわけにいかない？

B : 1 別に、かまいませんけど。 2 え、代わってませんけど。 3 僕、お願いしてませんけど。

(国際交流基金他, 2018, p.71)

(02) A : リンさん、明日のアルバイト、3時に来てほしいんです。

B : 1 いつでも来てください。 2 都合はどうですか。 3 はい、大丈夫です。

(国際交流基金他, 2012, p.63)

ลักษณะข้อความสั้น ๆ ที่พบบ่อยในข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันที คือ ข้อความเกี่ยวกับการขอร้อง จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าข้อความเกี่ยวกับการขอร้องพบในทั้งระดับ N2 และ N3 ทว่าสำนวนที่ใช้ในการขอร้อง และการตอบแตกต่างกันระหว่างระดับ กล่าวคือ การฟังระดับ N2 ในตัวอย่าง (01) มีการใช้สำนวน ~てもら่วมกับสำนวนเติมท้าย 「わけにいかない？」 คำตอบที่ถูกต้อง (ตัวเลือก 1) มีการใช้สำนวน 「かまいません」 ควบคู่กับคำช่วยสันธาน 「けど」 และคำกริยาวิเศษณ์ 「別に」 ในขณะที่ข้อสอบการฟังระดับ N3 ในตัวอย่าง (02) มีการใช้สำนวน 「～てほしい」 คำตอบที่ถูกต้อง (ตัวเลือก 3) เป็นการตอบรับอย่างตรงไปตรงมาแบบสุภาพว่า 「はい、大丈夫です。」

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความแตกต่างระหว่างระดับดังกล่าวข้างต้น ทว่าในหนังสือเตรียมสอบวัดระดับการฟังยังอธิบายเกี่ยวกับสำนวนการขอร้องและการตอบที่ปรากฏในการฟังประเภทโต้ตอบทันทีได้อย่างไม่ครอบคลุม กล่าวคือไม่ได้เจาะจงอธิบายสำนวนการขอร้องและการตอบอย่างละเอียด แต่นำเสนอวิธีศึกษาโดยรวมว่า ในการทำข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันทีให้สังเกตและจดจำคำทักทายหรือสำนวนที่ใช้บ่อยในชีวิตประจำวัน (คาโอรินากามุระและคณะ (2555), ASK Publishing (2564) เป็นต้น)

เนื่องจากสำนวนการขอร้องและการตอบมีหลากหลายและหนังสือเตรียมสอบไม่ได้อธิบายสำนวนดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม หากศึกษาบทสนทนาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการขอร้องจากหนังสือเตรียมสอบวัดระดับเพื่อวิเคราะห์แนวโน้มเกี่ยวกับสำนวนที่ใช้ รูปแบบการโต้ตอบ และความแตกต่างกับระดับที่ต่ำกว่า จะช่วยให้ผู้สอนรู้ว่าการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับบทสนทนาเกี่ยวกับการขอร้องได้อย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ในเบื้องต้นผลการศึกษานี้จะส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำข้อสอบฟังประเภทโต้ตอบทันทีได้มากขึ้น และในอนาคตจะทำให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

งานวิจัยนี้จึงจะศึกษาการขอร้องในข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันที โดยกำหนดระดับของข้อสอบที่จะศึกษาคือระดับ N2 เนื่องจากผลสอบระดับ N2 สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายด้าน อาทิ การสมัครงาน Damrongchai (2013) ได้ศึกษาความคาดหวังของสถานประกอบการญี่ปุ่นในประเทศไทยที่มีต่อคุณสมบัติของบุคลากรด้านภาษาญี่ปุ่น ผลการศึกษาพบว่า สถานประกอบการคาดหวังว่าบัณฑิตควรมีความสามารถด้านภาษาญี่ปุ่นในระดับ N2 ขึ้นไป อีกทั้ง 板橋 (2018) ซึ่งได้ศึกษากระบวนการเลือกคำตอบของข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันทีระดับ N2 ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นระดับกลางและสูงขึ้นไป พบว่าแม้ผู้เรียนจะเป็นผู้เรียนในระดับกลางและสูง ก็ยังมีปัญหาในการคาดเดาความหมายของไวยากรณ์ในอนุภาคประโยค หรือมีข้อผิดพลาดในการระบุผู้กระทำการในประโยค จึงอาจกล่าวได้ว่าข้อสอบประเภทนี้เป็นข้อสอบที่ค่อนข้างยาก ด้วยเหตุนี้การศึกษาข้อสอบการฟังประเภทนี้ในระดับกลางขึ้นไปจึงมีความสำคัญ

2. ทบทวนวรรณกรรม

2.1 วรรณกรรมเกี่ยวกับคำจำกัดความของการขอร้อง

日本語教育学会 (1982) กล่าวว่า การขอร้องคือสำนวนที่ผู้พูดใช้เวลาที่จะขอให้ผู้ฟังกระทำการบางอย่าง ส่วน 日本語記述文法研究会編 (2003) ได้นิยามว่าการขอร้องคือทัศนคติที่แสดงการเรียกร้องให้กระทำการ (行為要求モダリティ) ที่ใช้ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอันหลากหลาย

นอกจากนี้ 山岡他 (2010) ได้กล่าวว่าจุดประสงค์ของการขอร้องคือ เพื่อให้ผู้ฟังกระทำการกระทำใดเพื่อผลประโยชน์ของผู้พูด (参与者Aの利益のために、参与者Bがある行為を行うこと) และได้นำเสนอเงื่อนไขของการขอร้องในมุมมองด้านปฏิบัติศาสตร์ (語用論的条件) ดังนี้

- 1) เรื่องที่ขอร้องเป็นเรื่องที่กระทำได้โดยความตั้งใจของผู้ฟัง (当該行為が参与者Bの意志によってなし得る行為であること)
- 2) ไม่ชัดเจนว่าในสถานการณ์ปกติ ผู้ฟังจะกระทำการกระทำนั้น (通常の事態の進行において参与者Bが当該行為を実行するのは自明ではないこと)
- 3) การกระทำของผู้ฟังเป็นสิทธิ์ของผู้ฟัง (参与者Bによる当該行為の実行は参与者B自身の権限に基づくこと)
- 4) การกระทำของผู้ฟังจะนำผลประโยชน์มาสู่ผู้พูด (参与者Bによる当該行為の実行は参与者Aに利益をもたらすこと)
- 5) ผู้พูดประสงค์ให้ผู้ฟังกระทำเรื่องที่ขอร้องนั้น (参与者Bが当該行為を実行することを参与者Aが欲していること)

2.2 วรรณกรรมเกี่ยวกับการแบ่งประเภทของการขอร้อง

益岡・田窪 (1992) ได้แบ่งสำนวนการขอร้องเป็นสำนวนการขอร้องทางตรง (直接依頼形式) ซึ่งเป็นการขอร้องให้ผู้ฟังกระทำการบางอย่างโดยตรง และสำนวนการขอร้องทางอ้อม (間接依頼形式) ซึ่งเป็นการอธิบายสถานการณ์ของตนเองเพื่อขอร้องให้ผู้ฟังกระทำการบางอย่างแบบอ้อม โดยยกตัวอย่างสำนวนที่ใช้ ดังนี้

1) ส่วนของการขอร้องทางตรง เช่น 「～てくれ、～て下さい、～てちょうだい」 หรือ 「～てくれるか、～てくれないか、～てもらえるか、～てもらえないか」 โดยสามารถเติมส่วนเดิมท้าย เช่น 「でしょうか」 ไว้ท้ายประโยค 「～てくれるか、～てくれないか、～てもらえるか、～てもらえないか」 ได้

2) ส่วนของการขอร้องทางอ้อม เช่น 「～てほしい、～てもらいたい、～てほしいのだけれども」 หรือ 「～てくれると助かる、～てくれるといいのだが、～てくれるとありがたいのだけれども」

日本語記述文法研究会編 (2003) ได้แบ่งประเภทการขอร้อง เป็น 4 ประเภทตามสำนวนที่ใช้ ดังนี้

1) 「てくれ」「てください」: ส่วน 「てくれ」 เป็นรูปคำสั่ง จึงให้ความรู้สึกว่าเป็นการบังคับเล็กน้อย ส่วน 「てください」 สามารถใช้ได้กับคู่สนทนาที่หลากหลาย

2) 「てくれないか」「てくれるか」「てもらえないか」「てもらえるか」: เป็นการใช้นำนวนการให้ได้รับและคำแสดงคำถามเพื่อให้ผู้ฟังกระทำบางสิ่งบางอย่างให้ผู้พูด มีรูปที่สุภาพกว่าคือ 「てくださらないか」「てくださるか」「ていただけませんか」「ていただけるか」 ตามลำดับ การใช้ 「てもらえる」 จะเป็นการขอร้องแบบอ้อมและมีความสุภาพมากกว่า 「てくれる」 และการใช้รูปปฏิเสธจะสุภาพกว่า รูปบอกเล่า นอกจากนี้ยังสามารถเติมส่วนเดิมแสดงความสงสัย เช่น 「でしょうか」「かな」 ไว้ท้ายประโยคได้อีกด้วย

3) 「して」: เป็นรูปที่ย่อมาจาก 「てくれ」「てください」 ใช้ขอร้องด้วยความรู้สึกที่ค่อนข้างเบา ส่วนใหญ่ไม่ค่อยใช้กับผู้ที่มีศักดิ์สูงกว่า

4) 「てほしい」「てもらいたい」: เป็นสำนวนที่ผู้พูดกล่าวถึงความประสงค์ที่ต้องการให้เกิดการกระทำนั้นแก่ผู้ฟัง สามารถใช้สำนวนการอธิบาย เช่น 「のだ」 หรือคำช่วยสันธาน เช่น 「けど」「か」 ต่อท้ายประโยคได้

นอกจากประเภทของการขอร้อง 4 ประเภทแล้ว ยังได้นำเสนอสำนวนที่ใช้นำหน้า (前置き表現) เช่น 「お忙しいところを申し訳ないですか」 หรือสำนวนที่แสดงความถ้อยคำ เช่น 「ちょっと」 ในสถานการณ์ขอร้องด้วย

ด้าน 山岡他 (2010) ได้แบ่งการขอร้องเป็น 5 ประเภท ตามหน้าที่ของประโยค (文機能) ที่มีการขอร้องนั้น และได้วิเคราะห์เกี่ยวกับการแสดงความถ่อมตน (配慮) ของผู้พูดในองค์ประกอบต่าง ๆ ของสำนวน เช่น การใช้รูปยกย่องเพื่อให้ความเคารพผู้ฟัง การใช้รูปปฏิเสธเพื่อแสดงท่าทีว่าสามารถยอมรับได้หากผู้ฟังปฏิเสธการขอร้อง เป็นต้น ได้มีการยกตัวอย่างของสำนวนแต่ละประเภทดังนี้

1) แบบการปฏิบัติ (〈遂行〉系依頼表現) เช่น 「Vよう (Nを) 頼みます」「Vよう (Nを) 願います」「Vよう (Nを) お願いします」

2) แบบการสั่ง (〈命令〉系依頼表現) เช่น 「Vてくれ」「Vてください」「Vて」

3) แบบการเรียกร้อง (〈要求〉系依頼表現) สามารถแบ่งย่อยได้อีก 3 แบบคือ

3.1 การเรียกร้องความตั้งใจ (意志要求) เช่น 「Vてくれるか」「Vてくれますか」「Vてくださいますか」「Vてくれませんか」「Vてくれますでしょうか」

3.2 การเรียกร้องความสามารถ (可能要求) เช่น 「Vてもらえるか」「Vてもらえますか」「Vていただけますか」「Vてもらえませんか」「Vてもらえますでしょうか」

3.3 การเรียกร้องการอนุญาต(許可要求) เช่น 「Vてもらってもいいですか」 「Vていただいてもいいですか」 「Vてもらってもいいでしょうか」

4) แบบการแสดงความปรารถนา(〈願望表出〉系依頼表現) เช่น 「Vてほしい」 「Vてもらいたい」 「Vていただきたい」 「Vてもらいたいですが」

5) แบบการแสดงอารมณ์(〈情意表出〉系依頼表現) เช่น 「Vてくれるとありがたいです」 「Vてくださるとありがたいです」 「Vてもらえるとありがたいです」 「Vていただければと思います」

นอกจากนี้ยังได้ยกตัวอย่างสำนวนนำหน้าที่ใช้ในการขอร้อง เช่น 「図々しいお願いけど」 「もしよかったら」 และคำกริยาวิเศษณ์(副詞) ที่ใช้ในสำนวนการขอร้อง เช่น 「ちょっと」 ด้วย

จากการสำรวจวรรณกรรมเกี่ยวกับการแบ่งประเภทของการขอร้อง พบว่าแม้ว่าวรรณกรรมแต่ละประเภทจะมีมุมมองในการเสนอสำนวนที่ต่างกัน แต่ก็พบตัวอย่างสำนวนที่ใช้ในการขอร้องคล้ายคลึงกัน

เมื่อพิจารณาจากการใช้สำนวนการขอร้องทางตรงหรือทางอ้อมที่ 益岡・田窪(1992) นำเสนอ สำนวนการขอร้องทางตรงเข้าช่วยสำนวน 「てくれ」 「てください」, 「てくれないか」 「てくれるか」 「てもらえないか」 「てもらえるか」 และ 「して」 ของ 日本語記述文法研究会編(2003) และเข้าช่วยการขอร้องแบบการสั่งและการเรียกร้องของ 山岡他(2010) ในขณะที่สำนวนการขอร้องทางอ้อม เข้าช่วยสำนวน 「てほしい」 「てもらいたい」 ของ 日本語記述文法研究会編(2003) และเข้าช่วยการขอร้องแบบแสดงความปรารถนาและแสดงอารมณ์ของ 山岡他(2010) นอกจากนี้วรรณกรรมที่ยกมายังได้นำเสนอสำนวนการขอร้องทั้งรูปบอกเล่าและปฏิเสธ รูปธรรมดาและรูปสุภาพ อีกทั้งยังมีการกล่าวถึงสำนวนเติมท้าย เช่น 「だろう」 คำช่วยสันธาน เช่น 「けど」 「か」 และสำนวนนำหน้าที่ใช้ในการขอร้องด้วย

อย่างไรก็ตาม 山岡他(2010) ได้นำเสนอสำนวนการขอร้องที่ไม่พบใน 益岡・田窪(1992) และ 日本語記述文法研究会編(2003) คือสำนวนการขอร้องแบบการปฏิบัติ และในประเภทย่อยยังปรากฏสำนวนที่ไม่พบในวรรณกรรมอื่น เช่น 「～てもらってもいいですか」 ซึ่งเป็นการเรียกร้องการอนุญาต

2.3 วรรณกรรมเกี่ยวกับการตอบการขอร้อง

日本語記述文法研究会編(2003) กล่าวว่า เนื่องจากการขอร้องเป็นสำนวนที่ให้อำนาจการตัดสินใจที่จะกระทำแก่ผู้ฟัง จึงสามารถตอบการขอร้องโดยการแสดงว่าเข้าใจเนื้อหาในการขอร้องนั้นด้วยสำนวน เช่น 「はい」 「わかった」 หรือจะตอบโดยการประเมินค่าเนื้อหาในการขอร้องด้วยสำนวน 「いいよ」 ก็ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(03) A: 「悪いけど、ちょっと手伝ってくれ」
B: 「{はい／わかった／いいよ}」

(日本語記述文法研究会編, 2003, p.72)

ด้าน 李(2004) ได้แบ่งวิธีการตอบเป็นการตอบรับ(承諾) และการตอบปฏิเสธ(断り) และได้แบ่งประเภทย่อยของแต่ละวิธี พร้อมยกตัวอย่างดังนี้

1) การตอบรับการขอร้อง

1.1 การตอบรับในแง่บวก(積極的承諾) เช่น 「はい」 「喜んで」 「もちろん」 「いいよ」

1.2 การตอบรับในแง่ลบ(消極的承諾) เช่น 「はいはい」 「いいけど」

2) การปฏิเสธการขอร้อง

2.1 การปฏิเสธทางตรง (無標の断り) เช่น 「それはできない」「だめです」

2.2 การปฏิเสธทางอ้อม (有標の断り) สามารถกระทำดังนี้

1) การแสดงเหตุผลที่ไม่สามารถกระทำตามที่ขอร้องได้

2) การสอบถามกลับเพื่อแสดงความประสงค์ที่จะไม่กระทำ อย่างไรก็ตาม การสอบถามกลับข้อความขอร้องไม่จำเป็นต้องเป็นการปฏิเสธการขอร้องเสมอไป

3) การแสดงความประสงค์ที่จะกระทำแต่ไม่สามารถทำได้

2.3 การปฏิเสธโดยอวัจนภาษา (非言語的断り)

2.4 การปฏิเสธทั้งทางตรงและทางอ้อม (無標と有標の同時使用) เช่น

(04) 「(略) おれの朝めしだもの、今日はタマゴつけてくれないのかな？」

「だめよ、今日はマスターがきっちり見てるから」 (新橋)

(李, 2004, p.45)

2.4 วรรณกรรมเกี่ยวกับข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันที

ปัจจุบันมีหนังสือเตรียมสอบวัดระดับที่ได้รับการแปลเป็นภาษาไทย และจัดจำหน่ายอยู่ทั่วไป คาโอริ นากามุระ และคณะ (2555) นำเสนอการเรียนรู้ทักษะ “การตอบทันที” ด้วยการยกตัวอย่างสำนวนที่ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ สำหรับสถานการณ์ขอร้องได้ยกตัวอย่างสำนวน เช่น 「～てほしいんだけど／ください／くださいませんか／もらえる？／もらえない？／もらえませんか／いただきたいんですが／いただけませんか／くれない？／くれませんか／くれる（もらえる）と助かるんですが（ありがたいんですが）」 และมีการนำเสนอรูปแบบการตอบการขอร้องในหัวข้อเดียวกับการชักชวน การเสนอตัว การขออนุญาต การเสนอแนะและแนะนำ คือสามารถตอบได้ว่า 「はいよ」「うーん、あしたは無理だな。」 อย่างไรก็ตาม ไม่ได้มีตัวอย่างของรูปแบบการตอบการขอร้อง

ASK Publishing (2564) นำเสนอวิธีศึกษาการฟังแบบโต้ตอบทันที โดยให้สังเกตและจดจำคำที่ทักทายหรือสำนวนที่ใช้บ่อยในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้การจดจำรูปประโยคไม่ใช่แค่อ่านให้เข้าใจเพียงอย่างเดียว ควรฝึกฟังให้เข้าใจด้วย

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1) เพื่อศึกษาการใช้สำนวนการขอร้องในข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันทีระดับ N2

2) เพื่อศึกษาการตอบการขอร้องในข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันทีระดับ N2

4. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้กำหนดขอบเขตการศึกษาการขอร้อง และการตอบในข้อสอบการฟังเฉพาะการฟังประเภทโต้ตอบทันทีในข้อสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นระดับ N2 สำหรับแหล่งข้อมูล ได้ใช้หนังสือเตรียมสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นระดับ

N2 และ N3 (รายการที่ 1-21) ระดับละ 21 เล่ม และหนังสือเตรียมสอบระดับ N1-N3 ในเล่มเดียวจำนวน 1 เล่ม (รายการที่ 22) รวมทั้งสิ้น 43 เล่ม เพื่อวิเคราะห์ อนึ่ง หนังสือเหล่านี้ ตีพิมพ์ระหว่างช่วงปี 2010-2023 รายชื่อหนังสือที่ใช้ดังนี้

1) 一発合格！日本語能力試験 完全攻略テキスト&実践問題集 สำนักพิมพ์ ナツメ	(一発合格)
2) 合格できる日本語能力試験 สำนักพิมพ์ アルク	(合格できる)
3) 日本語能力試験 公式問題集 สำนักพิมพ์ 凡人社	(公式 1)
4) 日本語能力試験 公式問題集 第二集 สำนักพิมพ์ 凡人社	(公式 2)
5) 新完全マスター聴解日本語能力試験 สำนักพิมพ์ スリーエーネットワーク	(新完全)
6) 日本語能力試験問題集 聴解スピードマスター สำนักพิมพ์ リサーチ	(スピード)
7) ゼットイ合格！日本語能力試験完全模試 สำนักพิมพ์ リサーチ	(ゼットイ)
8) 全科目攻略！ JLPT 日本語能力試験ベスト総合問題集 สำนักพิมพ์ ジャパンタイムズ	(全科目攻略)
9) 「日本語能力試験」対策 日本語総まとめ 聴解 สำนักพิมพ์ アスク	(総まとめ)
10) 短期マスター 日本語能力試験ドリル 第 2 版 สำนักพิมพ์ 凡人社	(短期)
11) はじめての日本語能力試験 合格模試 สำนักพิมพ์ アスク	(はじめて)
12) パターン別徹底ドリル 日本語能力試験 สำนักพิมพ์ アルク	(パターン)
13) JLPT 日本語能力試験ベスト模試 สำนักพิมพ์ ジャパンタイムズ	(ベスト模試)
14) 日本語能力試験 模擬テスト〈1〉 สำนักพิมพ์ スリーエーネットワーク	(模試テスト 1)
15) 日本語能力試験 模擬テスト〈2〉 สำนักพิมพ์ スリーエーネットワーク	(模試テスト 2)
16) 日本語能力試験模試と対策 Vol.2 สำนักพิมพ์ アスク	(模試と対策)
17) 日本語能力試験 予想問題集 [改訂版] สำนักพิมพ์ 国書刊行会	(予想問題集)
18) JLPT 日本語能力試験 N2 完全模試 SUCCESS สำนักพิมพ์ リサーチ	(SUCCESS)
19) 日本語能力試験スーパー模試 สำนักพิมพ์ アルク	(スーパー)
20) 実力アップ！日本語能力試験「聞く」 สำนักพิมพ์ ユนิコム	(実力アップ)
21) 超実践的！ JLPT リアル模試 สำนักพิมพ์ アルク	(超実践的)
22) 新日本語能力試験 N1・N2・N3：新傾向解説と完全予想模試 สำนักพิมพ์ ジャパンタイムズ (新傾向)	

สาเหตุที่วิเคราะห์ N3 ด้วยเนื่องจาก หากวิเคราะห์เปรียบเทียบสำนวนในระดับความรู้ที่ต่ำกว่า จะทำให้สามารถเข้าใจได้ว่าผู้เรียนระดับ N2 ต้องมีความรู้เกี่ยวกับสำนวนการขอร้องและการตอบในภาษาญี่ปุ่นมากกว่าระดับ N3 ในลักษณะใดได้อย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

อนึ่ง เกณฑ์มาตรฐานของการสอบวัดระดับ ระดับ N2 คือ “สามารถเข้าใจภาษาญี่ปุ่นที่ใช้ในสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้ และสามารถเข้าใจภาษาญี่ปุ่นที่ใช้ในสถานการณ์ในวงกว้างได้ในระดับหนึ่ง” ในขณะที่ระดับ N3 มีเกณฑ์มาตรฐานคือ “สามารถเข้าใจภาษาญี่ปุ่นที่ใช้ในชีวิตประจำวันได้ในระดับหนึ่ง” (国際交流基金他, 2010) งานวิจัยนี้จะใช้เกณฑ์มาตรฐานนี้ประกอบการอภิปรายผลเกี่ยวกับสำนวนการขอร้องและการตอบที่ปรากฏด้วย

4.2 วิธีการวิจัย

1) คัดเลือกการขอร้องและการตอบในข้อสอบการฟังประเภทโต้ตอบทันทีจากหนังสือเตรียมสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นทั้ง 2 ระดับ โดยพิจารณาว่าตรงกับเงื่อนไขทางด้านวัจนปฏิบัติในด้านการขอร้องทั้งหมดตามที่ 山岡他 (2010) นำเสนอหรือไม่ กล่าวคือ ข้อความที่จะนำมาวิเคราะห์ต้องเข้าข่ายดังนี้ 1) เรื่องที่ขอร้องเป็นเรื่องที่สามารถทำได้

โดยความตั้งใจของผู้ฟัง 2) ไม่ชัดเจนว่าในสถานการณ์ปกติ ผู้ฟังจะกระทำการกระทำนั้น 3) การกระทำของผู้ฟังเป็นสิทธิ์ของผู้ฟัง 4) การกระทำของผู้ฟังจะนำผลประโยชน์มาสู่ผู้พูด 5) ผู้พูดประสงค์ให้ผู้ฟังกระทำเรื่องที่ขอรื้อนั้น

2) นำบทสนทนาวิเคราะห์ความต่างในด้านจำนวนการขอรื้อ การตอบรับหรือปฏิเสธ

ในการวิเคราะห์จำนวนการขอรื้อ มีขั้นตอนดังนี้

1. แบ่งประเภทการขอรื้อตามหน้าที่ของประโยค (文機能) ตามที่ 山岡他 (2010) นำเสนอ เนื่องจากเมื่อได้สำรวจวรรณกรรมและสรุปความสัมพันธ์ภาพรวมแล้ว พบว่า 山岡他 (2010) มีการนำเสนอจำนวนที่ครอบคลุมกว่าวรรณกรรมอื่น
2. เลือกประเภทการขอรื้อที่มีมากที่สุดตามการแบ่งประเภทในข้อ 1 มาวิเคราะห์โครงสร้างของจำนวนในประเด็นต่าง ๆ โดยอ้างอิงจากวรรณกรรมที่ผ่านมา เช่น การใช้รูปบอกเล่าหรือปฏิเสธ การใช้จำนวนเต็มท้าย เป็นต้น
3. วิเคราะห์สำนวนนำหน้าและการใช้กริยาวิเศษณ์ในจำนวนการขอรื้อทั้งหมด

ด้านการตอบการขอรื้อจะอ้างอิง 李 (2004) เนื่องจากมีการนำเสนอทั้งแบบตอบรับและปฏิเสธ

3) อภิปรายว่าผู้เรียนระดับ N2 ต้องมีความรู้เกี่ยวกับสำนวนใดเพิ่มเติมจากระดับ N3 บ้าง และนำเสนอวิธีพัฒนาผู้เรียนให้สามารถทำข้อสอบการฟังประเภทโต้ตอบทันทีที่เกี่ยวกับการขอรื้อระดับ N2 ได้ โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับวรรณกรรมที่ผ่านมาว่าจำเป็นต้องอธิบายเพิ่มเติมจุดใดและอย่างไรบ้าง

5. ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบบทสนทนาที่เข้าข่ายกับเงื่อนไขทางด้านวัจนปฏิบัติในการขอรื้อทั้ง 5 ข้อ ระดับ N2 จำนวน 53 บทสนทนา และ N3 จำนวน 46 บทสนทนา ต่อไปนี้จะแสดงจำนวน คำร้อยละและตัวอย่างในแต่ละหัวข้อ คำร้อยละจะแสดงในวงเล็บ

5.1 การใช้จำนวนการขอรื้อ

ในหัวข้อนี้จะแสดงประเภทของการขอรื้อตามหน้าที่ของประโยคเป็นอันดับแรก จากนั้นจะนำประเภทของการขอรื้อที่พบมากที่สุดมาวิเคราะห์โครงสร้างของจำนวน และในลำดับสุดท้ายจะแสดงตัวอย่างการใช้สำนวนนำหน้า สำหรับตัวอย่างจะแสดงตัวอย่างเฉพาะโจทย์หรือข้อความการขอรื้อ ไม่แสดงข้อความที่เป็นคำตอบ ตัวเลขในวงกลม เช่น ①②แสดงลำดับที่พบจากมากที่สุดถึงน้อยที่สุดในแต่ละระดับ สัญลักษณ์ < และ > แสดงว่าระหว่างระดับมีร้อยละของการใช้ที่น้อยกว่าหรือมากกว่าอีกระดับ อนึ่ง อาจมีบางกรณีที่ระดับหนึ่งมีจำนวนการใช้มากกว่าอีกระดับ แต่จะแสดงสัญลักษณ์ < และ > โดยพิจารณาจากคำร้อยละ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังขีดเส้นได้ส่วนที่นำมาวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ด้วย

5.1.1 ประเภทการขอรื้อตามหน้าที่ของประโยค

เมื่อแบ่งประเภทตามหน้าที่ของประโยคทั้ง 5 ประเภท พบจำนวนคำร้อยละและตัวอย่างของจำนวนการขอรื้อทั้ง 2 ระดับดังตารางที่ 1 อนึ่ง จากการพิจารณาข้อมูล มีข้อความที่ไม่เข้าข่ายทั้ง 5 ประเภท ผู้วิจัยจึงจัดให้อยู่ในประเภท “อื่น ๆ” สำหรับคำร้อยละซึ่งแสดงในวงเล็บจะคำนวณจากจำนวนประโยคการขอรื้อทั้งหมดที่พบ

ตารางที่ 1 จำนวน คำร้อยละและตัวอย่างสำนวนการขอร้องตามหน้าที่ของประโยค

ประเภท	จำนวน (ร้อยละ)		ตัวอย่าง
	N2	N3	
1. การปฏิบัติ	3 (5.7) ④	< 5 (10.9) ③	(05) 全員が帰るまで、入口の電気は消さないように <u>お願いします</u> 。(模擬テスト 1 N2, p.26) (06) 田中さんに、伝言 <u>お願い</u> できますか。(公式 2 N3, p.175)
2. การสั่ง	6 (11.3) ②	< 8 (17.4) ②	(07) 皿は重ねて <u>置いてください</u> 。(合格できる N2, p.15) (08) この資料、会議までに 30 部コピーして <u>ください</u> 。(予想問題集 N3, p.86)
3. การเรียกร้อง	36 (67.9) ①	> 23 (50) ①	(09) 今日ちょっと、残って仕事して <u>てもらえない</u> ? (公式 1 N2, p.67) (10) その窓、そのまま開けと <u>いてくれる</u> ? (ベスト模試 N3, p.80)
4. การแสดงความปรารถนา	2 (3.8) ⑤	< 8 (17.4) ②	(11) あした、当社までお越し <u>願いたい</u> んですが。(スーパー N2, p.173) (12) あのう、道がよくわからないので、一緒に行 <u>ってほしい</u> んですが。(ゼッタイ N3, p.33)
5. การแสดงอารมณ์	4 (7.5) ③	> 2 (4.3) ④	(13) このテーブルを捨てるの、手伝 <u>ってくれる</u> とうれしいんだけど。(はじめて N2, p.171) (14) この仕事、ちょっと手伝 <u>ってくれる</u> と助かるんだけど。(模試と対策 N3, p.53)
6. อื่น ๆ	2 (3.8) ⑤	> -	(15) 難しいのは承知ですが、今月末までになんとか <u>なりません</u> か。(SUCCESS N2, p.86)
รวม	53 (100)	46 (100)	

จากตารางที่ 1 สามารถสรุปประเภทการขอร้องที่พบใน 2 ระดับได้ดังนี้

1) ทั้งในระดับ N2 และ N3 พบสำนวนการขอร้องประเภทการเรียกร้องมากที่สุด แต่พบในระดับ N2 มากกว่า ระดับ N3 พบสำนวนประเภทนี้ร้อยละ 67.9 และระดับ N3 พบร้อยละ 50

2) ระดับ N2 พบจำนวนของประเภทการสั่งร้อยละ 11.3 เป็นอันดับ 2 และการแสดงอารมณ์ร้อยละ 7.5 เป็นอันดับ 3 ประเภทการแสดงความปรารถนามีจำนวนมากกว่าในระดับ N3 ซึ่งพบร้อยละ 4.3 ประมาณ 2 เท่า นอกจากนี้ ยังพบสำนวนที่ไม่เข้าข่ายการแบ่งประเภทร้อยละ 3.8 แต่ไม่พบสำนวนลักษณะดังกล่าวใน N3

3) ระดับ N3 พบจำนวนของการแสดงความปรารถนา และการสั่งร้อยละ 17.4 เท่ากัน เป็นอันดับ 2 ระดับ N3 พบการใช้สำนวนแสดงความปรารถนามากกว่าระดับ N2 ซึ่งพบร้อยละ 3.8 ประมาณ 4 เท่า ลำดับถัดไป ระดับ N3 พบจำนวนของการปฏิบัติเป็นลำดับ 3 จำนวนร้อยละ 10.9 ซึ่งมากกว่าระดับ N2 ซึ่งพบร้อยละ 5.7 ประมาณ 2 เท่า

5.1.2 โครงสร้างของสำนวนการขอร้อง

ในหัวข้อนี้จะนำประเภทการขอร้องที่พบมากที่สุดจากการแบ่งประเภทตามหน้าที่ทั้ง 2 ระดับ ซึ่งก็คือ การขอร้องประเภทการเรียกร้องมาวิเคราะห์ ประเด็นในการวิเคราะห์คือการใช้ 「～てくれる、～てもらう」 การใช้รูปบอกเล่าหรือปฏิเสธ และการใช้สำนวนเติมท้าย การคำนวณร้อยละในหัวข้อนี้ คำนวณจากข้อความการขอร้องประเภทการเรียกร้องที่พบ กล่าวคือพบการขอร้องประเภทนี้ในระดับ N2 36 ครั้งและในระดับ N3 23 ครั้ง

5.1.2.1 การใช้ 「～てくれるか、～てもらるか」

สำนวนที่ใช้ในการขอร้องแบบเรียกร้องคือ 「～てくれるか、～てもらるか」 สำหรับ 「～てもらるか」 สามารถแบ่งย่อยได้เป็นการใช้รูปสามารถ 「～てもらえるか、～てもらえないか」 และการใช้ 「～もら + สำนวนเติมท้าย」 จึงจะแสดงค่าของแต่ละสำนวนก่อนแสดงผลรวมการใช้ 「～もら」 ทั้งหมด หัวข้อนี้นับรวมสำนวนที่สุภาพกว่าคือ 「てくださらないか」「てくださるか」「ていただけないか」「ていただけるか」 ด้วย ทั้งนี้จะแสดงผลการใช้ 「～てくれるか、～てもらるか」 โดยไม่คำนึงว่าเป็นรูปบอกเล่าหรือปฏิเสธ จำนวน ค่าร้อยละและตัวอย่างของการใช้ 「～てくれるか、～てもらるか」 เป็นไป ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวน ค่าร้อยละและตัวอย่างการใช้รูป 「～てくれるか、～てもらるか」

สำนวน		จำนวน (ร้อยละ)		ตัวอย่าง
		N2	N3	
～てくれるか (～てくれるか、～てくれ ないか)		18 (50) ①	> 9 (39.1) ②	(16) 今日は天気がいいわ。さあ、起きて。布団を干したいの。どいて くれない?(超実践的 N2, p.59) (17) ねえ、ちょっと代わってくれない?(合格できる N3, p.16)
～てもら るか	～てもら える か、～もら えないか	15 (41.7)	< 14 (60.9)	(18) すみません、アンケートにお答えいただけませんか。(スピード N2, p.24) (19) ごめん、先に行って、みんなに説明しといてもらえる?(ゼット N3, p.33)
	～てもら + สำนวนเติมท้าย	3 (8.3)	> -	(20) 佐藤さん、日曜のバイト、私と時間代わってもらうわけにいか ない?(公式 2 N2, p.71)
	รวม	18 (50) ①	< 14 (60.9) ①	
รวม		36 (100)	< 23 (100)	

จากตารางที่ 2 สามารถสรุปการใช้ 「～てくれるか、～てもらるか」 ได้ดังนี้

- 1) ระดับ N2 พบการใช้ 「～てくれるか」「～てもらるか」 ร้อยละ 50 เท่ากัน
- 2) ระดับ N3 พบการใช้ 「～てもらるか」 ร้อยละ 60.9 ซึ่งมากกว่า 「～てくれるか」 ที่พบร้อยละ 39.1 ประมาณ 2 เท่า
- 3) ระดับ N3 พบการใช้ 「～てもらるか」 ร้อยละ 60.9 ซึ่งมากกว่าระดับ N2 ที่พบร้อยละ 50 อย่างไรก็ตาม ถ้าดูที่จำนวน ระดับ N2 พบจำนวน 18 ครั้ง ซึ่งมากกว่า ระดับ N3 ที่พบจำนวน 14 ครั้ง
- 4) ระดับ N2 พบ 「～てもら + สำนวนเติมท้าย」 ซึ่งไม่พบในระดับ N3

5.1.2.2 การใช้รูปบอกเล่าหรือปฏิเสธ

ในหัวข้อนี้จะแสดงผลการใช้รูปบอกเล่าหรือปฏิเสธ โดยไม่คำนึงว่าเป็นสำนวน 「～てくれる」 หรือ 「～もら」 จำนวน ค่าร้อยละและตัวอย่างของการใช้รูปบอกเล่าหรือปฏิเสธเป็นไป ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวน คำร้อยละและตัวอย่างการใช้รูปบอกเล่าหรือรูปปฏิเสธ

การใช้รูปบอกเล่า/ปฏิเสธ	จำนวน (ร้อยละ)			ตัวอย่าง
	N2		N3	
รูปบอกเล่า	8 (22.2) ②	<	14 (60.9) ①	(21) ねえ、あなた、ちょっとこの手紙、出して <u>きてくれる</u> ? (予想問題集 N2, p.95) (22) このプリント、クラスみんなに <u>配つ</u> とい <u>てもらえますか</u> 。(公式 1 N3, p.65)
รูปปฏิเสธ	28 (77.8) ①	>	9 (39.1) ②	(23) これ、 <u>細かくしてくれない</u> ? この自動販売機、お札は使えないみたい。(総まとめ N2, p.51) (24) 先生、このレポートを <u>見ていただけませんか</u> 。(予想問題集 N3, p.88)
รวม	36 (100)		23 (100)	

จากตารางที่ 3 สามารถสรุปการใช้รูปบอกเล่าหรือรูปปฏิเสธได้ดังนี้

1) ระดับ N2 พบการใช้รูปปฏิเสธมากกว่ารูปบอกเล่าประมาณ 3 เท่า กล่าวคือ พบรูปปฏิเสธร้อยละ 77.8 และรูปบอกเล่าร้อยละ 22.2

2) ระดับ N3 พบการใช้รูปบอกเล่ามากกว่ารูปปฏิเสธประมาณ 2 เท่า กล่าวคือ พบรูปบอกเล่าร้อยละ 60.9 และรูปปฏิเสธร้อยละ 39.1

3) ระดับ N2 พบการใช้รูปปฏิเสธมากกว่าระดับ N3 ประมาณ 2 เท่า และระดับ N3 พบการใช้รูปบอกเล่ามากกว่าระดับ N2 ประมาณ 3 เท่า

5.1.2.3 การใช้สำนวนเติมท้าย

ในหัวข้อนี้จะแสดงจำนวนข้อความที่ใช้และไม่ใช้สำนวนเติมท้าย ตลอดจนจำนวนของข้อความที่ใช้สำนวนเติมท้ายแต่ละประเภท จำนวน คำร้อยละและตัวอย่างของการใช้สำนวนเติมท้ายเป็นไป ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวน คำร้อยละและตัวอย่างการใช้สำนวนเติมท้าย

สำนวนเติมท้าย	จำนวน (ร้อยละ)			ตัวอย่าง
	N2		N3	
かな	6 (16.7)	>	1 (4.3)	(25) 来週、期末試験なんで、アルバイト代わっ <u>てもらえないかな</u> 。(一発合格 N2, p.246) (26) 鈴木君、ちょっと残って手伝っ <u>てくれないかな</u> 。(総まとめ N3, p.13)
でしょうか	2 (5.6)	>	-	(27) なんとかお引き受け <u>いただけないでしょうか</u> 。(ゼッタイ N2, p.81)
わけにはいかな いか	2 (5.6)	>	-	(28) レポートの提出、あと 1 日待っ <u>てもらうわけにはいきませんか</u> 。 (SUCCESS N2, p.124)
でもいいか	1 (2.8)	>	-	(29) すみません、このレポート、見てもらっ <u>てもいいですか</u> 。(ベスト模試 N2, p.37)
รวมข้อความที่ใช้ สำนวนเติมท้าย	11 (30.6) ②	>	1 (4.3) ②	
ข้อความที่ไม่ใช้ สำนวนเติมท้าย	25 (69.4) ①	<	22 (95.7) ①	
รวม	36 (100)		23 (100)	

จากตารางที่ 4 สามารถสรุปการใช้สำนวนเดิมท้ายได้ดังนี้

1) ทั้งในระดับ N2 และ N3 พบข้อความที่ไม่ใช้สำนวนเดิมท้ายมากกว่าข้อความที่ใช้ ในระดับ N2 พบข้อความที่ไม่ใช้ร้อยละ 69.4 และในระดับ N3 ร้อยละ 95.7 อย่างไรก็ตาม ถ้าดูที่จำนวน ระดับ N2 พบข้อความที่ไม่ใช้สำนวนเดิมท้ายจำนวน 25 ครั้ง ซึ่งมากกว่า ระดับ N3 ที่พบจำนวน 22 ครั้ง

2) ระดับ N2 พบการใช้สำนวนเดิมท้าย มากกว่าระดับ N3 ประมาณ 8 เท่า และมีการใช้สำนวนเดิมท้ายที่หลากหลาย ได้แก่ สำนวนเดิมท้ายเพื่อแสดงความสงสัย คือ 「かな」「でしょう」 สำนวนเดิมท้ายเพื่อบอกความหมายว่าทำเช่นนั้นไม่ได้ คือ 「わけにはいかなない」 และสำนวนเดิมท้ายในการเรียกร้องการขออนุญาต คือ 「てもいいかな」 ในขณะที่ในระดับ N3 พบการใช้ 「かな」 เพียง 1 ครั้งเท่านั้น

5.1.3 การใช้สำนวนนำหน้า

ในหัวข้อนี้จะแบ่งการวิเคราะห์เป็นสำนวนการขอโทษ คำกริยาวิเศษณ์และวลีที่ใช้นำหน้า จะแสดงจำนวนข้อความที่ใช้สำนวนนำหน้าและข้อความที่ไม่ใช้ ตลอดจนจำนวนของแต่ละสำนวน สำหรับค่าร้อยละจะคำนวณจากจำนวนข้อความการขอโทษทั้งหมดที่พบ จำนวน ค่าร้อยละและตัวอย่างของการใช้สำนวนนำหน้าเป็นไป ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวน ค่าร้อยละและตัวอย่างการใช้สำนวนนำหน้า

สำนวน	จำนวน (ร้อยละ)			ตัวอย่าง
	N2		N3	
สำนวนการขอโทษ				
すみません、申し訳ありません、ごめん	3 (5.7)	<	6 (13)	(30) <u>すみません</u> 。それ、取っていただけませんか。(ゼットイ N2, p.57) (31) <u>すみませんが</u> 、この書類を鈴木課長にお渡してください。(はじめて N3, p.64)
คำกริยาวิเศษณ์				
ちょっと	6 (11.3)	<	6 (13)	(32) 山田君、 <u>ちょっと</u> 手を貸してくれない?(模試と対策 N2, p.60) (33) <u>ちょっと</u> スーパーに行ってきたくれない?(新傾向, p.220)
なんとか	2 (3.8)	>	-	(34) <u>なんとか</u> お引き受けいただけないでしょうか。(ゼットイ N2, p.81)
ぜひ	-	<	2 (4.3)	(35)この仕事、 <u>ぜひ</u> 君にやってもらいたいんだが……。 (予想問題集 N3, p.88)
ついでに	1 (1.9)	<	2 (4.3)	(36) 郵便局へ行く <u>ついでに</u> 、スーパーで牛乳買ってきてくれない?(スーパー N2, p.162) (37) 買い物の <u>ついでに</u> この手紙、出してきて。(合格できる N3, p.15)
รวมกริยาวิเศษณ์	9 (17)	<	10 (21.6)	
สำนวนการขอโทษ + คำกริยาวิเศษณ์				
すみません、申し訳ありません、ごめん+ちょっと	2 (3.8)	<	2 (4.3)	(38) <u>ごめん</u> 、 <u>ちょっと</u> 手伝ってくれないかな?(模試と対策 N2, p.30) (39) <u>すみません</u> 、 <u>ちょっと</u> 手伝ってもらえませんか。(模試と対策 N3, p.29)
วลีที่ใช้นำหน้า				
悪いけど	2 (3.8)	>	1 (2.2)	(40) <u>悪いけど</u> 、駅まで送ってくれない?(パターン N2, p.112) (41) <u>悪いけど</u> 、このファイルも持ってって。(スピード N3, p.32)
ほんの少しだけでも	-	<	1 (2.2)	(42) <u>ほんの少しだけでも</u> お手伝いいただけるとありがたいのですが。(パターン N3, p.128)

恐れ入りますが	1 (1.9)	>	-	(43) <u>恐れ入りますが</u> 、また後ほど、お電話いただけますでしょうか。(模試と対策 N2, p.60)
もしよければ	1 (1.9)	>	-	(44) <u>もしよければ</u> 、これも全部もらっていただけませんか。(はじめて N2, p.127)
できたら	1 (1.9)	>	-	(45) あのー、 <u>できたら</u> この荷物、ここで夕方まで預かっといてほしいんですけど。(新完全 N2, p.43)
お差し支えなければ	1 (1.9)	>	-	(46) <u>お差し支えなければ</u> 、お電話番号をお願いします。(ゼット N2, p.81)
頼みたいことがあるんだけど	1 (1.9)	>	-	(47) あのう、 <u>頼みたいことがあるんだけど</u> 。(合格できる N2, p.14)
難しいのは承知ですが	1 (1.9)	>	-	(48) <u>難しいのは承知ですが</u> 、今月末までになんとかありませんか。(SUCCESS N2, p.86) (ตัวอย่างเดียวกับ (15))
รวมวลีที่ใช้นำหน้า	8 (15.2)	>	2 (4.4)	
รวมสำนวนนำหน้า	22 (41.5) ②	<	20 (43.5) ②	
ข้อความที่ไม่ใช้สำนวนนำหน้า	31 (58.5) ①	>	26 (56.5) ①	
รวม	53 (100)		46 (100)	

จากตารางที่ 5 สามารถสรุปการใช้สำนวนนำหน้าได้ดังนี้

- 1) ทั้งในระดับ N2 และ N3 พบข้อความที่ไม่ใช้สำนวนนำหน้ามากกว่า ในระดับ N2 พบข้อความที่ไม่ใช้ร้อยละ 58.5 และในระดับ N3 ร้อยละ 56.5
- 2) ระดับ N3 มีการขอโทษมากกว่าระดับ N2 ในระดับ N3 พบการขอโทษร้อยละ 13 และในระดับ N2 ร้อยละ 5.7
- 3) ระดับ N3 พบการใช้คำกริยาวิเศษณ์รวมกันร้อยละ 21.6 และการใช้สำนวนการขอโทษร่วมกับ「ちょっと」ร้อยละ 4.3 ซึ่งมากกว่าระดับ N2 ซึ่งพบการใช้คำกริยาวิเศษณ์รวมกันร้อยละ 17 และการใช้สำนวนการขอโทษร่วมกับ「ちょっと」ร้อยละ 3.8
- 4) ระดับ N2 พบการใช้วลีที่ใช้นำหน้ามากกว่าระดับ N3 และมีความหลากหลายมากกว่าในระดับ N3 พบแค่「悪いけど」「ほんの少しだけでも」แต่ในระดับ N2 พบ「もしよければ」「お差し支えなければ」「難しいのは承知ですが」ด้วย

5.2 การตอบการขอร้อง

ในหัวข้อนี้จะแสดงจำนวนการตอบการขอร้องทั้งการตอบรับและตอบปฏิเสธ สำหรับตัวอย่าง จะแสดงทั้งข้อความแสดงการขอร้องและคำตอบที่ถูกต้อง ทั้งนี้พบข้อความที่ไม่ได้แสดงความหมายทั้งการตอบรับและการปฏิเสธ ผู้วิจัยจึงจัดประเภทอยู่ในหัวข้ออื่น ๆ สำหรับค่าร้อยละจะคำนวณจากจำนวนข้อความการขอร้องทั้งหมดที่พบ จำนวน ค่าร้อยละและตัวอย่างการตอบการขอร้องแบบต่าง ๆ เป็นไป ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวน คำร้อยละและตัวอย่างการตอบการขอร้องแบบต่าง ๆ

สำนวน		จำนวน (ร้อยละ)			ตัวอย่าง
		N2	N3		
การตอบรับ	เชิงบวก	37 (69.8) ①	< ①	34 (73.9) ①	(49) A: この荷物、お客さんに届けてもらえるかな。 B: はい、部長。さっそく行ってまいります。(予想問題集 N2, p.93) (50) A: 明日、9 時に書類を取りに来てほしいんですが。 B: はい、大丈夫です。(一発合格 N3, p.175)
	เชิงลบ	6 (11.3) ②	> ④	2 (4.3) ④	(51) A: 佐藤さん、日曜のバイト、私と時間代わってもらうわけにいかない？ B: 別に、かまいませんけど。(公式 2 N2, p.71) (52) A: これ、佐藤さんに返しといてもらえる？ B: うん、来週会ったときでいい？(新完全 N3, p.45)
	รวม	43 (81.1)	> (78.2)	36 (78.2)	
การตอบปฏิเสธ	ทางตรง	3 (5.7) ③	> ④	2 (4.3) ④	(53) A: もしよければ、これも全部もらっていただけませんか。 B: いいえ、さすがにそんなわけには…。(はじめて N2, p.127) (54) A: 部長、今度のカラオケ大会に、ぜひ参加していただきたいのですが。 B: いや、それは遠慮するよ。(模試と対策 N3, p.29)
	ทางอ้อม	1 (1.9) ④	< ②	5 (10.9) ②	(55) A: すみません、アンケートにお答えいただけませんか。 B: ごめんなさい、今、急いでいるので……。 (スピード N2, p.24) (56) A: 日曜日のスポーツ大会、出てくれない？ B: 応援ならいいけど。(合格できる N3, p.15)
	รวม	4 (7.6)	< (15.2)	7 (15.2)	
อื่นๆ		6 (11.3) ②	> ③	3 (6.5) ③	(57) A: それはそのままにしておいてもらえますか。 B: えっ、戻さなくていいんですか。(スピード N2, p.26) (58) A: すみません、エアコンをもうちょっと強くしていただけませんか。 B: あ、まだ暑かったですか。すみません。(ゼツタイ N3, p.73)
รวม		53 (100)		46 (100)	

จากตารางที่ 6 สามารถสรุปการตอบการขอร้องได้ดังนี้

- 1) ทั้งในระดับ N2 และ N3 พบการตอบรับมากกว่าการตอบปฏิเสธ และพบการตอบรับเชิงบวกมากกว่าการตอบรับเชิงลบ
- 2) ระดับ N2 พบการตอบรับเชิงลบมากกว่าในระดับ N3 ประมาณ 3 เท่า ในระดับ N2 พบการตอบรับเชิงลบ ร้อยละ 11.3 ในระดับ N3 พบการตอบรับเชิงลบ ร้อยละ 4.3
- 3) ระดับ N3 พบการตอบปฏิเสธทางอ้อมมากกว่าในระดับ N2 ประมาณ 5 เท่า กล่าวคือในระดับ N3 พบร้อยละ 10.9 ในระดับ N2 พบร้อยละ 1.9
- 4) ทั้งในระดับ N2 และ N3 ระดับยังพบการตอบแบบไม่ได้ระบุว่าตอบรับหรือปฏิเสธ เช่น ถามคำถามกลับไปยังผู้พูดโดยไม่ได้มีนัยที่จะปฏิเสธการขอร้องนั้น การตอบในลักษณะเช่นนี้พบในระดับ N2 มากกว่าประมาณ 2 เท่า คือพบในระดับ N2 ร้อยละ 11.3 และพบในระดับ N3 ร้อยละ 6.5

6. อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์และแบ่งประเภทสำนวนการขอร้อง และการตอบจากหนังสือเตรียมสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น ด้านการฟังในระดับ N2 และ N3 ทำให้เห็นความแตกต่างของข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันทีของทั้ง 2 ระดับ และเห็นลักษณะเด่นของข้อสอบระดับ N2 อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผล ตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

6.1 การใช้สำนวนการขอร้องในข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันทีระดับ N2

ลักษณะเด่นของสำนวนการขอร้องในข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันทีระดับ N2 มีดังนี้

- 1) มีการขอร้องหลายประเภทตามหน้าที่ของประโยค เมื่อแบ่งประเภทย่อย พบการขอร้องแบบการเรียกร้อง การอนุญาต และมีการใช้สำนวน เช่น 「なんとかありませんか。」
- 2) มีการใช้สำนวน 「～てもら+สำนวนเติมท้าย」 เช่น 「～てもらってもいいか」 ซึ่งเป็นการขอร้องแบบการเรียกร้องการอนุญาต
- 3) มีการใช้รูปปฏิเสธมากกว่ารูปบอกเล่าเป็นจำนวนมาก
- 4) มีการใช้สำนวนเติมท้ายที่ใช้ร่วมกับ 「～もらう」 ดังที่อธิบายในข้อ 2) นอกจากนี้ยังพบสำนวนเติมท้ายอื่นๆ อีก เช่น 「かな」「でしょう」「わけにはいかない」
- 5) มีการใช้วลีนำหน้าหลากหลาย เช่น 「悪いけど」「もしよければ」「お差し支えなければ」「難しいのは承知ですが」

ในทางตรงข้าม ประเด็นที่สำนวนการขอร้องในข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันทีระดับ N2 ไม่แตกต่างกับระดับ N3 หรือประเด็นที่ผู้เรียนควรเรียนรู้ตั้งแต่ระดับ N3 แล้ว มีดังนี้

- 1) การใช้สำนวนแสดงความปรารถนา ซึ่งระดับ N3 มีการใช้มากกว่าระดับ N2 ประมาณ 4 เท่า
- 2) การใช้ 「～もらえるか・～もらえないか」 มากกว่า 「～てくれるか・～てくれないか」
- 3) การใช้คำกริยาวิเศษณ์ เช่น 「ちょっと」 ซึ่งทั้ง 2 ระดับพบจำนวนเท่า ๆ กัน นอกจากนี้ยังพบคำกริยาวิเศษณ์บางคำในระดับ N3 แต่ไม่พบในระดับ N2 เช่น 「ぜひ」

ลักษณะเด่นของสำนวนการขอร้องในระดับ N2 ที่กล่าวมาข้างต้น สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานของการสอบวัดระดับ N2 ที่กล่าวว่า “สามารถเข้าใจภาษาญี่ปุ่นที่ใช้ในสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้ และสามารถเข้าใจภาษาญี่ปุ่นที่ใช้ในสถานการณ์ในวงกว้างได้ในระดับหนึ่ง” (国際交流基金他, 2010) ในชีวิตประจำวันมีการใช้สำนวนการขอร้องหลายประเภท และมีการใช้สำนวนเติมท้าย การใช้รูปปฏิเสธ การใช้สำนวนนำหน้า ซึ่งลักษณะเหล่านี้ปรากฏในวรรณกรรมที่แบ่งประเภทการขอร้อง (益岡・田窪(1992), 日本語記述文法研究会編 (2003), 山岡他 (2010)) นอกจากนี้สำนวนการขอร้องในระดับ N2 มีแนวโน้มที่จะสุภาพและถ่อมตนให้ผู้ฟังมากกว่า เช่น การใช้สำนวนเติมท้ายเพื่อแสดงความสงสัย 「かな」 และการใช้รูปปฏิเสธเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังสามารถตอบปฏิเสธได้ ซึ่งการใช้ภาษาถ่อมตนให้ผู้ฟังก็เป็นทักษะที่สำคัญในการสื่อสารในชีวิตประจำวันเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม พบสำนวนที่ไม่ปรากฏในวรรณกรรมที่ผ่านมา เช่น 「なんとかありませんか」 หรือการใช้สำนวนเติมท้าย 「わけにはいかない」 เป็นต้น ในพจนานุกรมรูปประโยคภาษาญี่ปุ่น (Group Jammassy, 2554) ได้อธิบาย 「なんとかなる」 ว่ามีความหมายว่า “สามารถเปลี่ยนสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ไปในทางที่น่าพอใจได้”

(น.526-527) และได้อธิบายสำนวน 「わけにはいかない」 ว่า “มีความหมายว่า “ทำเช่นนั้นไม่ได้” และไม่ได้มีความหมายแค่ “ทำไม่ได้” แต่มีความหมายว่า “ทำเช่นนั้นไม่ได้หรือห้ามทำ เพราะพิจารณาจากสามัญสำนึก ค่านิยมในสังคม หรือประสบการณ์ในอดีต” (น.803) จะเห็นได้ว่าไม่ได้มีคำอธิบายเกี่ยวกับการใช้เพื่อการขอร้อง จึงอาจยากสำหรับผู้เรียนในการเชื่อมโยงความหมายของสำนวนและเข้าใจว่าสามารถใช้สำนวนนี้ในสถานการณ์การขอร้องได้

ส่วนข้อสอบวัดระดับ N3 เนื่องจากเกณฑ์มาตรฐานของการสอบวัดระดับ N3 คือ “สามารถเข้าใจภาษาญี่ปุ่นที่ใช้ในชีวิตประจำวันได้ในระดับหนึ่ง” (国際交流基金他, 2010) ข้อความขอร้องในระดับ N3 จึงสะท้อนการขอร้องในชีวิตประจำวันแค่บางประเด็น เช่น การใช้ 「～てもらえるか・～てもらえないか」 หรือกริยาวิเศษณ์เพื่อคุณภาพ ในขณะที่ ไม่สะท้อนบางประเด็น เช่น ไม่ได้มีรูปปฏิเสธมากนัก มีการใช้สำนวนเติมท้าย และสำนวนนำหน้าแค่บางสำนวนเท่านั้น

6.2 การตอบการขอร้องในข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันทีระดับ N2

ลักษณะเด่นของการตอบการขอร้องในข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันทีระดับ N2 มีดังนี้

- 1) มีการตอบรับเชิงลบมากกว่า
- 2) มีการตอบแบบไม่ได้ระบุว่าตอบรับหรือปฏิเสธมากกว่า เช่น ถามคำถามกลับไปยังผู้พูดโดยไม่ได้มีนัยที่จะปฏิเสธการขอร้อง

สำหรับประเด็นที่การตอบการขอร้องในข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันทีระดับ N2 ไม่แตกต่างกับระดับ N3 หรือประเด็นที่ผู้เรียนควรเรียนรู้ตั้งแต่ระดับ N3 แล้ว มีดังนี้

- 1) การตอบรับเชิงบวก ซึ่งพบจำนวนเท่าๆ กันใน 2 ระดับ
- 2) การตอบปฏิเสธทางตรง ซึ่งพบจำนวนเท่าๆ กันใน 2 ระดับ
- 3) การตอบปฏิเสธทางอ้อม ซึ่งพบในระดับ N3 มากกว่า

ลักษณะเด่นของการตอบเหล่านี้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานการสอบ N2 เช่นเดียวกับการใช้สำนวนการขอร้อง กล่าวคือ ในการในสื่อสารในชีวิตประจำวัน ผู้ฟังไม่ได้ตอบรับการขอร้องเชิงบวกด้วยสำนวน เช่น 「はい、大丈夫です」 เพียงอย่างเดียว แต่อาจแสดงท่าทีเชิงลบด้วยการใช้คำช่วยสันธาน เช่น 「けど」 นอกจากนี้ เป็นไปได้ที่ผู้ฟังอาจไม่ได้ตอบการขอร้องในทันที แต่อาจมีการเจรจาต่อรองหรือถามคำถามกลับไปยังผู้พูดเพื่อให้แน่ใจก่อนตัดสินใจตอบรับหรือปฏิเสธ เกี่ยวกับประเด็นการถามคำถามกลับนั้น 李 (2004) ได้อธิบายเพิ่มเติมในหัวข้อการตอบปฏิเสธทางอ้อมแบบสอบถามกลับเพื่อแสดงความประสงค์ที่จะไม่กระทำ ว่ามีการถามคำถามบางประเภทที่ไม่ได้แสดงถึงการปฏิเสธ อย่างไรก็ตาม 李 (2004) แบ่งประเภทการตอบการขอร้องเป็นการตอบรับหรือปฏิเสธเท่านั้น ไม่ได้แยกการไม่ระบุว่าตอบรับหรือปฏิเสธเป็นอีกประเภท

ส่วนการตอบรับในระดับ N3 อาจไม่สะท้อนการสนทนาในชีวิตประจำวันในด้านการตอบรับเชิงลบหรือการไม่ระบุชัดเจนว่าเป็นการตอบรับหรือปฏิเสธมากนัก เนื่องจาก ผู้ที่ผ่านระดับ N3 ต้องสามารถเข้าใจภาษาญี่ปุ่นที่ใช้ในชีวิตประจำวันได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น

7. ข้อเสนอแนะ

จากผลการอภิปรายเกี่ยวกับสำนวนการขอร้องและการตอบรับในข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันทีระดับ N2 จะเห็นได้ว่าสำนวนที่คาโอริ นากามุระ และคณะ (2555) นำเสนอในหนังสือเตรียมสอบวัดระดับด้านการฟัง เช่น 「～してほしいけど／ください／くださいませんか／もらえる？／もらえない？／もらえませんか／いただきたいんですが／いただけませんか／くれない？／くれませんか／くれる（もらえる）と助かるんですが（ありがたいんですが）」 อาจไม่เหมาะสมเนื่องจากมีบางสำนวนที่ผู้เรียนต้องรู้ตั้งแต่สอบวัดระดับที่ต่ำกว่าคือ N3 แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องเน้นในการสอนเพื่อเตรียมสอบวัดระดับ N2

สิ่งสำคัญในการฟังแบบการโต้ตอบทันที คือผู้เข้าสอบจำเป็นต้องฟังแล้วรู้ว่าข้อความนั้นเป็นข้อความในการขอร้อง ผู้สอนสามารถนำผลการอภิปรายของงานวิจัยนี้ไปฝึกเพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้ได้ว่าเป็นข้อความในการขอร้องได้ดังนี้

1) ฝึกให้ผู้เรียนฟังสำนวนการขอร้องที่หลากหลาย โดยเฉพาะการขอร้องประเภทการเรียกร้องการอนุญาต ซึ่งใช้สำนวน 「～てもらってもいいか」 โดยอาจอธิบายว่า สำนวนที่ใช้ในการขออนุญาตคือ 「～でもいいか」 เมื่อใช้กับ 「～もらう」 สามารถใช้ในการขอร้องได้ หรืออาจฝึกให้ผู้เรียนลองฟังข้อความที่ใช้สำนวนนี้แล้วตัดสินใจว่าใครเป็นผู้กระทำ ทั้งนี้อาจไม่ต้องเน้นอธิบายสำนวนขอร้องแบบการแสดงความปรารถนา เช่น 「～ほしい、～たいんですが」 หรือความแตกต่างของ 「～もらえるか」 และ 「～てくれるか」 มากนัก

2) ฝึกให้ผู้เรียนฟังการใช้รูปปฏิเสธในสำนวนการขอร้อง อาจอธิบายว่าในชีวิตประจำวัน การขอร้องแบบปฏิเสธมีความสุภาพมากกว่า เนื่องจากเปิดโอกาสให้ผู้ฟังปฏิเสธได้

3) ควรฝึกให้ผู้เรียนฟังการใช้สำนวนเติมท้ายที่ใช้ในสำนวนการขอร้อง โดยเฉพาะ 「わけにはいかないう」

4) ควรฝึกให้ผู้เรียนฟังโดยสังเกตวลีที่ใช้นำหน้า เช่น 「もしよければ」「お差し支えなければ」「難しいのは承知ですが」 อาจอธิบายว่าเมื่อได้ยินยอมเหล่านี้แล้ว มีความเป็นไปได้ที่ข้อความเกี่ยวกับการขอร้องจะตามหลัง อย่างไรก็ตาม ไม่จำเป็นต้องเน้นให้สังเกตการใช้คำกริยาวิเศษณ์ เช่น 「ちょっと」

สำหรับการฟังเพื่อเลือกคำตอบที่ถูกต้อง อาจเน้นว่าคำตอบอาจไม่ใช่การตอบรับหรือปฏิเสธเสมอไป ผู้สอนอาจยกตัวอย่างประโยคขอร้องพร้อมการตอบรับที่เป็นประโยคคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ขอร้อง จากนั้นให้ผู้เรียนฟังแล้วเชื่อมโยงความต่อเนื่องว่าเป็นการพัฒนาเนื้อเรื่องจากการขอร้อง อย่างไรก็ตามอาจไม่ต้องเน้นเรื่องการตอบรับเชิงบวก การปฏิเสธทั้งทางตรงและอ้อมมากนัก

งานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์แบ่งประเภทสำนวนการขอร้องและการตอบรับ อภิปรายลักษณะเด่นของข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันทีเกี่ยวกับการขอร้องในระดับ N2 และได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อใช้ในการกำหนดเนื้อหาในการฝึกทักษะดังกล่าว อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ยังไม่ครอบคลุมถึงการวิเคราะห์รูปแบบตัวเลือกที่ผิดเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนเลือกตัวเลือกนั้น อีกทั้งข้อสอบฟังประเภทการโต้ตอบทันทียังมีข้อความอีกหลายประเภท เช่น ข้อความการทักทาย การขออนุญาต ฯลฯ ซึ่งผู้วิจัยประสงค์จะศึกษาในครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง(References)

- คาโอริ นากามูระ, ซาชิ ฟูกุชิมะ และเอทสึโกะ โทโมมัทสึ. (2555). เตรียมสอบวัดระดับ N2 การฟัง [新完全マスター聴解 日本語能力試験N2] (สมจิตร สิริรัตนวิทย์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม สสท. (ต้นฉบับพิมพ์ ปี ค.ศ.2011)
- ASK Publishing. (2564). แนวข้อสอบ JLPT N2 [はじめての日本語能力試験 合格模試N2] (เมธี ธรรมพิภพ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม สสท. (ต้นฉบับพิมพ์ ปี ค.ศ.2020)
- Group Jammassy. (2554). พจนานุกรมรูปประโยคภาษาญี่ปุ่น [日本語文型辞典] (บุษบา บรรจงมณี, ปราณี จงสุจิธรรม, ประภา แสงทองสุข และวันชัย สีสพัทธ์กุล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม สสท. (ต้นฉบับพิมพ์ ปี ค.ศ.1998)
- Damrongchai, N. (2013). Japanese Speaking Personnel Proficiency Deficiencies: A Case Study of Japanese Education in Thailand. *Journal of Language Teaching and Research*, 4 (2), 348-356.
- 板橋貴子(2010). 「日本語能力試験聴解「即時応答」における解答プロセス」 『国際交流基金日本語教育紀要』 16, 17-28.
- 国際交流基金・日本国際教育支援協会(2010). 『新しい「日本語能力試験」ガイドブック』 <https://www.jlpt.jp/reference/pdf/guidebook1.pdf> สืบค้นวันที่ 5 สิงหาคม 2566
- 国際交流基金・日本国際教育支援協会(2012). 『日本語能力試験 公式問題集N3』 東京: 凡人社.
- 国際交流基金・日本国際教育支援協会(2018). 『日本語能力試験 公式問題集 第二集N2』 東京: 凡人社.
- 日本語記述文法研究会編(2003). 『現代日本語文法4 第8部 モダリティ』 東京: くろしお出版.
- 益岡隆志・田窪行則(1992). 『基礎日本語文法—改訂版—』 東京: くろしお出版.
- 山岡政紀・牧原功・小野正樹(2010). 『コミュニケーションと配慮表現—日本語語用論入門』 東京: 明治書院.
- 李奇楠(2004). 「依頼に対する応答の諸相」 『研究誌 ことば』 25, 38-49.

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Affiliation: Faculty of Humanities, Kasetsart University

Corresponding email: patcharaphan.su@ku.th

Received: 2023/08/05

Revised: 2023/09/23

Accepted: 2023/10/09

วัจนกรรมที่ปรากฏในโปสเตอร์รณรงค์ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาษาญี่ปุ่น

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) จำแนกประเภทวัจนกรรมในโปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยใช้ทฤษฎีวัจนกรรมของ Searle (1969) เป็นกรอบ 2) ศึกษาลักษณะวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อมที่ปรากฏในโปสเตอร์เหล่านี้ ข้อมูลเป็นประโยคทั้งหมดที่ปรากฏในโปสเตอร์ที่ออกโดยหน่วยงานราชการของญี่ปุ่นทั้ง 47 จังหวัด จำนวนรวม 235 โปสเตอร์ งานวิจัยนี้ได้แบ่งองค์ประกอบของโปสเตอร์เป็น 3 ส่วน ได้แก่ ภาพวาด ภาพตัวรอง และข้อความบอกรายละเอียดเพื่อศึกษาวัจนกรรมที่ปรากฏในแต่ละส่วนด้วย

ผลการวิจัยพบว่ามีวัจนกรรมที่ปรากฏในโปสเตอร์ทั้งหมด 1986 ประโยค เป็นวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริง 1181 ประโยค (59.47%) วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ 722 ประโยค (36.35%) วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก 44 ประโยค (2.22%) วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ 36 ประโยค (1.81%) และวัจนกรรมกลุ่มผูกมัด 3 ประโยค (0.15%) โดยวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงและวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะพบมากในทุกองค์ประกอบของโปสเตอร์ นอกจากนี้ ประโยคเหล่านี้ปรากฏในรูปแบบวัจนกรรมตรง 1911 ประโยค (96.22%) วัจนกรรมอ้อม 75 ประโยค (3.78%) ในวัจนกรรมอ้อมทั้งหมด พบการใช้ในกลุ่มชี้แนะมากที่สุดเป็นจำนวน (42 ประโยคหรือ 56%) และไม่พบการใช้วัจนกรรมอ้อมในกลุ่มผูกมัดและกลุ่มแถลงการณ์เลย

วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงและวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะปรากฏมากในข้อมูลของงานวิจัยนี้ เนื่องจากวัจนกรรมเหล่านี้ตรงกับจุดมุ่งหมายของโปสเตอร์ หน้าที่ของโปสเตอร์ในงานวิจัยนี้คือการรณรงค์เพื่อสร้างความเข้าใจและกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ดังนั้น จึงพบการใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงเพื่อถ่ายทอดข้อเท็จจริง และวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะเพื่อต้องการเชิญชวนให้ผู้รับสารปฏิบัติตามความต้องการของผู้ส่งสาร

คำ

สำคัญ

โปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาษาญี่ปุ่น, ทฤษฎีวัจนกรรม, วัจนกรรมอ้อม

Speech Acts on Japanese Posters to Raise Environmental Awareness

Abstract

The objectives of this research are 1) to classify the speech acts that appear on Japanese posters aimed at raising awareness about the environment, based on Searle's speech act theory (1969). 2) to study the occurrence of both direct and indirect speech acts on these posters. The dataset comprises Japanese utterances from 235 posters issued by Government Agencies across Japan's 47 prefectures. The posters were divided into 3 parts: headline, sub-headline, and body text, to facilitate an investigation into the types of speech acts present in each part.

The result showed that first, out of a total of 1986 utterances from 235 posters, the distribution of speech acts was representatives: 1181 utterances (59.47%), directives: 722 utterances (36.35%), expressives: 44 utterances (2.22%), declarations: 36 utterances (1.81%) and commissives: 3 utterances (0.15%). Representatives and directives were found in significant numbers across all parts of the posters. Second, a total of 1911 utterances (96.22%) were identified as direct speech acts, while 75 utterances (3.78%) were categorized as indirect speech acts. Among the indirect speech acts, directives were the most prevalent (42 utterances or 56%). Notably, commissives and declarations were not employed as part of indirect speech acts.

The findings of this research underscore the prevalence of representatives and directives, aligning with the posters' overarching objective of promoting greater environmental understanding and awareness. Consequently, representatives were used to convey factual information, while directives were employed to encourage readers to respond to the intentions of the message sender.

Key words

Japanese posters aimed at raising awareness about the environment, speech act theory, indirect speech acts

1. บทนำ

ปัจจุบัน พื้นที่ในระบบนิเวศทางบกและทางทะเลเป็นจำนวนมากถูกทำลายจากการถูกมนุษย์เข้าไปรุกราน ยิ่งกว่านั้น แม้แต่การใช้ชีวิตประจำวันทั่วไปของมนุษย์ก็นำไปสู่การทำลายธรรมชาติ เช่น ปัญหาขยะล้นโลก การใช้พลาสติกอย่างฟุ่มเฟือยไปจนถึงการอุปโภคบริโภคเกินความจำเป็น ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการขาดความตระหนักเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ จึงมีความพยายามจากนานาชาติในการรณรงค์ให้ทุกภาคส่วนใส่ใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญครั้งที่ 70 ที่ประเทศสมาชิกรวม 193 ประเทศ ร่วมลงนามรับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) เพื่อร่วมกันบรรลุการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ภายในปี ค.ศ. 2030 และได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการร่วมกันด้วยการตั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

ญี่ปุ่นเป็นหนึ่งในประเทศที่สำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนมาโดยตลอด ตั้งแต่มีการรับรอง “วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030” ญี่ปุ่นพยายามกระตุ้นทุกภาคส่วนให้มีความสำคัญกับประเด็นนี้ ดังจะเห็นได้จากการที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้ทุกกระทรวงจัดตั้งสำนักงานส่งเสริม SDGs ในปี ค.ศ. 2016 รวมถึงคัดเลือกเมืองที่ส่งเสริมการบรรลุ SDGs อย่างโดดเด่นให้เป็น “เมืองแห่งอนาคต SDGs (SDGs Future City)” ด้วย (読売新聞, 2019) จากการทำเช่นนี้อย่างมุ่งมั่นส่งผลให้ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีผลการดำเนินงานด้าน SDGs สูงเป็นอันดับหนึ่งในภูมิภาคเอเชีย อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์เหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นหากภาครัฐไม่พยายามสื่อสารไปยังภาคประชาชนอย่างแข็งขัน รัฐบาลญี่ปุ่นเองได้ประยุกต์ใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยสื่อชนิดหนึ่งที่หน่วยงานภาครัฐของญี่ปุ่นใช้อย่างแข็งขัน คือ โปสเตอร์

โปสเตอร์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างการรับรู้และปลูกฝังให้ผู้รับสารมีความรู้สึกร่วมและปฏิบัติตามที่ผู้ส่งสารต้องการ (มโนญ ไชยสมบูรณ์, 2556) เมื่อพิจารณาจากหน้าที่นี้ของโปสเตอร์ สามารถกล่าวได้ว่าภาษาในโปสเตอร์มีความสำคัญอย่างมากเนื่องจากเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความคิดของผู้ส่งสาร ต้องเลือกใช้ให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ ด้วยเหตุนี้ จึงคาดการณ์ต่อไปได้ว่าภาษาในโปสเตอร์ควรเป็นวัจนกรรมกลุ่มขึ้นนำตามทฤษฎีวัจนกรรมของ Searle (1969) เพื่อเชิญชวนผู้รับสารให้ปฏิบัติตามความต้องการของผู้ส่งสาร อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาการใช้วัจนกรรมในสื่ออื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับโปสเตอร์ในแง่ของการเชิญชวนและโน้มน้าวใจผู้รับสาร (เช่น เพลงประจำสถาบัน สื่อโฆษณาสินค้าประเภทอาหาร และโฆษณาณรงค์ทางโทรทัศน์) กลับพบวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงตามทฤษฎีวัจนกรรมของ Searle (1969) มากที่สุด (กรัณชรัตน์ หัสจำนงค์ และ สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2562; พัฒนบุรี นกชัยภูมิ และคณะ, 2562; อัจจิมา นิตยประภา, 2558) จากข้อค้นพบของงานวิจัยที่ผ่านมาซึ่งต่างจากการคาดการณ์ สามารถกล่าวเบื้องต้นได้ว่าการใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อการรณรงค์หรือเชิญชวน มีความเป็นไปได้ว่าอาจมีการใช้วัจนกรรมกลุ่มอื่น ๆ เข้ามาร่วมด้วย ไม่ใช่เพียงแค่การเขียนประโยคเชิญชวนหรือขอร้อง (ซึ่งอยู่ในวัจนกรรมกลุ่มขึ้นนำ) แล้วจะเสร็จสิ้น อย่างไรก็ตาม เท่าที่ผู้วิจัยได้สืบค้น ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาวัจนกรรมในโปสเตอร์ภาษาญี่ปุ่น ด้วยเหตุนี้ จึงยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าวัจนกรรมที่ถูกใช้ในโปสเตอร์ภาษาญี่ปุ่นจะมีแนวโน้มเช่นเดียวกันหรือไม่

จากรายละเอียดที่ระบุด้านบนจึงนำมาสู่คำถามของงานวิจัยนี้ว่าโปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาษาญี่ปุ่นมีการเลือกใช้วัจนกรรมในกลุ่มใดมากที่สุดเพื่อโน้มน้าวใจและสร้างการรับรู้แก่ผู้รับสารให้ปฏิบัติตามสารนั้น ๆ

ทั้งนี้ การศึกษาหน้าที่ของวัจนกรรมในโปสเตอร์มีประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจการใช้ภาษาเพื่อการรณรงค์ที่มีประสิทธิภาพในโปสเตอร์ รวมถึงช่วยให้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยเข้าใจการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นที่นอกเหนือจากตำราเรียนเพิ่มมากขึ้น และยังเป็นประโยชน์ต่อผู้สอนในการนำไปเป็นสื่อการสอนจริงด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์งานวิจัย

เพื่อศึกษาวัจนกรรมที่ปรากฏในโปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาษาญี่ปุ่น รวมถึงศึกษาลักษณะวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อมที่พบในวัจนกรรมเหล่านั้น

3. ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 ทฤษฎีวัจนกรรม

วัจนกรรมเป็นการกระทำที่ผู้ส่งสาร (ผู้พูดหรือผู้เขียน) กล่าวถ้อยคำใด ๆ แก่ผู้รับสารในบริบทใดบริบทหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่แสดงการกระทำนั้นไปพร้อมกับการกล่าวถ้อยคำ (สุจริตลักษณ์ ตีผลดง, 2009)

John L. Austin (1962) เป็นนักปรัชญาคนแรก ๆ ที่วิเคราะห์วัจนกรรมโดยให้ความสำคัญกับภาษาในชีวิตประจำวัน โดยมองว่ามนุษย์ไม่ได้ใช้ภาษาเพียงเพื่อกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งเท่านั้น แต่มนุษย์ยังใช้ภาษาเพื่อทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วย ถ้อยคำจึงไม่ใช่เพียงประโยคที่กล่าวถึงความจริงในโลกใบนี้ แต่เป็นการกระทำที่ไม่สามารถตัดสินได้ว่าถูกหรือผิดโดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เหมาะสม ทั้งนี้วัจนกรรมตามแนวคิดของ Austin (1962) แบ่งได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ วัจนกรรมตรงตามถ้อยคำ (Locutionary act) วัจนกรรมปฏิบัติ (Illocutionary act) และผลวัจนกรรม (Perlocutionary act) โดยวัจนกรรมตรงตามถ้อยคำเป็นการกล่าวถ้อยคำที่สื่อความตรงตามรูปแบบทางภาษา ขณะที่วัจนกรรมปฏิบัติเป็นการกล่าวถึงการกระทำบางสิ่งของผู้พูดผ่านทางถ้อยคำ และมีเจตนาที่แฝงอยู่เบื้องหลังถ้อยคำนั้น ๆ ซึ่ง Austin เรียกว่า “พลังวัจนกรรมปฏิบัติ (Illocutionary force)” ส่วนผลวัจนกรรมเป็นการแสดงผลของถ้อยคำที่กล่าวออกมา กล่าวคือ เมื่อใครสักคนกล่าวถ้อยคำใดถ้อยคำหนึ่งย่อมคาดหวังให้อีกฝ่ายเข้าใจเจตนาและปฏิบัติตามเจตนา นั้น ๆ

แนวคิดวัจนกรรมของ Austin ได้รับการพัฒนาต่อโดย John R. Searle ผู้เป็นลูกศิษย์ ขณะที่ Austin ให้ความสำคัญแก่ประโยคที่เป็นถ้อยคำกระทำชัดเจน (Explicit performative) ในการวิเคราะห์ Searle (1969) มองว่าแม้ประโยคนั้น ๆ จะเป็นประโยคที่ไม่ได้ระบุคำกริยาที่แสดงการกระทำไว้ชัดเจน ก็มี “พลังวัจนกรรมปฏิบัติ” ด้วย ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างภาษาญี่ปุ่นในงานวิจัยของ 山岡他 (2010) ขึ้นมาอธิบาย

ตัวอย่าง 1 転勤を命じる。(山岡他, 2010)

ตัวอย่าง 2 転勤しなさい。(山岡他, 2010)

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างตัวอย่าง 1 และตัวอย่าง 2 จะพบว่าตัวอย่าง 1 ใช้คำกริยา “命じる” ที่แสดงการกระทำชัดเจน ขณะที่ตัวอย่าง 2 เป็นรูปประโยคคำสั่ง เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ของ Searle (1969) แล้ว แม้ว่าตัวอย่าง 2 ไม่ได้ใช้คำกริยาที่แสดงการกระทำชัดเจนแต่ถือว่ามีความหมายวัจนกรรมปฏิบัติเป็นคำสั่งเช่นเดียวกับตัวอย่าง 1 โดย Searle (1969) ได้เสนอเงื่อนไขที่เหมาะสมในการเกิดวัจนกรรมขึ้นมา โดยแบ่งออกเป็น 4 เงื่อนไข ดังนี้

1. เงื่อนไขเนื้อหาข้อความ (Proposition content condition) หมายถึง กฎบอกเนื้อหาความนำเสนอ ประกอบด้วยคำนาม ภาคแสดง และภาคแสดงจะต้องแสดงเวลาในขณะพูด

2. เงื่อนไขขั้นเตรียมการ (Preparatory condition) หมายถึง กฎพื้นฐานซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ว่าวัจนกรรมที่เกิดขึ้นเป็นวัจนกรรมชนิดใด โดยต้องมีบริบทที่เหมาะสมเท่านั้นจึงจะสัมฤทธิ์ผล

3. เงื่อนไขความจริงใจ (Sincerity condition) หมายถึง กฎที่ระบุว่าถ้อยคำที่ผู้พูดกล่าวต้องเกิดจากความตั้งใจจริง หรือมีเจตนาอันจริงใจ หากขาดความจริงใจ วัจนกรรมนั้น ๆ จะไม่สัมฤทธิ์ผล

4. เงื่อนไขความครบถ้วน (Essential condition) หมายถึง กฎที่ผู้พูดต้องพยายามทำให้การสื่อเจตนาครบถ้วน เป้าหมาย เป็นความตั้งใจของผู้พูดในการกระทำวัจนกรรมนั้น ๆ

ตัวอย่างของเงื่อนไขที่เหมาะสม เช่น กรณีวัจนกรรมการขอร้อง Searle (1969) อธิบายว่าจะต้องมีเงื่อนไขเนื้อหาข้อความ เป็น “เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต” มีเงื่อนไขขั้นเตรียมการเป็น “ผู้พูดเชื่อว่าสิ่งที่พูดเป็นสิ่งที่ผู้ฟังสามารถกระทำได้และเป็นสิ่งที่ผู้พูดต้องการ และไม่เป็นสิ่งที่ผู้ฟังกระทำอยู่เป็นปกติไม่ว่าผู้พูดจะขอร้องหรือไม่” ส่วนเงื่อนไขความจริงใจคือ “ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังทำสิ่งนี้จริง” และเงื่อนไขความครบถ้วนคือ “ความพยายามของผู้พูดส่งผลให้ผู้ฟังกระทำสิ่งนี้” โดย Searle (1969) ได้แบ่งประเภทของวัจนกรรมออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มกล่าวความจริง (Representatives) มีจุดมุ่งหมายเพื่อบอกข่าวสาร ข้อเท็จจริงและความเป็นไปได้ต่าง ๆ โดยผู้พูดบอกกล่าวเนื่องจากเห็นว่าผู้ฟังยังไม่ทราบหรือข้อมูลนั้น ๆ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง คำกริยาที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ พูด ยืนยัน ยืนยัน บรรยาย สรุป รายงาน วิจารณ์ ต่อว่า

2. กลุ่มชี้แนะ (Directives) มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการให้ผู้ฟังกระทำการใดสิ่งหนึ่งตามความประสงค์ของผู้พูด คำกริยาที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ แนะนำ ขอร้อง เชิญชวน ทำทนาย ออกคำสั่ง สอบถาม

3. กลุ่มผูกมัด (Commissives) มีจุดมุ่งหมายเพื่อบอกให้ผู้ฟังทราบว่าผู้พูดจะกระทำการใดสิ่งหนึ่งเพื่อผู้ฟัง คำกริยาที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ สัญญา รับรอง ชู เสนอตัว

4. กลุ่มแสดงความรู้สึก (Expressives) มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงความรู้สึกรวมถึงทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ คำกริยาที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ทักทาย ขอโทษ ขอขอบคุณ เตือน ชมเชย แสดงความเสียใจ

5. กลุ่มแถลงการณ์ (Declarations) มีจุดมุ่งหมายเพื่อประกาศหรือเปลี่ยนแปลงสถานภาพของบุคคลหรือบางสิ่ง คำกริยาที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ตั้งชื่อ ยอมแพ้ ไล่ออก กล่าวเปิดงาน

นอกจากนี้ Searle (1969) ยังกล่าวว่าในการกล่าวถ้อยคำเพื่อแสดงเจตนาบางครั้ง ผู้พูดไม่ได้สื่อความหมายตามรูปภาษาเสมอไป โดยผู้พูดอาจใช้ถ้อยคำอื่นเพื่อสื่อสารให้ผู้ฟังได้รับทราบมากกว่ารูปภาษาที่ปรากฏ Searle (1969) เรียกถ้อยคำเหล่านี้ว่า “วัจนกรรมอ้อม (Indirect Speech Act)” ดังตัวอย่าง 3

ตัวอย่าง 3 君に転勤してもらったことになったよ。(山岡他, 2010)

หากตัวอย่าง 3 เป็นบทสนทนาระหว่างหัวหน้าและลูกน้อง แม้ถ้อยคำนี้จะไม่ตรงตามรูปแบบโครงสร้างทางภาษา แต่ผู้รับสารยังสามารถตีความได้ว่าเป็นวัจนกรรม “คำสั่ง” ดังนั้น บริบทและความรู้พื้นฐานที่มีร่วมกันระหว่างผู้พูดและผู้ฟังจึงเป็นสิ่งจำเป็น จากรายละเอียดข้างต้นจะพบว่า Searle มองว่าการกล่าวถ้อยคำหนึ่ง ๆ ออกมาเป็นการแสดงเจตนาของผู้พูด และเจตนาเป็นส่วนสำคัญของวัจนกรรม แต่ละวัจนกรรมมีเงื่อนไขที่เหมาะสมในการเกิดวัจนกรรมแตกต่างกันออกไป

แนวคิดวัจนกรรมของ Searle (1969) มีจุดเด่นหลายอย่าง เช่น พัฒนาต่อจาก Austin ที่ให้ความสำคัญแก่ผู้พูดเท่านั้น เป็นการให้ความสำคัญแก่ผู้ฟังด้วยว่าจะเข้าใจสิ่งที่ผู้พูดส่งสารออกมาอย่างไร (中園, 2003) รวมถึงมีการระบุวัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก ซึ่งต่างจากแนวคิด Speech Function ของ Halliday ที่ไม่ได้แบ่งกลุ่มนี้ออกมาอย่างชัดเจน ทั้ง ๆ ที่สองแนวคิดนี้มีความคล้ายกัน (山岡, 2007) แม้จะมีจุดด้อยบางอย่าง เช่น วลีคำถามท้ายประโยคบอกเล่า (Question Tag) เหมาะสมหรือไม่ในการจัดให้อยู่ในกลุ่มวัจนกรรมคำถาม (山岡, 2007) หรือการให้ความสำคัญแก่ประโยคเดียว (single sentences) โดยไม่สนใจบริบทรวมถึงประเด็นที่แม้แนวคิดวัจนกรรมของ Searle ให้ความสำคัญแก่ผู้ฟังด้วยว่าเข้าใจอย่างไร แต่ยังคงวิเคราะห์จากมุมมองของผู้พูดเป็นหลัก (Archer et al., 2012) อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีวัจนกรรมของ Searle ยังคงได้รับความนิยมมากที่สุด สังเกตได้จากงานวิจัยด้านวัจนกรรมทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยใช้แนวคิดของ Searle ในการวิเคราะห์เป็นหลักโดยไม่มีการปรับปรุงเนื้อหาเพิ่มเติม งานวิจัยนี้จึงใช้แนวคิดของ Searle (1969) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกต่อการเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่วิเคราะห์วัจนกรรมในสื่ออื่น ๆ ที่มีลักษณะเชิงชวนและโน้มน้าวใจผู้รับสาร ในส่วนของบริบทที่เป็นข้อวิพากษ์นั้น งานวิจัยนี้ได้ปรับปรุงโดยพิจารณาภาพประกอบด้วยเสมอเพื่อช่วยให้สามารถตีความวัจนกรรมได้อย่างถูกต้อง

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เท่าที่ผู้วิจัยได้สืบค้น ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาวัจนกรรมในโปสเตอร์ภาษาญี่ปุ่น แต่ทว่าม้งงานวิจัยที่ศึกษาการใช้วัจนกรรมในสื่ออื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับโปสเตอร์ในแง่ของการเชิญชวนและโน้มน้าวใจผู้รับสาร ผู้วิจัยจึงทบทวนงานวิจัยเหล่านั้นแทน อนึ่ง งานวิจัยที่ศึกษาวัจนกรรมด้านล่างล้วนใช้แนวคิดวัจนกรรมของ Searle (1969) เป็นเกณฑ์

กรัณฐรัตน์ หัสจำนงค์ และ สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2562) ศึกษาการใช้วัจนกรรมในเพลงประจำสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ รวมทั้งสิ้น 915 เพลง ผลการศึกษาพบว่ามีการใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงมากที่สุด โดยส่วนใหญ่เป็นการบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบัน เช่น อัตลักษณ์ของสถาบันและคุณลักษณะของนักศึกษาสถาบัน ตามมาด้วยกลุ่มแสดงความรู้สึกที่พบในจำนวนใกล้เคียงกัน รองลงมาคือกลุ่มชี้แนะ กลุ่มผูกมัด และวัจนกรรมที่พบน้อยที่สุดคือกลุ่มแถลงการณ์

บุญโชค เขียวมา (2550) ศึกษาวัจนกรรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปี 2547 งานวิจัยนี้พบการใช้วัจนกรรมกลุ่มผูกมัดมากที่สุด (วัจนกรรมการสัญญาและการเสนอตัว 76 ถ้อยคำ หรือร้อยละ 46.91) ตามมาด้วยวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ (วัจนกรรมการขอร้อง การแนะนำ การจูงใจ และเชิญชวน 56 ถ้อยคำหรือร้อยละ 34.57) ลำดับถัดไปเป็นวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริง (วัจนกรรมการให้ข้อมูล 27 ถ้อยคำหรือร้อยละ 16.67) และวัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (วัจนกรรมการเตือน 3 ถ้อยคำหรือร้อยละ 1.85)

พัฒน์นรี นกชัยภูมิ และคณะ (2562) ศึกษาประเภทของวัจนกรรมที่ใช้ในการเขียนพาดหัวโฆษณาสินค้าประเภทอาหารในประเทศฝรั่งเศส จำนวน 33 ข้อความ จาก 21 รายการสินค้า ผลการศึกษาพบว่ามีการใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงมากที่สุด (ร้อยละ 60) ตามมาด้วยกลุ่มชี้แนะ (ร้อยละ 40) โดยไม่พบวัจนกรรมอีกสามกลุ่มที่เหลือ ผลของงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการโฆษณาสินค้าประเภทอาหารสามารถใช้ประโยคบอกเล่าความจริงที่เป็นข้อมูลได้โดยไม่ต้องใช้ประโยคชี้แนะเสมอไป

อัจจิมา นิตยประภา (2558) ศึกษาประเภทวัจนกรรมในบทโฆษณาณรงค์ทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จำนวน 50 บทโฆษณา ผลการศึกษา

พบว่ามีการใช้วจนกรรกลุ่มกล่าวความจริงมากที่สุด (ร้อยละ 56.08) ตามมาด้วยกลุ่มชั้นนำ (ร้อยละ 39.19) กลุ่มแสดงความรู้สึก (ร้อยละ 2.70) และกลุ่มผูกมัด (ร้อยละ 2.03) อัจจิมา (2558) ระบุว่าสาเหตุที่พบวจนกรรกลุ่มกล่าวความจริงมากที่สุดมาจากการที่บทโฆษณาต้องการให้ผู้รับสารทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับผลกระทบด้านสุขภาพ ข้อมูลสถิติ หรือกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนการพบวจนกรรกลุ่มชั้นนำเป็นลำดับรองลงมา มาจากการที่บทโฆษณาต้องการแนะนำวิธีการต่าง ๆ หรือชักชวนให้ผู้รับสารกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อลด ละ หรือเลิกการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

สิ่งที่น่าสนใจในงานวิจัยก่อนหน้ามีสองประเด็น ประเด็นแรกคือแม้กลุ่มตัวอย่างของงานเหล่านี้จะเป็นสื่อที่มีลักษณะเชิญชวนและโน้มน้าวใจผู้รับสาร แต่ผลวิจัยของบุญโชค เขียวมา (2550) แตกต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าอาจเนื่องมาจากงานนี้ศึกษาป้ายหาเสียงที่นักการเมืองให้คำสัญญาหรือเสนอตัวว่าจะเข้ามาแก้ปัญหาต่าง ๆ จึงส่งผลให้พบวจนกรรกลุ่มผูกมัดมากที่สุดต่างจากงานวิจัยอีกสามชิ้น ประเด็นที่สอง คือ หากคาดการณ์โดยทั่วไป สื่อที่มีลักษณะเชิญชวนและโน้มน้าวใจผู้รับสาร ควรพบการใช้วจนกรรชั้นนำมากกว่าวจนกรรกลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากมีวัตถุประสงค์เพื่อเชิญชวนผู้รับสารให้ดำเนินการอะไรบางอย่างตามที่ผู้ส่งสารต้องการ เช่น ซื้อสินค้า เปลี่ยนพฤติกรรมบางอย่าง อย่างไรก็ตาม ผลของงานวิจัยที่ผ่านมากลับพบวจนกรรกลุ่มกล่าวความจริงมากที่สุด (กรณิชนันท์ หัสจันทน์ และ สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2562; พัฒนบุรี นกชัยภูมิ และ คณะ, 2562; อัจจิมา นิตยประภา, 2558) จากข้อค้นพบของงานวิจัยที่ผ่านมาซึ่งต่างจากการคาดการณ์ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าโปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาษาญี่ปุ่นจะมีรูปแบบการใช้วจนกรรที่เหมือนหรือแตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมา

4. ความหมายและองค์ประกอบของโปสเตอร์

โปสเตอร์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับประชาสัมพันธ์ที่มีหน่วยงานหนึ่งเป็นผู้ผลิตและเผยแพร่ไปยังผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยจัดอยู่ในสิ่งพิมพ์โฆษณาที่ไม่ได้เย็บเล่ม (เบญจมาภรณ์ ภิญโญพรพาณิชย์, 2554) โปสเตอร์เป็นภาพขนาดใหญ่พิมพ์บนกระดาษ ถูกออกแบบขึ้นเพื่อใช้ติดผนังหรือกำแพง อย่างไรก็ตาม โปสเตอร์มีหลายขนาด โปสเตอร์ขนาดเล็กที่มีไว้เพื่อโฆษณาจะถูกเรียกว่า “ใบปลิว” หรือ Flyer (มนูญ ไชยสมบูรณ์, 2556) ในส่วนขององค์ประกอบของโปสเตอร์ มีผู้ให้คำจำกัดความขององค์ประกอบโปสเตอร์แตกต่างกันไป เช่น ปิรันธนา สงวนบุญญพงษ์ (2542) ระบุว่าโปสเตอร์มี 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หัวเรื่องและหัวเรื่องรอง (Headline and Sub Headline) ข้อความ (Body Copy) ภาพประกอบ (Illustrations) และชื่อ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ขององค์กรที่เผยแพร่ (Brand Identification & Logo) ขณะที่มนูญ ไชยสมบูรณ์ (2556) แบ่งองค์ประกอบของโปสเตอร์ออกเป็น 7 ส่วน ได้แก่ รูปภาพ (Picture) พาดหัว (Headline) พาดหัวรอง (Sub Headline) รายละเอียด (Body Text) ข้อความพิสูจน์กล่าวอ้าง (Proof) ข้อความปิดท้าย (Closing) ผู้รับผิดชอบหรือเจ้าของโปสเตอร์ (Publishers)

จากคำจำกัดความในย่อหน้าบน งานวิจัยนี้ได้กำหนดองค์ประกอบของโปสเตอร์ออกเป็น 1.พาดหัว 2.พาดหัวรอง และ 3.ส่วนอื่น ๆ (ข้อความอื่น ๆ ทั้งหมด ยกเว้นชื่อ เครื่องหมาย สัญลักษณ์องค์กรที่ไม่นำมาวิเคราะห์) เพื่อบรรยายลักษณะเด่นของวจนกรรในแต่ละส่วน อนึ่ง งานวิจัยนี้แบ่งองค์ประกอบแต่ละส่วนจากขนาดตัวอักษร โดย “พาดหัว” จะมีขนาดใหญ่ที่สุด ตามมาด้วย “พาดหัวรอง” และตัวอักษรที่มีขนาดเล็กกว่าสองส่วนแรก ไม่ว่าขนาดใดก็ตามจะถือว่าเป็น “ส่วนอื่น ๆ ” ทั้งหมด อย่างไรก็ตาม กรณีที่มีการปนกันระหว่างขนาดตัวอักษรในส่วนเดียวกัน งานวิจัยนี้จะกำหนดจากขนาดของตัวอักษรในภาพรวม เช่น ในส่วนอื่น ๆ (ขนาดตัวอักษรเล็กกว่า

สองส่วนแรก) อาจมีบางคำที่มีขนาดใหญ่หรือใกล้เคียงเท่าพาดหัวรอง แต่งานวิจัยนี้จะพิจารณาว่าคำนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของ “ส่วนอื่น ๆ” องค์ประกอบของโปสเตอร์ที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นไปตามภาพ 1

ภาพ 1 โปสเตอร์ที่ออกโดยจังหวัดนางาโนะ (Nagano-02)

ภาพ 1 เป็นโปสเตอร์ที่ออกโดยหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมจังหวัดนางาโนะ รหัสโปสเตอร์กำหนดโดยเริ่มจากชื่อจังหวัด และตามด้วยหมายเลข 01-05 กรณีของโปสเตอร์นี้ (Nagano-02) มีส่วนที่เป็น “พาดหัว” อยู่บนสุด มี “พาดหัวรอง” อยู่ก่อนไปทางกลางภาพ ส่วนที่เหลือเป็น “ส่วนอื่น ๆ” แม้ใน “ส่วนอื่น ๆ” จะมีบางคำที่มีขนาดตัวอักษรใหญ่ ใกล้เคียงกับพาดหัวรอง แต่งานวิจัยนี้จะมองว่าคำเหล่านี้ถูกใช้เพียงเพื่อเน้นความสนใจเท่านั้น จึงพิจารณาว่าเป็นส่วนหนึ่งใน “ส่วนอื่น ๆ” และส่วนล่างสุดที่เป็นชื่อ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ขององค์กรที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบจะไม่นำมาวิเคราะห์

5. วิธีการวิจัย

5.1 การเก็บรวบรวมโปสเตอร์

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโปสเตอร์ภาษาญี่ปุ่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติ โปสเตอร์เหล่านี้ต้องออกโดยหน่วยงานราชการ เช่น องค์กรบริหารระดับจังหวัด (รวมถึงเมือง) หรือหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมของญี่ปุ่นจากทั้ง 47 จังหวัด ผู้วิจัยเลือกข้อมูลที่ครอบคลุมทุกภูมิภาคของญี่ปุ่น เนื่องจากต้องการข้อมูลจากทุกจังหวัดที่ไม่เอนเอียงไปยังภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่งเท่านั้น

ผู้วิจัยค้นหาโปสเตอร์อนุรักษ์ธรรมชาติเหล่านี้ผ่านหลายช่องทาง เช่น สืบค้นตรงจากหน้าเว็บไซต์ทางการของจังหวัดนั้น ๆ โดยเริ่มค้นหาจากเว็บไซต์ของเมืองหลัก (เช่น จังหวัด Miyagi จะเริ่มค้นหาจากเว็บไซต์เมือง Sendai) จากนั้นจะค้นหาเว็บไซต์เมืองอื่น ๆ โดยไล่เรียงตามลำดับตามปริมาณประชากรจากมากไปน้อย นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังค้นหาโปสเตอร์อนุรักษ์ธรรมชาติเหล่านี้ผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตระหว่างวันที่ 1 มีนาคมถึง 31 พฤษภาคม พ.ศ.2566 โดยใช้คำสำคัญในการค้นหาคือ “環境啓発ポスター” ร่วมกับคำว่า “3R” “ごみ問題” “プラスチ

ซักปัญหา” “CO2排出削減” “食べきり運動” “省エネ” “ゼロカーボン” “エコドライブ” “COOL CHOICE” “WARM BIZ” เป็นต้น คำเหล่านี้คัดเลือกจากหน้าเว็บไซต์ของสำนักนายกรัฐมนตรีและกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม กรณีที่สืบค้นจากช่องทางอินเทอร์เน็ต เมื่อพบรูปภาพที่เข้าข่ายตามคำสำคัญที่ใช้ค้นหาแล้ว ผู้วิจัยจะตรวจสอบก่อนว่าภาพเหล่านั้นเป็นโปสเตอร์หรือไม่ โดยยึดตามเกณฑ์ เช่น องค์ประกอบของโปสเตอร์ (ปลั๊กชนา สวงบุญพงษ์, 2542) เนื้อหาที่เขียน (คัดเนื้อหาที่ระบุว่าเป็นรายงานความคืบหน้าหรือโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์อีเว้นท์ออก) รวมถึงต้องตรวจสอบได้ว่าการระบุชื่อเมืองหรือจังหวัดที่ออกโปสเตอร์นั้น ท้ายสุด งานวิจัยนี้คัดเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ที่พิจารณาได้ว่าเป็นโปสเตอร์จริงและตรวจสอบได้ว่าออกโดยจังหวัดใด

หลังจากค้นหาด้วยวิธีข้างต้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่ายเพื่อคัดเลือกโปสเตอร์ออกมาเมืองละ 5 โปสเตอร์ เกณฑ์นี้มาจากจำนวนขั้นต่ำสุดที่พบจากการค้นหาโปสเตอร์ในบางจังหวัด ดังนั้น ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้จึงมีทั้งหมด 235 โปสเตอร์ (47 จังหวัด × 5 โปสเตอร์)

5.2 ข้อมูลงานวิจัยและเกณฑ์การวิเคราะห์

ข้อมูลหลักของงานวิจัยนี้ได้แก่ส่วนที่เป็นภาษาทั้งหมด โดยแยกตามองค์ประกอบของโปสเตอร์ออกเป็น “พาดหัว” “พาดหัวรอง” และ “ส่วนอื่น ๆ ” อย่างไรก็ตาม ภาพประกอบ (เช่น รูปภาพและสีหน้าท่าทางของตัวละคร) เป็นบริบทสำคัญที่ช่วยในการตีความประเภทวัจนกรรมให้ถูกต้อง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตรวจสอบภาพทุกครั้ง เพื่อเป็นข้อมูลเสริมการตีความ อนึ่ง งานวิจัยนี้นับหนึ่งโครงสร้างประโยคในภาษาญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็นประโยคความเดียวหรือประโยคความซ้อนเป็นหนึ่งถ้อยคำ (1 utterance) โดยในหนึ่งถ้อยคำอาจมีอนุประโยคเป็นส่วนประกอบ กรณีมีการซ้ำทั้งประโยค เช่น มีการเขียนซ้ำประโยคเดียวกัน แต่วางไว้คนละตำแหน่งในโปสเตอร์ ผู้วิจัยจะนับว่าประโยคนั้นปรากฏเพียงครั้งเดียวเพื่อไม่ให้ส่งผลต่อจำนวนนับทั้งหมด

ในส่วนของการวิเคราะห์วัจนกรรม งานวิจัยนี้นำแนวคิดของ Searle (1969) ที่อธิบายเกี่ยวกับเงื่อนไขที่เหมาะสมในการเกิดวัจนกรรมและการแบ่งวัจนกรรมเป็น 5 กลุ่มมาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดวัจนกรรม (เช่น วัจนกรรมเสียดาย) ที่ไม่เคยพบในงานวิจัยก่อนหน้านี้ กรณีวัจนกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ได้มีระบุใน Searle (1969) งานวิจัยนี้ได้ประยุกต์ใช้เงื่อนไขวัจนกรรมในงานวิจัยก่อนหน้านี้ที่ศึกษาเกี่ยวกับวัจนกรรมเหล่านั้นมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ได้แก่ งานของณัฐวดี คมประมูล และคณะ (2561) บุญโชค เขียวมา (2550) อัจฉราพร ไกรบุตร และ วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2559) เพื่อเป็นการเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับเงื่อนไขการเกิดวัจนกรรมแต่ละประเภทให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

งานวิจัยนี้ยังศึกษาด้วยว่าวัจนกรรมนั้น ๆ เป็นวัจนกรรมตรงหรือวัจนกรรมอ้อม เกณฑ์พิจารณาจะดูจากความสัมพันธ์ระหว่างประโยคและหน้าที่ของประโยคนั้น กรณีที่ประโยคและหน้าที่ของประโยคสัมพันธ์กันจะถือว่าประโยคนั้นเป็นวัจนกรรมตรง แต่หากประโยคและหน้าที่ของประโยคไม่สัมพันธ์กัน เช่น การพูดว่า “Could you pass the salt?” เพื่อให้อีกฝ่ายส่งสิ่งของมาให้ แม้รูปประโยคเป็นประโยคคำถามแต่หน้าที่ของประโยคเป็นการขอร้อง งานวิจัยนี้จะพิจารณาว่าประโยคในลักษณะนี้เป็นวัจนกรรมอ้อม (Huang, 2014; Sutherland, 2016; Yule, 1996)

6. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้แยกวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการสรุปจำนวนวัจนกรรมที่พบในทุกองค์ประกอบของโปสเตอร์แยกตามประเภทวัจนกรรม และสรุปจำนวนการใช้วัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อมเพื่อให้เห็นภาพรวม ส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์วัจนกรรมย่อยตามเกณฑ์ของ Searle (1969) และงานวิจัยก่อนหน้านี้พร้อมยกตัวอย่างเพื่อ

อธิบาย ตาราง 1 เป็นตารางสรุปผลประเภทวัจนกรรมที่พบในโปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจำนวนทั้งสิ้น 235 โปสเตอร์ โดยจำแนกตามองค์ประกอบของโปสเตอร์

ตาราง 1 จำนวนของวัจนกรรมที่พบในแต่ละองค์ประกอบของโปสเตอร์

	พาดหัว	พาดหัวรอง	ส่วนอื่น ๆ	รวม
กลุ่มกล่าวความจริง	112 (45.52%)	85 (53.12%)	984 (62.27%)	1181 (59.47%)
กลุ่มชี้หน้า	104 (42.28%)	65 (40.62%)	553 (35%)	722 (36.35%)
กลุ่มผูกมัด	-	1 (0.63%)	2 (0.13%)	3 (0.15%)
กลุ่มแสดงความรู้สึก	15 (6.10%)	3 (1.88%)	26 (1.65%)	44 (2.22%)
กลุ่มแถลงการณ์	15 (6.10%)	6 (3.75%)	15 (0.95%)	36 (1.81%)
	246 (100%)	160 (100%)	1580 (100%)	1986 (100%)

จากตาราง 1 พบว่าวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงและวัจนกรรมกลุ่มชี้หน้ามีจำนวนมากเป็นอันดับหนึ่งและอันดับสองในทุกองค์ประกอบ เมื่อรวมสัดส่วนของวัจนกรรมสองกลุ่มนี้ จะมีจำนวนมากกว่าร้อยละ 95 ขณะที่วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึกและกลุ่มแถลงการณ์มีประมาณร้อยละ 6 ในส่วนพาดหัว และพบต่ำกว่าร้อยละ 4 ในส่วนอื่น ๆ ส่วนวัจนกรรมการผูกมัดไม่ปรากฏในส่วนพาดหัวเลยและพบต่ำกว่าร้อยละ 1 ในส่วนอื่น ๆ (พบเพียง 1 หรือ 2 ประโยค)

ตาราง 2 เป็นตารางวิเคราะห์ย่อยลงไปแยกตามประเภทวัจนกรรมและองค์ประกอบว่าประโยคเหล่านี้ปรากฏในรูปวัจนกรรมตรงหรือวัจนกรรมอ้อม

ตาราง 2 จำนวนวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อมแยกตามวัจนกรรมและองค์ประกอบของโปสเตอร์

กลุ่ม	วัจนกรรม	พาดหัว	พาดหัวรอง	ส่วนอื่น ๆ	รวม
กลุ่มกล่าวความจริง	ตรง	108 (43.90%)	84 (52.50%)	959 (60.70%)	1151 (57.96%)
	อ้อม	4 (1.63%)	1 (0.62%)	25 (1.58%)	30 (1.51%)
กลุ่มชี้หน้า	ตรง	90 (36.59%)	60 (37.50%)	530 (33.54%)	680 (34.24%)
	อ้อม	14 (5.69%)	5 (3.13%)	23 (1.46%)	42 (2.12%)
กลุ่มผูกมัด	ตรง	-	1 (0.62%)	2 (0.13%)	3 (0.15%)
	อ้อม	-	-	-	-
กลุ่มแสดงความรู้สึก	ตรง	13 (5.28%)	3 (1.88%)	25 (1.58%)	41 (2.06%)
	อ้อม	2 (0.81%)	-	1 (0.06%)	3 (0.15%)
กลุ่มแถลงการณ์	ตรง	15 (6.10%)	6 (3.75%)	15 (0.95%)	36 (1.81%)
	อ้อม	-	-	-	-
		246 (100%)	160 (100%)	1580 (100%)	1986 (100%)

ในโปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้ พบการใช้วัจนกรรมอ้อมทั้งสิ้น 75 ประโยค (ร้อยละ 3.78 ของวัจนกรรมทั้งหมด 1986 ประโยค) โดยไม่พบในกลุ่มผู้กัมตและกลุ่มแสดงการณเลย เมื่อลองแบ่งตามชนิดของวัจนกรรม พบว่ามีการใช้วัจนกรรมอ้อมในกลุ่มชั้นนำมากที่สุดเป็นจำนวน 42 ประโยค (ร้อยละ 56 ของวัจนกรรมอ้อมทั้งหมด) ตามมาด้วยกลุ่มกล่าวความจริงมีทั้งสิ้น 30 ประโยค (ร้อยละ 40 ของวัจนกรรมอ้อมทั้งหมด) และกลุ่มแสดงความรู้สึกมี 3 ประโยค (ร้อยละ 4 ของวัจนกรรมอ้อมทั้งหมด)

เมื่อวิเคราะห์วัจนกรรมอ้อมแยกตามองค์ประกอบพบว่า ใน “พาดหัว” มีจำนวน 20 ประโยคแบ่งเป็นกลุ่มชั้นนำ 14 ประโยค (ร้อยละ 5.69) กลุ่มกล่าวความจริง 4 ประโยค (ร้อยละ 1.63) และกลุ่มแสดงความรู้สึก 2 ประโยค (ร้อยละ 0.81) ใน “พาดหัวรอง” มีจำนวน 6 ประโยคแบ่งเป็นกลุ่มชั้นนำ 5 ประโยค (ร้อยละ 3.13) และกลุ่มกล่าวความจริง 1 ประโยค (ร้อยละ 0.62) ใน “ส่วนอื่น ๆ ” มีจำนวน 49 ประโยค แบ่งเป็นกลุ่มชั้นนำ 23 ประโยค (ร้อยละ 1.46) กลุ่มกล่าวความจริง 25 ประโยค (ร้อยละ 1.58) และกลุ่มแสดงความรู้สึก 1 ประโยค (ร้อยละ 0.06) จากข้อมูลนี้จะพบว่าวัจนกรรมอ้อมส่วนใหญ่ปรากฏในกลุ่มชั้นนำและกลุ่มกล่าวความจริง

6.1 วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริง (Representatives)

กลุ่มกล่าวความจริงมีทั้งหมด 1181 ประโยค (ร้อยละ 59.47) เมื่อวิเคราะห์วัจนกรรมย่อยตามเกณฑ์เงื่อนไขที่เหมาะสมในการเกิดวัจนกรรมของ Searle (1969) พบว่า วัจนกรรมย่อยทั้งหมดเป็นวัจนกรรมการกล่าวหรือการบอกเล่า โดย Searle (1969) กล่าวว่าถ้อยคำที่เป็นวัจนกรรมการกล่าวหรือการบอกเล่าต้องมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

เงื่อนไขเนื้อความ: เป็นเนื้อความใด ๆ ก็ได้

เงื่อนไขเตรียมการ: ผู้พูดเสนอข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ผู้พูดสามารถพิสูจน์และยืนยันความจริงนั้นได้หากผู้ฟังต้องการ สิ่งที่คุณพูดกล่าวออกไปต้องไม่เป็นสิ่งที่ผู้ฟังทราบมาก่อน

เงื่อนไขความจริงใจ: ผู้พูดเชื่อว่าในความเป็นจริงของข้อความนี้

เงื่อนไขความครบถ้วน: ผู้พูดพยายามบอกผู้ฟังให้ทราบเรื่องดังกล่าว

ตัวอย่าง 4 まだ食べられるのに捨てられてしまう「食品ロス」。日本では年間約6 4 3万トンもの食品ロスが発生しており、一人当たりで換算すると、お茶わん約1杯分(約1 3 9 g)を毎日捨てていることになります。(ส่วนอื่น ๆ Nagano-02)

ตัวอย่าง 5 市民の皆さんがエコドライブをしたらとすると、CO₂が2 5 %も削減され、1世帯当たり約1 t、なんと2 5 mプール1杯分の重量に相当します！(ส่วนอื่น ๆ Nagasaki-01)

ตัวอย่าง 6 いつ食べる？食べきれんならてまえどり！(พาดหัว Kyoto-02 ชัดเส้นได้โดยผู้วิจัย)

ตัวอย่าง 7 富士山に人増えトル？ゴミ減っトル？(ส่วนอื่น ๆ Yamanashi-04)

ตัวอย่าง 4 เริ่มจากการที่ผู้ส่งสารอธิบายความหมายให้แก่ผู้รับสารทราบก่อนว่า “การสูญเสียอาหาร” คืออะไร จากนั้นผู้ส่งสารให้ข้อมูลแก่ผู้รับสารว่าในหนึ่งปี มีการสูญเสียอาหารเกิดขึ้นในญี่ปุ่นเป็นปริมาณเท่าไร เนื้อหาของตัวอย่างนี้เป็นกรบอกข่าวสาร ข้อเท็จจริงที่ผู้ส่งสารมองว่าผู้รับสารยังไม่ทราบข้อมูลนั้น ๆ ส่วนตัวอย่าง 5 ผู้ส่งสารให้ข้อมูลแก่ผู้รับสารว่าหากประชาชนในเมืองหันมาคำนึงถึงการใช้รถยนต์อย่างมีประสิทธิภาพ (eco drive) เพื่อช่วยลดภาระต่อสิ่งแวดล้อม จะช่วยลดปริมาณ CO₂ และมีปริมาณเทียบเท่ากับสระว่ายน้ำขนาด 25m ได้ ข้อมูลเหล่านี้

เป็นข้อเท็จจริงที่ผู้ส่งสารสามารถพิสูจน์และยืนยัน รวมถึงข้อมูลที่เป็นรายละเอียดเหล่านี้สามารถตีความได้ว่าเป็นสิ่งที่ผู้รับสารไม่ (น่าจะ) ทราบมาก่อน นอกจากนี้ การลงรายละเอียดของทั้งสองตัวอย่างสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของผู้ส่งสารที่จะบอกผู้รับสารทราบข้อมูลหรือข้อเท็จจริงดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การรณรงค์ให้ช่วยประหยัดพลังงาน ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงตีความว่าตัวอย่างเหล่านี้จัดอยู่ในวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริง ทั้ง 2 ตัวอย่างยังปรากฏอยู่ในรูปวัจนกรรมตรงเนื่องจากประโยคและหน้าที่ของประโยคสัมพันธ์กัน

ตัวอย่าง 6 (เฉพาะส่วนที่ขีดเส้นใต้) และตัวอย่าง 7 เป็นวัจนกรรมอ้อม มีวัจนกรรมย่อยคือการกล่าวหรือการบอกเล่า วัจนกรรมอ้อมเป็นการใช้ถ้อยคำที่ไม่ได้ทำหน้าที่ตรงตามรูปแบบโครงสร้างทางภาษา ตัวอย่าง 6 ใช้รูปประโยคคำถามว่า “เมื่อไรจะทาน” และตามต่อมาด้วยประโยคบอกเล่าที่ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “ถ้าจะทานหมดเลยละก็ให้หยิบอันหน้ามาก่อน” การใช้ประโยคคำถาม “เมื่อไรจะทาน” ไม่ได้เป็นการถามจริง แต่เป็นการหยอกล้อ ประเด็นบอกกล่าวให้ผู้รับสารตระหนักเกี่ยวกับปัญหา “การสูญเสียอาหาร” นอกจากนี้ การที่มีประโยคบอกเล่าอธิบายเนื้อหาตามมาเป็น การแสดงให้เห็นว่าประโยคคำถามนี้ไม่ใช่ประโยคคำถามที่ต้องการคำตอบจากผู้รับสารจริง ส่วนตัวอย่าง 7 เป็นโปสเตอร์รณรงค์ให้ผู้เดินทางไปปิ้งย่างไฟฟ้จักพกดน้ำไปเอง (マイポトル) ประโยคนี้เขียนในรูปประโยคคำถามว่า “คนมาเยือนย่างไฟฟ้จักเพิ่มขึ้นหรือไม่ ขยะลดลงหรือไม่” หากมองแค่ประโยคนี้เท่านั้นจะดูเหมือนว่าเป็นประโยคคำถามทั่วไป อย่างไรก็ตาม ล่างประโยคนี้มีภาพที่ระบุข้อมูลเพิ่มว่าหากจำนวนคนเพิ่มขึ้นพร้อมกับนำแก๊วน้ำพกดมาด้วย ย่างไฟฟ้จักยังคงสะอาดอยู่ เมื่อนำข้อมูลส่วนอื่น ๆ ในโปสเตอร์มาประกอบ กล่าวได้ว่าประโยคนี้ทำหน้าที่หยอกล้อประเด็นบอกกล่าวให้ผู้รับสารได้ตระหนักว่าการร่วมมือกันเพียงคนละนิดหน่อย (นำแก๊วน้ำพกดมาเอง) สามารถช่วยลดปัญหายขยะบนย่างไฟฟ้จักได้ เป็นที่น่าสนใจว่าวัจนกรรมอ้อมทั้ง 30 วัจนกรรมในกลุ่มกล่าวความจริงไม่ว่าจะพบในองค์ประกอบใดของโปสเตอร์ล้วนแล้วแต่ทำหน้าที่นี้ทั้งสิ้น และทุกประโยคจะมีการให้ข้อมูลอธิบายเพิ่มเติมตามหลังมาด้วย

6.2 วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ (Directives)

กลุ่มชี้แนะมีทั้งหมด 722 ประโยค (ร้อยละ 36.35) เมื่อวิเคราะห์วัจนกรรมย่อยตามเกณฑ์เงื่อนไขที่เหมาะสมในการเกิดวัจนกรรมพบว่า มีวัจนกรรมย่อย ได้แก่ เชิญชวน (601 ประโยค) ขอร้อง (104 ประโยค) ถาม (14 ประโยค) ห้าม (3 ประโยค) ผู้วิจัยขอยกเฉพาะวัจนกรรมเชิญชวนและวัจนกรรมขอร้องขึ้นมาอธิบายเป็นตัวอย่าง โดยถ้อยคำที่เป็นวัจนกรรมเชิญชวนต้องมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้ (บุญโชค เขียวมา, 2550)

เงื่อนไขเนื้อหาความ: เป็นการกระทำในอนาคตของผู้ฟัง

เงื่อนไขเตรียมการ: ผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังมีความสามารถในการกระทำสิ่งนั้น ๆ ได้

เงื่อนไขความจริงใจ: ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกับผู้พูดหรือกระทำในสิ่งเดียวกับผู้พูด

เงื่อนไขความครบถ้วน: ถือเป็นความพยายามของผู้พูดที่ต้องการให้ผู้ฟังกระทำในสิ่งที่ตนต้องการ

ตัวอย่าง 8 食品ロス削減のため、「できること」から取り組みましょう！ (พาดหัวรอง Nagano-02)

ตัวอย่าง 9 あなたも空調に頼りがちな生活を見直し、地球温暖化について考えてみませんか？ (ส่วนอื่น ๆ Osaka-04)

ตัวอย่าง 10 集まってつながって温まらんけ (พาดหัว Ishikawa-01)

ตัวอย่าง 8 เป็นวัจนกรรมตรง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการที่ผู้ส่งสารเชิญชวนผู้รับสารให้เริ่มดำเนินการจาก “สิ่งที่สามารถทำได้” เพื่อลดการสูญเสียอาหาร เมื่อพิจารณาความหมาย ประโยคนี้อยู่ในกลุ่มขึ้นากำลึง “เชิญชวน” ให้ผู้รับสารดำเนินการบางสิ่ง โดยสังเกตจาก “取り組みましょう” โดยผู้ส่งสารเชื่อว่าผู้รับสารมีความสามารถในการกระทำสิ่งนั้น ๆ และต้องการให้กระทำในสิ่งเดียวกับตนเอง

ส่วนตัวอย่าง 9 และตัวอย่าง 10 เป็นวัจนกรรมอ้อมในกลุ่มนี้ ตัวอย่าง 9 เป็นโปสเตอร์ COOL CHOICE บรรยายเกี่ยวกับการประหยัดพลังงานเพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อน ตัวอย่างนี้ใช้รูปประโยคคำถามเชิงปฏิเสธว่า “คุณก็จะไม่ลองคิดเกี่ยวกับภาวะโลกร้อนโดยทบทวนการใช้ชีวิตที่พึ่งแต่เครื่องปรับอากาศน้อยหรือ” แม้ประโยคจะเป็นคำถามเชิงปฏิเสธ แต่เมื่อสังเกตคำว่า “あなたも” และพิจารณาความหมายทั้งประโยค สามารถตีความได้ว่าผู้ส่งสารเชื่อว่าผู้รับสารมีความสามารถในการกระทำสิ่งนั้น ๆ และต้องการร่วมทำในสิ่งเดียวกัน ตัวอย่าง 10 เป็นโปสเตอร์ WARM SHARE บรรยายเกี่ยวกับการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในห้อง ๆ เดียวหรือออกไปข้างนอกเพื่อรวมตัวกับผู้คนในที่สาธารณะ เช่น ห้องสมุด เพื่อเป็นการช่วยประหยัดพลังงาน “け” เป็นภาษาถิ่นในจังหวัดอิชิคาว่า มีความหมายเป็นประโยคคำถาม ดังนั้น ประโยคนี้แปลงกลับได้เป็น “集まってつながって温まりませんか” จะเห็นได้ว่าประโยคนี้นี้ถูกใช้ในรูปประโยคคำถามเชิงปฏิเสธเช่นกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณารายละเอียดในส่วนอื่น ๆ ของโปสเตอร์ประกอบด้วยจะพบว่า มีประโยคที่เป็นการเชิญชวนผู้รับสารทุกคน (คำว่า “みんなで”) แสดงให้เห็นว่าผู้ส่งสารต้องการเชิญชวนให้ผู้รับสารร่วมมือเหมือนตนเองเพื่อช่วยกันลดปัญหาการใช้พลังงานเกินความจำเป็น

นอกจากวัจนกรรมเชิญชวนแล้ว ถ้อยคำที่เป็นวัจนกรรมขอร้องมีจำนวนมากเป็นลำดับสอง โดยต้องมีเงื่อนไขเหมาะสมตามแนวคิดของ Searle (1969) ดังต่อไปนี้

เงื่อนไขเนื้อความ: เป็นการกระทำในอนาคตของผู้ฟัง

เงื่อนไขเตรียมการ: ผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังมีความสามารถในการกระทำสิ่งนั้น ๆ ได้ และเป็นสิ่งที่ผู้พูดต้องการ และไม่เป็นสิ่งที่ผู้ฟังกระทำอยู่เป็นปกติ ไม่ว่าผู้พูดจะขอร้องหรือไม่

เงื่อนไขความจริงใจ: ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นจริง ๆ

เงื่อนไขความครบถ้วน: ถือเป็นการพยายามของผู้พูดที่ส่งผลให้ผู้ฟังกระทำในสิ่งนั้น

ตัวอย่าง 11 ご家庭での室温は20度を心がけ、節電へのご協力をお願いいたします。
(พาดหัวรอง Tokyo-05)

ตัวอย่าง 12 すぐに食べるなら手前から取ってね！ (พาดหัว Kanagawa-03)

ตัวอย่าง 11 และตัวอย่าง 12 เป็นการใช้วัจนกรรมตรงในการขอร้อง โดยผู้ส่งสารเชื่อว่าผู้รับสารสามารถกระทำสิ่งที่ต้องการได้ ไม่ว่าจะเป็นการประหยัดพลังงานไฟฟ้าหรือการซื้อสินค้าโดยหยิบจากแถวหน้ามาก่อน หากจะทานทันที การกระทำเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดในอนาคตและไม่เป็นสิ่งที่ผู้รับสารกระทำอยู่เป็นปกติ เช่น อาจไม่ได้เปิดเครื่องปรับอากาศที่อุณหภูมิ 20 องศาหรือเลือกสินค้าโดยหยิบจากด้านในสุดก่อน (วันหมดอายุห่างออกไปมากที่สุด) อย่างไรก็ตาม ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารกระทำสิ่งนั้นจริง ๆ เพื่อเป็นการช่วยประหยัดพลังงานและลดปัญหาการสูญเสียอาหาร จึงใช้วัจนกรรมขอร้องออกมาในโปสเตอร์

6.3 วัจนกรรมกลุ่มผู้มัด (Commissives)

กลุ่มนี้พบเพียง 3 ประโยค (ร้อยละ 0.15) โดยเป็นวัจนกรรมการขู่ 2 ประโยค วัจนกรรมการเสนอตัว 1 ประโยค ผู้วิจัยจะอธิบายเฉพาะวัจนกรรมการขู่เท่านั้นเนื่องจากมีความน่าสนใจ Searle (1969) ไม่ได้กล่าวถึงวัจนกรรมขู่โดยตรง ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของอัจฉราพร ไครบุตร และ วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2559) ในการกำหนดเงื่อนไขที่เหมาะสมว่าถ้อยคำที่เป็นวัจนกรรมขู่ โดยปรับเนื้อหาบางส่วนของเงื่อนไขข้อความที่ระบุไว้ว่า “เป็นข้อความบอกการกระทำในอนาคต” เป็น “เป็นข้อความบอกการกระทำในอนาคตโดยการกระทำนั้นเกิดขึ้นในปัจจุบันแต่มีผลผูกพันไปถึงอนาคต” เนื่องจากตัวอย่างที่พบแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบันด้วย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เงื่อนไขข้อความ: เป็นข้อความบอกการกระทำในปัจจุบัน โดยมีผลผูกพันไปถึงอนาคต

เงื่อนไขเตรียมการ: การกระทำนั้นไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง

เงื่อนไขความจริงใจ: ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังเกรงกลัวและปฏิบัติตาม

เงื่อนไขความครบถ้วน: ถือเป็นความพยายามของผู้พูดที่ส่งผลให้ผู้ฟังกระทำในสิ่งนั้น

ตัวอย่าง 13 ストップ！不法投棄。その不法投棄、見てますよ！（พาดหัวรอง Niigata-02 ชิดเส้นใต้ โดยผู้วิจัย)

ตัวอย่าง 14 ポイ捨て、不法投棄、ダメです！見られています。（ส่วนอื่น ๆ Miyagi-05 ชิดเส้นใต้ โดยผู้วิจัย)

ตัวอย่าง 13 และตัวอย่าง 14 (เฉพาะส่วนที่ขีดเส้นใต้) เป็นวัจนกรรมตรงที่อยู่ในกลุ่มผู้มัดที่มีจุดมุ่งหมายบอกให้ผู้ฟังทราบว่าผู้พูดจะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่ผู้ฟัง โดยทั้งสองประโยคมีเนื้อหาเป็นการขู่ผู้ฟังที่จะทิ้งขยะอย่างผิดกฎหมายว่า ณ ช่วงเวลาที่ทำผิด (ซึ่งเป็นเหตุการณ์ในอนาคต) มีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกำลังจับตาดูอยู่ โดยโปสเตอร์ในตัวอย่าง 13 มีการระบุเนื้อหาเกี่ยวกับโทษปรับและโทษจำคุกที่จะได้รับอย่างชัดเจนเพิ่มเติม ส่วนโปสเตอร์ในตัวอย่าง 14 ไม่ได้ระบุเกี่ยวกับโทษปรับและโทษจำคุก แต่ภาพตัวการ์ตูนในโปสเตอร์ได้ส่งสายตาส่งมายังผู้รับสาร การต้องเสียค่าปรับและถูกจำคุกรวมถึงโดนสายตาส่งมายังอยู่ตลอดย่อมเป็นการกระทำที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้รับสาร ส่งผลให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกเกรงกลัวและปฏิบัติตามเจตนาของผู้ส่งสารที่ไม่ต้องการให้มีการทิ้งขยะอย่างผิดกฎหมาย สิ่งที่น่าสนใจคือวัจนกรรมขู่ทั้ง 2 ประโยคที่พบในโปสเตอร์นี้ตามหลังวัจนกรรมห้ามซึ่งอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมชี้แนะ โดยประโยคก่อนหน้าในตัวอย่าง 13 และตัวอย่าง 14 (ส่วนที่ไม่ได้ขีดเส้นใต้) เป็นส่วนพาดหัวเหมือนกัน

6.4 วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (Expressives)

กลุ่มแสดงความรู้สึกมีทั้งหมด 44 ประโยค (ร้อยละ 2.22) แบ่งเป็นวัจนกรรมตรง 41 ประโยคและวัจนกรรมอ้อม 3 ประโยค เมื่อวิเคราะห์ตามเกณฑ์เงื่อนไขที่เหมาะสมในการเกิดวัจนกรรมพบว่าวัจนกรรมอ้อม ได้แก่ เสียใจ (18 ประโยค) ขอบคุณ (11 ประโยค) คำหิ (7 ประโยค) ประารณา (3 ประโยค) ทักทาย ดีใจ ประหลาดใจ ความคิดเห็น ขม (อย่างละ 1 ประโยค) ผู้วิจัยขอยกเฉพาะวัจนกรรมคำหิและวัจนกรรมเสียใจขึ้นมาอธิบาย ถ้อยคำที่เป็นวัจนกรรมคำหิต้องมีเงื่อนไขที่เหมาะสมในการเกิดวัจนกรรม (ณัฐวดี คมประมูล และคณะ, 2561) ดังต่อไปนี้

เงื่อนไขข้อความ: เป็นการกระทำของผู้ฟัง

เงื่อนไขเตรียมการ: ผู้พูดเชื่อว่าการกระทำนั้นไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสมและอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้ฟัง

เงื่อนไขความจริงใจ: ผู้พูดเชื่อว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

เงื่อนไขความครบถ้วน: ถือเป็นการพยายามของผู้พูดที่ต้องการให้ผู้ฟังตระหนักต่อการกระทำของตน

ตัวอย่าง 15 へえ一、残すんや！！わてが作ったご飯、残すんや！！(พาดหัวรอง Kyoto-03)

ตัวอย่าง 16 その買いすぎ、ムダになっていませんか。(พาดหัว Nagano-02)

ตัวอย่าง 15 เป็นวัจนกรรมตรง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการที่ผู้ส่งสารไม่พอใจและต้องการดำเนินที่ผู้รับสารรับประทานอาหารเหลือ โดยสังเกตได้จากภาพที่เป็นผู้หญิงยกทัพขึ้นมาไว้บริเวณริมฝีปาก ขมวดคิ้วและกล่าวประโยคนี้นอกจากนี้ “や” เป็นภาษาถิ่นแถบภูมิภาคคันไซ มีความหมายเหมือน “だ” และทำหน้าที่แสดงความคิดเห็นออกมา เมื่อสังเกตทั้งจากภาพและภาษาในตัวอย่าง สามารถกล่าวได้ว่าผู้ส่งสารมองว่าการรับประทานเหลือของผู้รับสารเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ส่งผลเสียต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในอนาคต โดยผู้ส่งสารต้องการดำเนินที่ผู้รับสารและต้องการให้ผู้ตระหนักและปรับปรุงการกระทำของตนให้ดีขึ้นในอนาคต

ส่วนตัวอย่าง 16 พบว่าผู้ส่งสารกล่าวถึงการกระทำของผู้รับสาร (เมื่อสังเกตจากภาพ พบว่าเป็นผู้หญิงในภาพหรือผู้ที่กำลังดูโปสเตอร์นี้อยู่) โดยสังเกตจากคำว่า “その買いすぎ” ที่ตีความได้ว่าเป็นการกระทำของอีกฝ่ายและเป็นการกระทำที่ไม่พึงประสงค์ ประโยคนี้นี้เขียนในรูปประโยคคำถาม แปลตรงตามตัวอักษรได้ว่า “การซื้อที่มากเกินไปนั้น มันไม่เหลือเกินความจำเป็นหรือ” เมื่อพิจารณาพร้อมกับภาพในตู้เย็น จะพบว่ายังมีสิ่งของต่าง ๆ เต็มแน่นทั้งตู้ และมีประโยคเล็ก ๆ เขียนที่ริมขวาของภาพใกล้ ๆ พาดหัวว่า “まだあるよ！(ยังมีเหลืออยู่เลย)” จากข้อมูลทั้งประโยคและภาพ รวมถึงการนำเสนอเงื่อนไขที่เหมาะสมในการเกิดวัจนกรรมการดำเนิน ส่งผลให้ผู้วิจัยตีความได้ว่า ประโยคนี้อยู่ในกลุ่มแสดงความรู้สึก (Expressives) ที่กำลัง “ตำหนิ” ผู้รับสาร นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาประโยคในพาดหัวจะพบว่าประโยคนี้นี้เป็นวัจนกรรมอ้อม เนื่องจากรูปประโยคเป็นคำถามแต่ถูกใช้เพื่อกล่าวแสดงความรู้สึกตำหนิผู้รับสารอยู่

อย่างไรก็ตาม ถ้อยคำที่เป็นวัจนกรรมเสียดายมีจำนวนมากที่สุด เนื่องจากยังไม่มีการวิจัยก่อนหน้าระบุเกี่ยวกับวัจนกรรมเสียดายมาก่อน ผู้วิจัยจึงขอเสนอเงื่อนไขเหมาะสมของวัจนกรรมเสียดาย ดังต่อไปนี้

เงื่อนไขเนื้อความ: เป็นข้อความใด ๆ ก็ได้ที่แสดงอารมณ์ของผู้พูดต่อการกระทำที่เกิดขึ้นแล้วของผู้ฟัง

เงื่อนไขเตรียมการ: ผู้พูดเชื่อว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์และไม่เหมาะสม

เงื่อนไขความจริงใจ: ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังรับทราบอารมณ์ของผู้พูด

เงื่อนไขความครบถ้วน: ถือเป็นการพยายามของผู้พูดที่ต้องการนำเสนอมุมมองอื่นต่อสิ่งนั้นแก่ผู้ฟัง

ตัวอย่าง 17 生ごみのうち約4割が食品ロス。もったいないですね。(ส่วนอื่น ๆ Aomori-03)

ตัวอย่าง 18 え それ残すの・・・。(พาดหัว Tokyo-01)

ตัวอย่าง 19 毎日お茶わん1杯分(約134グラム)、1年では約50キログラム。これは、まだ食べられる食品を捨ててしまっている「食品ロス」の国内の年間発生量(約621万トン)を、1人あたりに換算した量です。もったいない！！と思いませんか。(ส่วนอื่น ๆ Nagano-05 ชิดเส้นใต้โดยผู้วิจัย)

ประโยคแรกของตัวอย่าง 17 เป็นวัจนกรรมการกล่าวหรือบอกเล่าว่า ร้อยละ 40 ของขยะในครัวเรือนเป็นการสูญเสียอาหาร จากนั้น จึงเป็นการใช้วัจนกรรมเสียดายแสดงอารมณ์ความรู้สึกของผู้ส่งสารต่อการกระทำนั้น โดยผู้พูดมองว่าการสูญเสียอาหารเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม และต้องการนำเสนอมุมมองอื่นแก่ผู้ฟัง เช่น การนำอาหารไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดก่อนนำไปทิ้ง

ตัวอย่าง 18 และตัวอย่าง 19 เป็นวัจนกรรมอ้อมที่ถูกใช้ในวัจนกรรมเสียดาย ตัวอย่าง 18 ใช้ตัวการตุนประจำเมืองฮาจิโอจิที่มีต้นแบบมาจากนกจับแมลงสีฟ้าทองขาว ทำตาโตตกใจ สีหน้าอึ้งและพูดประโยคในตัวอย่าง 18 จากนั้นพาดหัวรองของโปสเตอร์เขียนไว้ว่า “八王子から変えていこう！食品ロス削減プロジェクト” ซึ่งเป็นวัจนกรรมเชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการลดการสูญเสียอาหาร เมื่อพิจารณาจากหน้าตัวการตุน สามารถกล่าวได้ว่าโปสเตอร์นี้เลือกใช้วัจนกรรมอ้อมโดยทำเป็นรูปประโยคคำถามกล่าวถึงความรู้สึกเสียดายต่อการทานเหลือ ก่อนจะส่งสารเชิญชวนในพาดหัวรองให้ทุกคนหันมาช่วยกันลดการสูญเสียอาหาร

ตัวอย่าง 19 (ส่วนที่ขีดเส้นใต้) ใช้วัจนกรรมอ้อมโดยทำเป็นรูปประโยคคำถาม หลังใช้วัจนกรรมตรงกล่าวเกี่ยวกับจำนวนการสูญเสียอาหารเป็นรายปี ผู้ส่งสารได้ถามกลับมายังผู้รับสารว่า “ไม่รู้สึกเสียดายเหรอ” แม้ว่ารูปประโยคจะเป็นคำถาม แต่สิ่งที่ผู้ส่งสารอยากส่งถึงผู้รับสารคือความรู้สึกเสียดายที่อาหารเป็นจำนวนมากต้องถูกทิ้งไปทั้ง ๆ ที่ยังทานได้ และพยายามที่จะส่งสารนั้นให้ผู้รับสารรับทราบเกี่ยวกับมุมมองอื่นที่อาจไม่เคยคิดมาก่อน

6.5 วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ (Declarations)

กลุ่มแถลงการณ์มีทั้งหมด 36 ประโยค (ร้อยละ 1.81) เมื่อวิเคราะห์วัจนกรรมย่อยตามเกณฑ์เงื่อนไขที่เหมาะสมในการเกิดวัจนกรรมของ Searle (1969) พบว่า วัจนกรรมย่อยทั้งหมดเป็นวัจนกรรมการแถลงการณ์ แสดงเจตนารมณ์หรือจุดมุ่งหมายเพื่อประกาศนโยบายของเมืองต่าง ๆ ให้ประชาชนในเมืองได้ทราบ ถ้อยคำที่เป็นวัจนกรรมการแถลงการณ์ต้องมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

เงื่อนไขเนื้อหาความ: ผู้พูดจะดำเนินการทำบางอย่างในปัจจุบัน

เงื่อนไขเตรียมการ: ผู้พูดอยู่ในสถานะและมีบทบาทที่จะกระทำสิ่งนั้นได้

เงื่อนไขความจริงใจ: ผู้พูดต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจัง

เงื่อนไขความครบถ้วน: ผู้พูดบอกผู้ฟังให้ทราบเรื่องดังกล่าวเพื่อเปลี่ยนแปลงหรือสร้างสถานะใหม่

ตัวอย่าง 20 「プラゴミゼロ」とくしまスマート宣言 (พาดหัว Tokushima-02)

ตัวอย่าง 21 私たちは「郷土の宝」である徳島の恵み豊かな環境を未来へ引き継いでいくため、プラスチックごみゼロに向け「環境首都とくしま」として、県民・企業・団体・行政が一体となって行動していくことをここに宣言します。(ส่วนอื่น ๆ Tokushima-02)

ตัวอย่าง 22 高松市は2030年度に温室効果ガスの排出量を2013年度比で30%削減を目指します。(พาดหัวรอง Kagawa-04)

ตัวอย่าง 23 2025年度には全建築物に対して一定の省エネ性能を有した省エネ基準への適合が義務化されます。(ส่วนอื่น ๆ Niigata-03)

ตัวอย่าง 20 และตัวอย่าง 21 มาจากโปสเตอร์เดียวกัน ส่วนพาดหัว (ตัวอย่าง 20) มีการใช้วัจนกรรมการแถลงการณ์เพื่อประกาศเจตนารมณ์ของเมือง Tokushima จากนั้นในตัวอย่าง 21 เนื้อหาก่อนหน้ามีการใช้วัจนกรรมการกล่าวเพื่อบรรยายเกี่ยวกับธรรมชาติที่สวยงามของเมือง และหน้าที่ (ของประชาชนและเมือง) ในการอนุรักษ์ธรรมชาติ แต่เมื่อเวลาผ่านไป ความสะดวกสบายอย่างการนำพลาสติกมาใช้ได้เข้ามาแทนที่และได้ส่งผลเสียต่อระบบนิเวศทางทะเล ตัวอย่าง 21 จึงถูกใช้เป็นประโยคเพื่อประกาศเจตนารมณ์อย่างแข็งขันของเมือง Tokushima ที่ต้องการให้ทุกภาคส่วนร่วมแรงร่วมใจกันลดขยะพลาสติกให้เป็นศูนย์

นอกจากการใช้คำกริยาเพื่อประกาศเจตนารมณ์อย่าง “宣言する” แล้ว พบว่ามีการใช้คำกริยาอื่น ๆ ด้วย ดังที่แสดงในตัวอย่าง 22 และตัวอย่าง 23 ตัวอย่าง 22 เป็นการกล่าวแถลงของเมือง Takamatsu ที่ตั้งเป้าหมายลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงให้ได้ 30% (เทียบกับปี 2013) เมื่อสังเกตรูปของคำกริยา “目指す” พบว่าใช้รูปปัจจุบันเพื่อแถลงการณ์สิ่งที่จะดำเนินการต่อจากนี้ โดยผู้ส่งสารเป็นองค์กรบริหารเมือง Takamatsu ที่มีบทบาทหน้าที่ดำเนินการได้โดยตรง และต้องการให้ผู้รับสารทราบเพื่อเตรียมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเพื่อให้ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ ส่วนตัวอย่าง 23 เป็นการกล่าวว่าจะเริ่มใช้กฎหมายบังคับว่าภายในปี 2025 สิ่งก่อสร้างทุกหลังต้องได้ตามมาตรฐานการประหยัดพลังงานที่กำหนด คำกริยา “義務化する” ในประโยคตัวอย่างนี้ก็ใช้รูปปัจจุบัน และต้องการให้ผู้รับสารทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในทางกฎหมาย

7. สรุปและอภิปรายผล

7.1 วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงในโปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาษาญี่ปุ่น

จากการวิเคราะห์โปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาษาญี่ปุ่นจำนวน 235 โปสเตอร์พบว่าในทุกองค์ประกอบของโปสเตอร์ มีการใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงมากที่สุด คิดเป็น 1181 ประโยคหรือร้อยละ 59.47 ถัดไปเป็นวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ มีการใช้ 722 ประโยคหรือร้อยละ 36.35 โดยสัดส่วนของสองวัจนกรรมนี้รวมแล้วคิดเป็นร้อยละ 95.82 ของวัจนกรรมทั้งหมด

เมื่อเปรียบเทียบผลของงานวิจัยนี้กับงานวิจัยก่อนหน้านี้ที่ศึกษาวัจนกรรมในสื่อที่มีลักษณะเชิงชวนและโน้มน้าวใจผู้รับสาร เช่น เพลงประจำสถาบันอุดมศึกษาของรัฐของกรีนชาร์ตน์ หัสจำนงค์ และ สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2562) การเขียนพาดหัวโฆษณาสินค้าประเภทอาหารในประเทศฝรั่งเศสของพัฒน์นรี นกชัยภูมิ และคณะ (2562) และบทโฆษณารณรงค์ทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ของอัจจิมา นิตยประภา (2558) พบว่ามีการใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงมากที่สุดเหมือนกันในทุกงานวิจัย แม้ว่าชนิดของสื่อที่นำมาวิเคราะห์ในแต่ละงานวิจัยไม่เหมือนกัน รวมถึงภาษาที่นำมาวิเคราะห์มีเพียงภาษาไทย ภาษาฝรั่งเศสและภาษาญี่ปุ่นเท่านั้น อาจไม่สามารถสรุปประเด็นชี้ชัดลงไปได้ แต่มีความเป็นไปได้ที่สื่อที่มีลักษณะเป็นสื่อรณรงค์จะมีการใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงมากที่สุด

แม้ว่าสื่อที่นำมาวิเคราะห์ในแต่ละงานวิจัยเป็นสื่อรณรงค์ที่มีลักษณะเชิงชวนและโน้มน้าวใจผู้รับสาร อาจส่งผลให้คนที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเขียนโปสเตอร์ (เช่น ผู้วิจัย) อาจคาดการณ์ไปเองว่าน่าจะได้พบการใช้วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ เช่น ขอร้อง เชิญชวน หรือแนะนำ มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความประสงค์ของผู้พูด อย่างไรก็ตาม อัจจิมา (2558) แสดงความเห็นว่าคุณส่งสารต้องการให้ผู้รับสารทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ จึงพบวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงมากที่สุด ผู้วิจัยเห็นด้วยกับประเด็นนี้ และมองว่าการหยิบยกข้อเท็จจริงขึ้นมาพูดเป็นสิ่งที่ช่วยโน้มน้าวใจผู้รับสารได้มากขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้เป็นเพราะข้อเท็จจริงเป็นหลักฐาน

เชิงเหตุผล ช่วยจัดระเบียบข้อมูลความรู้และประสบการณ์ของผู้รับสาร ทำให้ผู้รับสารเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น โดยการนำเสนอหลักฐานเชิงเหตุผลช่วยให้ผู้รับสารได้ติดตาม (ณัฐชุตา วิจิตรจามรี, 2556) ยิ่งกรณีที่ผู้รับสารไม่ได้มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นโดยตรง การนำเสนอข้อเท็จจริงจะช่วยโน้มน้าวให้ผู้รับสารได้มากขึ้น กรณีของโปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แม้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ภาวะโลกร้อน มลพิษทางอากาศ จะเป็นที่ทราบกันดีจากประสบการณ์ตรงของผู้รับสาร แต่ปัญหาสิ่งแวดล้อมบางอย่าง เช่น การใช้พลาสติกอย่างฟุ่มเฟือยหรือการอุปโภคบริโภคเกินความจำเป็นนั้น ผู้รับสารอาจไม่ได้ตระหนักอย่างเพียงพอตั้งแต่ต้น ดังนั้น การให้หลักฐานเชิงเหตุผลซึ่งเป็นข้อเท็จจริง เช่น ในหนึ่งปี มีการสูญเสียอาหารเกิดขึ้นในญี่ปุ่นเป็นปริมาณเท่าไร (ตัวอย่าง 4) เป็นการช่วยจัดระเบียบความรู้ ทำให้ผู้รับสารเริ่มหันมาตระหนักและคำนึงเกี่ยวกับปัญหาการสูญเสียอาหาร หรือการให้ข้อเท็จจริง เช่น การใช้รถยนต์อย่างมีประสิทธิภาพ (eco drive) เพื่อช่วยลดภาระต่อสิ่งแวดล้อม จะช่วยลดปริมาณ CO₂ และมีปริมาณเทียบเท่ากับสระว่ายน้ำขนาด 25m (ตัวอย่าง 5) การใช้หลักฐานเชิงเหตุผลร่วมกับการเปรียบเทียบที่เข้าใจง่ายดังเช่นตัวอย่างนี้ ส่งผลให้ผู้รับสารเข้าใจเจตนาของผู้รับสารได้ทันที และหันมาตระหนักได้ว่าการที่ตนเองใช้รถยนต์อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพียงใด ซึ่งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในที่สุด

อีกทั้ง การนำเสนอหลักฐานอาจมาจากประสบการณ์ตรงของผู้รับสารได้ (ณัฐชุตา วิจิตรจามรี, 2556) เช่น ตัวอย่าง 21 เป็นการใช้วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ แต่เนื้อหาบางส่วนในประโยคก่อนหน้ามีการอ้างถึงประสบการณ์ตรงในอดีต ซึ่งเป็นวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริง ผู้ส่งสาร (เมือง Tokushima) ใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงเพื่อบรรยายธรรมชาติที่สวยงามของเมืองในอดีต แต่เมื่อเวลาผ่านไป การใช้พลาสติกอย่างแพร่หลายส่งผลเสียต่อระบบนิเวศทางทะเลของเมือง การบรรยายธรรมชาติที่สวยงามของเมืองในอดีตรวมถึงความสวยงามของเมืองที่ลดลงจากการใช้พลาสติก ล้วนเป็นประสบการณ์ตรงที่ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างรับรู้จากการใช้ชีวิตในเมืองเดียวกัน จึงนำไปสู่การใช้วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์เพื่อแสดงเจตนาของเมืองที่ตามมาด้านหลัง นอกจากนี้ ประสบการณ์ตรงยังเป็นการจูงใจด้านอารมณ์ให้เกิดความรู้สึกร่วมอีกด้วย การนำเสนอประสบการณ์ตรงที่ผู้รับสารพบเจอจริงมาบรรยายจึงมีอิทธิพลช่วยในการโน้มน้าวใจผู้รับสารให้ตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7.2 ลักษณะเด่นของวัจนกรรมอ้อมที่ปรากฏในส่วนพาดหัวและพาดหัวรอง

ผลการวิเคราะห์โสตเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาษาญี่ปุ่นจำนวน 235 โปสเตอร์ พบการใช้วัจนกรรมตรง 1911 ประโยค (ร้อยละ 96.22) และพบการใช้วัจนกรรมอ้อม 75 ประโยค (ร้อยละ 3.78) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลการวิจัยที่แสดงในตาราง 2 จะพบว่า “พาดหัว” และ “พาดหัวรอง” มีแนวโน้มการพบวัจนกรรมอ้อมมากกว่า “ส่วนอื่น ๆ” ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จะเน้นอภิปรายผลเกี่ยวกับวัจนกรรมอ้อมที่ปรากฏในส่วนพาดหัวและพาดหัวรอง

ส่วนพาดหัวมีประโยคทั้งสิ้น 246 ประโยค แบ่งเป็นการใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริง 112 ประโยค เป็นวัจนกรรมตรง 108 ประโยค (ร้อยละ 43.90) วัจนกรรมอ้อม 4 ประโยค (ร้อยละ 1.63) ตามมาด้วยวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ 104 ประโยค เป็นวัจนกรรมตรง 90 ประโยค (ร้อยละ 36.59) วัจนกรรมอ้อม 14 ประโยค (ร้อยละ 5.69) วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก 15 ประโยค เป็นวัจนกรรมตรง 13 ประโยค (ร้อยละ 5.28) วัจนกรรมอ้อม 2 ประโยค (ร้อยละ 0.81) ส่วนวัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ พบแต่วัจนกรรมตรง 15 ประโยค (ร้อยละ 6.10)

ส่วนพาดหัวรองมีประโยคทั้งสิ้น 160 ประโยค มีการใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริง 85 ประโยค เป็นวัจนกรรมตรง 84 ประโยค (ร้อยละ 52.50) วัจนกรรมอ้อม 1 ประโยค (ร้อยละ 0.62) ถัดมาเป็นวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ 65 ประโยค เป็นวัจนกรรมตรง 60 ประโยค (ร้อยละ 37.50) วัจนกรรมอ้อม 5 ประโยค (ร้อยละ 3.13) ส่วนวัจนกรรมกลุ่มอื่น ๆ

พบเฉพาะวัจนกรรมตรงเท่านั้น แบ่งเป็นวัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ 6 ประโยค (ร้อยละ 3.75) วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก 3 ประโยค (ร้อยละ 1.88) และวัจนกรรมกลุ่มผูกมัด 1 ประโยค (ร้อยละ 0.63)

กรณีของวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริง วัจนกรรมอ้อมทั้งหมดพบในรูปประโยคคำถาม และทุกประโยคจะมีการให้ข้อมูลอธิบายเพิ่มเติมตามหลังมาด้วย นอกจากตัวอย่าง 6 ซึ่งเป็นวัจนกรรมอ้อมที่ปรากฏในส่วนพาดหัวแล้ว ตัวอย่าง 24 และตัวอย่าง 25 ก็เป็นวัจนกรรมอ้อมที่ปรากฏในส่วนพาดหัวเช่นกัน

ตัวอย่าง 24 レジ袋？いらんよ。(พาดหัว Nara-04 ชิดเส้นใต้โดยผู้วิจัย)

ตัวอย่าง 25 食品ロスってなんだろう？(พาดหัว Tochigi-03)

ตัวอย่าง 24 มีประโยคคำตอบจากผู้ส่งสารตามหลังประโยคคำถามมาทันที ส่วนตัวอย่าง 25 เป็นเพียงประโยคสั้น ๆ พาดหัวในรูปประโยคคำถาม อย่างไรก็ตาม ตรงส่วนพาดหัวรองของโปสเตอร์นี้มีการใช้วัจนกรรมการบรรยายเขียนอธิบายความหมายไว้ว่า “まだ食べられるのに、捨てられてしまう食べ物のこと...” กล่าวคือ ประโยคคำถามเหล่านี้ไม่ใช่ประโยคคำถามที่ต้องการคำตอบจากผู้รับสารจริง แต่ผู้ส่งสารเขียนเป็นรูปประโยคคำถามเชิงวาทศิลป์ คำถามเชิงวาทศิลป์เป็นคำถามที่ผู้ส่งสารตั้งขึ้นโดยไม่หวังคำตอบจากผู้ฟัง แต่มีวัตถุประสงค์ต้องการให้ผู้ฟังติดตามโดยผู้ส่งสารจะตอบนำเสียเอง ทั้งนี้เพื่อต้องการเน้นความสนใจจากผู้รับสาร (อรรพรรณ ปิลาธนโสภา, 2526) เมื่อพิจารณาจากประเด็นนี้จะพบว่าผู้ส่งสารสามารถส่งสารที่เป็นวัจนกรรมตรงได้ แต่การเลือกใช้วัจนกรรมอ้อมเป็นการกระตุ้นความอยากรู้หรือความสะอิดสะเอียน อยากติดตามอ่านต่อของผู้รับสารได้มากขึ้น ซึ่งกล่าวได้ว่าสิ่งนี้เป็นหน้าที่ของภาษาในโปสเตอร์ ลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่งที่พบในการใช้วัจนกรรมอ้อมของวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริง คือ มีการใช้ประโยคสั้น ๆ เพื่อให้ผู้รับสารสามารถรับสารได้อย่างฉับพลันแต่ชวนให้ลุ่มคิดไปในเวลาเดียวกัน

ส่วนวัจนกรรมอ้อมในกลุ่มขันามีทั้งหมด 19 ประโยค ทั้งหมดเป็นวัจนกรรมเชิญชวน ประเด็นที่น่าสนใจคือ วัจนกรรมอ้อมในส่วนพาดหัวและพาดหัวรองนี้ มีการใช้ในรูปประโยคคำถามเชิงปฏิเสธทั้งหมด ดังที่แสดงในตัวอย่าง 26 และตัวอย่าง 27

ตัวอย่าง 26 一緒に「プラごみダイエット」に取り組みませんか？(พาดหัว Fukuoka-01)

ตัวอย่าง 27 打ち水で涼しさを感じつつ、地球温暖化対策について考えてみませんか！
(พาดหัว Tokyo-03)

วัจนกรรมเชิญชวนเป็นการแสดงความต้องการของผู้ส่งสารที่ต้องการให้ผู้รับสารกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เหมือนกับผู้ส่งสาร เช่น การเชิญชวนให้หันมาลดการใช้พลาสติก หรือเชิญชวนให้สาดน้ำหน้าบ้านตนเองเพื่อช่วยเพิ่มความสดชื่นและป้องกันภาวะโลกร้อน อย่างไรก็ตาม ตัวอย่าง 26 และตัวอย่าง 27 ถูกใช้ในรูปวัจนกรรมอ้อม โดยเป็นการใช้ภาษาที่มีโครงสร้างของภาษาและหน้าที่ไม่สอดคล้องกัน ทั้งนี้ สาเหตุที่ผู้ส่งสารเลือกใช้วัจนกรรมอ้อมอาจมองได้จากมุมมองทางวัจนปฏิบัติศาสตร์

สมมติว่าหากตัวอย่าง 26 และตัวอย่าง 27 ถูกใช้ในรูปวัจนกรรมตรง เช่น “一緒に「プラごみダイエット」に取り組みましょう” หรือ “打ち水で涼しさを感じつつ、地球温暖化対策について考えてみましょう” ซึ่งเป็นไวยากรณ์รูปชักชวนทั่วไป หากผู้รับสารไม่เห็นด้วยหรือมีความคิดที่จะปฏิเสธคำเชิญชวน

ที่อยู่ในรูป “ましょ” เหล่านี้ ย่อมเป็นการปฏิเสธหน้าที่ของผู้ส่งสารและผู้รับสาร อย่างไรก็ตาม เมื่อเปลี่ยนประโยคคำเชิญชวนนี้เป็นรูปประโยคคำถามเชิงปฏิเสธ ทำให้ประโยคนี้อาจกลายเป็นประโยคคำถาม (off record) ดูไม่ชัดเจน ผู้รับสารสามารถเลือกตีความได้เองว่าจะมองประโยคนี้เป็นประโยคเชิญชวนหรือเป็นประโยคคำถาม ส่งผลให้การแสดงความต้องการของผู้ส่งสารคลุมเครือ อ่านแล้วสับสนมากยิ่งขึ้น (Brown & Levinson, 1987)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้ประโยคคำถามเชิงปฏิเสธนั้น แม้จะเป็นการสื่อสารอย่างอ้อม ๆ และเปิดโอกาสให้ผู้รับสารสามารถตีความได้เอง แต่ประโยครูปแบบนี้มีความสะดวกมากกว่ารูปประโยคบอกเล่า ซึ่งสะท้อนหน้าที่ของภาษาในโปสเตอร์ได้เป็นอย่างดี รวมถึงประโยคเหล่านี้ชวนให้ผู้รับสารคิดตาม ไม่เป็นการขัดแย้งข้อมูลว่าต้องการให้ทำอะไร ด้วยเหตุนี้ การใช้วัจนกรรมอ้อมในกลุ่มขึ้นจึงเป็นการใช้ภาษาเชิงวาทศิลป์รูปแบบหนึ่งเพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารทำตามอย่างละมุนละม่อม

8. ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้พบว่าแม้โปสเตอร์จะทำหน้าที่ปลุกเร้าผู้รับสารให้มีความรู้สึกร่วมและปฏิบัติตามที่ผู้ส่งสารต้องการ ซึ่งน่าจะเน้นวัจนกรรมกลุ่มขึ้นเป็นหลักแต่กลับพบการใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงเป็นจำนวนมาก ผู้สอนภาษาญี่ปุ่นอาจเน้นประเด็นนี้เพื่อสร้างความเข้าใจในวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาญี่ปุ่นให้แก่ผู้เรียนชาวไทยต่อไป

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ศึกษาเพียงโปสเตอร์ณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หากมีการขยายกลุ่มตัวอย่างไปวิเคราะห์โปสเตอร์ณรงค์แบบอื่น ๆ เช่น โปสเตอร์เชิญชวนให้รักสุขภาพ จะเป็นการช่วยเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการใช้วัจนกรรมสำหรับการเขียนณรงค์ในโปสเตอร์ของญี่ปุ่นให้สมบูรณ์ต่อไป นอกจากนี้ หากมีการวิเคราะห์สื่อประเภทอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับโปสเตอร์ในแง่ของการเชิญชวนและโน้มน้าวใจผู้รับสาร เช่น โฆษณา อาจทำให้พบลักษณะเด่นของการใช้ภาษาในโปสเตอร์ที่แตกต่างจากการใช้ภาษาในสื่อประเภทอื่น ๆ ได้ด้วย

บรรณานุกรม

- กรัณฐรัตน์ หัสจำนงค์ และสุวัฒนา เสียมประวดี. (2562). การใช้วัจนกรรมในเพลงประจำสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 12(3), 119-130.
- ณัฐชดา วิจิตรจามรี. (2556). *การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐวดี คมประมูล, จริญญา ธรรมโชติ, และพัชลิน จินนุ่น. (2561). วัจนกรรมในการให้คำปรึกษาเรื่องความรักในคอลัมน์คนดั่งนั่งเขียนของดีเจพี่อ้อย. *ผลงานวิจัยนำเสนอในการประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 9*, 119-130.
- บุญโชค เขียวมา. (2550). *การศึกษาวัจนกรรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครฯ ปี 2547*. [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตรศึกษา ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เบญจมาภรณ์ ภิญโญพรพาณิชย์. (2554). *คู่มือการปฏิบัติงานสื่อสารประชาสัมพันธ์กรมควบคุมโรค*. <http://odpc9.ddc.moph.go.th/DPC5/WorkManual1/p6-2.pdf>
- ปิลันธนา สงวนบุญยพงษ์. (2542). *โปสเตอร์เพื่อการประชาสัมพันธ์โปรแกรมวิชานิติศาสตร์*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

- พัฒน์นรี นกชัยภูมิ, ศศิชนันท์ แยมกลิ่น, ศโรชินี อาจหาญ และชอทอง บรรจงสวัสดิ์. (2562). การศึกษาวัฒนธรรมในพาดหัวโฆษณาสินค้าประเภทอาหารในประเทศฝรั่งเศส. *การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ ประจำปี 2562*, 496-507.
- มนูญ ไชยสมบุญ. (2556). โพสต์เตอร์. <https://www.gotoknow.org/posts/193335>.
- สุจิตลักษณ์ ดิผล. (2009). *วัจนปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *เกี่ยวกับ SDGs*. <https://sdgs.nesdc.go.th/>
- อรรธรณ ปิณฑโนวาท. (2526). *วาทะสำคัญของไทยและการวิเคราะห์*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉิมา นิตยประภา. (2558). กลวิธีการสื่อความหมายในบทโฆษณาณรงค์ทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์เพื่อการสื่อสาร ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัจฉราพร ไกรบุตร และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2559). วัจนกรรมในบทเพลงปลุกใจให้รักชาติระหว่าง พ.ศ.2510–2550. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 6(1), 61-69.
- Archer, D., & Aijmer K., Wichmann A. (2012). *Pragmatics: an advanced resource book for students*. Routledge.
- Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. Oxford University Press.
- Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge University Press.
- Huang, Y. (2014). *Pragmatics* (second edition). Oxford University Press.
- Searle, J. R. (1969). *Speech Acts: An essay in the philosophy of language*. Cambridge University Press.
- Sutherland, S. (2016). *A beginner's guide to discourse analysis*. London: Palgrave.
- Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford University Press.
- 中園篤典 (2003). 「機能文法としての発話行為の役割: 発話行為の理論と展開」 『人間環境学研究』 1 (1/2), 117-135. 広島修道大学人間環境学会
- 山岡政紀 (2007). 「発話行為と発話機能の比較」 『日本語日本文学』 17, 1-21.
- 山岡政紀・牧原功・小野正樹 (2010). 『コミュニケーションと配慮表現』 東京: 明治書院.
- 読売新聞 (2019). 「持続可能な開発目標 SDGs 未来都市に選定」 2019年8月20日. <https://database.yomiuri.co.jp/rekishikan/>

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Affiliation: Graduate School of Language and Communication, National Institute of Development Administration

Corresponding email: sawetaiyaramtewich@gmail.com

Received: 2023/08/21

Revised: 2023/10/18

Accepted: 2023/10/30

โอกาสสำหรับคนไทยในฐานะแรงงานทักษะเฉพาะทาง ด้านอุตสาหกรรมบริการอาหาร ในประเทศญี่ปุ่น : ความเป็นไปได้ที่ท้าทาย

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาเกี่ยวกับโอกาสและความท้าทายของการทำงานในประเทศญี่ปุ่นด้วยวีซ่าแรงงานทักษะเฉพาะทางประเภทที่ 1 (SSW-1) และข้อกำหนดเกี่ยวกับการสอบวัดระดับความสามารถทางภาษาญี่ปุ่น (N4/JFT-Basic) และการสอบทักษะความสามารถด้านอุตสาหกรรมบริการอาหาร งานวิจัยนี้พบว่า 1) โอกาสสำหรับคนไทยที่จะทำงานด้านอุตสาหกรรมบริการอาหารที่ประเทศญี่ปุ่นด้วยวีซ่าแรงงานทักษะเฉพาะทางประเภทที่ 1 มีสูง เนื่องจาก จำนวนของแรงงานประเภทนี้ ในปัจจุบันมีเพียงประมาณ ร้อยละ 10 ของจำนวนสูงสุดที่จะรับ 2) ความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นมีบทบาทสำคัญสำหรับการสอบผ่าน JFT-Basic/N4 การสอบทักษะความสามารถด้านอุตสาหกรรมบริการอาหาร และการสื่อสารกับบริษัทญี่ปุ่น และ 3) การขาดความสามารถในการสื่อสารภาษาญี่ปุ่น อาจนำไปสู่ความท้าทายด้านการเงินในการจ่ายให้แก่บริษัทจัดหางานเพื่อช่วยในกระบวนการสมัครงานจนกระทั่งเริ่มทำงานในประเทศญี่ปุ่น

คำ

สำคัญ

แรงงานทักษะเฉพาะทาง, การสอบภาษาญี่ปุ่นพื้นฐานของมูลนิธิญี่ปุ่น, การสอบทักษะความสามารถด้านอุตสาหกรรมบริการอาหาร, ความสามารถทางภาษาญี่ปุ่น

Opportunities for Thai People as Specified Skilled Workers in the Food Service Industry in Japan: Challenging Possibilities

Abstract

This study examines the opportunities and challenges of working in Japan with a Specified Skilled Workers-1 (SSW-1) visa and requirements, including the Japanese language proficiency test (N4/JFT-Basic) and Food Service Industry Skills Proficiency Test. The study found that: 1) There are a lot of opportunities for Thai people to work in the food service industry in Japan under an SSW-1 visa because the current number of SSW-1 workers in this category is only about 10% of the admitted maximum number; 2) Japanese language proficiency plays a critical role in passing the JFT-Basic, the Food Service Industry Skills Proficiency Test, and communicating with Japanese companies; and 3) The lack of communicative competence in the Japanese language can lead to financial challenges in paying recruitment agency to support the application process until starting to work in Japan.

Key words

specified skilled workers, JFT-Basic, Food Service Industry Skills Proficiency Test, Japanese language proficiency

1. Introduction

Thailand has been promoting labor export to foreign countries for several decades. The Japanese labor market has been one of the most significant income sources for Thai workers. Japan launched the guest worker program called the Technical Intern Training Program (TITP) in 1993 to solve the country's labor shortage. Although TITP has been criticized for some negative aspects, such as human rights and labor violations, the number of Thai workers under the Technical Intern Training Visa has gradually increased almost every year since the declaration of the law.

Due to the criticism of labor rights violation of the TITP, the Specified Skilled Workers (SSW) Program has been created as another channel to provide labor forces in Japan. The Specified Skilled Worker status of residence was officially introduced in April, 2019. There are two classifications of the SSW Program including the Specified Skilled Worker-1 and the Specified Skilled Worker-2. The SSW-1 applies to 14 industries, but the SSW-2 only applies to construction and shipping and ship-related industries.

Although the Japanese government has been promoting the SSW-1 by admitting a large number of foreign workers under the SSW-1 visa, the current number of SSW-1 workers is still far less than the expected goal. For example, by the end of 2022, there were 2,580 Thai nationals with SSW-1 visa working in Japan, but this was only 1.97% of the total number (130,915) (出入国在留管理庁, 2022).

The Food Service Industry is one of the 14 industries and it ranks as second following the Elderly Care Industry in terms of the maximum number of migrants to be admitted into Japan. However, the former requires fewer tests than the latter to apply for the visa. In addition, the number of the SSWs in the Food Service Industry in 2022 was less than 10% of the targeted number. Therefore, there is huge demand and great opportunities for migrant workers in this area. This is demonstrated by Thai workers with SSW-1 status in the Food Service Industry, which has increased significantly between 2019-2022. However, the number was still very minimal considering the admitted numbers.

This paper aims to explore the opportunity of working in food service industries in Japan under the SSW-1 category for Thai people. However, in order to obtain the SSW-1 visa for working in Japan, the process of application and other requirements, including the Japanese Language Proficiency Test (JLPT) N4 or JFT-Basic Test and the passing of the Food Service Industry Skills Proficiency Test, is quite challenging for Thai workers newly entering Japan. The opportunity and the challenges are discussed in detail in the following sections.

2. Previous studies and research methodology

No study has explored the opportunities and challenges of Thai applicants for SSW-1 status newly entering Japan, especially in the Food Service Industry. The reason for the absence of such studies is perhaps that a significant volume of research has been focusing on negative aspects of TITP and labor issues (Ruth Imam, 2022). Many studies indicated that TITP became the channel for recruiting young and cheap labor from developing countries and was unable to solve Japan's long-term labor shortage problems (巢内, 2019; 宮島・鈴木, 2019; 村上, 2019).

Sunai (巢内, 2019) pointed out that the TITP has even been referred to as a modern form of slave labor based on the experiences of technical interns from Vietnam. Chonlaworn (2021) explored deficiencies of the TITP including law violations, workplace abuses, illegal recruitment aboard, and denial of reproductive rights experienced by trainees from Vietnam, the Philippines, and Thailand working in the manufacturing sector. The study found that the trainees faced many hardships including their works, finances, and daily communication.

Chonlaworn & Pongsapitaksanti (2022) examined Thai technical interns in TITP from 2019-2021, focusing on their motivations for working in Japan, satisfaction toward their works and their life in Japan, and their income levels. The researchers found that despite some deficiencies such as the language barrier and earning lower wages than expected, the Thai interns were satisfied with their lives in Japan. The study pointed out that more Thai workers would continue coming to work in Japan in the future.

As the Japanese government implements new immigration policies by promoting SSW, there is a need to examine the opportunities and challenges for those Thai applying for SSW-1, especially as studies continue to suggest that Thai workers are still interested in working in Japan. Moreover, there is still a lack of study in Thai workers under SSW-1 status in Food Service Industry.

Therefore, this pioneer study examines the aspects that are still underrepresented in previous studies which are the opportunities and challenges of the Thai applicants for SSW-1 in Food Service Industry. The data consisted of statistics and content about SSW-1, from three main sources including official websites of Japanese government organizations, reliable private organizations, previous research, and non-academic sources such as articles relating to SSW-1. The analysis was both descriptive statistic and content analysis.

3. Technical Intern Trainee and Specified Skilled Workers

Technical interns are recruited from 2 major sources: (1) Japanese companies that have their factories overseas or from their joint venture companies, and (2) recruiting agencies in the interns' home countries. However, almost 90% of the technical interns in Japan rely on recruiting agencies, and the total service fee is quite high. The cost includes in-house Japanese language training, visa

processing, a medical checkup, job recruitment services, and airfare to and from Japan. Although the service fees vary among the countries, the cost to pay for recruiting agencies in Vietnam is the highest, almost 1 million Yen (湯山・設樂, 2018).

Among Asian countries that send technical interns to Japan, Thailand ranks sixth after Vietnam, China, the Philippines, Indonesia, and Myanmar, respectively. Since 2019, the technical interns who have completed the 3-year TITP (a second level of training under the TITP) are eligible to extend their stay by applying for a Specified Skilled Worker Visa. In 2020 there were 455 Thais in this visa category, the smallest number from ASEAN countries.

3.1 Transition of residence status: TITP to SSW-1

TITP and SSW are the major legal platform for Japan to solve the domestic labor shortage. The number of foreign migrant workers in Japan has expanded tremendously due to the institutionalization of the TITP since 1993. In 2021, 12.5% of foreign residents in Japan had Technical Intern Training Status (Ministry of Justice, 2022a). On the other hand, migrant workers under SSW visas constituted only 1 percent of the overall total of foreign residents in Japan (出入国在留管理庁, 2021a).

The Japanese government has announced plans to increase foreign workers under the SSW Program to a total of 345,150 by 2022. However, 3 years after the establishment of SSW status, only 13% of the targeted number of specified skilled workers were admitted to the country (Ministry of Justice, 2022b). This means the number of foreign workers with SSW visas is still far smaller than the country's goal, and there is a huge space to fill. This could be a new opportunity for Thai workers who want to work in Japan. However, the huge difference in the number of foreign migrants of SSW Status between those who are former TITP and those who are newcomers from their home countries may suggest that there are both great opportunities and huge challenges for prospective migrant workers from Thailand (Ruth Imam, 2022, p.28).

3.2 Application process for SSW-1

The employment of a Specified Skilled Worker follows two methods: 1) foreign nationals apply from their countries of origin, and 2) foreign workers reside in Japan. The first method requires the passing of language and skills exams from overseas. The exams are conducted by government agencies in their countries, but only ones that have signed a Memorandum of Cooperation with Japan. Foreign nationals may directly apply for jobs in Japan by themselves or pay private recruitment agencies to provide the service, which is quite expensive.

For Thai workers directly applying for jobs from Thailand, 135 Thai recruitment agencies are approved by the Ministry of Labor to provide the service (Central Employment Registration and Workers Protection Division, 2023). Some of these recruitment agencies have implemented online

marketing to offer the services on their Facebook Pages. However, most of them have not explicitly shown the service fee. Some agencies claim on their Facebook pages that they provide Japanese language training and skills exam tutoring, get the signed contract for the applicants, and support all the processes until the applicants start working in Japan. The total expenses were different among industries sectors, from 100,000 to 300,000 bath.

The second method includes foreign students within Japan and migrant workers that completed the TITP (2). Those who have completed TITP (2) and want to change to an SSW-1 visa are exempted from language and skills tests. However, foreign students in Japan who apply for a Specified Skilled Worker visa are required to pass the language and the skills test. At the end of May 2021, 33.39% of Specified Skilled Workers Visa were issued a new Certificate of Eligibility for foreign nationals, while 66.60% were granted permission to change their resident status. In other words, almost 70% of the Specified Skilled Workers in Japan are from TITP (2) or migrant workers who applied domestically. The SSW Program employed more candidates domestically than those from overseas (Ruth Imam, 2022, p.28).

4. Opportunities and challenges for SSW-1 applicants in the Food Service Industry

Comparing the skilled sector and the maximum number of migrants to be admitted in 2019-2024 (Cabinet Office, 2018), 53,000 migrants were admitted to the food service industry, the second highest number following the Elderly care job sector (60,000). However, the food service industry does not require special training and an additional Japanese language test like the Elderly care, which requires health care training, JFT-Basic Test or N4, a Skilled Test, and Japanese for Eldercare test.

The statistics of the year 2022 of Specified Skilled Workers in this industry from each country indicate that the total was still less than 10% of the targeted number. Thailand ranked sixth in South East Asia, following Vietnam, Indonesia, The Philippines, and Myanmar in this sector (see table 1).

Table 1 Number of Specified Skilled Workers in the Food Service Industry by Country in 2022

Country	2022
Vietnam	3,241
Indonesia	208
The Philippines	185
China	312
Myanmar	389
Cambodia	18
Thailand	49
Nepal	374
Others	383
Total	5,159

Source: 特定技能在留外国人数 (令和4年12月末現在) (出入国在留管理庁, 2022)

Statistics show that the number of Specified Skilled workers in the food service industry from Thailand increased consistently from 1 worker in 2019 to 49 workers in 2022. The increasing rates from 2019 to 2022 were 1,100%, 1,700%, and 4,900% respectively (see table 2). However, the number of workers was still minimal, considering the maximum number needed in the industry.

Table 2 Number of Specified Skilled Workers in the Food Service Industry from Thailand in 2019-2022

Year	2019	2020	2021	2022
Workers from Thailand	1	11	17	49

Source: Summarized by the author from 「特定技能在留外国人数」(出入国在留管理庁, 2019, 2020, 2021b, 2022)

Despite less demanding criteria in terms of the number of tests than in the elderly care sector, there are still certain challenges for the prospective workers to apply for the job in the Food service industry as SSW-1. The next section addresses the challenges, including the JFT-Basic test, the Skilled test, and the process of getting a job for Thai workers newly entering Japan as SSW-1 in the Food Service industry.

4.1 JFT-Basic: The test, the resource, and Thai examinees' JFT-Basic achievement

Starting from April 1, 2019, workers who want to obtain the residency status of SSW-1 need to pass the JFT-Basic, acquiring 80% of the total score of JFT-Basic or passing the N4 (JLPT) level. While the language proficiency test is exempted for those who completed the TITP (2) with at least 3 years of living and working experience in Japan, the passing of JFT-Basic may not guarantee that Japanese learners who have no living and working experience in Japan can pass the Skilled Test. In addition, JFT-Basic is a different kind of proficiency in terms of linguistic aspects and skills compared to the Skilled Test.

The former test is a language test for communicative purpose while the latter test is the integration of language for specific purposes and work-related skills and knowledge. Therefore, workers with TITP (2) background who want to change their work field, despite being exempt from the JFT-Basic, are required to take the Skilled test.

JFT-Basic can determine if the Japanese learners (the test takers) have sufficient proficiency in Japanese at the A2 level. The A2 is an indicator suggesting that the test takers have the necessary “ability to engage in everyday conversation to a certain extent and handle daily life without difficulties” for working in Japan (Japan Foundation, 2023a).

As the passing certificate of JFT-Basic is required of foreign nationals to be eligible for SSW-1 residency status, the Japanese government has provided useful resources for Non-Japanese speakers to be able to pass the test. It could be said that the Japan Foundation, the main Japanese agent

responsible for the implementation of JFT-Basic, has created highly supportive learning resources and access to pass the test. The Japanese learning material was provided in several forms: online courses conveniently accessible through multiple platforms and course books titled Irodori: Japanese for Life in Japan. The courses aim to promote acquiring basic Japanese language communication skills that foreign nationals need to live and work in Japan.

The JFT-Basic began in April 2019 and is carried out six times a year. According to Japan Foundation reports on JFT-Basic's percentage of examinees on its website, Thai examinees took the test on November 2020 for the first time (Japan Foundation, 2023b). The percentage of examinees who passed in Thailand was 50%. The most current report when this study was conducted, was February-March 2023 report. The percentage of Thai examinees who passed the JFT-Basic during this period was 42.7%. Between November 2020 and February – March 2023, the percentage of Thai examinees who passed the test decreased slightly, from 50% to 42.7% (see table 3). This trend indicates a low pass rate.

Table 3 JFT-Basic: Percentage of Examinees Who Passed in Thailand in 2020-2023

Test Period	Percentage
November 2020	50%
Jan-Feb 2022	47.7
Feb-March 2022	43.7%
May-June 2022	44.9%
July-Aug. 2022	62.2%
Aug – Sept. 2022	52.6%
Oct.-Nov. 2022	56.1%
Dec 2022- Jan 2023	46.9%
Feb-March 2023	42.7%

Source: Summarized by the author from Test Implementation Report (Japan Foundation, 2023b)

4.2 The Food Service Industry Skills Proficiency Test: The test, the resource, and the test content

Mizuho Research Institute (2020, p.1-2) pointed out that at the end of February 2020, 10,212 examinees out of 17,308 passed the skilled tests and Japanese language proficiency tests, constituting only 59% of all applicants. The institute confirmed that the low Japanese language proficiency of prospective Specified Skilled Workers partially contributed to the low rate of successful applicants. The JFT-Basic has been conducted in several countries where Chinese characters (Kanji) are not used, including Thailand, Myanmar, Cambodia, Indonesia, Nepal, Mongolia, and the Philippines. The JFT-Basic pass rate in these countries was as low as 33% at the end of February 2020

It is obvious that Japanese language proficiency affects the achievement of the skilled test. Passing the skilled exams require a certain level of Japanese language proficiency, especially for foreign nationals from non-kanji countries. This informed the regulation that those who completed the TITP (2) are eligible to change their residency status to Specified Skilled Worker-1 without taking any tests as they are recognized as having acquired the knowledge, skills, and Japanese language proficiency sufficient to work in their fields.

Foreigners who want to apply for SSW-1 and work in the Food Service industry have to pass the JFT-Basic and The Food Service Industry Skills Proficiency Test operated by The Organization for Technical Skill Assessment of Foreign Workers in the Food Industry (外国人食品産業技能評価機構, 2023a). The test takers will be assessed in 3 operational categories: cleanliness management, food preparation, and customer service.

The Food Service Industry Skills Proficiency Test aims to measure the ability required to work in Japan under the “Specified Skilled Worker” status of residence and perform the tasks of preparing food and drink, serving customers, and engaging in shop management in Japan’s food service industry. The Organization for Technical Skill Assessment of Foreign Workers in the Food Industry provides all important information about the test on its website with multilingual resources, including the application for the test and for the SSW-1 residency status for the food service industry. In addition, the Japan Food Service Association provides textbooks for test preparation in multiple languages, including Thai.

The test consists of a subject test (30 questions) and a practical skills test (15 questions) in hygiene control, preparation of food and drink, and customer service. The test is administered in Japanese. The pass score is 65% (外国人食品産業技能評価機構, 2023b). The subject test assesses the knowledge regarding hygiene control, preparation of food and drink, and customer service, as well as the level of Japanese proficiency to carry out these tasks. Each subject (hygiene control, preparation of food and drink, and customer service) consist of 10 questions in Japanese.

The practical skill test measures the applicant’s ability to demonstrate appropriate behaviors in different situations using figures and illustrations, etc. It also assesses the level of technical skill required for planning necessary tasks using a certain formula for calculation. Each skill (hygiene control, preparation of food and customer service) consists of five questions in Japanese.

Considering the above details of The Food Service Industry Skills Proficiency Test, further investigation is needed on the percentage of the applicants passing the JFT-Basic/N4 who can pass the Test. The Food Service Industry Skills Proficiency Test was first launched in April 2019 in Japan and then in other countries, such as the Philippines, Cambodia, and Myanmar. By June 2020, the total number of test takers both in Japan and internationally was 8,923, and 5,453 passed the test. The passing rate was 61% (PRTIMES, 2023).

4.3 Japanese language proficiency and The Food Service Industry Skills Proficiency Test

It is obvious that Japanese language proficiency plays a critical role in test achievement because the Skilled Test is administered in Japanese. However, it is unclear which Japanese language proficiency level is sufficient to pass the test. Below are Japanese linguistic aspects, including Chinese characters, vocabulary, and expressions presented in the study materials for The Food Service Industry Skills Proficiency Test provided by the Japan Food Service Association. Most of these samples are quite challenging for applicants with JFT-Basic/N4 level, and some are beyond that level (see table 4). It is necessary to acquire a large vocabulary knowledge specifically related to food service industry and Japanese service culture.

Table 4: Samples of Chinese characters in The Food Service Industry Skills Proficiency Test

Test content	Chinese characters
Hygiene control	一般的衛生管理 塩素系殺菌剤 科学性食中毒 危害要因分析 芽胞 寄生虫食中毒 健康被害 硬質異物 細菌性食中毒 廃棄物 食中毒予防3原則 清潔 鮮度 腸管出血性大腸菌 軟質異物
Preparation of food and drink	揚げ鍋 回転動力機 解凍方法 喫煙 軽量カップ 小型洗浄機 五目煮 西京焼き 刺身包丁 殺菌庫
Customer service	笑顔 解釈 介助用車椅子 快適性 完全採食主義者 期待感 苦情 記録用紙 敬礼 高齢者 接客 提供禁止 床の間 配膳 配慮 満足 身分証明証 礼儀

Source: Summarized by the author from 「外食業技能測定試験学習用テキスト」
(外国人食品産業技能評価機構, 2023c)

The food service industry (restaurants, etc.) is one type of hospitality business, like hotels, passenger ships, theme parks, etc. “Omotenashi” (hospitality) is characteristic of customer service in Japan and was also used as one of the keywords in the bid for the Tokyo Olympics. Therefore, “omotenashi-no-kokoro” (service mind) in the food service industry is highly emphasized in customer service practice which is clearly shown in the study material and the Food Service Industry Skills Proficiency Test.

Customer service, which is one part of the study materials for The Food Service Industry Skills Proficiency Test provided by the Japan Food Service Association, includes 5 sections of customer service knowledge, including knowledge of customer services, knowledge of foods, knowledge of restaurant management, knowledge of handling complaints, and knowledge of emergency responses. Below are samples of basic customer service terms under the section on customer service knowledge

お料理は以上でよろしいでしょうか。 お水はいくつおもちしましょうか。
 こちらがレジ—とでございます。 5000 円お預かりします。
 はい、さようでございます。
 また、起こしくださいます。また、お立ち寄り願います。
 はい、そうさせていただきます。 はい、存じ上げております。
 申し訳ございません。満席となっております。ただ今、お伺いします。
 どの席になさいますか。お決まりでございますか。店長に申し伝えます。
 申し訳ございません。ただ今、切らせております。代わりに〇〇はいかがですか。
 店長に申し伝えます。
 ただ今、お伺いします。
 また、起こしくださいます。また、お立ち寄り願います。

Source: Summarized by the author from 「特定技能 1 号外食業技能測定試験学習用テキスト」
 【接客全般】令和 3 年 4 月 1 5 日改訂版 (外国人食品産業技能評価機構, 2023d)

As the Food Service industry Proficiency Test requires specific knowledge and skills, it is necessary to acquire the background knowledge and skill related to the work, and Japanese language proficiency. Fortunately, the study material was also provided in Thai edition for Thai applicants for the SSW-1 visa in the food service industry so that they can comprehend the test content. Therefore, the content knowledge and sufficient Japanese language proficiency are key factors to pass the test. The next section is a discussion about the test sample and the analysis.

The Food Service Industry Skills Proficiency Test Samples

がいしよくぎょうとくていぎのう ごうぎのうそくていしけん もんだい
 外 食 業 特 定 技 能 1 号技能測定試験 (サンプル問題)

- えいせいかんり
〈衛生管理〉
- もんだい 問題 つぎ なか やさい しょうどく つか ただ えら
 次の中で、野菜を消 毒 するときを使うものはどれですか。正しいものを一つ選びなさい。
 のうやく
 1 農 薬
 えきたいせつけん
 2 液 体 石 鹼
 じゃえんそさん
 3 次亜塩素酸ナトリウム
- もんだい 問題 つぎ なか ぞくせん おせん かのうせい たか ただ えら
 次の中で、サルモネラ属 菌に汚染されている可能性が高いものはどれですか。正しいものを一つ選びなさい。
 こめ
 1 米
 とりにく
 2 鶏 肉
 ぎょかいりい
 3 魚 介 類
- いんしょくぶつちょうり
〈飲 食 物 調 理〉
- もんだい 問題 つぎ なか やさい ただ えら
 次の中で、野菜はどれですか。正しいものを一つ選びなさい。
 1 なし
 2 イワシ
 3 にんじん
- もんだい 問題 ほうちょう け が こうどう ただ えら
 包 丁で怪我をしないための行 動について、正しいものを一つ選びなさい。
 ほうちょう も いどう ひと こえ いどう
 1 包 丁を持って移動するときは、まわりの人に声をかけながら移動します。
 ほうちょう しょう てもと つね ひと うご ちゅうい
 2 包 丁を使用しているときは、手元ではなく、常にまわりの人の動きを注 意 します。
 しょう ほうちょう つか さぎょうだい お
 3 使用した包 丁は、いつもすぐに使えるようにするため、作 業 台に置いたままにします。

せつきゃくぜんぱん
接客全般

もんだい せつきゃく らいでん つか せつきゃくようご ただ えら
問題 お客様が来店したときに使う接客用語はどれですか。正しいものを一つ選びなさい。

- 1 おそれいます
- 2 いらっしゃいませ
- 3 かしこまりました

もんだい きゃくさま ていきょう りょうり むし はい なに ただ えら
問題 お客様に提供した料理に虫が入っていました。まずは何をすべきですか。正しいものを一つ選びなさい。

- 1 きゃくさま わ お客様にお詫びをします。
- 2 きゃくさま じぶん むし ねが お客様に自分で虫をとってもらうようにお願いします。
- 3 りょうり むし はい りょうり あんしん た きゃくさま つた 料理に虫が入っても、料理は安心して食べられることをお客様に伝えます。

※ ☐ は正解です。

Source: 「外食業特定技能 1 号技能測定試験『サンプル問題』」(外国人食品産業技能評価機構, 2023e)

The test analysis shows that most questions require content knowledge and a certain level of Japanese proficiency, including specific vocabulary knowledge and Japanese honorific forms, to understand the meaning so that the correct answers can be made. However, the fact that Furigana is provided for all Chinese characters in the test items and the questions tend to be a pattern (○○はどれですか。正(ただ)しいものを一つ選(えら)びなさい。), gaining 65% of the total score to pass the skilled test is doable but challenging. This may contribute to the 61% passing rate of The Food Service Industry Skills Proficiency Test by June 2020.

4.4 Challenging processes for new entrants to Japan under the SSW-1 status of residence

For foreign nationals newly entering Japan under SSW-1 visa, passing the JFT-Basic and the Skilled Test are just the beginning of the process to apply for the visa. They need to apply for jobs in Japan and get the jobs offered, then sign a contract with a company so that the company can submit a status of residence application to the immigration office for them. Although the Japanese government provides several support websites for the Specified Skilled Worker Program in multilingual versions to promote the current immigrant policy, getting work permits from Japanese companies is difficult for prospective workers from abroad.

For example, www.ssw.go.jp is a great platform to communicate with Japanese companies during job fairs because many Japanese companies send their representatives to explain the jobs. However, all explanations from the representatives are conducted in Japanese, and questions must be asked in Japanese only. This job-related Japanese proficiency for communication with Japanese companies is rather higher than JFT-Basic or N4 proficiency. These unseen barriers may contribute to the fact that most foreign nationals newly entering Japan under SSW-1 visa need to rely on recruitment agencies and pay expensive fees to complete the process.

For Thai people interested in applying for an SSW-1 visa in the Food Service Industry, if they are newly entering applicants to Japan and cannot afford to pay recruitment agencies, they need to acquire Japanese language proficiency higher than the N4 level. The reason is that the competence will support them in passing JFT-Basic/N4, The Food Service Industry Skills Proficiency Test, and communicative competence to interact with Japanese companies.

5. Conclusion and recommendations

The purpose of this study is to explore the opportunities and challenges for Thai people to work in Japan under SSW-1 status in the food service industry. The following are conclusions and recommendations drawn from this research.

1) There are a lot of opportunities for Thai people to work under SSW-1 in the food service industry in Japan.

The current number of SSW-1 in the food service industry is still far smaller than the government's target maximum number, just about 10% of the target. Therefore, there is a need for another 90% to solve the labor shortage in the industry.

2) There are challenges for SSW-1 new entrants in the food service industry for Thai people.

Japanese language proficiency plays a critical role in passing JFT-Basic/N4, The Food Service Industry Skills Proficiency Test, and communicating with Japanese companies to get a signed contract. If the applicants acquire sufficient Japanese language proficiency to complete the process to obtain the SSW-1 visa, the other challenge is the financial aspect of paying recruitment agencies to support them until they can start working in Japan.

3) Recommendations for Japanese education in Thailand and the approach.

The Thai government needs to be more active and implement effective language policies in promoting Japanese education in Thailand, both formal and non-formal education, through multimedia and all kinds of social media platforms. Communicative competence in a foreign language takes time and great effort, which is applied to Japanese learning in Thailand as well. Since SSW-1 does not require a bachelor's degree, Thai high school or vocational school graduates with communicative competence in Japanese have a great chance of working in Japan under SSW-1 status. The more Thai migrant workers in Japan, the more income is sent to the country. However, Japanese language education for general communication may not be sufficient to pass the Skilled Test, communicate with companies, and effectively perform in the real workplace. The approach needs to be work-related Japanese education with the integration of subject knowledge, skills, and Japanese.

References

- Cabinet Office. (2018). The concerning the Policies on the Operation of Specified Skilled Worker Visa Status (in Japanese).
- Central Employment Registration and Workers Protection Division. (2023). List of recruitment agencies for Thai workers to foreign countries. Retrieved from https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/ipd_th/eef6ece76fad15a78a16a2f2fcfe4e26.pdf
- Chonlaworn, Piyada. (2021). Cheap and Dispensable: Foreign Labor in Japan via the Technical Intern Training Program. *JSN Journal*, 11 (1), 33-49.
- Chonlaworn, Piyada., & Pongsapitaksanti, Piya. (2022). Labor Migration from Thailand to Japan: A Study of Technical Interns' Motivation and Satisfaction. *Social Sciences Series*, 39, 379-397.
- Japan Foundation. (2023a). JFT-Basic. Retrieved from <https://www.jpf.go.jp/jft-basic/e/about/index.html#se01>
- Japan Foundation. (2023b). Test implementation report. Retrieved from <https://www.jpf.go.jp/jft-basic/e/report/document.html>
- Ministry of Justice. (2022a). About the Foreign Technical Intern Training Program. Retrieved from <https://www.moj.go.jp/isa/content/930005177.pdf>
- Ministry of Justice. (2022b). The Specified Skilled Worker. Retrieved from <https://www.moj.go.jp/isa/content/930004452.pdf>
- Mizuho Research Institute. (2020). First-year landscape of the new “Specified Skilled Worker” residence status system: Accumulated challenges keep the number of accepted foreign workers much smaller than expected. Retrieved from <https://www.mizuhogroup.com/binaries/content/assets/pdf/information-and-research/insights/mhri/mea200608.pdf>
- Oishi, Nana. (2021). Skilled or unskilled? The recognition of migration policies in Japan. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 47 (10), 2252-2269.
- PRTIMES (2023). 外国人雇用センター. Retrieved from <https://prtimes.jp/main/html/rd/p/000000001.000073540.html>
- Ruth Imam Ochavillo Mary. (2022). Unveiling Japan’s Technical Intern Training and Specified Skilled Workers Programs: Are they substitutes or mutually reinforcing? (Master Thesis). International University of Japan.
- 外国人食品産業技能評価機構 (2023a). 「外食業国外試験」 <https://otaff1.jp/gaisyoku/?c=kokugai>
- 外国人食品産業技能評価機構 (2023b). Food Service Industry Skills Proficiency Test (OTAFF) pdf. https://otaff1.jp/img/file/g_sihkenannai_en.pdf

- 外国人食品産業技能評価機構 (2023c). 「外食業技能測定試験学習用テキスト」
<http://www.jfnet.or.jp/contents/gaikokujinzai/>
- 外国人食品産業技能評価機構 (2023d). 「特定技能 1 号外食業技能測定試験学習用テキスト『接客全般』令和 3 年 4 月 15 日改訂版」http://www.jfnet.or.jp/contents/_files/gaikokujinzai/jf_customer_service_text_ja_v1.1.pdf
- 外国人食品産業技能評価機構 (2023e). 「外食業特定技能 1 号技能測定試験『サンプル問題もんだい』」<https://www.maff.go.jp/j/shokusan/gaisyoku/attach/pdf/gaikokujinzai-43.pdf>
- 出入国在留管理庁 (2019). 「特定技能在留外国人数」(令和元年 12 月末現在).
<https://www.moj.go.jp/isa/content/930004756.pdf>
- 出入国在留管理庁 (2020). 「特定技能在留外国人数」(令和 2 年 12 月末現在).
<https://www.moj.go.jp/isa/content/001348999.pdf>
- 出入国在留管理庁 (2021a). Publication of number of resident foreign national specified skilled workers. https://www.isa.go.jp/en/policies/ssw/nyuukokukanri07_00215.html
- 出入国在留管理庁(2021b). 「特定技能在留外国人数」(令和 3 年 12 月末現在).
<https://www.moj.go.jp/isa/content/001367366.pdf>
- 出入国在留管理庁 (2022). 「特定技能在留外国人数」(令和 4 年 12 月末現在).
<https://www.moj.go.jp/isa/content/001389884.pdf>
- 巢内尚子 (2019). 『奴隷労働ーベトナム人技能実習生の実態』東京：花伝社.
- 宮島喬・鈴木江里子 (2019). 『新版外国人労働者受け入れを問う』東京：岩波書店.
- 村上英吾 (2019). 「外国人技能実習制度と貧困」『貧困研究』22,66-74.
- 湯山英子・設楽澄子(2018). 「北海道における在留ベトナム人の現状と課題ー技能実習生の実態調査から」『平成 30 年度助成研究論文集』(一財)北海道開発協会開発調査総合研究所,115- 139.

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Affiliation: Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University

Corresponding email: Kamolthip07@gmail.com

Received: 2023/05/28

Revised: 2023/08/10

Accepted: 2023/08/21

Human Behaviour Change Based on Nudge Theory: An Empirical Test at an Expressway Rest Area in Japan

Abstract

Nudge theory is an approach that uses behavioural science findings and theories to ‘gently push’ people into acting. This paper focuses on the possibility of using nudges to improve the satisfaction of highway rest area users. We set up a mechanism for users of highway parking rest areas to engage not only in functional behaviour but also free behaviour and to conduct a demonstration experiment based on nudge theory.

Previous studies have focused on whether or not the nudge theory approach is effective or not and have come to fairly uniform conclusions. In this study, we measured whether the effectiveness of the nudges varied according to ‘subject demographics’ and ‘location’. The data were examined using the two-way analysis of variance (ANOVA) method. Results of the experiment, we were able to detect significant differences between attributes (adults and parents with children) due to the nudge mechanism.

Key words

Nudge theory, Human behaviour, Behavioural economics, Highway parking rest areas, ANOVA

1. Introduction

On highways in Japan, parking lots and related facilities are provided at certain intervals, with the main purpose of allowing drivers to take a rest. More specifically, the objective of these facilities is to respond to ‘functional behaviour’, such as satisfying the physiological needs of drivers (e.g. using the toilet) or relieving driving fatigue.

These parking rest areas are equipped with shops and convenience stores that sell souvenirs featuring local products from the nearby area, as well as restaurants and cafes that serve a variety of meals and beverages. Since the use of these facilities is not essentially necessary for drivers, we refer to this use as ‘free behaviour’ in this paper.

In Japan, the highways were managed by the Japan Highway Public Corporation, a national agency, from 1956 to 2005. Since then, the company has been divided into three regions. Following privatisation, the use of expressways has been focused not only on efficiency and functionality but also on the enhancement of services from the viewpoint of user satisfaction.

The “free behaviour” option will also increase user satisfaction with the rest area. Not only that, but it is assumed that the increase in users' free behaviour will increase sales at rest area stores and restaurants. In other words, “free behaviour” leads to consumption behaviour in business, and the application of nudge theory to such consumption behaviour is considered beneficial.

Specifically, we will use nudges that focus on “dinosaurs,” a unique feature of Fukui Prefecture. This initiative aims to demonstrate the effect of using dinosaur footprints to arouse interest in tourists and users. This is expected to help users understand the characteristics of the region and increase their interest in local products and tourism resources.

This paper focuses on the possibility of using nudges – part of an experimental theory in changing human behaviour – to improve the satisfaction of highway rest area users. Traditionally, nudges have been used to change the behaviour of citizens in terms of policy; however, it can be argued that nudges may also be applicable to business. With this in mind, the Innovation and Management Engineering Laboratory, Graduate School of Engineering, University of Fukui worked together with Central Nippon Expressway Company Limited (NEXCO Central Japan Limited) – which manages the highways – to set up a mechanism for users of highway parking rest areas to engage not only in functional behaviour but also free behaviour and to conduct a demonstration experiment based on nudge theory.

2. Theory and Prior Researcher

Nudge theory is an approach that uses behavioural science findings and theories to ‘gently push’ people into acting. Thaler and Sunstein (2008) define ‘nudging’ as predictably changing people's behaviour without prohibiting choice or significantly changing economic incentives. In

other words, it pertains to the concept behind libertarian paternalism, which, as the name suggests, is a fusion of paternalism and libertarianism. It involves the induction of 'better outcomes' while not allowing the powers that be to interfere with an individual's freedom of action and choice.

To confirm previous studies using the notion of nudges, Ishikura et al. (2021) categorised the presence or absence of nudge effects for each tool to identify the nudges used in a series of facilitating physical activity (tools). The results showed that the nudge elements, 'priming', 'ego', 'norms', and 'commitments', are used more frequently. On the other hand, the authors argue that in terms of Japanese implementation, there are few of these elements, with most categorised as 'incentives', that is, economic rewards.

Van der Meiden (2018) investigated how nudge interventions affect employee use of stairs in an office environment. To determine whether nudge interventions are effective in stimulating stair use by office workers, the study was divided into a period where posters were placed in front of the elevators, a period with footprints on the stairs and a period with no footprints, with the nudge effects compared and verified before and after each installation. The results showed a significant increase ($p=0.1345$; +3.67%) in the use of the stairs only after the footprints were incorporated. After the footprints were removed, the stair use clearly decreased again ($p=0.0305$; -5.76%). This suggests that nudge interventions are more effective when they entail fun, engaging, and creative visuals rather than simple plain text.

Weghorst (2016) tested the nudge effect among elevator users and stair users, adopting a combination of posters encouraging stair use and the installation of green footprints. The chi-square test method was used to evaluate the results among the building users before and after the intervention. The results showed a significant increase in stair users regardless of individual/group attributes. However, it cannot be verified that the posters were effective, nor can it be stated that placing green footprints on the floor is a simple and inexpensive nudge intervention.

Dreibelbis et al. (2016) tested the potential of a nudge-based intervention to improve handwashing behaviour after toilet use among rural elementary school children in Bangladesh. The authors experimented with the provision of traditional handwashing infrastructure, the installation of footprint markers and the incorporation of handprint painting at the finish line to encourage handwashing with soap after toilet use in two elementary school in a rural area. The results showed that strategic environmental nudges could have a positive and lasting impact on the handwashing behaviour of school-aged children.

Mamede et al. (2021) investigated how a gamified digital app intervention affects "increased activity" and "decreased seating time" among office workers in the Netherlands. Results showed that in terms of objectively measured daily steps, the intervention group took 634 more steps per day than the control group. The study showed that a gamified digital app intervention was

effective in increasing the number of steps taken by office workers, while at the same time pointing out that general prompting in the workplace is insufficient to sustain behavior change.

Meeusen et al. (2023) found that a combination of nudge strategies led to healthier purchasing behavior in the cafeteria of a Dutch hospital workplace. Purchasing data were collected using photographs of healthcare workers' lunch trays. Results showed that a combination of nudge strategies partially improved healthy choices at lunch in the Dutch healthcare setting.

Weijers et al. (2023) noted that while recognizing the importance of autonomous learning behaviors, students often do not learn them adequately. In this study, nudges were used to support three autonomous learning behaviors: planning, preparing for class, and questioning. The study showed that goal-setting nudges have potential as a facile and effective teaching strategy, especially with regard to the autonomous learning behavior of questioning.

Samaranayake et al. (2021) investigated the impact of nudges on individuals' attitudes toward and accuracy in waste sorting. Participants in the experiment were provided with nine different behavioral nudge strategies to improve their waste sorting behavior. Results showed that the nudge strategies improved accuracy. Furthermore, detailed labels and stickers were found to be more influential than color.

Franssens et al. (2021) tested whether nudges increase public transit use: an analysis of the number of rides per hour estimated that the nudge intervention led to 1.18 more rides on bus routes in the experimental group than in the control group.

Takemoto et al. (2022) collected data at highway rest areas that was obtained between 2021 and 2022 and analysed the data using structural equation modelling. In the process, customer behaviour was categorised into functional behaviour and free behaviour, and by analysing the impact of each on the amount of time spent at the facilities, the data provided useful information for improving the service at rest areas and attracting customers in the future. Specifically, among the functional behaviours, the authors found that the use of toilets had a significant impact and subsequently quantified the negative causal relationship between free behaviour and functional behaviour.

3. Hypothesis Formulation

Previous studies have focused on whether or not the nudge theory approach is effective or not and have come to fairly uniform conclusions. However, there exist no studies that have examined multiple elements separately. As mentioned in previous studies, these have revealed significant differences between the nudge intervention group and the control group, but have not clarified to which subjects the nudges are effective. On the other hand, while some studies have found that effects can be detected by multiple combinations of nudge strategies, this experiment focused on

nudge subjects rather than nudge combinations. Based on the results of my own previous studies, I designed an experiment – which is described in the following sections – to examine differences among the effects of the nudge device on locations and subjects, with a focus on the installation of footprints.

Hypothesis 1: The same nudge device will have different effects depending on its location.

Hypothesis 2: The same nudge device will have different effects on different subjects.

Hypothesis 3: Even if the same nudge device is used, a synergistic effect will be generated depending on the combination of the target audience at the installation site.

To clarify the above hypotheses, we conducted an experiment on nudges and collected the resultant data in December 2022.

4. Research Methodology

Based on the results and discussions of the previous studies, the experiment – which is outlined below – was conducted at a rest area in Nanjo on the Hokuriku Highway, a highway that runs through Fukui Prefecture, Japan. The overall aim was to ascertain whether or not nudge theory can be applied to business situations.

In this study, we decided to use "priming," which uses dinosaur content that evokes the image of the region, and "attractive," which emphasizes design, in response to a previous study that pointed out that most nudge experiments in Japan are related to "incentives."

(1) In December 2022, a 'dinosaur footprint' marker was installed on the sidewalk from the parking lot to the toilets (Figure 1). The reason behind the 'dinosaur' motif relates to how Fukui Prefecture is famous in Japan for its dinosaur fossil excavations.

Figure 1: Installation of footprints

(2) In terms of location, focal points include a convenience store and a store selling souvenirs located at the halfway point between the parking lot and the toilets (Figure 2).

Figure 2: Location of parking lots, stores, and toilets

(Source: NEXCO Central Japan Limited web page site map, English translation added by the author)

(3) We measured whether the effectiveness of the nudges varied according to ‘subject demographics’ and ‘location’. The data were collected at highway rest areas using the field observation method and were examined using the two-way analysis of variance (ANOVA) method.

The target group was divided into three groups: adults; parents and children; and others. The location groups were divided into i) parking→shop→toilet, ii) toilet→shop→parking, and iii) parking→toilet.

The effects of the nudges were classified according to the degree of response (to the dinosaur footprints) as follows: 1 point was given for little or no interest, 2 points for changes such as looking, pointing or talking about the footprints, and 3 points for actions such as intentionally stepping on the footprints.

Table 3: Details of weekday data (December 21, 2022)

Attribute	①parking→shop→toilet	②toilet→shop→parking	③parking→toilet
Adult	561	360	343
Parent-child	21	11	4
Other	203	141	69
Total	785	512	416

Table 4: Weekday data aggregation times (December 21, 2022)

Attribute	①parking→shop→toilet	②toilet→shop→parking	③parking→toilet
12:00–13:00	260	167	115
13:00–14:00	272	176	164
14:00–15:00	253	169	137
Total	785	512	416

Table 5: Details of holidays data (January 8, 2023)

Attribute	①parking→shop→toilet	②toilet→shop→parking	③parking→toilet
Adult	365	299	331
Parent–child	67	46	24
Other	320	196	107
Total	752	541	462

Table 6: Holiday data aggregation times (January 8, 2023)

Attribute	①parking→shop→toilet	②toilet→shop→parking	③parking→toilet
12:00–13:00	165	172	161
13:00–14:00	270	203	155
14:00–15:00	317	166	146
Total	752	541	462

5. Results

As shown in Table 7, the p-values between attributes (rows) and between locations (columns) were both above 5% for the weekday data, at 0.16 and 0.44, respectively. As such, it can be stated that no significant differences exist. On the other hand, as shown in Table 8, the p-values between attributes (rows) and between locations (columns) for the holiday data showed a highly significant difference of 9.81E-14 between attributes. However, the p-value between locations was 0.34, indicating no significant difference. The results of the analysis showed that Hypothesis 1 was rejected, but Hypothesis 2 was supported for the holidays.

The two interactions (synergies) between location and attributes revealed a p-value of 0.14, which does not necessarily mean that a significant difference exists (Figure 9). Hypothesis 3 was also rejected in this experiment.

Table 7: Results of two-way ANOVA for weekdays

Variation Factors	Variation	Degrees of freedom	Variance	P-value	F boundary value
Attributes	2.00	2	1.00	0.16	6.94
Location	0.67	2	0.33	0.44	6.94
Error	1.33	4	0.33		
Total	4.00	8			

Table 8: Results of two-way ANOVA for holidays

Variation Factors	Variation	Degrees of freedom	Variance	P-value	F boundary value
Attributes	22.87	2	11.43	9.81E-14	3.03
Location	0.72	2	0.36	0.34	3.03
Interaction	2.37	4	0.9	0.14	2.41
Repeatability error	81.79	243	0.34		
Total	107.75	251			

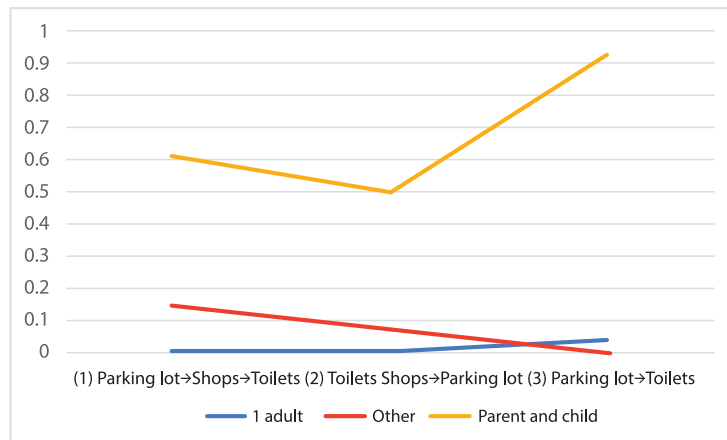

Figure 9: Graph representing the interaction

The results of the chi-square test were checked using the same holiday data used in the ANOVA to see if there was a significant difference between the attributes (rows). Indeed, the p-value between attributes (rows) was 4.09512E-11 for all locations combined, and the p-values for each of the three locations measured were 0.018253947 for (1) parking→shop→toilet, 0.006579819 for (2) toilet→shop→parking, and 2.65349E-11 for (3) The results were all significant, albeit with some strength.

These results confirm that there are indeed differences in response to nudges among attributes.

6. Discussion

In this experiment, the effects of nudges were verified by installing dinosaur footprints at a rest stop on an expressway in Fukui Prefecture. The dinosaur footprints present a nudge intervention that includes elements of ‘priming’ and ‘attractive’, which are considered to be rare in Japan according to previous studies.

In the two-way ANOVA test for weekdays, the p-values between attributes and between locations showed no significant differences in either case. However, the ANOVA results for the holidays revealed significant differences between attributes, but not between locations. In other words, we were able to detect significant differences between attributes (adults and parents with children) due to the nudge mechanism. This indicates that the effect of the nudge measure acts on the attribute ‘with children’ (on holidays), and that the difference in the actions is not a coincidence.

The difference between the previous study and this study is that the study was conducted by attribute and by location, and the quantitative study showed the effects of the nudge intervention in more detail. While many of the previous studies targeted a subset of subjects and locations, the results of this study were conducted by three attributes and by location, resulting in a significant effect of the nudge intervention for those with children on holidays.

While collecting data and observing pedestrians, children were observed to be particularly interested in the nudge devices and in following the dinosaur footprints. Notably, close to the entrance to the concession stand, almost half of the parents were observed grabbing their children's hands and pulling them back without respecting their wishes.

In this experiment, the placement of dinosaur footprints on pedestrian pathways resulted in significant differences between adults and parents with children on holidays. Thus, the results are in line with the previous research that concluded that nudges are effective when the interventions are presented in the form of fun, engaging, and creative visuals rather than as simple text. However, while the results of this experiment certainly do not negate prior research, they also reveal that nudges are not necessarily effective for all attributes. This was the novel finding of this experiment.

On the other hand, a limitation of this study is that the results are subject differences regarding specific nudges. Previous studies have incorporated message and color differences in their strategies, tested nudge effects, and revealed significant differences. Some also conducted an experiment called nudge composites. Although we did not implement any policies that included messages or color differences in this study, we can propose to maximize nudge effects by combining them with dinosaur footprints in the future. It is also assumed that a composite nudge policy will allow for more behavioural scientific measurement, such as differences in the amount of nudge

effectiveness.

Prior research has shown that effects can be detected by multiple combinations of nudge strategies. A possible direction for future research is to combine the subject-specific differences in this study with the results of previous studies to verify which nudge elements are highly effective for which subjects. In this direction, we aim to maximize the nudge effect. There is also a possibility to further explore the importance of nudges in business. For example, it may be possible to analyse the free behaviour of visitors through nudge intervention and measure the difference in the amount of money spent at parking/rest areas.

7. Implications from Research Findings

The effect of nudges on users with children was observed during the holidays, which may lead to increased satisfaction with the parking/rest area. In other words, both functional and free behaviour are encouraged, which in turn contributes to increased user satisfaction in parking/rest areas.

The measurement location for this study was the Nanjo rest area of an expressway in Fukui Prefecture (average daily number of stopovers: 8,000 on weekdays and 16,000 on weekends), and this study used the "dinosaur" nudge that is characteristic of Fukui Prefecture. Therefore, generalizations in other regions and environments may not be clear. If a similar study is conducted in other regions, it is likely to be effective by intervening with nudges that are specific to those regions.

In addition, practical research on nudge theory has so far been conducted mainly by public agencies to motivate the citizens. In this sense, this study can suggest the application of nudge theory to business, including the possibility of inducing people to visit commercial facilities and purchase local products through priming and attractive elements. This study can suggest applications of nudge theory to business.

Acknowledgements

This research was conducted by Scientific Research (B), a Scientific Research-KAKENHI of the Japan Society for the Promotion of Science.

We would also like to express our deepest gratitude to NEXCO, the students at the Innovation and Management Engineering Laboratory, and all the people involved for kindly collaborating with us on this research.

References

Behaviour Institute. *Learn how to change behaviour*.

<https://www.besci.org/models/behaviour-analysis-strategy-intervention-change>

Dreibelbis, R., Kroeger, A., Hossain, K., Venkatesh, M., & Ram, P.K. (2016). Behaviour change without behaviour change communication: Nudging handwashing among primary school students in Bangladesh. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 13(1), 2–7.

Franssens, S., Botchway, E., Swart, W., & Dewitte, S. (2021). Nudging Commuters to Increase Public Transport Use: A Field Experiment in Rotterdam. *Frontiers in Psychology*, Volume 12 - 2021, 1-6.

Ishikura, K., Kato, M., Kai, Y., Yamaguchi, D., Yoshiha, K., & Fukuda, Y. (2021). Randomized controlled intervention trials to promote physical activity and nudge strategies for tools used in national implementation cases - categorization of MINDSPACE elements. *Japanese Society of Health Education and Promotion*, 29(3), 257–262.

Mamede, A., Noordzij, G., Jongerling, J., Snijders, M., Schop-Etman, A., & Denktas, S. (2021). Combining Web-Based Gamification and Physical Nudges With an App (MoveMore) to Promote Walking Breaks and Reduce Sedentary Behavior of Office Workers: Field Study. *Journal of Medical Internet Research*, 1-15.

Meeusen, R., Voorn, B., & Berk, K. (2023) Nudging strategies to improve food choices of healthcare workers in the workplace cafeteria: A pragmatic field study. *Clinical Nutrition ESPEN* Volume 53, 126-133.

Meiden, I. (2018). *Encouraging stair use among office users: The effect of nudging interventions in an office environment* [Master's thesis, Wageningen University and Research, pp. 27–30; 33–36].

Meiden, I., Kok, H., & van der Velde, G. (2019). Nudging physical activity in offices, *Journal of Facilities Management* · September 2019, 320–321.

NEXCO Central Japan Limited web page, <https://sapa.c-nexco.co.jp/sapa?sapainfoid=90>, Reference date May 31, 2023

Perry, C., Chhatralia, K., Damesick, D., Hobden, S., & Volpe, L (2015). *Behavioural insights in health care - Nudging to reduce inefficiency and waste*. The Health Foundation, England. <https://www.health.org.uk/sites/default/files/BehaviouralInsightsInHealthCare.pdf>

Samaranayake, D., & Thennakoon, R. (2021). Could Behavioural Nudges Improve the Accuracy of Waste Sorting? An Experimental Survey. *Environment and Pollution; Vol. 10, No. 1- 2021*, 1-12.

Smart Insights (2023). *How to apply EAST: A behavioural insights framework to improve customer experience*. <https://www.smartinsights.com/user-experience/customer-experience-management-cxm/use-east-behavioural-insights-framework-improve-customer-experience/>

- Takemoto, T., Honda, T., Kiyomitsu, S., Takayanagi, T., Tonogaki, Y., Yamada, K., Yamamoto, R., Okamoto, H., & Oe, H. (2022). An exploratory study of the functional and intangible factors in decisions to use service areas attached to motorways, *Economit Journal: Scientific Journal of Accountancy, Management and Finance* 2(3), 202.
- Thaler, R. H. & Sunstein, C. R. (2008). *Nudge: Improving decisions about health, wealth, and happiness* (pp. 25–35). Yale University Press.
- Weghorst, M. H. (2016). *Exploring the possibility of pro-environmental nudging by fine-tuning the stairs versus elevator nudge* [Thesis, Utrecht University].
- Weijers, R., Koning, B., Vermetten, Y., & Paas F. (2023) Nudging Autonomous Learning Behavior: Three Field Experiments. *Education Sciences Volume 13 Issue 1*, <https://www.mdpi.com/2227-7102/13/1/49>

Affiliation: University of Fukui, The International University of Kagoshima, Fukui University of Technology

Corresponding email: takemoto@u-fukui.ac.jp

Received: 2023/09/27

Revised: 2023/10/31

Accepted: 2023/11/02

TCI Tier 1 Humanities and Social Sciences

Owner :

Japanese Studies Association of Thailand (JSAT)
Room 606 Faculty of Political Science,
Thammasat University, Prachan Road,
Phraborom Maha Ratchawang, Pranakorn,
Bangkok 10200, Thailand
URL: jsat.or.th, email: jsn.jsat@gmail.com

Publication : 2 issues per year (June, December)

Online Journal : <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsn>

Printed at

Core Content Co., Ltd.
15/4 Moo 3 Bangkrateuk, Sam Phran,
Nakhon Pathom 73210

Editor

Assoc. Prof. Dr. Yupaka Fukushima

Kasetsart University

Editorial Assistant

Prof. Dr. Attaya Suwanrada

Chulalongkorn University

Asst. Prof. Dr. Thanabhorn Treeratsakulchai

Chiang Mai University

Reviewers

Prof. Dr. Nottakrit Vantamay

Kasetsart University

Prof. Dr. Somkiat Chawengkijwanich

Thammasat University

Assoc. Prof. Dr. Kanokwan Laohaburanakit
Katagiri

Chulalongkorn University

Assoc. Prof. Dr. Natthira Tuptim

*Pibulsongkram Rajabhat
University*

Assoc. Prof. Dr. Duanterem Krisdathanont

Chulalongkorn University

Assoc. Prof. Dr. Natthanai Prasannam

Kasetsart University

Assoc. Prof. Dr. Patcharaporn Kaewkitsadang

Thammasat University

Assoc. Prof. Dr. Peera Tangtammaruk

Srinakharinwirot University

Assoc. Prof. Tasanee Methapisit

Thammasat University

Assoc. Prof. Wanchai Silapattagul

Silpakorn University

Asst. Prof. Dr. Kanapat Ruenpirom

Silpakorn University

Asst. Prof. Dr. Kanok Runggeratigul

Silpakorn University

Asst. Prof. Dr. Kunaj Somchanakit

Thaksin University

Asst. Prof. Dr. Tawat Khamthongthip

Chandrakasem

Asst. Prof. Dr. Thanyarat Sanguansri

Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Nanchaya Mahakhan

Burapha University

Asst. Prof. Dr. Piyanuch Wiriyaenawat

Burapha University

Asst. Prof. Dr. Pat-on Phipatanakul

Thammasat University

Asst. Prof. Dr. Siriwon Munintarawong

Srinakharinwirot University

Asst. Prof. Dr. Sudarat Tunvivat

Thammasat University

Asst. Prof. Dr. Somporn Gomaratut

Srinakharinwirot University

Dhurakij Pundit University

Asst. Prof. Dr. Salilrat Kaweejarumongkol

Chulalongkorn University

Asst. Prof. Dr. Seksan Chantarachamnong

Rajamangala University of

Asst. Prof. Dr. Asadayuth Chusri

Technology Rattanakosin

Dr. Teerawut Suntara

Chulalongkorn University

University of the Thai

Chamber of Commerce

Dr. Poranee Pinunsottikul

Thammasat University

Dr. Sayan Korsatianwong

Rangsit University

Lecturer Sirada Boonserm

Sripatum University

Editor's Note	iv
<i>Yupaka Fukushima</i>	
Research Papers	
Expectations Regarding the Daughter in the Short Story "Juusanya"	2
<i>Chalantorn Panitwiboon</i>	
Gender in the Kitchen Space: A Case Study of the Gay Characters in the Antique Bakery by Yoshinaga Fumi	22
<i>Chalida Purininnat</i>	
A Study of Methods for Memorizing and Reading Hiragana Letters Through the Self-Assessment of Beginning Japanese Learners	36
<i>Pornrat Yenjai and Hitomi Yamaguchi</i>	
Pronunciation Errors of Short and Long Vowels in Japanese: A Case Study of Upper Secondary Students in Three Southern Border Provinces of Thailand	53
<i>Chaiyot Rongdech</i>	
A Comparative Analysis of the Types of Words and Factors Influencing the Selection of Address Terms in Japanese and Thai	76
<i>Roykaew Siriacha</i>	
A Study of the Request-Responses Found in the Quick Response Listening on Japanese-Language Proficiency Test	93
<i>Patcharaphan Suvanakoot</i>	
Speech Acts on Japanese Posters to Raise Environmental Awareness	112
<i>Tewich Sawetaiyaram</i>	
Opportunities for Thai People as Specified Skilled Workers in the Food Service Industry in Japan: Challenging Possibilities	133
<i>Kamolthip Phonlabutra</i>	
Human Behaviour Change Based on Nudge Theory: An Empirical Test at an Expressway Rest Area in Japan	148
<i>Takuji Takemoto, Hidenao Kumazawa, Kento Iwai, Kenta Sasaki, Katsunobu Okamoto, Kohei Nakanishi, Sachiyo Kamimura</i>	